

Latvijas Valsts
agrārās ekonomikas institūts

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

Atskaite

Lauku attīstības programma 2007-2013

**LEADER pasākumu un 3.2.1.pasākuma
rezultāti (iespēju robežās ietverot arī 2004-
2006.g. periodu) un to ietekme uz
uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijās**

2014. gada oktobrī

PROJEKTU LĪDZFINANSĒ EIROPAS SAVIENĪBA

Saturs

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI	4
1. KOPSAVILKUMS	5
2. DARBA SATURS	7
3. IZMANTOTIE/APKOPOTIE DATI.....	9
3.1. Lauku atbalsta dienesta datu bāzes informācija	9
3.2. VRG un pašvaldību aptauja	10
3.3. Finanšu ministrijas un Valsts ieņēmuma dienesta dati	11
3.4. Statistikas dati	11
3.5. Pētījumi, publikācijas un citi informācijas avoti	11
4. IZVĒLĒTĀS METODES	13
4.1. Vispārējs izvēlēto metožu raksturojums	13
4.2. Pētījuma īstenošanas gaita un metožu pielietojums	13
4.2.1 Vietējās attīstības stratēģijās iekļauto prioritāšu un mērķu analīze	13
4.2.2 VRG raksturojums.....	13
4.2.3 LEADER projektu analīze.....	13
4.2.4 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu analīze.....	14
4.2.5 Projektu dalījums tematiskajās grupās	14
4.2.6 LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu rezultātu vērtēšana ..	17
4.2.7 Publiskā finansējuma saistība ar teritorijas sociālekonomisko attīstību.....	20
5. DATU ANALĪZE.....	21
5.1. LAP 2007-2013 LEADER projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību Latvijas laukos	21
5.1.1 LEADER pieejas teorētiskie aspekti	21
5.1.2 Latvijas vietējās rīcības grupu raksturojums	28
5.1.3 Latvijas vietējās attīstības stratēģiju prioritāšu un rīcību analīze	33
5.1.4 Iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis pa LEADER pieejas īstenošanu.....	48
5.1.5 Latvijas LEADER projektu analīze.....	51
5.1.6 LEADER 2007-2013 projektu tematiskā analīze	57
5.1.7 LEADER 2007-2013 projektu rezultāti un to ietekme	68
5.2. LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai” projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību teritorijā.....	77
5.2.1 Pašvaldību piesaistītais publiskais finansējums 2007. – 2013.g. periodā.....	77
5.2.2 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai” projektu analīze.....	81

5.2.3	LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” projektu tematiskā analīze.....	86
5.2.4	LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” projektu rezultāti un to ietekme	91
6. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI.....		98
6.1.	Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz LAP 2007-2013 LEADER pieejas īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību laukos Latvijā..	98
6.1.1	Secinājumi	98
6.1.2	Ieteikumi LEADER pieejas īstenošanas iespējamai pilnveidei.....	101
6.2.	Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību laukos Latvijā	103
6.2.1	Secinājumi	103
6.2.2	Ieteikumi.....	104
7. BIBLIOGRĀFISKAIS SARAKSTS		105
8. PIELIKUMI		109

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

- ATR – administratīvi teritoriālā reforma
- CSP – Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde
- ELFLA – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
- ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds
- ES – Eiropas Savienība
- ESF – Eiropas Sociālais fonds
- ETLA – Eiropas Tīkls lauku attīstībai (*European Network for Rural development*)
- EUR – euro
- IKP – iekšzemes kopprodukts
- IKT – informācijas un komunikācijas tehnoloģijas
- KF – Kohēzijas fonds
- KPR – Kurzemes plānošanas reģions
- LAD – Lauku atbalsta dienests
- LANN – Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūta Lauku attīstības novērtēšanas nodaļa
- LAP 2007–2013 – Latvijas lauku attīstības programma 2007.-2013.gadam
- LEADER 2004-2006 – Vienotā programmdokumenta 2004-2006 4. prioritātes pasākums „Vietējās kapacitātes attīstīšana (LEADER + veida pasākums)”
- LEADER 2007-2013 – LAP 2007-2013 4.ass pasākumi
- LPR – Latgales plānošanas reģions
- LVAEI - Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts
- MK – Ministru kabinets
- NAP – Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam
- PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
- RPR – Rīgas plānošanas reģions
- SAPARD – ES pirmsiestāšanās strukturālais fonds lauksaimniecībai un lauku attīstībai (*Special Action Programme for Agriculture and Rural Development*)
- TAI – teritorijas attīstības indekss
- VAS – vietējās attīstības stratēģija
- VID – Valsts ieņēmumu dienests
- VPD 2004-2006 – Vienotais programmdokuments jeb Latvijas Attīstības plāns ES Struktūrfondu 1.mērķa programma 2004.-2006.gadam
- VPR – Vidzemes plānošanas reģions
- VRAA – Valsts reģionālās attīstības aģentūra
- VRG – vietējā rīcības grupa
- ZPR – Zemgales plānošanas reģions

1. KOPSAVILKUMS

Pētījums veikts ar mērķi izvērtēt LEADER 2007-2013 projektu rezultātus un ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību lauku teritorijā, kā arī izanalizēt novadu pašvaldību realizēto LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” projektu rezultātus un saņemtā publiskā finansējuma ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un iedzīvotāju saglabāšanu teritorijā.

Lai novērtētu LAP 2007-2013 LEADER pieejas un 321.pasākuma ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību, analizēta īstenoto projektu ietekme uz nodarbinātību un ienākumu gūšanas iespējām, kas veidojas, projektu ietvaros veikto ieguldījumu multiplikatora efektā, kā arī pateicoties projektu saglabātajām un jaunradītajām darba vietām (algas veidā).

Gan LEADER pieejas, gan 3.2.1. pasākuma īstenošana paredz sekmēt lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti, aptverot ekonomiskos, sociālos un dzīves vides aspektus. Lai novērtētu LAP 2007-2013 LEADER pieejas un 3.2.1. pasākuma īstenošanas ietekmi uz lauku dzīves telpas attīstību, ievērojot projektu atšķirīgos ietekmes virzienus, pētījumā izstrādāta tematiskās klasifikācijas sistēma un analizētie projekti sadalīti trīs grupās: *lauku ekonomika, sabiedrības attīstība un izaugsme* un *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi*. Tas ļāva vienkopus analizēt pēc satura līdzīgus projektus, novērtēt un salīdzināt rezultātus, kā arī spriest par tematiskajiem uzsvāriem LEADER pieejas īstenošanā un pašvaldību darbībā, piesaistot EFLFA finansējumu.

Papildus tam saistībā ar LEADER pieejas īstenošanu pētījumā analizēta VRG izstrādāto vietējās attīstības stratēģiju īstenošana saistībā ar lauku teritoriju attīstību un ilgtspēju, LEADER projektu īstenošanu struktūra, kā arī apkopots iedzīvotāju un uzņēmēju vērtējums par LEADER pieejā īstenojamiem aktivitātem un to devumu vietējai sabiedrībai. Saistībā ar 3.2.1. pasākuma īstenošanu papildus analizēta novadu pašvaldību no dažādiem ES fondiem piesaistītā publiskā finansējuma struktūra un ELFLA īpatsvars tajā, vērtētas sakarības starp publiskā finansējuma piesaisti un apdzīvotības saglabāšanos pašvaldībā.

Pētījumā izmantota LAD informācija par LAP 2007-2013 LEADER pieejas un 3.2.1. pasākuma projektiem, VID informācija par nodarbināto skaitu un bruto ienākumiem pagastu līmenī un FM informācija par pašvaldību īstenojamiem projektiem, piesaistot ERAF, ESF un KF finansējumu, kā arī CSP un PLMP statistikas dati. Lai iegūtu pētījumam nepieciešamo informāciju par LAP 2007-2013 LEADER pieejā un 3.2.1. pasākumā īstenoto projektu ietekmi uz nodarbinātību, tika veikta VRG un novadu pašvaldību aptauja.

Kopumā LEADER pieejas īstenošanai LAP 2007-2013 ietvaros paredzēti 39.2 milj. EUR, pētījumā analizēti 3 603 projekti, ar kopējo apstiprināto publisko finansējumu 30.5 milj. EUR. Attiecībā uz LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumu, pētījuma analīze aptver 984 projektus ar kopējo apstiprināto publisko finansējumu 90.17 milj. EUR.

Izpētes rezultāti liecina, ka kopumā vietējās attīstības stratēģiju īstenošanai, piesaistot LAP 2007-2013 publisko finansējumu ir saistība ar teritorijas apdzīvotības izmaiņām, tomēr tā ir vāja. LAP 2007-2013 LEADER projektiem ir ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību laukos, kas pētījuma ietvaros novērtēta kā nākotnes ienākumu gūšanas iespējas, kas rodas, gan pateicoties publiskā finansējuma ieguldījumiem projektu ietvaros, gan projektu īstenošanas rezultātā saglabātajām un jaunradītajām darba vietām (darba algas veidā).

Saskaņā ar novērtējumu ieguldījumu apstiprinātajos LAP 2007-2013 LEADER projektos kopumā veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem (atsevišķos projektos to īstenošanas laikā tiek nodrošinātas arī darba vietas), radot vietējiem

ražotājiem iespējamus nākotnes ienākumus aptuveni 17.3 milj. EUR vērtībā. Lai arī ieguldījumu radītais iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas efekts nav liels, LEADER pieejas īstenošana īpaši nozīmīga bijusi pieprasījuma pēc vietējo daiļamatniecības meistaru, mēbeļu ražotāju un rotaļu laukumu elementu ražotāju precēm un pakalpojumiem veidošanā.

Novērtējums par īstenoto LEADER projektu saglabātajām un jaunradītajām darba vietām liecina, ka to radītie iespējamie nākotnes ienākumi varētu kompensēt vismaz pusi no publiskā finansējuma apmēra, kas izlietots LEADER projektu finansēšanai. Uz tiešo darba vietu saglabāšanu un radīšanu vislielākā ietekme bijusi *uzņēmējdarbības* grupas projektiem, bet netiešo darba vietu saglabāšanu un radīšanu - *sabiedrības attīstības* grupas projektiem.

Izpētes rezultāti liecina, pastāv saistība starp novadu pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1. un 4.1.3. pasākumos piesaistīto publisko finansējumu (EUR/iedz.) un apdzīvotības saglabāšanos teritorijā. Tāpat konstatēta saistība starp novadu pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1. un 4.1.3. pasākumos piesaistīto publisko finansējumu (EUR/iedz.) un teritorijas attīstības indeksu, kas norāda, ka pamatā publiskais finansējums nonācis teritorijās ar zemāku attīstības līmeni, t.i., tur, kur tas teorētiski vairāk nepieciešams.

Izpētes rezultāti liecina, ka pašvaldību īstenotajiem LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektiem ir ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijā, kas pētījuma ietvaros novērtēta kā nākotnes ienākumu gūšanas iespējas, kas rodas gan pateicoties publiskā finansējuma ieguldījumiem projektu ietvaros, gan projektu īstenošanas rezultātā saglabātajām un jaunradītajām darba vietām (darba algas veidā).

Saskaņā ar novērtējumu novadu pašvaldību veiktie ieguldījumi LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenotajos projektos, veidojot pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem, varētu radīt vietējiem ražotājiem iespējamus nākotnes ienākumus 59.5 milj. EUR vērtībā. Salīdzinājumā ar LEADER pieejas projektiem pašvaldību īstenoto 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumu radītais iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas efekts ir lielāks, jo finansiāli ietilpīgāki ir bijuši kopējie publiskā finansējuma ieguldījumi.

Novērtējums par saglabātajām un jaunradītajām darba vietām savukārt liecina, ka pašvaldību īstenoto LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ietekme uz darbavietu saglabāšanu un radīšanu ir neliela, - mazāka nekā LEADER 2007-2013 projektiem, - to radītie iespējamie nākotnes ienākumi varētu kompensēt apmēram 1/3 no publiskā finansējuma apmēra, kas izlietots šo projektu finansēšanai.

Pētījumu īstenojušas LVAEI pētnieces dr.oec. Agnese Krieviņa un mg.sci. Ieva Leimane sadarbībā ar LANN darbiniekiem.

2. DARBA SATURS

Pētījumā analizēta LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1.pasākuma īstenošana un tās ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību Latvijas lauku teritorijā¹. LAP 2007-2013 kontekstā šo pasākumu īstenošanas teritorijas pārklājas, mērķi ir viens otru papildinoši: veicināt lauku ekonomikas dažādošanu un dzīves kvalitāti, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu pieejamību, un atbalstīt vietējo iedzīvotāju iniciatīvu, iesaistoties sabiedriskajās aktivitātēs un uzlabot esošo lauku infrastruktūru, lai apturētu ekonomisku un sociālu lejupslīdi un lauku iedzīvotāju skaita samazināšanos.

Tikai atsevišķos (13 no 110 novadiem²) Pierīgas novados periodā kopš 2007.gada vērojams iedzīvotāju skaita pieaugums, pārējos novados ir izteikta iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence – līdz pat par 19 % septiņu gadu laikā. Darba vietu pieejamība un iespēja gūt ienākumus tuvu dzīves vietai ir viens no nozīmīgākajiem teritorijas apdzīvotības priekšnoteikumiem (LVAEI et.al., 2012). Tādējādi apstākļos, kad lauku teritorijā izteikti vērojamas depopulācijas tendences, par būtisku nākotnes izaicinājumu kļūst saglabāt un veidot laukus kā kvalitatīvu dzīves un darba telpu, pilnvērtīgi izmantojot vietējos attīstības resursus un potenciālu.

Pētījumam izvirzīti divi mērķi:

- izvērtēt LEADER 2007-2013 projektu rezultātus un ietekmi uz apdzīvotību un uzņēmējdarbības attīstību, kā arī
- izanalizēt pašvaldību realizēto LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu rezultātus un saņemtā publiskā finansējuma ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un iedzīvotāju saglabāšanu teritorijā.

Atbilstīgi pētījuma mērķiem noteikti sekojoši pētījuma uzdevumi:

- 1) izpētīt, cik lielā mērā LEADER 2007-2013 projekti palīdzējuši lauku dzīves telpas un uzņēmējdarbības attīstībai:
  - analizējot LEADER pieejas projektu īstenotāju loku un ieguldījumu tematisko un reģionālo sadalījumu;
  - novērtējot LEADER pieejas projektu ietekmi uz esošo darba vietu saglabāšanu un jaunu radīšanu, jauninājumu ieviešanu laukos, kā arī iespējamo nākotnes ienākumu radīšanu.
- 2) izpētīt VRG izstrādāto vietējās attīstības stratēģiju īstenošanu saistībā ar lauku teritoriju attīstību un ilgtspēju;
- 3) apkopot iedzīvotāju un uzņēmēju vērtējumu par LEADER pieejā īstenotajām aktivitātēm un to devumu vietējai sabiedrībai;
- 4) izpētīt, kāda ir bijusi novadu pašvaldību piesaistītā ELFLA publiskā finansējuma izlietojuma ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību teritorijā:

---

¹ Latvijas lauku teritorija ir visa Latvijas teritorija, izņemot republikas pilsētas un novadu teritoriālās vienības – pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 5000 (LAP 2007-2013)

² CSP dati „Pastāvīgo iedzīvotāju skaits novados gada sākumā”

- analizējot novadu pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma (ELFLA, ERAF, ESF, KF) struktūru Latvijā un LAP 2007–2013 3.2.1.pasākuma lomu tajā;
- novērtējot novadu pašvaldību LAP 2007–2013 3.2.1. pasākumā īstenoto projektu ietekmi uz darba vietu saglabāšanu un jaunu radīšanu, kā arī iespējamo nākotnes ienākumu radīšanu;
- novērtējot novadu pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma ietekmi uz teritorijas sociālekonomisko attīstību.

Pētījuma atskaite sagatavota ziņojuma formā, atskaites nodaļas veidotas atbilstīgi definētajiem uzdevumiem.

Atskaites 3.nodaļā sniegts pētījumā izmantotās informācijas avotu izklāsts. Kopumā pētījuma tapšanā izmantoti vairāk nekā 50 dažādi informācijas avoti, kuru uzskaitījums atrodams atskaites nodaļā *Bibliogrāfiskais saraksts*.

Pētījuma vajadzībām tika izstrādāta īpaša metodoloģiska pieeja, kuras apraksts sniegts atskaites 4.nodaļā. Metodoloģiskā pieeja ietver pētījuma gaitas un pielietoto pētniecisko metožu izklāstu.

Atskaites 5.nodaļā izklāstīta pētījumā īstenotā datu analīze, kas strukturēta secīgi un atbilstīgi pētījuma mērķiem un definētajiem uzdevumiem. Atskaites 5.1.sadaļa veltīta LEADER pieejas analīzes rezultātiem un ietekmes uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību lauku teritorijā novērtēšanas rezultātiem, 5.2.sadaļā sniegti novadu pašvaldību saņemtā publiskā finansējuma (ELFLA, ERAF, ESF, KF) izlietojuma ietekmes uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību teritorijā novērtējuma rezultāti.

LAP 2007-2013 LEADER pieejas un 3.2.1.pasākuma projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību analizēta, novērtējot projektu īstenošanas radīto ienākumu gūšanas potenciālu, t.i., novērtējot iespējamās nākotnes ienākumus, kas veidojas, gan publiskā finansējuma ieguldījumu multiplikatora efekta rezultātā, gan arī pateicoties projektu saglabātajām un jaunradītajām darba vietām.

Iepazīstoties ar pētījuma rezultātiem ļoti būtisks apsvēruma (ko noteic LEADER pieejas un 3.2.1.pasākuma lokālais raksturs) ir, ka šo projektu ietekme ir jāvērtē un jāuztver lokālā līmenī, t.i., jaunas darba vietas radīšana VRG vai pašvaldības teritorijā, kas ir tiešs ieguvums lokālā līmenī, ne vienmēr nozīmē ieguvumu reģionālā vai valsts līmenī, jo nav analizēts resursu (jo īpaši darbaspēka) pārvietošanās aspekts.

Tāpat, jāievēro, ka pētījuma rezultātiem, attiecībā uz novērtējumu par publiskā finansējuma ietekmi uz nodarbinātību un nākotnes ienākumu radīšanu, ievērojot informācijas pieejamības uzliktos ierobežojumus (skat. 3. nod.), ir indikatīvs raksturs, tos nevar interpretēt kā absolūtus iznākuma rādītājus.

3. IZMANTOTIE/APKOPOTIE DATI

Atbilstīgi mērķim un izvirzītajiem uzdevumiem pētījumā izmantoti dažādi kvalitatīvās un kvantitatīvās informācijas avoti.

3.1. Lauku atbalsta dienesta datu bāzes informācija

Pētījumā plaši izmantoti LANN nodaļas speciālistu sagatavotie LAD datu bāzes dati par publiskā finansējuma projektiem³ sekojošos LAP 2007-2013 3.ass un 4.ass pasākumos:

- 3.2.1. pasākums „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem”, dati turpmākai izpētei iegūti 2014.gada 27.februārī par 984 projektiem;
- 4.1.3.pasākums „Lauku ekonomikas dažādošana un dzīves kvalitātes veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā”, dati turpmākai izpētei iegūti 2014.gada 30.janvārī par 3216 projektiem;
- 4.1.1.pasākums „Konkurētspējas veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā”, dati turpmākai izpētei iegūti 2014.gada 22.jūlijā par 387 projektiem;
- 4.2.1.pasākums „Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība”, dati turpmākai izpētei iegūti 2014.gada 30.janvārī par 31 projektu;
- 4.3.1. pasākums „Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve un teritorijas aktivizēšana”, dati turpmākai izpētei iegūti 2014.gada 30.janvārī par 39 projektiem.

Līdztekus tam, lai iegūtu informāciju par LEADER 2007-2013 projektu ietvaros īstenotajām/ plānotajām iegādēm, autore veica datu iegūvi no individuālo projektu dokumentācijas materiāliem LAD reģionālajās pārvaldēs (Jelgavā, Gulbenē, Saldū un Valmierā). Informācija par iegādēm apkopota sekojošās kategorijās: būvniecība, pamatlīdzekļi (atsevišķi izdalot tautas tērus), vispārējās izmaksas un personāla izmaksas.

Kopumā izlases veidā turpmākai izpētei tika iegūta informācija par 250 LEADER 2007-2013 projektiem, kas ir vai tiek īstenoti 4.1.1. un 4.1.3. pasākumā, dažādos Latvijas reģionos. Projektu izlase veidota apzināti, lai vismaz 5% apmērā aptvertu visas projektu tematiskās grupas, kuras izveidotas pētījuma vajadzībām: LEADER 2007-2013 projektu rezultatīvo rādītāju un ietekmes novērtēšanai.

Informācija pētījumā izmantota, lai spriestu par ieguldījumu aizplūdes efekta apmēru. Aizplūdes efekts analizēts divos līmeņos – projektu īstenošanā ieguldītā nauda, kas nepaliek vietējā ekonomikā, bet aizplūst uz ārvalstīm, kā arī ieguldītā nauda, kas projektu realizācijas rezultātā nepaliek reģionā, kurā atrodas VRG teritorija. Iegūtā informācija par preču un pakalpojumu izcelsmi izmantota arī multiplikatora efekta aprēķinos.

---

³ projektu statuss LAD datu bāzē ieguves brīdī: „noslēgts līgums”, „sākta uzraudzība”

3.2. VRG un pašvaldību aptauja

Uzsākot informācijas apkopošanu turpmākas izpētes vajadzībām, autores saskārās ar problēmu, ka nedz projektu pieteikumos, nedz projektu atskaitēs nav iespējams iegūt datus par projektu īstenošanas iespējamo ietekmi uz nodarbinātību (saglabātās un/ vai radītās darba vietas (pilna laika ekvivalentā)). Tāpat nebija pieejama informācija par projekta īstenošanas iespējām un varbūtību bez publiskā finansējuma. Lai iegūtu šos datus pētījuma vajadzībām, tika sagatavota aptaujas veidlapa un lūgts VRG kontaktpersonu un novadu pašvaldību Attīstības nodaļu speciālistu atbalsts un iesaistīšanās informācijas sniegšanā par to teritorijā īstēnotajiem LAP 2007-2013 4.ass projektiem (VRG aptaujā) un 3.2.1.pasākuma ietvaros īstēnotajiem projektiem (pašvaldību aptaujā). Gan VRG (apzinoties, ka partnerība nav šīs informācijas pirmavots), gan pašvaldību gadījumā tika lūgts aptuvenš eksperta novērtējums. Aptaujas tika īstēnotas laika periodā no 2014.gada maija līdz septembrim (aptaujas veidlapas pievienotas 10.pielik.).

No visām 40 VRG atbildes uz aptaujas jautājumiem sniedza 17 VRG (biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja”, biedrība „Balvu rajona partnerība”, biedrība „Sateka”, biedrība „No Salacas līdz Rūjai”, biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija”, nodibinājums „Madonas novada fonds”, Saldus rajona attīstības biedrība, biedrība „Īges lauku partnerība”, biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība”, biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”, biedrība „Abulas lauku partnerība”, biedrība „Seši krasti”, biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”, biedrība „Gaujas Partnerība”, publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”, biedrība „Ropažu partnerība”). Aptaujā aptvertās VRG veido 38% no kopējā atbalstīto projektu skaita un 44% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma apjoma.

No kopumā 100 pašvaldībām, kas varēja pretendēt un ir saņēmušas LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma finansējumu, atbildes uz aptaujas jautājumiem sniedza 59 pašvaldības (Aglonas nov., Aknīstes nov., Alojās nov., Alsungas nov., Alūksnes nov., Amatas nov., Apes nov., Auces nov., Balvu nov., Bauskas nov., Burtnieku nov., Cēsaines nov., Daugavpils nov., Dobeles nov., Dundagas nov., Engures nov., Ērgļu nov., Grobiņas nov., Gulbenes nov., Iecavas nov., Ikšķiles nov., Jaunjelgavas nov., Jēkabpils nov., Kārsavas nov., Kocēnu nov., Kokneses nov., Krāslavas nov., Krustpils nov., Kuldīgas nov., Ķeguma nov., Lubānas nov., Ludzas nov., Mazsalacas nov., Mērsraga nov., Naukšēnu nov., Neretas nov., Ogres nov., Pārgaujas nov., Pāvilostas nov., Raunas nov., Rucavas nov., Rugāju nov., Rundāles nov., Salacgrīvas nov., Salas nov., Sējas nov., Siguldas nov., Skrīveru nov., Skrudas, Smiltenes nov., Strenču nov., Tērvetes nov., Vārkavas nov., Vecpiebalgas nov., Vecumnieku nov., Ventpils nov., Viesītes nov., Viļakas nov., Viļānu nov.). Tas attiecīgi veido 59% no kopējā projektu skaita un 58% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma apjoma 3.2.1.pasākumā.

Aptvertās izlases raksturojums pa projektu tematiskām grupām salīdzinājumā ar pētījuma subjekta ģenerālkopu atklāj labu pārklājumu (skat. 2. un 3. pielik.) – apstiprinātā publiskā finansējuma struktūra projektu izlasē nevienā no pozīcijām no ģenerālkopas atšķiras ne vairāk kā par 5%.

Kā ierobežojumi saistībā ar aptaujās sniegto datu izmantošanu jāmin subjektīvās izpratnes un interpretācijas faktors, vērtējot projektu īstēnošanu un to ietekmi, tomēr aptaujas aizpildītāji ir eksperti (pārsvarā VRG administratīvie vadītāji, pašvaldību attīstības, plānošanas un projektu nodaļu vadītāji, projektu vadītāji un koordinatori), un līdz ar to tas ir labākais ekspertu vērtējums, ko par analizētajiem projektiem bija iespējams iegūt. Ievērojot, ka aptaujā sniegtās atbildes neaptver visu analizēto projektu ģenerālkopu, iegūto aptaujas

rezultātu vispārināšana uz visiem projektiem jāvērtē piesardzīgi, un tiem ir tikai iespējamo situāciju ilustrējošs raksturs.

3.3. Finanšu ministrijas un Valsts ieņēmuma dienesta dati

Pētījumā izmantoti dati, ko pēc speciāla pieprasījuma sagatavojusi Finanšu ministrija (FM) un Valsts ieņēmumu dienests (VID). FM sniegtie dati aptver informāciju par atbalstam apstiprinātajiem projektiem un apstiprināto ES fondu finansējumu, ko 2007.-2013.gada programmēšanas periodā piesaistījušas pašvaldības no sekojošiem struktūrfondiem – Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda (ESF) un Kohēzijas fonda (KF). Informācija no FM par 1222 projektiem iegūta 2014.gada 16.aprīlī.

Savukārt VID sniedzis informāciju par kopējo darba ņēmēju skaitu un to kopējiem bruto ienākumiem gadā pa pagastiem laika periodā no 2004. līdz 2013.gadam. VID dati izmantoti, lai noteiktu saglabāto un jaunradīto darba vietu radītos potenciālos nākotnes ienākumus, kā arī novērtējot publiskā finansējuma ietekmi uz nodarbinātību tiem projektiem, kas īstenoti LAP 2007-2013 3.2.1., 4.1.1. un 4.1.3. pasākuma ietvaros.

3.4. Statistikas dati

Aprēķinos un analīzē izmantoti sekojoši statistikas dati:

- Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) dati par iedzīvotāju skaitu gada sākumā novados periodā no 2004. līdz 2014.gadam;
- Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes (PMLP) dati par deklarēto iedzīvotāju skaitu pagastos 2014.gada sākumā;
- CSP dati par pagastu un novadu platībām un iedzīvotāju blīvumu 2014.gada sākumā;
- CSP mājsaimniecību budžeta dati par vidējiem mājsaimniecību ienākumiem un izdevumiem uz vienu mājsaimniecības locekli 2004.-2012.gadā;
- CSP dati par Latvijas IKP 2004.-2012.gadā;
- Valsts reģionālās attīstības aģentūras (VRAA) aprēķinātie novadu teritorijas attīstības indeksi (TAI) par 2013.gadu;
- attālumi līdz Rīgai un tuvākajai republikas pilsētai noteikti (no novada centra vai VRG administratīvās teritorijas vienības ar lielāko iedzīvotāju skaitu), izmantojot tiešsaistē pieejamo *Google Maps* maršrutu kalkulatoru.

Šie dati pētījumā izmantoti VRG un pašvaldību teritorijas raksturošanai, vispārējo attīstības tendenču noteikšanai, kā arī savstarpējo sakarību novērtēšanai.

3.5. Pētījumi, publikācijas un citi informācijas avoti

Analizējot LEADER pieejas teorētisko aspektus, izmantoti gan Eiropas Savienības līmeņa politikas plānošanas dokumenti un regulas, gan Latvijas valsts līmeņa politikas plānošanas dokumenti un tiesību akti, kas reglamentē LEADER pieejas īstenošanu, gan līdzšinējo pētījumu rezultāti un publikācijās paustās atziņas. Analīzē iespējami plaši izmantoti gan ES dalībvalstīs īstenotie pētījumi un zinātnieku publikācijas kopš 2000.gada, gan valsts līmenī īstenotie pētījumi par LEADER pieejas īstenošanu, VRG darbības novērtējumi (tostarp pašnovērtējumi) un vietējās attīstības stratēģijām (VAS), SAPARD un

ELVGF programmu novērtējumi, pētījumi par pašvaldību piesaistīto publisko finansējumu (skat. Bibliogrāfisko sarakstu).

VRG vietējās attīstības stratēģijās ietverto prioritāšu un mērķu analīzē izmantotas visu VRG izstrādātās stratēģijas (ņemot vērā grozījumus, kas LAD apstiprināti līdz 01.05.2014.), lai īstenotu VAS definēto uzstādījumu un Latvijas plānošanas reģionu teritorijas attīstības plānošanas dokumentos izvirzīto stratēģisko mērķu saskaņotības novērtējumu, papildus VRG vietējās attīstības stratēģijām analizēti piecu Latvijas plānošanas reģionu (Rīgas, Vidzemes, Kurzemes, Zemgales un Latgales) aktuālie teritorijas attīstības plānošanas dokumenti.

Reģionu analīzes tabulās Biedrība „Vidzemes lauku partnerība “Brasla””, kuras teritorija atrodas gan Pierīgas, gan Vidzemes reģionā, tiek pieskaitīta Vidzemes reģionam saskaņā ar LAD datiem (LVAEI, 2010a).

Novadu pašvaldību iespējas pretendēt uz publiskā finansējuma piesaisti izvērtētas atbilstoši Latvijas valsts līmeņa politikas plānošanas dokumentos (piemēram, NAP) un tiesību aktos definētajiem mērķiem un atbalsta saņemšanas nosacījumiem.

4. IZVĒLĒTĀS METODEDES

4.1. Vispārējs izvēlēto metožu raksturojums

Darbā izmantotas ekonomiskam pētījumam un izpētes mērķim atbilstīgas kvantitatīvās un kvalitatīvās analīzes metodes.

Informācijas ieguvei izmantotas socioloģisko un statistikas pētījumu metodes – dokumentu analīze, ekspertu aptauja, kā arī statistikas datu apkopošana un grupēšana.

Datu analīzei pētījuma vajadzībām izstrādāta un piemērota kompleksa metodiska pieeja, kas ļāva iespējami aptveroši novērtēt LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma un 4.ass pasākumu ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību Latvijas laukos (sīkāk skat. 4.2. sadaļa).

Secinājumu un priekšlikumu izstrādē izmantotas vispārzinātniskās pētījumu metodes – loģiski konstruktīvā, aprakstošā un sintēzes metode.

4.2. Pētījuma īstenošanas gaita un metožu pielietojums

4.2.1 Vietējās attīstības stratēģijās iekļauto prioritāšu un mērķu analīze

LEADER pieejā konkursa kārtībā iesniegtie un atbalstam apstiprinātie projekti ir veids, kā tiek īstenota iepriekš izstrādāta un saskaņota vietējās attīstības stratēģija katrā VRG teritorijā. Lai novērtētu apstiprināto projektu ietekmi uz VAS izvirzīto mērķu sasniegšanu, kā arī novērtētu saskaņotību starp vietējās attīstības stratēģijām un reģionālajiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem, pētījumā veikta VAS iekļauto prioritāšu un mērķu metanalīze, kas ļāva sistematizēt, salīdzināt un kombinēt visās Latvijas VAS ietvertās prioritātes un rīcības, un izdarīt vispārējus secinājumus attiecībā uz to saskaņotību ar reģionālā līmenī izvirzītajām attīstības prioritātēm un rīcības virzieniem.

4.2.2 VRG raksturojums

Vietējo rīcību grupu raksturošanai, kā arī, lai izpētītu, vai atšķirīgie VRG sociālie un teritoriālie parametri ir saistīti ar LEADER pieejas īstenošanu teritorijās, tika veikta vairāku pakāpju grupēšana, sākotnēji pēc viena parametra un noslēgumā pēc vairākiem rādītājiem vienlaikus. Grupēšanas rezultātā pēc noteiktiem rādītājiem (iedzīvotāju blīvuma, attāluma līdz Rīgai un attāluma līdz tuvākajai republikas pilsētai, apstiprinātā publiskā finansējuma apjoma, ieviesto projektu skaita u.tml.) līdzīgas VRG tika apvienotas grupās, kuru ietvaros VRG ir relatīvi līdzīgākas viena otrai (pēc grupēšanas parametriem), salīdzinājumā ar citās grupās ietvertajām VRG. Izveidotās grupas ir relatīvas, jo katra VRG ir unikāla pēc lieluma, iedzīvotāju skaita un citiem rādītājiem, tomēr, iegūtais grupējums dod iespēju iedziļināties grupu raksturojošo rādītāju izpētē un izprast, vai tie ir saistīti ar LEADER pieejas īstenošanu. VRG raksturojošie rādītāji pēc grupēšanas standartizēti, piešķirot to absolūtajām vērtībām rangs no 1 līdz 5, t.i., 1=liels, 2=vidēji liels, 3=vidējs, 4=vidēji zems, 5=zems (skat. 5.pielik.) un šie rangi izmantoti tipoloģisko grupu raksturošanā.

4.2.3 LEADER projektu analīze

LEADER projektu ietekmes uz uzņēmējdarbību un apdzīvotību lauku teritorijās novērtējuma ievadā sniegts LEADER projektu raksturojums divos periodos:

- LEADER 2004-2006 analizēti projektu īstenošanas nosacījumi, projektu īstenošana reģionālā un tematiskā dalījumā, kā arī projektu pieteicēju struktūra;

- LEADER 2007-2013 analizēti projektu pieteikšanas un īstenošanas nosacījumi, projektu īstenošana reģionālā⁴ un tematiskā dalījumā, kā arī projektu pieteicēju struktūra; novērtēta projektu saistība ar lauku teritoriju apdzīvotības izmaiņām, analizēti galvenie atbalsta rādītāji, kā arī kvantitatīvi novērtēta projektu īstenošanas ietekme uz tādiem uzņēmējdarbības attīstības rādītājiem kā nodarbinātība un ienākumu radīšana.

4.2.4 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu analīze

Novadu pašvaldību īstenoto LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ietekmes uz uzņēmējdarbību un apdzīvotību lauku teritorijās novērtējuma ievadā:

- analizēti SAPARD 4. programmas 4.1. apakšprogrammas „Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana”, VPD 2004-2006 4.4.4. pasākuma „Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām”) īstenošanas nosacījumi un galvenie rezultāti;
- analizēti LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanas nosacījumi, projektu īstenošana reģionālā un tematiskā dalījumā, kā arī projektu pieteicēju struktūra, novērtēta šo projektu saistība ar lauku teritoriju apdzīvotības izmaiņām, analizēti galvenie atbalsta rādītāji, kā arī kvantitatīvi novērtēta 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanas ietekme uz tādiem uzņēmējdarbības attīstības rādītājiem kā nodarbinātība un ienākumu radīšana.

4.2.5 Projektu dalījums tematiskajās grupās

Pētījuma mērķu sasniegšanai izveidota LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu klasifikācijas sistēma, kuras ietvaros projekti sagrupēti atbilstīgi projekta mērķim un ietekmes jomai tematiskās (dzīves kvalitātes dimensiju raksturojošās) grupās. Šāda projektu grupēšana ļauj savstarpēji analizēt līdzīga tipa projektus un novērtēt dažāda tipa projektu īpatsvaru kopējā investīciju apjomā. Klasifikācijas sistēma izveidota, pamatojoties uz Eiropas Komisijas metodisko materiālu par LEADER pasākumu ietekmes uz dzīves kvalitāti novērtēšanu (*Working paper on Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas, 2010*).

Dzīves kvalitāte ir izpratnes par cilvēku dzīves apstākļiem mērs. Tā ir atkarīga gan no objektīviem, gan subjektīviem aspektiem un tai ir vairākas komponentes – ekonomiskā, sociālā un vides. Ievērojot LEADER pieejas būtību un mērķus (skat. 5.1.nod.), kā arī novadu pašvaldību īstenoto projektu lokālo raksturu, pētījuma ietvaros izdalītas trīs tematiskās grupas:

- 1) lauku ekonomika;
- 2) sabiedrības attīstība un izaugsme;
- 3) lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi.

Katrai no šīm grupām izdalītas vairākas apakšgrupas. Tomēr, uzsākot projektu klasifikāciju, saskārāmies ar vairākām problēmām:

- 1) projektu mērķu definējums bieži ir plašāks, aptverot vairākas apakšgrupas, vai pat iegūstot starpdisciplināru raksturu;

---

⁴ Reģionu analīzes tabulās Biedrība „Vidzemes lauku partnerība “Brasla””, kuras teritorija atrodas gan Pierīgas, gan Vidzemes reģionā, tiek pieskaitīta Vidzemes reģionam saskaņā ar LAD datiem (LVAEI, 2010a)

- 2) projekta ietvaros veiktās iegādes nereti ir līdzīgas ar cita projekta ietvaros veiktajām iegādēm, norādot uz projektu praktisko piekritību vienai grupai, tomēr projektu mērķi nereti ir atšķirīgi nodefinēti, norādot pat uz tematiskām atšķirībām;
- 3) grūtības sagādāja izpratnes par projektu ietekmi un attieksmi pret uzņēmējdarbību izveidošana, ievērojot, ka uzņēmējdarbībai ir vairākas konkrētas pazīmes: (a) tās īstenošanai īpašnieki ir veikuši nodalītu mantisko ieguldījumu, kas (b) paredzēts ienākumu un peļņas gūšanai (biedrības pēc būtības ir bezpeļņas organizācijas), vai (c) paredzēts, lai risinātu kādu konkrētu sociālu problēmu (sociālā uzņēmējdarbība).

Ievērojot grūtības, kas radās projektu grupēšanas gaitā, kā arī domājot par tādas projektu klasifikācijas sistēmas izveidi, ko varētu izmantot atkārtoti gan projektu īstenošanai un atskaišu iesniedzēji, gan projektu administratori, pētījumā izstrādāta un izmantota sekojoša LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1.pasākuma projektu klasifikācija:

- Lauku ekonomika (*projekti, kas tiešā veidā saistīti ar uzņēmējdarbību, uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras izveidi un attīstību, uzņēmējdarbībai noderīgu konsultāciju un apmācību pieejamību*). Šai grupā izdalītas trīs tematiskās apakšgrupas:
  - komercdarbība (projekti, 1) kuru iesniedzēji ir komersanti, z/s, pašnodarbinātie, arī biedrības, ja projekta mērķī jaušama tieksme gūt ienākumus; 2) kuru mērķī nosakāms, ka plānotais pakalpojums vai prece ir paredzēts pārdošanai tirgū (nevis biedriem);
  - sociālā uzņēmējdarbība (projekti, kuros nosakāma vēlme sniegt pakalpojumu vai ražot precis, kas paredzēta pārdošanai tirgū (pakalpojumu sniegšanas uzturēšanu kompensējošu ienākumu gūšanai), tomēr papildus tam tie risina kādu lokālā līmenī aktuālu sociālu problēmu);
  - uzņēmējdarbības veicināšana (projekti, kuri tieši veicina uzņēmējdarbību: 1) projekta īstenošana ir biedrība; 2) projekta mērķī nosakāma uzņēmēju (organizācijas biedru) kooperācija (izmaksu samazināšanai); 3) projekta rezultātā tiek attīstīta uzņēmējdarbībai nepieciešamā infrastruktūra; 4) projekta mērķī nosakāma uzņēmēju profesionālā attīstība (konsultācijas, apmācības); 5) projektā paredzēta konkrētas uzņēmējdarbības nozares un vai produktu/ pakalpojumu popularizēšana).
- Sabiedrības attīstība un izaugsme (*projekti, kas vērsti uz cilvēka garīgo un fizisko spēju attīstību, tostarp tam nepieciešamās infrastruktūras un aprīkojuma attīstību*). Šajā grupā izdalītas sekojošas apakšgrupas:
  - sabiedrības attīstība, t.i., projekti, kas vērsti uz izglītības (skolas, bērnudārzi, apmācību centri) kvalitātes celšanu un saturīga brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšanu; vietējās pārvaldes, sadarbības spēju un vietējās iniciatīvas attīstību;
  - pašdarbība, t.i., projekti, kas tiešā veidā vērsti uz vietējo iedzīvotāju iesaisti pašdarbībā, pašdarbības kolektīvu nodrošinājuma uzlabošanu.
- Infrastruktūra un pamata pakalpojumi (*projekti, kas vērsti uz vietējo iedzīvotāju ērtību un dzīves apstākļu uzlabošanu, saglabāšanu, nodrošināšanu; apkārtējās vides pievilcības uzlabošanu*). Šajā grupā izdalītas sekojošas apakšgrupas:
  - lauku vispārējā infrastruktūra, t.i., projekti, kuri vērsti uz lauku teritoriju vispārējās (transports, sabiedriskās ēkas, kultūras nami u.c. infrastruktūras, izņemot izglītības iestādes) attīstību un sadzīves pakalpojumu pieejamību;

- veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi, t.i., projekti, kas vērsti uz veselības un sociālo pakalpojumu pieejamības uzlabošanu, tai skaitā, ar to saistītās infrastruktūras attīstību;
- vide atpūtai, t.i., projekti, kas vērsti uz apkārtējās vides pievilcības vairošanu, brīvdabas, publiski pieejamu rotaļlaukumu un atpūtas laukumu izbūvi, parku sakopšanu, arī infrastruktūras, ko paralēli iespējams izmantot tūrisma vajadzībām, attīstību u.c.;
- vides aizsardzība, t.i., projekti, kas nepastarpināti vērti uz vides aizsardzības problēmu risināšanu, piesārņojuma novēršanu;
- kultūrvēstures mantojums, t.i., projekti, kas vērsti uz kultūrvēstures pieminekļu, dabas vērtību un tradīciju saglabāšanu, atpazīstamību un labiekārtošanu, kā arī muzeju ekspozīciju uzlabošanu.

LEADER 2007-2013 projektu (4.1.1. un 4.1.3. pasākums) tematiskais iedalījums grupās un to apakšgrupās sniegts 4.1.tabulā. Sekojošā pārstāvniecība, kur tas nepieciešams pētījuma vajadzībām un izvirzītā mērķa sasniegšanai, tiek uzskatīta par LEADER 2007-2013 projektu ģenerālkopu.

4.1.tabula. LEADER 2007-2013 projektu (4.1.1. un 4.1.3. pasākums) struktūra

Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%	
Lauku ekonomika	801	22	5 464	18	7
- komercdarbība (4.1.3.)	204	6	1 367	4	7
- komercdarbība (4.1.1.)	387	11	2 055	7	5
- sociālā uzņēmējdarbība	27	1	227	1	8
- uzņēmējdarbības veicināšana	183	5	1 815	6	10
Sabiedrības attīstība un izaugsme	1 577	44	12 942	42	8
- sabiedrības attīstība	1 184	33	10 402	34	9
- pašdarbība	393	11	2 540	8	6
Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi	1 225	34	12 102	40	10
- lauku infrastruktūra	333	9	3 125	10	9
- veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi	253	7	2 414	8	10
- vide atpūtai	427	12	4 474	15	10
- vides aizsardzība	12	0	132	0	11
- kultūrvēstures mantojums	200	6	1 956	6	10
Kopā	3 603	100	30 508	100	8

Avots: autoru apkopojums pēc informācijas no LAD datu bāzes

LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projektu tematiskais iedalījums grupās un apakšgrupās sniegts 4.2.tabulā. Sekojošā pārstāvniecība, kur tas nepieciešams pētījuma vajadzībām un izvirzītā mērķa sasniegšanai, tiek uzskatīta par novadu pašvaldību īstenoto LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projektu ģenerālkopu.

4.2.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projektu struktūra

Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR
	skaits	%	skaits	%	
Lauku ekonomika	-		-		-
Sabiedrības attīstība un izaugsme	191	19	19 320	21	101
- sabiedrības attīstība	191	19	19 320	21	101
- pašdarbība	-		-		-
Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi	793	81	70 848	79	89
- lauku infrastruktūra	703	71	64 548	72	92
- veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi	-		-		-
- vide atpūtai	74	8	4 620	5	62
- vides aizsardzība	-		-		-
- kultūrvēstures mantojums	16	2	1 680	2	105
Kopā	984	100	90 167	100	92

Avots: autoru apkopojums pēc informācijas no LAD datu bāzes

4.2.6 LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu rezultātu vērtēšana

Pētījumā iegūti, aprēķināti un analizēti šādi rādītāji, kas ļāva atbilstīgi izvirzītajiem pētījuma mērķiem un uzdevumiem novērtēt LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu ietekmi uz nodarbinātību un nākotnes ienākumu gūšanas iespējām:

- atbalstīto projektu pašsvars;
- aizplūdes efekts (*leakage*), LEADER projektiem;
- atbalsta ietekmē veikto ieguldījumu multiplikatora efekts;
- projektu rezultātā saglabātās un jaunradītās darba vietas;
- projektu rezultātā saglabāto un jaunradīto darba vietu ienākumu radīšanas potenciāls.

Pamatojoties uz nodarbinātības un nākotnes ienākumu radīšanas potenciālu tiek novērtēta projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijās.

4.2.6.1 Atbalstīto projektu pašsvars

Pašsvars ir rādītājs, kas raksturo to projektu skaitu un rezultātus, kas tiktu īstenoti un sasniegti arī bez publiskā finansējuma. Dati par pašsvaru iegūti no VRG un pašvaldību aptaujām, kur katram projektam tika norādīts, vai tas tiktu (pašsvars 1), netiktu īstenots bez atbalsta (pašsvars 0), vai tiktu īstenots daļēji, t.sk., garākā laika posmā (pieņemtais pašsvars 0.5). Vidējais pašsvara rādītājs iegūts, atbilstīgi konkrētai situācijai sverot atsevišķo projektu pašsvaru ar attiecināmām izmaksām. Pašsvars pētījumā aprēķināts kā atsevišķs projektu iznākuma rādītājs, kā arī tas izmantots, aprēķinot projektu neto ieguldījumus un to radītos neto ienākumus, kā arī atbalsta ietekmē veikto ieguldījumu multiplikatora efektu.

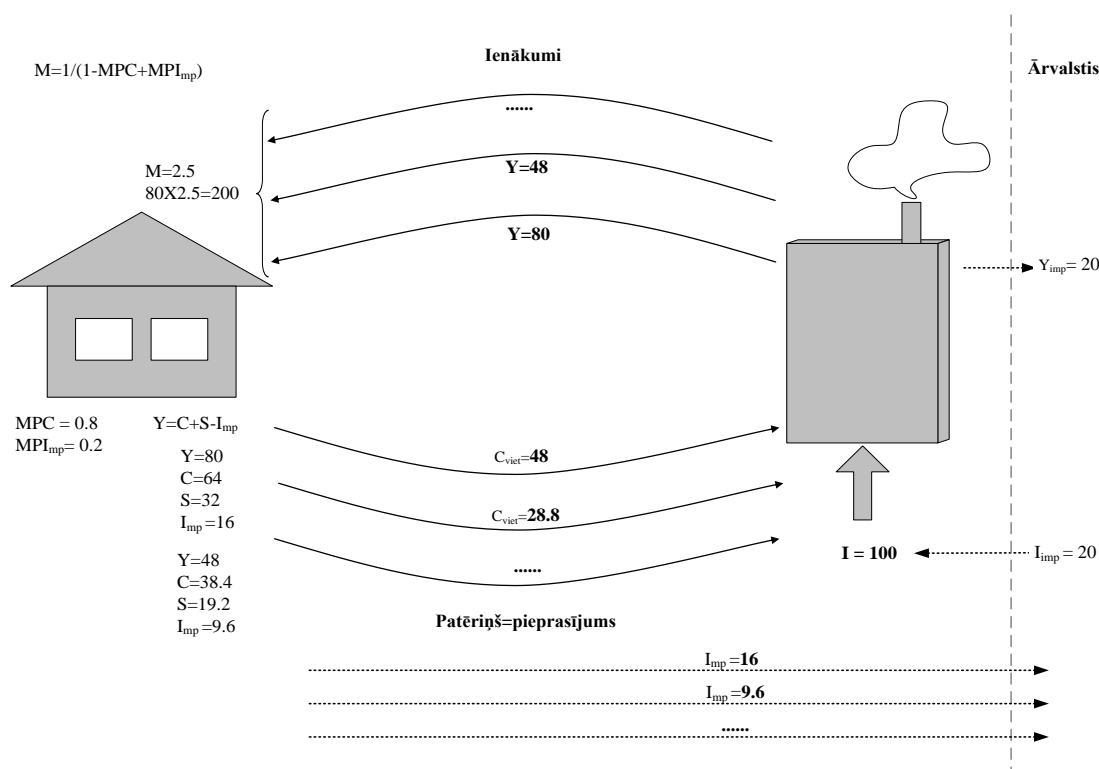
4.2.6.2 Aizplūdes efekts

Aizplūdes efekts (*leakage*) ir rādītājs, kas raksturo ieguldījumus, kuri tiek veikti projekta īstenošanas laikā (preču un pakalpojumu iegādei), tomēr atkarībā no preču un pakalpojumu izcelsmes nepaliek vietējā ekonomikā (Ekosgen, 2011). Ievērojot LEADER pieejas lokālo raksturu, pētījumā aizplūdes efekts LEADER 2007-2013 projektiem analizēts divos līmeņos – projektu īstenošanā ieguldītā nauda, kas nepaliek vietējā ekonomikā, bet aizplūst uz ārvalstīm (preču un pakalpojumu imports), kā arī ieguldītā nauda, kas projektu realizācijas rezultātā nepaliek reģionā, kurā ietilpst VRG teritorija. Lai noteiktu importa un vietējās izcelsmes ieguldījumu attiecību, izlases veidā tika analizēta 250 LEADER 2007-2013 projektu iepirkumu dokumentācija 4 dažādu LAD reģionu pārvaldēs (Jelgavā, Gulbenē, Saldū un Valmierā), aptverot visas pētījumā izveidotās projektu klasifikācijas tematiskās grupas (skat. 4.2.4.nod.). Līdztekus aizplūdes efekta analīzei ārvalstu un vietējās izcelsmes ieguldījumu attiecība pētījumā izmantota, aprēķinot analizēto projektu ieguldījumu radīto multiplikatora efektu.

4.2.6.3 Atbalsta ietekmē veikto ieguldījumu multiplikatora efekts

Atbalsta ietekmē veikto ieguldījumu multiplikatora efekts ir rādītājs, kas atspoguļo ieguldījumu spēju radīt ienākumus.

Iegādājoties preces un pakalpojumus (veicot ieguldījumus) projektu ietvaros, ienākumus gūst gala preču un pakalpojumu ražošanas faktoru īpašnieki, kas turpmāk, veidojot savu pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumu, rada pamatu jaunu ienākumu gūšanai, kas savukārt atkal rada papildus ienākumus, t.i., darbojas multiplikatora efekts. Ienākumu multiplikatora efekta darbības shēma sniegta 4.1.attēlā.

4.1. attēls. Ienākumu multiplikatora darbības piemērs investīciju veikšanas rezultātā

*saīsinājumi: MPC – patēriņa tieksme; MPI_{imp} – importa tieksme; M- multiplikators; Y – ienākumi; C – patēriņš (C_{viet} – vietējais patēriņš); S – uzkrājumi; I_{mp} – imports; I - ieguldījumi

Avots: autoru konstrukcija, pamatojoties uz Auziņa, 2010

Ienākumu multiplikatora efekts ir atkarīgs no kopējās patēriņa tieksmes (MPC), t.i., cik liela daļa no papildus gūtajiem ienākumiem (Y) tiek iztērēta (C), un cik – uzkrāta (S). Ievērojot, ka patērētas tiek ne tikai vietējā ekonomikā radītās preces, bet arī importētās, multiplikatora efekta noteikšanai vietējā ekonomikā kopējā patēriņa tieksme (MPC) ir jākorģē ar importa tieksmi (MPI_{mp}).

Aprēķinu sākuma punkts ir veiktie ieguldījumi analizēto publiskā finansējuma projektu īstenošanas rezultātā. Šos ieguldījumus koriģējot ar īstenoto projektu pašsvaru (t.i., neņemot vērā projektus, kas tiktu īstenoti arī bez atbalsta), iegūst publiskā finansējuma tīro (*neto*) ietekmi uz veiktajiem ieguldījumiem un atbilstošos ienākumus, ko gūst projektu investīcijās izmantoto preču un pakalpojumu ražotāji. Analizējot ieguldījumiem izmantoto preču un pakalpojumu izcelsmi, redzams, ka daļai no precēm ir ārvalstu izcelsme, līdz ar to, lai noteiktu ienākumus, kas publiskā finansējuma projektu ieguldījumu rezultātā nonāk pie vietējiem ražotājiem, tur paliek un *multiplificējas* vietējā ekonomikā, no kopējiem projektu ietvaros veiktajiem ieguldījumiem iespēju robežās tika atdalīti ieguldījumi, kas saistās ar importa izcelsmi (importa preces, darbu veikšanā izmantotie importa materiāli).

Lai noteiktu importa un vietējās izcelsmes ieguldījumu attiecību, izlases veidā tika analizēti 250 LEADER 2007-2013 individuālo projektu atskaites materiālos iekļautie iepirkuma procedūru dokumenti 4 dažādu LAD reģionu pārvaldēs (Jelgavā, Gulbenē, Saldū un Valmierā), aptverot visas pētījumā definētās tematiskās grupas. Importa daļas tika aprēķinātas katrai ieguldījuma kategorijai - būvniecība, pamatlīdzekļi (atsevišķi izdalot tautas tērpus), vispārējās izmaksas un personāla izmaksas.

Lai noteiktu ienākumu multiplikatoru, patēriņa tieksmes (MPC) aprēķinam izmantoti CSP mājsaimniecību budžeta dati par vidējiem mājsaimniecību ienākumiem un izdevumiem uz 1 mājsaimniecības locekli, kā arī importa tieksmes (MPI_{mp}) aprēķinam izmantoti dati par IKP lielumu un veidošanos, t.sk., kopējo preču un pakalpojumu importu. Pētījuma vajadzībām izmantots pēc LAP 2007-2013 vidus termiņa novērtējumā izmantotās metodoloģijas (Auziņa, 2010) aprēķināts ienākumu multiplikators 1.3.

4.2.6.4 Projektu rezultātā saglabāto un jaunradīto darba vietu radītie ienākumi

VRG un novadu pašvaldību ekspertu aptaujās iegūtā informācija par LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu ietekmi uz darba vietu saglabāšanu un radīšanu izmantota kā tiešs projektu ietekmes uz uzņēmējdarbības attīstību rādītājs, tāpat veikta iegūto rezultātu proporcionāla (ņemot vērā atsevišķas projektu tematiskās grupas) vispārināšana uz kopējo analizēto publisko finansējumu.

Ievērojot, ka informācija iegūta ekspertu novērtējuma rezultātā, tās izmantošanā sastopamies ar objektīvajiem ierobežojumiem, ko veido aptaujas jautājumu subjektīvās izpratnes un atbilžu sniegšanas interpretācijas faktori, vērtējot projektu īstenošanu un to ietekmi. Tomēr, tā kā aptaujas aizpildītāji ir lokālās teritorijas eksperti (pārsvārā VRG administratīvie vadītāji, pašvaldību attīstības, plānošanas un projektu nodaļu vadītāji, un koordinatori), tas ir labākais ekspertu vērtējums, ko par analizētajiem projektiem bija iespējams iegūt.

Lai noteiktu LAP 2007-2013 LEADER un 3.2.1. pasākuma projektu jaunradīto un saglabāto darba vietu iespējamo pastāvīgo devumu ekonomikā ienākumu veidā, pieņemts, ka pēc projekta īstenošanas radušās vai saglabātās darba vietas ir apmaksātas un pastāv

vismaz trīs gadus⁵ un tādējādi ģenerē ienākumus - darba algu nākamo trīs gadu laikā (bet projekta realizācijas laikā tiešās darba vietas atbilst faktiskajam nodarbinātības periodam).

Aprēķinātas vienas darba vietas saglabāšanas un radīšanas publiskā finansējuma izmaksas, kā arī noteikta saglabāto un jaunradīto darba vietu radīto ienākumu attiecība pret izlietoto publisko finansējumu. Kopējais ienākumu apmērs noteikts, reizinot darba vietu skaitu ar pieņemto nodarbinātības periodu un konkrētajai VRG teritorijai aprēķināto vidējo bruto darba algu uz vienu darba ņēmēju, kas iegūta no VID datiem. Noteikts saglabāto un jaunradīto darba vietu bruto, gan arī neto (t.i., izslēdzot darba vietas, kas būtu saglabātas un/vai radītas arī bez atbalsta) devums vietējai ekonomikai.

4.2.7 Publiskā finansējuma saistība ar teritorijas sociālekonomisko attīstību

Lai novērtētu sakarības, kas pastāv starp LEADER 2007-2013 projektu publisko finansējumu vai novadu pašvaldību piesaistīto publisko finansējumu (ELFLA, ERAF, ESF un KF pašvaldību projektu publiskais finansējums) un iedzīvotāju skaita izmaiņām, kā arī nodarbināto skaita izmaiņām un kopējo bruto ienākumu izmaiņām teritorijā, veikta korelācijas analīze.

Aprēķinos izmantoti gan absolūtie publiskā finansējuma un sociālekonomiskās attīstības rādītāji, gan relatīvais publiskā finansējuma rādītājs (uz 1 iedz.), tādējādi izslēdzot dažādu teritoriju lielumu ietekmi. Tāpat, lai izslēgtu analizējamo teritoriju dažādo līdzšinējās attīstības līmeni, ieviesti iedzīvotāju izmaiņu, nodarbinātības izmaiņu un kopējo bruto ienākumu izmaiņu indeksi, kas raksturo absolūto rādītāju izmaiņas 2009.-2013.gada periodā pret izmaiņām 2004.-2008.gada periodā, ar pieņēmumu, ka koeficients lielāks par 1 varētu būt saistāms ar pozitīvām izmaiņām, kas – ne tikai, bet tai skaitā, notikušas saistībā ar saņemto publisko finansējumu. Šādu periodu izvēle veikta, ņemot vērā, ka katrs aptver 5 gadus, turklāt pirmie pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projekti tika uzsākti 2008.gadā, kas nozīmē, ka teorētiski to īstenošanas ietekme jau varētu būt jūtama 2009.gadā.

---

⁵ Ekosgen, 2011

5. DATU ANALĪZE

5.1. LAP 2007-2013 LEADER projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību Latvijas laukos

5.1.1 LEADER pieejas teorētiskie aspekti

LEADER kā instruments un novatoriska pieeja Eiropas Savienības dalībvalstu lauku attīstības problēmu risināšanai, attīstības ierosināšanai un īstenošanai lokālo lauku kopienu līmenī tiek pielietots kopš 1991.gada. Sākotnēji LEADER pieeja tika īstenota kā atsevišķa publiskā finansējuma programma ES lauku attīstības politikas ietvarā. Mainoties ES Kopējai Lauksaimniecības politikai un lauku attīstības pilāram kļūstot arvien nozīmīgākam tajā, arī LEADER pieeja ir attīstījusies un, izstrādājot struktūrfondu piesaistes dokumentus 2007. – 2013.gada plānošanas periodam, LEADER pieeja tika integrēta visu ES dalībvalstu lauku attīstības programmās kā 4.ass pasākumi.

Saskaņā ar ES Kopienas lauku attīstības iniciatīvas (LEADER+) pamatnostādnēs sniegto skaidrojumu, kas pārņemts arī Latvijas Lauku attīstības programmā 2007. – 2013.gadam, LEADER pieeja ir mērķtiecīga un savstarpēji koordinēta aktivitāte lauku attīstībai, kura rosina sabiedrību meklēt jaunus, inovatīvus risinājumus esošajām lauku problēmām. LEADER būtība ir uzlabot dzīves kvalitāti cilvēkiem laukos, domājot gan par ekonomiskajiem, sociālajiem uzlabojumiem un vides saglabāšanas iespējām. Tādējādi LEADER pieeja aptver visus dzīves kvalitātes aspektus.

Saskaņā ar Padomes Regulā (EK) Nr.1698/2005 (20.09.2005.) definīciju LEADER pieejai jāietver vismaz sekojoši elementi:

- 1) teritoriāli veidotas vietējas attīstības stratēģijas, kas paredzētas skaidri noteiktām, nelielām un viendabīgām lauku teritorijām;
- 2) vietējās valsts un privātās partnerības (t.i., vietējas rīcības grupas);
- 3) augšupēju pieeju vietējās attīstības stratēģijas izstrādē un īstenošanā;
- 4) daudzozaru koncepciju un tādas stratēģijas īstenošanu, kas balstās uz vietējo resursu izmantošanu, dažādu vietējā teritorijā pārstāvētu nozaru dalībnieku un projektu mijiedarbību;
- 5) sadarbības projektu īstenošanu;
- 6) novatoriskas pieejas īstenošanu;
- 7) vietēju partnerību tīklu veidošanu.

Autores uzskata, ka šie elementi un to izpildīšanās veido nozīmīgus priekšnoteikumus LEADER pieejas pilnvērtīgai īstenošanai:

- 1) teritorijai, kurai tiek veidota vietējās attīstības stratēģija, jābūt salīdzinoši nelielai, viendabīgai un sociāli saliedētai, izvēlētajā teritorijā ir jābūt pietiekamai cilvēkresursu, finansiālo un ekonomisko resursu kritiskajai masai, un tai ir raksturīgas kopīgas tradīcijas, vēsture; līdzīga vērtību uztvere un izpratne par risināmajiem jautājumiem un attīstības prioritātēm. (Eiropas Komisija, 2006);
- 2) teritorijas attīstības koordināciju, stratēģijas izstrādi un īstenošanu vietējā līmenī uzņemas aktīvistu grupa (VRG), kas apvieno dažādu nozaru un institūciju pārstāvjus un ar savu darbību, ieinteresētību un papildus piepūli rada papildus pievienoto vērtību, kas veidojas LEADER projektu ietvaros veikto ieguldījumu rezultātā;

- 3) iniciatīva risināmo problēmu definēšanā un attīstības prioritāšu noteikšanā nāk no teritorijas iedzīvotājiem (nav noteikta politiski vai normatīvi „no augšas”);
- 4) LEADER pieeja paredz, ka vietējās attīstības stratēģijām jābūt ar daudznozaru raksturu, lai projekti, kas tiek īstenoti LEADER pieejas ietvaros vienas VRG teritorijā, būtu savstarpēji saistīti, papildinoši vai mijiedarbībā esoši, lai atsevišķo projektu rezultātu ietekme varētu pieaugt šīs savstarpējās mijiedarbības rezultātā;
- 5) šādu mijiedarbībā esošu projektu radīšana un īstenošana nav iespējama bez starpnozaru sadarbības, brīvas informācijas plūsmas, zināšanu un pieredzes apmaiņas, kā arī atvērtības attiecībā uz organizatoriskiem jauninājumiem, inovācijām sociālajā jomā vai uzņēmējdarbībā.

Atbilstoši Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādņēm 2007.-2013.gadam ieguldījumiem, kas veikti LEADER (4.ass) projektu ietvaros, būtu jāveicina 1., 2. un 3. ass mērķu sasniegšana, kā arī būtu jāsekmē labāka pārvaldība un lauku vides endogēnā (iekšējā) attīstības potenciāla mobilizēšana, izmantojot pieejas priekšrocības (elementus), kas atšķirībā no citām publiskā finansējuma aktivitātēm, kurās problēmu risināšanas ceļi ir noteikti politiski „no augšas”, paredz risinājumu meklēšanu iespējami pietuvināti lokālai teritorijai un sabiedrībai, kurā problēma definēta. Tiek sagaidīts, ka šie risinājumi tādējādi būs inovatīvi, oriģināli un īpaši piemēroti katrai konkrētai situācijai un vietai.

Sekojoši LEADER pieejai nav definēti savi (atrauti vai paralēli) darbības mērķi, tai saistoši ir kopējie Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam uzstādījumi:

1. ass *Lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana*: pasākumi ar mērķi uzlabot lauksaimnieciskās un mežsaimnieciskās darbības konkurētspēju, tostarp saimniecību pārstrukturēšanos, sadarbību, attīstību un inovācijas, kā arī veicināt iedzīvotāju profesionālās kvalifikācijas un zināšanu uzlabošanu;
2. ass *Vides un lauku ainavas uzlabošana*: pasākumi ar mērķi uzlabot vides kvalitāti un zemes apsaimniekošanu laukos;
3. ass *Dzīves kvalitāte lauku apvidos un lauku ekonomikas dažādošana*: pasākumi ar mērķi uzlabot dzīves kvalitāti lauku teritorijās, nodrošināt infrastruktūru un pieejamību, kā arī veicināt saimnieciskās darbības dažādošanos laukos, lai apturētu ekonomisku un sociālu lejupslīdi un lauku iedzīvotāju skaita samazināšanos.

Līdzšinējie pētījumi par LEADER pieejas īstenošanu dažādās ES dalībvalstīs, šīs pieejas rezultātiem un ietekmi uz lauku attīstības problēmu risināšanu pārsvarā balstīti uz kvalitatīvās analīzes metodēm, informācijas ieguvē izmantojot aptaujas vai interviju metodi (Schiller, 2009; Exodea Consulting, 2013; Eiropas tīkls lauku attīstībai, 2013). Atbilstīgi izvēlētajām analīzes metodēm šo pētījumu secinājumi sniedz kvalitatīvu ieskatu par LEADER pieejas īstenošanu un ietekmi. Kopīga šajos pētījumos ir atziņa, ka bieži LEADER rezultātu tieša novērtēšana sagādā grūtības, jo pieejas ietvaros tiek īstenoti tā saucamie *soft* projekti, kuru rezultāts var būt nemateriāls (Eiropas tīkls lauku attīstībai, 2013).

Plašs pētījums par LEADER pieejas ekonomisko rezultativitāti, izmantojot gan kvalitatīvās, gan kvantitatīvās analīžu metodes, īstenots Lielbritānijā 2011.gadā (Ekosgen, 2011). *Ekosgen* pētījuma mērķis bija sniegt iespējami aptverošu Lielbritānijā kopš 2000.gada īstenoto LEADER projektu ekonomiskās ietekmes novērtējumu, izmantojot gan primāro informāciju (plaša atbalsta saņēmēju un VRG aptauja), gan sekundāro (statistikas biroja un citu valsts institūciju apkopoto) informāciju. Pētījuma ietvaros analizēta LEADER projektu ekonomiskā ietekme (radītās un saglabātās darba vietas, algu pieaugums,

uzņēmumu peļņas rādītāji, kvalifikācijas paaugstināšana), projektu pašsvars, aizplūdes efekts, projektu ieguldījumu multiplikatora efekts, kā arī bruto un neto ietekme uz pievienoto vērtību vietējā reģionā. Pētījuma secinājumos atzīts, ka LEADER projektiem, kurus īstenojuši uzņēmumi, ir novērojama pozitīva ekonomiska ietekme gan uz produkcijas pārdošanas apjomu, gan jaunu darba vietu radīšanu.

Daļu no *Ekosgen* pētījumā izmantotajām metodēm autore ir adaptējušas vietējiem apstākļiem un informācijas pieejamībai un piemērojušas šā pētījuma ietvaros, novērtējot Latvijā periodā 2007. – 2013.gadam īstenoto LEADER pieejas projektu un pašvaldību īstenoto projektu (3.2.1.pasākums „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai”) ietekmi uz nodarbinātību un uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijās.

Pētījumos par LEADER pieejas īstenošanu ES dalībvalstīs atrodami gan pieeju slavējoši, gan kritizējoši secinājumi. Tiek norādīts, ka LEADER atšķirībā no citām publiskā finansējuma programmām augstu novērtē sociālā kapitāla lomu attīstības programmēšanā un ir vērsta uz tā potenciāla vairošanu un izmantošanu vietējā mērogā (Buller, 2000; Shortall, 2008), ļauj saglabāt un attīstīt reģionālo dažādību ES dalībvalstīs – vietējās tradīcijas, dzīves veidu, kultūrvēsturiskās un dabas vērtības (Becerra, Lastra-Bravo, 2009) un veicina lauku iedzīvotāju izglītošanos, jaunu prasmju apguvi, pieredzes apmaiņu un sadarbības spēju uzlabošanu, mazina lauku iedzīvotāju vienaldzību un pasivitāti (Bock, 2000; Bruckmeier, 2000; ÖIR, 2004; Wellbrock et.al., 2013). Eiropā plaši atpazīstamais Nīderlandes pētnieks, lauku socioloģijas profesors Jans D. van der Plugs (*Jan Douwe van der Ploeg*) savā publikācijā *Rural Development and the Mobilisation of Local Actors* uzsver LEADER pieejas lomu jaunas paaudzes lauku uzņēmumu attīstībā. Laikā, kad lauksaimniecība kā business zaudē savu nozīmīgumu spējā nodrošināt pietiekamus ienākumus un nodarbinātību iedzīvotājiem laukos, ir īpaši svarīga tādu uzņēmumu veidošanās, kas ir cieši saistīti ar vietējo teritoriju, tajā esošo resursu un cita attīstības potenciāla (kas atrodams vēstures liecībās, kultūrā, dabā) izmantošanu, darbojas vienlaikus vairākās nozarēs (ir daudznozaru), ir dinamiski, inovatīvi un iesaistīti sadarbības tīklos (Ploeg, 2006). Līdzīgi secinājumi atrodami arī citu autoru pētījumos. LEADER pieeja veicina teritorijas endogēnu attīstību, kas balstīta uz vietējo resursu izmantošanu un augšupējo pieeju attīstības plānošanā (Kis et.al., 2012), sekmē uzņēmēju sadarbību un kooperāciju. Šāda darbības paplašināšana un dažādošana rada gan papildus darba vietas, gan arī šo aktivitāšu multiplikators reģiona līmenī ir vairākas reizes augstāks nekā multiplikators, ko rada klasiskā, specializētā lauksaimnieciskā darbība (Heiman et.al., 2002).

Pētnieki savās publikācijās uzsver VRG lomu, dēvējot tās par vietējās kopienas organizēšanas spēku, institūciju, kas lokālā līmenī īsteno un koordinē lauku attīstības procesu (Kis et.al., 2012; Falkowski, 2013). Šī loma ir faktiska, ievērojot, ka VRG ir deleģētas tiesības izstrādāt VRG teritorijas vietējās attīstības stratēģiju, nodrošināt informācijas izplatīšanos un augšupējās pieejas īstenošanu, definēt attīstības prioritātes, kā arī nodrošināt VAS īstenošanu, sniedzot vērtējumu par projektu atbilstību rīcības plānam, uzraugot projektu saturisko izpildi un veicinot projektu pieteicēju sadarbību un projektu savstarpējo mijiedarbību un sinerģiju (uz vietējiem resursiem balstītu klasteru veidošanos).

Tomēr Eiropas Revīzijas palāta (*European Court of Revision*) savā 2010.gada ziņojumā Nr.5 par LEADER pieejas īstenošanu lauku teritorijās velta kritiku VRG darbībai. Ziņojumā norādīts, ka VRG nav pilnvērtīgi izmantojušas LEADER pieejas priekšrocības un nav ieguldījušas pietiekamas pūles un iniciatīvu, lai kāpinātu programmas īstenošanas efektivitāti un produktivitāti (Eiropas Revīzijas palāta, 2010). Ziņojumā aptverta LEADER projektu īstenošanas analīze periodā no 2000. – 2006.gadam, kā arī ES dalībvalstu VRG izstrādāto vietējo attīstības stratēģiju (2007. – 2013.g.) izvērtējums. Attiecībā uz projektu

īstenošanu galvenā kritika veltīta trūkumiem projektu pieteicēju atlasē – novērots liels VRG pārvaldē iesaistīto personu īpatsvars projektu īstenošanu vidū, un īstenoto projektu saturam – tikai nedaudz projekti praksē demonstrē inovāciju un savstarpēju mijiedarbību (projektu sasaisti vienas VRG teritorijā). Secināts, ka vairumā gadījumu LEADER projekti tikai nedaudz atšķiras no citu publiskā finansējuma aktivitāšu ietvaros īstenojamiem projektiem vai tradicionālas pašvaldību funkciju izpildes; novērots, ka nereti projekti vienkārši risina atbalsta saņēmēju individuālās vajadzības, nevis sekmē dzīves kvalitātes paaugstināšanos kopumā un vietējās attīstības stratēģijā izvirzīto mērķu sasniegšanu. Analizējot LEADER projektu apstiprināšanas gaitu, nav rasti pierādījumi vēlmei maksimizēt ieguldījumu efektivitāti - uzsvars likts uz kopējā finansējuma apguvi, nevis maksimālu rezultātu sasniegšanu pieejamā finansējuma robežās (Eiropas Revīzijas palāta, 2010).

Attiecībā uz VRG izstrādāto vietējās attīstības stratēģiju (2007. – 2013.g.) saturu Eiropas Revīzijas palātas 2010.gada ziņojumā Nr.5 galvenā kritika veltīta stratēģiju vājumam kopumā – secināts, ka dokumentos trūkst specifisku (konkrētai teritorijai raksturīgu) mērķu, ir nepilnīga vai nav noteikta vispār mērķu sasniegšanas novērtēšanas un uzraudzības kārtība un sasniedzamie rezultatīvie rādītāji; neskaidra ir aprakstītā aktivitāšu īstenošanas loģiskā gaita. Vietējās attīstības stratēģijai kā dokumentam būtu jāattaisno VRG pastāvēšana, atspoguļojot organizācijas īpašo devumu lauku attīstības problēmu risināšanā, jāargumentē LEADER pieejas plānotā loma šajā procesā. Izvērtējumā secināts, ka VRG izstrādātās stratēģijas maz atbilst šim uzstādījumam un vairāk līdzinās izpildītai formalitātei, lai VRG teritorijā kļūtu iespējama LEADER publiskā finansējuma piesaiste, turklāt nepietiekami izklāstīts, kā LEADER projekti palīdzēs sasniegt stratēģijās izvirzītos mērķus (Eiropas Revīzijas palāta, 2010).

Apkopojot līdzšinējās LEADER pieejas īstenošanas pētījumu un novērtējumu rezultātus, var secināt, ka pētnieki atzinīgi novērtē LEADER pieeju kā instrumentu lauku attīstības problēmu risināšanā, tomēr atziņas un secinājumi par LEADER pieejas īstenošanas praktisko ietekmi un lomu mēdz būt atšķirīgi, pat pretrunīgi. Kopumā, ievērojot, ka LEADER pieeja tiek īstenota jau vairāk nekā 20 gadus, tās teritoriālās izplatības mērogs, kā arī finanšu ietilpība ir vairākkārtīgi pieaugusi gan atsevišķās ES dalībvalstīs, gan Eiropas Savienībā vispār, var secināt, ka ES Lauku attīstības politikas veidotāji ir pārliecināti par LEADER pieejas pozitīvo ietekmi uz lauku attīstību.

Latvijā LEADER pieeja tiek īstenota kopš 2000.gada, tomēr valsts teritoriju visaptverošu raksturu tā ieguvusi kopš 2007.gada. Periodā no 2007. līdz 2013.gadam LEADER pieejas īstenošanu (LAP ietvaros) Latvijā pārrauga LR Zemkopības ministrija, un administrē LR Lauku atbalsta dienests. LEADER 2007.-2013 ietvaru un īstenošanas kārtību Latvijā noteic sekojoši politikas plānošanas dokumenti un normatīvie akti:

- Nacionālais attīstības plāns 2007. – 2013.gadam;
- Latvijas Lauku attīstības programma 2007. – 2013.gadam;
- Eiropas Savienības Padomes lēmums (20.02.2006.) par Kopienas lauku attīstības stratēģiskajām pamatnostādņēm (2007.–2013. gada plānošanas laikposms) (2006/144/EK);
- Padomes Regula (EK) Nr.1698/2005 (20.09.2005.) par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA);
- Komisijas Regula (EK) Nr. 1974/2006 (15.12.2006.), ar ko paredz sīki izstrādātus piemērošanas noteikumus Padomes Regulai (EK) Nr. 1698/2005 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA);

- MK 14.07.2009 noteikumi Nr. 783 „Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauku un zivsaimniecības attīstībai”;
- MK 08.03.2011. noteikumi Nr. 185 „Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanai, prasmju apguvei un teritorijas aktivizēšanai”;
- MK 07.07.2008. noteikumi Nr. 515 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējo attīstības stratēģiju īstenošanai”;
- MK 04.10.2011. noteikumi Nr. 764 „Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauku attīstībai pasākumā „Konkurētspējas veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā” un pasākumā „Lauku ekonomikas dažādošana un dzīves kvalitātes veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā””;
- MK 28.07.2007. noteikumi Nr. 518 „Kārtība, kādā piešķir Eiropas Savienības atbalstu vietējām rīcības grupām dalībai sadarbības pasākumos”;
- MK 20.09.2011. noteikumi Nr. 726 „Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējām rīcības grupām starpvalstu sadarbībai”.

LEADER pieejas īstenošanai Latvijā izveidotas un Lauku atbalsta dienestā (LAD) atbilstīgi izvirzītajiem kvalitātes un administratīvajiem kritērijiem apstiprinātas 40 vietējās rīcības grupas (VRG), aptverot visu valsts teritoriju, izņemot pilsētas, kurās iedzīvotāju skaits pārsniedz 15 tūkst. (MK 07.07.2008. noteikumi Nr. 515).

VRG darbības pašnovērtējumos⁶, kā arī atsevišķos semināru materiālos par LEADER pieejas īstenošanu Latvijā tiek pieminēti sekojoši ieguvumi:

- uzņēmēju un nevalstiskā sektora sadarbība un spēja apvienot biznesa un kopienas intereses;
- augšupējā pieeja ir ļāvusi paplašināt teritorijas attīstības lēmumu pieņemšanā iesaistīto pušu pārstāvniecību, tādējādi panākot integrētu skatījumu un mērķtiecīgāku ieguldījumu veidošanu;
- iespēja veikt ieguldījumus LEADER pieejas projektos ir būtiski paplašinājusi publiskā finansējuma saņēmēju loku;
- LEADER pieejas īstenošana ir motivējusi iedzīvotājus aktīvāk iesaistīties sabiedriskajā dzīvē, tiek veidotas jaunas nevalstiskās organizācijas, kuras ar saviem pieteikumiem piedalās gan LEADER projektu konkursos, gan citu finanšu avotu

---

⁶ Šī pētījuma tapšanas laikā autorēm bija pieejami astoņu VRG pašnovērtējumi (vai līdzīgi pētījumi): VRG „No Salacas līdz Rūjai” darbības teritorijas socioloģiskais pētījums; Biedrības „Balvu rajona partnerība” vietējās attīstības stratēģijas plānošanas periodā (2009- 2013) un Vietējās Rīcības grupas izvērtējums; Publisko un privāto partnerattiecību biedrības „Sernikon” vietējās attīstības stratēģijas ieviešanas izvērtējums un ietekme uz vietējās rīcības grupas darbības teritorijas attīstību; LEADER darbības izvērtējums un ieteikumi tālākai darbībai biedrībai „Stopiņu un Salaspils partnerība”; Vietējās attīstības stratēģijas 2009.-2013.g. ieviešanas gaita un pienesums biedrības „Cēsu rajona lauku partnerība” darbības teritorijas attīstībai; Biedrības „Darīsim paši” vietējās attīstības stratēģijas 2009. – 2013.g. ieviešanas izvērtējums; Vietējās attīstības stratēģijas „Lauki – vide, kur vērts dzīvot” 3 kārtu īstenošanas rezultāti biedrības „Lauku partnerība Sēlija” teritorijā; Biedrības „Partnerība Laukiem un jūrai” 2006.-2008.g. stratēģijas ietekme uz partnerības teritorijas attīstību.

apguvē, pieaug iedzīvotāju motivācija veikt brīvprātīgo darbu vietējās sabiedrības interesēs;

- izveidojusies pieredze projektu realizācijā, kas sekmē šo grupu tālāku attīstību un vairo sabiedrības iesaistīšanos savu vēlmju īstenošanā;
- saskaņā ar iedzīvotāju aptauju rezultātiem realizētie projekti ir bijuši nozīmīgi un lietderīgi partnerību teritoriju attīstībā un iedzīvotāju dzīves kvalitātes celšanā, uzlabojusies un paplašinājušies sabiedrībai pieejamie pakalpojumi, tostarp uzlabota pakalpojumu pieejamība iedzīvotājiem ar īpašām vajadzībām;
- VRG teritorijās LEADER projektu īstenošanas rezultātā ieviesta virkne jauninājumu. Jaunievedumi visbiežāk novērojami sociālo problēmu risināšanā, kā arī organizatoriskajos risinājumos, mazināta sociālā atstumtība;
- iegūta pieredze starptautiskajā sadarbībā, un izveidojušies kontakti sadarbības stiprināšanai un jaunu projektu īstenošanai nākotnē;
- atbalstītās rīcības devušas iespēju apzināt, izpētīt, saglabāt un attīstīt novadu kultūrvēsturisko mantojumu un dabas vērtības;
- radīta iespēja iedzīvotājiem attīstīt savas spējas, iegūt pamatprasmes mākslinieciskos izteiksmes veidos un, svarīgākais, piekopt veselīgu dzīves veidu;
- atbalstīta vietējo produktu ražošana un pārstrāde, kā arī iniciēta uzņēmēju iesaistīšana „īso pārtikas ķēžu” sistēmā, t.i., vietējo produktu piegādes pašvaldību iestādēm un mazumtirdzniecības ķēdēm;
- atbalstītās rīcības devušas ieguldījumu iedzīvotāju brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras kvalitātes uzlabošanā, un tas kopumā ir uzlabojis kopienas dzīves kvalitāti;
- atbalstītās rīcības ir devušas ieguldījumu publisko teritoriju labiekārtošanā un jaunu pakalpojumu attīstībā, ko veikušas nevalstiskās organizācijas, apsaimniekojot pašvaldībai piederošās teritorijas;
- LEADER pieeja ļauj labāk mobilizēt vietējos resursus attīstības procesiem, jo vietējiem iedzīvotājiem ir labākas zināšanas par pieejamo resursu iespējām;
- atbalstītās rīcības ir veicinājušas vietējās kopienas publicitātes, atpazīstamības un pārstāvniecības veidošanos reģionālā un valstiskā mērogā;
- tiek atzīts, ka VRG, kurās pārstāvēti vairāki novadi, LEADER pieejas īstenošana ir uzlabojusi sadarbību starpnovadu līmenī.

Kā LEADER pieejas īstenošanas šķēršļi VRG pašnovērtējumos pieminēti projektu finansiālajam mērogam neatbilstīgi ilga un birokrātiskām procedūrām piepildīta projektu izvērtēšanas un apstiprināšanas / noraidīšanas procedūra, publiskā finansējuma nepietiekamais apjoms, kas bijis nozīmīgākais iemesls projektu noraidīšanai, kā arī atšķirīgi atbalsta saņemšanas nosacījumi dažādām pretendentu grupām (zemāka atbalsta likme uzņēmējiem).

Tiek pieminēts arī normatīvo aktu ierobežojošais raksturs: 2007.-2013.gada plānošanas periodā spēkā esošā likumdošana ierobežo vietējo iedzīvotāju „brīvo” iniciatīvu, to ieliekot „rāmī”, t.i., normatīvajos aktos noteiktās attiecināmās izmaksas un aktivitātes ne vienmēr ir atbilstošas tiem risinājumiem, kas nepieciešami, lai reaģētu uz aktuālām vietējām vajadzībām. Šāds valsts pārvaldes ietekmes veids uz vietējā līmeņa procesiem „kropļo”

LEADER pieeju pēc būtības, jo vietējo rīcības grupu teritorijas un vajadzības ir atšķirīgas (Goldingen, 2013).

Savukārt Latvijas Lauku attīstības programmas 2007. – 2013.gadam vidustērma (midterm) novērtējuma ziņojumā atzinīgi novērtēta LEADER pieejas īstenošana, aptverot visu Latvijas lauku teritoriju (pieejas mērķteritoriju); kritika veltīta īstenoto aktivitāšu un projektu ilgtermiņa ietekmei. VRG stratēģijās minētie mērķi un līdzekļi to sasniegšanai būtu vairāk jāpārdomā ar skatu uz tālāku nākotni. Līdzekļi tiek apgūti, īstermiņā teritorijā ir radīta zināma rosība, bet ilglaicīgu ieguvumu teritoriju attīstībai šie projekti nedod (LVAEI, 2010).

Analizējot VRG darbības pašnovērtējumos apkopoto informāciju, iespējams novērot līdzīgas nepilnības LEADER pieejas īstenošanā periodā no 2007. – 2013.gadam Latvijā, par kurām Eiropas Revīzijas palāta informē savā 2010.gada ziņojumā Nr.5, attiecībā uz LEADER pieejas īstenošanu dažādās ES dalībvalstīs periodā no 2000 – 2006.gadam. Kā piemērus var minēt fokusēšanos uz publiskā finansējuma apguvi, nevis maksimāla rezultāta iegūšanu pieejamā finansējuma ietvaros⁷, atsevišķos gadījumos nepietiekami kritisku attieksmi, novērtējot īstenotajiem projektiem inovācijas raksturu; īstenotie un pētījumos aprakstītie projekti tikai nedaudz atšķiras no citu publiskā finansējuma aktivitāšu ietvaros īstenotajiem projektiem vai tradicionālas pašvaldību funkciju izpildes. Pašnovērtējumos skaidrota īstenoto projektu un sasniegto rezultātīvo rādītāju sasaiste ar VAS definētajiem sasniedzamajiem rezultātīvajiem rādītājiem, vienlaikus nav skaidrots, kā šie rezultāti ietekmē tuvošanos VAS izvirzīto attīstības mērķu sasniegšanai. Atsevišķos pašnovērtējumos atzīts, ka liela daļa projektu iesniedzēju ir saistīti vai nu ar partnerību (ir biedri, valdes locekļi u.c.) vai arī ar pašvaldībām un to iestādēm (Latvijas Lauku forums, 2013).

Latvijas VRG ir atšķirīgas pēc aptvertās teritorijas, iedzīvotāju skaita, apdzīvotības blīvuma un citiem sociālekonomiskajiem rādītājiem (sīkāks VRG raksturojums sniegts 2.2. sadaļā). Autores izvirza pieņēmumu, ka novērotie LEADER pieejas īstenošanas trūkumi daļēji un objektīvi var būt skaidrojami un saistīti ar to, ka Latvijā atsevišķās vietējās rīcības grupās un to aptvertajās teritorijās slikti izpildās septiņi LEADER pieejas elementi, kas aprakstīti šajā nodaļā iepriekš. Tomēr šī pieņēmuma pārbaude ir ārpus pētījuma mērķa un tiešajiem uzdevumiem, tāpēc turpmāk netiek plaši iztirzāta. Autores uzskata, ka turpmākajos pētījumos varētu būt saistoši veikt LEADER pieejas īstenošanas un radītās vērtības novērtējumu caur septiņu LEADER pieeju raksturojošo elementu prizmu.

Latvijā līdz šim nav analizēta LEADER pieejas ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību laukos. Tādējādi šis pētījums, atbilstīgi izvirzītajam mērķim un uzdevumiem, ir novatorisks, jo, izmantojot plašu kvantitatīvās un kvalitatīvās analīzes metožu klāstu, ievērojot ierobežojumus attiecībā uz rīcībā esošo informāciju un tās avotiem, kā arī balstoties uz pieņēmumiem, kas ļauj šo informāciju vispārināt, pētījuma autores mēģina sniegt LEADER projektu ietekmes novērtējumu, izmantojot iespējami daudz skaitliskās informācijas, galvenokārt attiecībā uz uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijās, tomēr papildus aplūkojot arī LEADER projektu ietekmi uz citām lauku iedzīvotāju dzīves kvalitātes dimensijām un analizējot faktoros, kas šo procesu ietekmē.

---

⁷ piemēram, Carnikavā īstentā iedzīvotāju aptauja atklājusi, ka augstu iedzīvotāji vērtē projektu, kura izmaksas ir bijušas viszemākās un viszemāk no lietderības viedokļa novērtē projektu, kura izmaksas ir bijušas visaugstākās, salīdzinot ar līdzīgiem projektiem.

5.1.2 Latvijas vietējās rīcības grupu raksturojums

Lai īstenotu LEADER pieeju periodā no 2007. – 2013.gadam Latvijā LAD apstiprinātas 40 vietējās rīcības grupas. Atbilstības kritēriju dēļ, kur galvenais nosacījums bija ievērot minimālo (5 tūkst.) un maksimālo (65 tūkst.) dzīvotāju skaitu aptvertajā teritorijā, VRG sadalījums reģionālā skatījumā ir nevienmērīgs (skat. 5.2.tab.), tādējādi atšķirīgi ir arī VRG raksturojošie sociālie un teritoriālie parametri.

VRG teritoriālais pārklājums ir ļoti sadrumstalots blīvi apdzīvotajā Pierīgas reģionā (38% no visām VRG). Liela daļa VRG ir izveidojušās bijušo rajonu administratīvo teritoriju robežās: 17 (no 26) bijušo rajonu teritorijās ir izveidojusies viena VRG; gan teritorijas ziņā mazākajos kā Jelgavas un Dobeles rajons, gan lielākajos – Liepājas un Madonas rajonos (skat. 1.pielik.). Vidēji vienā VRG ir 1 595 km² liela teritorija ar 24.4 tūkst⁸ iedzīvotājiem. Teritoriāli vismazākā ir *Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”* (81 km²), vislielākā – *Biedrība „Liepājas rajona partnerība”* (3591 km²), iedzīvotāju skaita ziņā vismazākā ir *Biedrība „Seši krasti”* (5.3 tūkst.), bet vislielākā *Bauskas rajona lauku partnerība* un *„Biedrība Pierīgas partnerība”* (50.4 tūkst. iedz.). Visblīvāk apdzīvota ir *Stopiņu un Salaspils Partnerības* teritorija (100 iedz./km²), savukārt biedrības *Ziemeļkurzemes biznesa asociācija* teritorijā iedzīvotāju blīvums ir viszemākais – 5 iedz./km² (skat.5. pielik.).

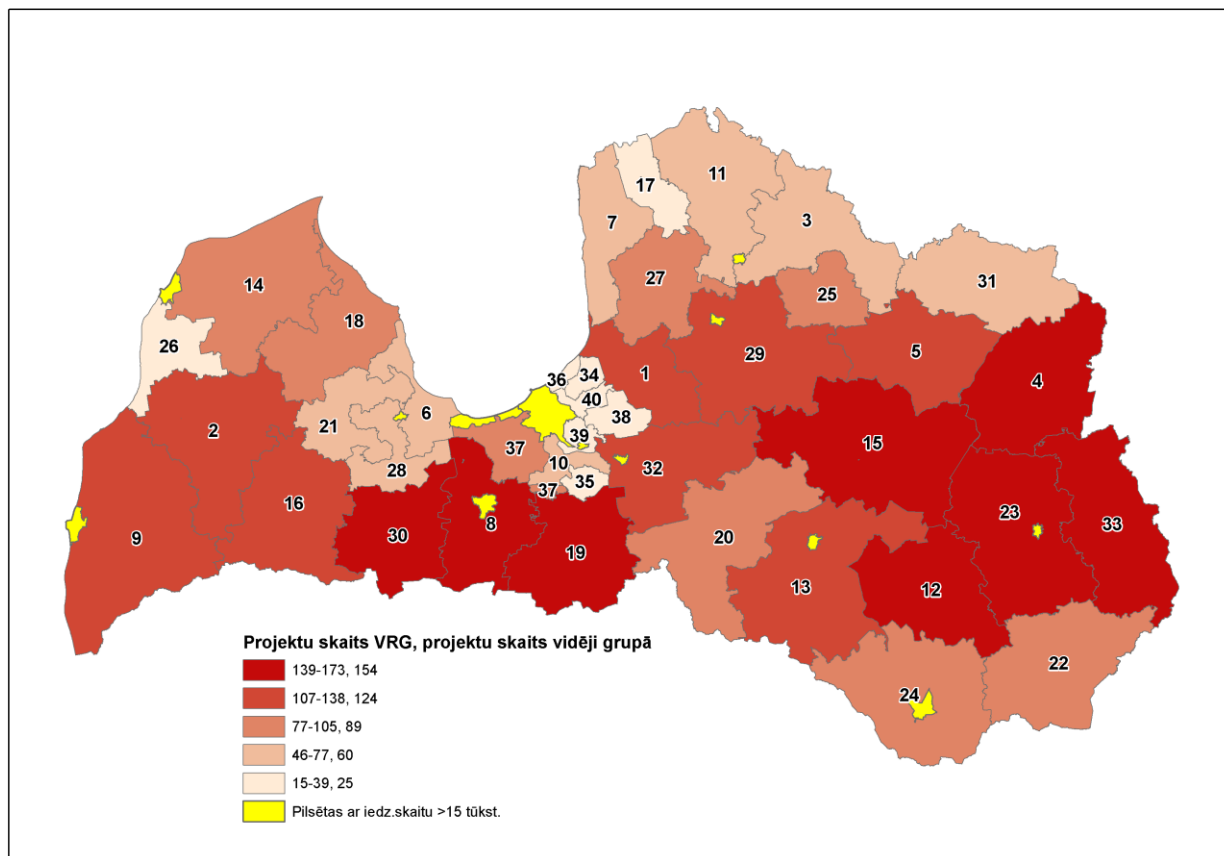
Vidēji vienas VAS īstenošanai (LAP 2007 – 2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākums) VRG iesniegti 158 projekti, no tiem LAD apstiprināti 90 projekti⁹, vidēji plānojot 31. EUR/iedz. publiskā finansējuma piesaisti teritorijas attīstībai. Tomēr arī šis sadalījums nav vienmērīgs: pusei no VRG projektu skaits nepārsniedz vidējo rādītāju, vienlaikus vairāk nekā pusei no VRG apstiprinātais publiskais finansējums uz 1 iedzīvotāju ir augstāks nekā valstī vidējais rādītājs.

Sadalot kopējo apstiprināto projektu skaitu pa VRG kvintiļu grupām (20% vai 8 VRG vienā grupā), var secināt, ka 1.kvintilē ietilpstošajās VRG īstenoti tikai 5% no kopējā projektu skaita, savukārt 5.kvintiles grupā ietilpstošajās astoņās VRG – 34% no kopējā projektu skaita (skat. 5.1.att.).

---

⁸ Pēc PMLP datiem uz 2014.gada 1.janvāri

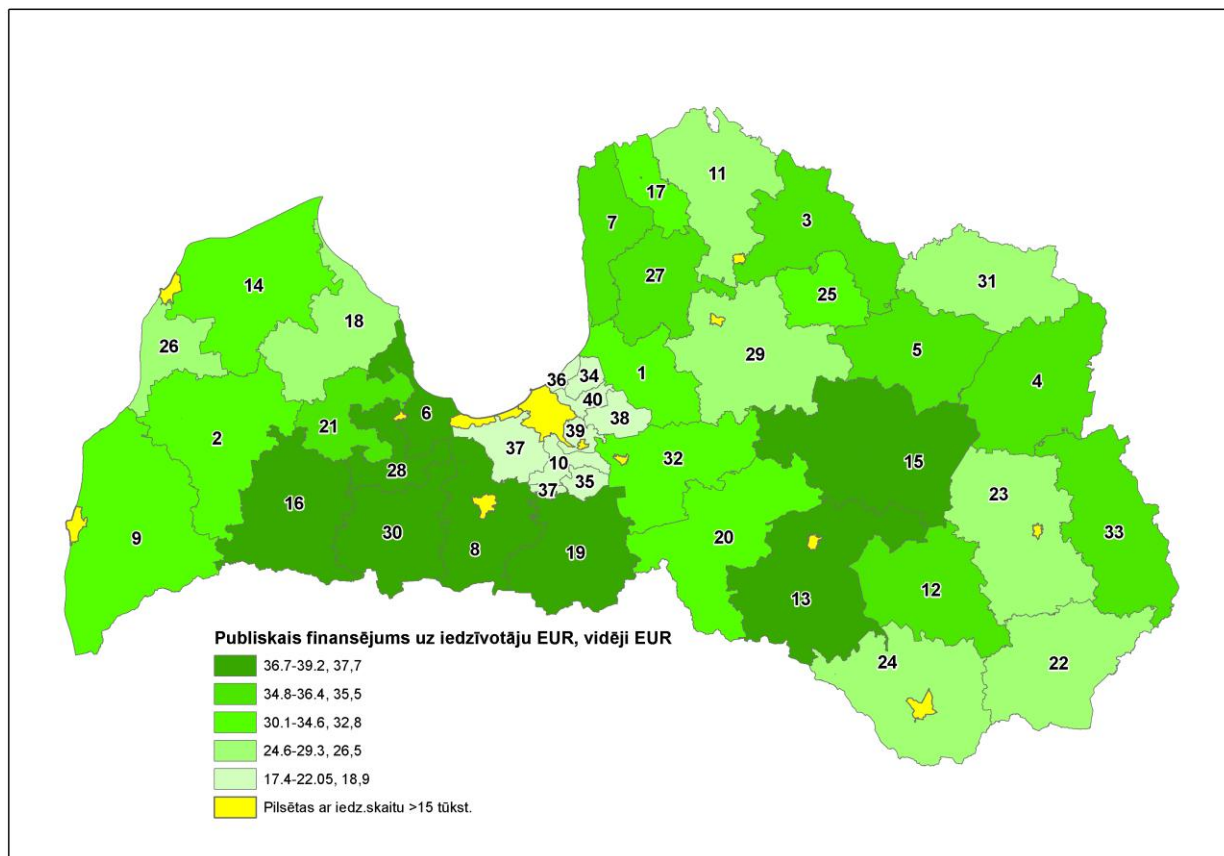
⁹ Informācija no LAD datu bāzes par 4.1.1. pasākumu iegūta 22.07.2014., par 4.1.3. pasākumu – 30.01.2014.

5.1. attēls. Apstiprināto LAP 2007-2013 LEADER projektu skaits VRG, sadalījumā pa VRG kvintīļu grupām

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD datiem

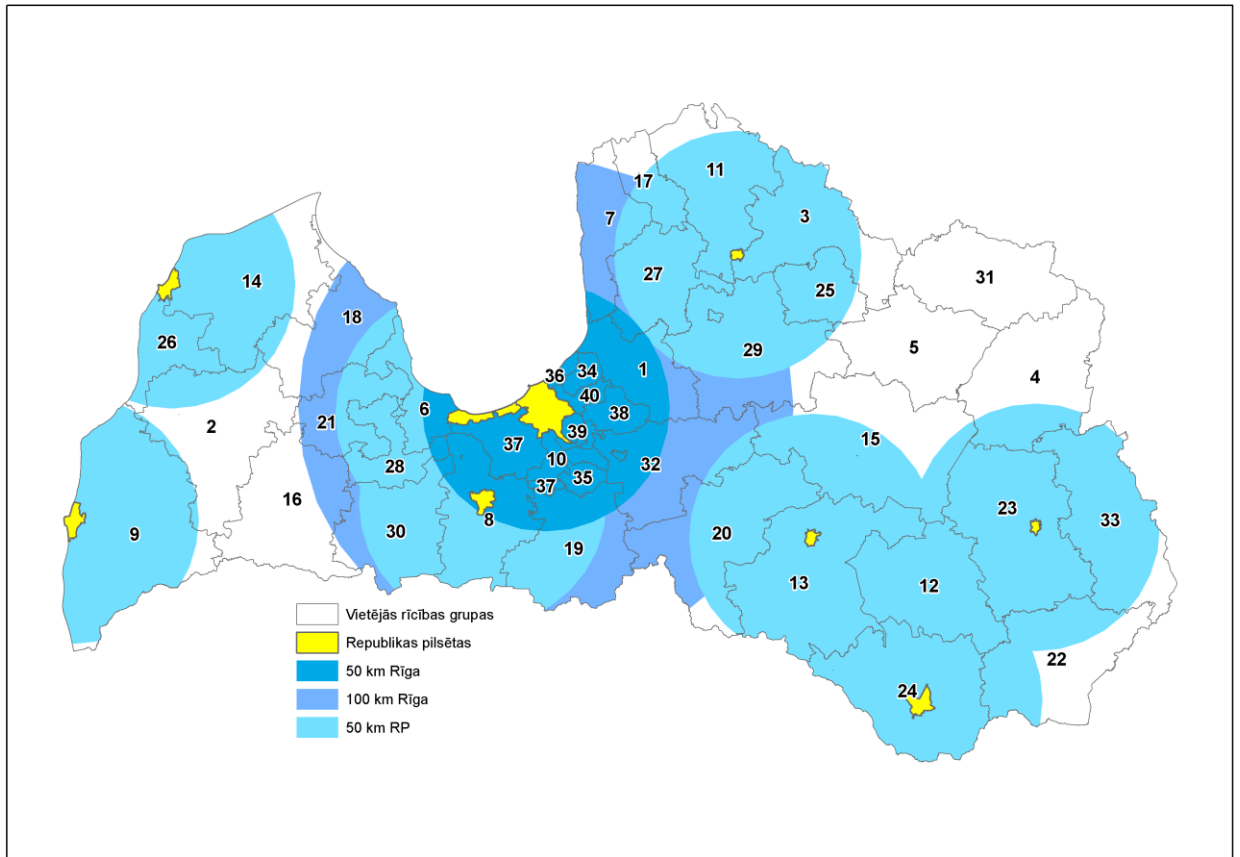
Analizējot apstiprinātā publiskā finansējuma apjomu uz 1 iedzīvotāju sadalījumā pa VRG kvintīļu grupām, var secināt, ka 1.kvintīlē ietilpstošajās VRG uz vienu iedzīvotāju vidēji piesaistīti 18.94 EUR, kas ir 65% no vidējā apmēra, savukārt 5.kvintīlē ietilpstošajās grupās uz 1 iedzīvotāju vidēji piesaistīti 37.70 EUR, kas ir par 21% vairāk nekā vidējais rādītājs (skat. 5.2.att.).

5.2. attēls. Apstiprināto LAP 2007-2013 LEADER projektu publiskais finansējums uz 1 iedz. VRG, sadalījumā pa VRG kvintīļu grupām

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD datiem

Atšķirīgs ir arī VRG attālums līdz Rīgai vai citai tuvākajai republikas pilsētai (skat. 5.3.att.). Pēc skaita $\frac{1}{4}$ VRG atrodas tiešā Rīgas tuvumā (<50km rādiusā), vēl tikpat VRG atrodas 100 km rādiusā ap Rīgu. Kā liecina vispārējās attīstības tendences valstī, teritorijās ap Rīgu novērojama Rīgas ietekme, veicinot dažādu procesu aktīvāku norisi. Lai gan citu republikas pilsētu *attīstības izstarojums* nav tik ievērojams, 25 VRG (63% no kopskaita), atrodas tiešā citu republikas pilsētu tuvumā. Savukārt 5 vietējās rīcības grupas atrodas ārpus republikas pilsētu tiešās ietekmes.

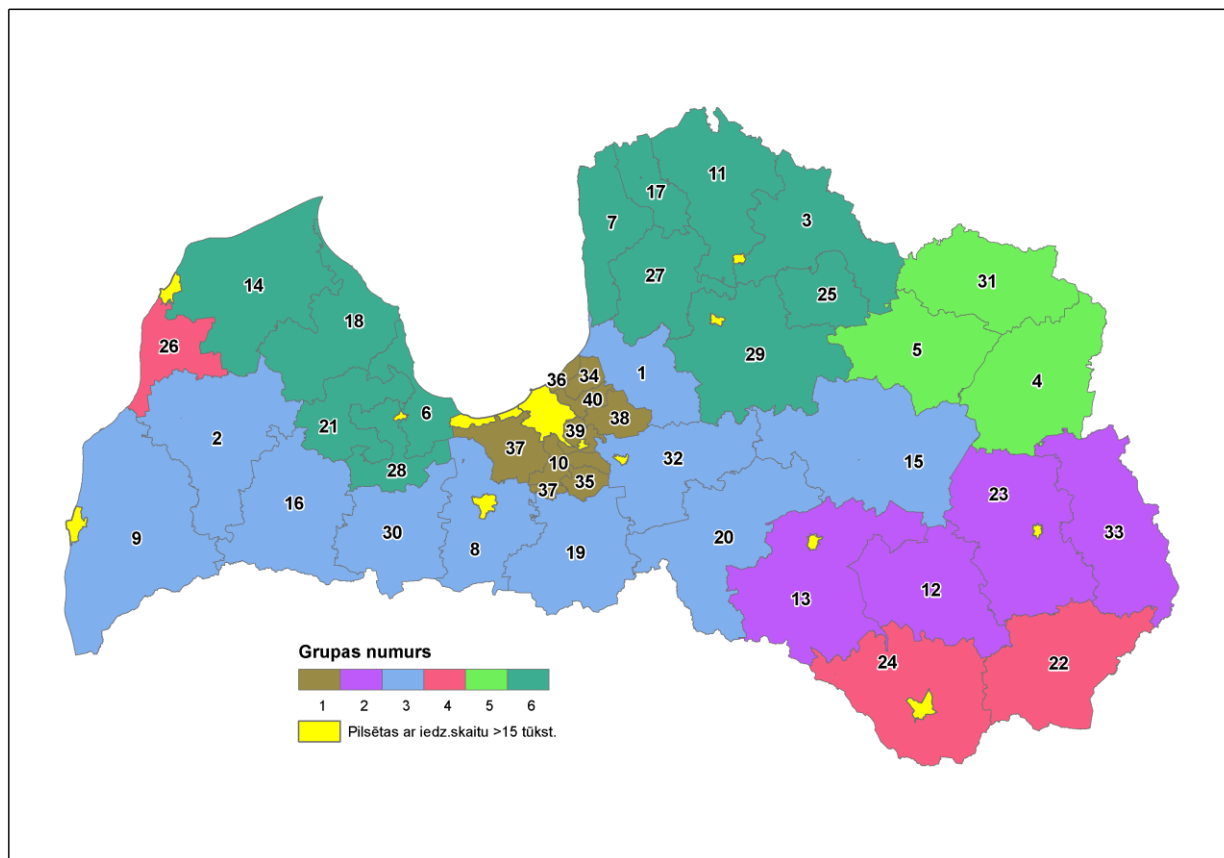
5.3. attēls. VRG teritoriju novietojums attiecībā pret republikas pilsētu 50km zonu un Rīgas 100 km zonu

Avots: autoru aprēķins un konstrukcija

Lai izpētītu, vai VRG atrašanās vieta, piešķirtais finansējums, kas sevī ietver arī iedzīvotāju skaita komponenti, atšķirīgie sociālie un teritoriālie parametri varētu būt saistīti ar LEADER pieejas īstenošanu (apstiprināto projektu skaitu, apstiprināto publisko finansējumu uz vienu projektu un vienu iedzīvotāju), veikta VRG teritoriju grupēšana, vienlaikus piemērojot šādus rādītājus:

- atbalstam apstiprināto projektu skaits;
- apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst. EUR;
- publiskais finansējums uz projektu, tūkst. EUR;
- publiskais finansējums uz VRG teritorijas iedzīvotāju, EUR;
- iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km²;
- attālums līdz Rīgai, km;
- attālums līdz tuvākai republikas pilsētai, km.

Grupēšanas rezultātā izveidojušās sešas VRG tipoloģiskās grupas (skat.5.5.att.).

5.4. attēls. VRG* sadalījums tipoloģiskajās grupās (1-6)

* VRG attēlā identificētas pēc to numuriem, saskaņā ar LAD datiem, VRG nosaukumus skat.1.pielik.tab.

Avots: autoru aprēķins un konstrukcija pēc LAD, CSP, PMLP, Google Maps datiem

Saskaņā ar grupēšanas rezultātiem, vienā (1.grupā) apvienotas astoņas VRG (Biedrība „Gaujas Partnerība”, Partnerība „Zaļā vārna”, Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”, Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība”, Biedrība „Partnerība Daugavkrasts”, Biedrība „Pierīgas partnerība”, Biedrība „Baldones Partnerība” un Biedrība „Ropažu partnerība”), 2.grupā – četras VRG (Biedrība „Preiļu rajona partnerība”, Biedrība „Ludzas rajona partnerība”, Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”, Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”), 3.grupā – desmit VRG (Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe””, Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība”, Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”, Biedrība „Liepājas rajona partnerība”, Nodibinājums „Madonas novada fonds”, Biedrība „Darīsim pašī”, Biedrība „Saldus rajona attīstības biedrība”, Biedrība „Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība”, Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”, Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība”), 4.grupā – trīs VRG (Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”, Biedrība „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi””, Biedrība „Seši krasti”), 5.grupā – trīs VRG (Biedrība „Balvu rajona partnerība”, Biedrība „Sateka”, Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”) un 6.grupā apvienotas divpadsmit VRG (Biedrība „Īģes lauku partnerība”, Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8””, Biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija”, Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”, Biedrība „Abulas lauku partnerība”, Biedrība „Jūrkante”, Biedrība „Kandavas Partnerība”, Biedrība „Vidzemes lauku partnerība „Brasla””, Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”, Biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja”, Biedrība „No Salacas līdz Rūjai” un Biedrība „Talsu rajona

partnerība”). VRG tipoloģisko grupu raksturojošo rādītāju atspoguļojumu skat. 5.1.tabulā (detalizētāku apkopojumu skat. 5.pielik.1.,2.tab.).

5.1.tabula. VRG tipoloģisko grupas un tās raksturojošie rādītāji

Raksturojošais rādītājs	VRG tipoloģiskās grupas Nr.					
	1	2	3	4	5	6
Attālums līdz Rīgai	mazs	liels	dažāds	liels	liels	vidējs
Attālums līdz tuvākajai republikas pilsētai	mazs	vidēji mazs	vidēji liels	mazs	liels	vidējs
Iedzīvotāju blīvums	liels	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji mazs	mazs	vidēji mazs
Apstiprinātā publiskā finansējuma kopsumma, EUR	mazs	vidēji liels	liels	vidējs	vidējs	vidēji mazs
Apstiprināto projektu skaits	mazs	liels	vidēji liels	vidējs	dažāds	vidēji mazs
Apstiprinātais publiskais finansējums EUR/proj.	dažāds	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji liels	vidēji mazs	dažāds
Apstiprinātais publiskais finansējums EUR/iedz.	mazs	dažāds	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji liels	dažāds

Avots: autoru apkopojums pēc LAD, CSP un Google Maps datiem

VRG grupēšana pēc septiņiem rādītājiem atklāj, ka VRG atrašanās vietai, iedzīvotāju blīvumam, kā arī apstiprinātajam kopējam publiskā finansējumam nav viennozīmīgas saistības ar VRG teritorijā apstiprināto projektu skaitu, apstiprināto publisko finansējumu uz projektu vai iedzīvotāju. Piemēram, vidēji liels apstiprinātais publiskais finansējums (EUR/iedz.) novērojams gan grupā ar mazu iedzīvotāju blīvumu, gan grupā ar vidēji lielu iedzīvotāju blīvumu VRG. Savukārt mazs un vidēji mazs apstiprinātais publiskais finansējums (EUR/iedz.) raksturīgs gan grupā, kur VRG atrodas tiešā Rīgas tuvumā, gan grupā, kur VRG attālums līdz Rīgai ir liels. Grupās ar lielu VRG attālumu līdz Rīgai tiek novērots gan liels, gan vidējs, gan dažāds apstiprināto projektu skaits uz vienu VRG.

Tādējādi nevar secināt, ka LEADER 2007-2013 īstenošana (t.i., apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais publiskais finansējums uz vienu projektu, vai iedzīvotāju) būtu savstarpēji saistīta ar VRG lielumu, atrašanās vietu vai iedzīvotāju blīvumu.

5.1.3 Latvijas vietējās attīstības stratēģiju prioritāšu un rīcību analīze

LEADER pieeja balstās uz VAS īstenošanu. Par VAS izstrādi atbildīga vietējās rīcības grupa, tā paredzēta vietēja līmeņa problēmu risināšanai, kas aktuālas konkrētās teritorijas iedzīvotājiem, kā arī nosaka šīs teritorijas attīstības prioritātes.

Vietējās attīstības stratēģijā tiek ietverta detalizēta lauku teritorijas situācijas analīze, noskaidrotas un analizētas galvenās attīstības problēmas un vajadzības, uz kuru pamata tiek veidota lauku teritorijas attīstības vīzija, noteiktas galvenās prioritātes un paredzētas konkrētas rīcības, kas sekmēs lauku teritorijas attīstību, veicinās jauninājumus, stiprinās lauku ekonomiku, nodrošinās pilnvērtīgu lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti (ZM, 2010).

LEADER pieejas principi paredz, ka VAS izstrādē jāpiemēro augšupējā pieeja, t.i., plānošanas procesā – problēmu definēšanā un iespējamo risinājumu piedāvājumā – plaši jāiesaista VRG teritorijas iedzīvotāji un dažādu interešu pārstāvji. Savukārt, LAP 2007–2013 definēts, ka VAS ir jābūt saskaņā ar citiem VRG teritorijai saistošiem plānošanas

dokumenti. Tādējādi VAS izstrādes gaitā vienlaikus jāpiemēro gan augšupējā pieeja, gan jāievēro ietvaru, ko noteic citi attīstības plānošanas dokumenti.

Latvijā ir normatīvajos aktos stingri reglamentēta attīstības plānošanas sistēma, kas aptver politikas un teritorijas attīstības plānošanu, kā arī nodrošina attīstības plānošanas sasaisti ar finanšu plānošanu un valsts un pašvaldību institūciju pieņemto lēmumu savstarpējo saskaņotību. LR *Attīstības plānošanas sistēmas likums* (spēkā no 01.01.2009.) noteic, ka attīstības plānošanas dokuments ir tāds dokuments, kurā izvirzīti mērķi un sasniedzamie rezultāti attiecīgā politikas jomā vai teritorijā, aprakstītas problēmas un paredzēti to risinājumi, izvērtēta šo risinājumu iespējamā ietekme, kā arī plānota turpmākā politikas īstenošanai un rezultātu novērtēšanai nepieciešamā rīcība.

Attīstības plānošanas sistēmas likumā noteikti sekojoši attīstības plānošanas dokumentu veidi: politikas plānošanas dokumenti, institūciju vadības dokumenti un teritorijas attīstības plānošanas dokumenti (t.sk., ilgtermiņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos noteic attiecīgās teritorijas ilgtermiņa attīstības prioritātes un telpisko perspektīvu, savukārt vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos — vidēja termiņa prioritātes un to īstenošanai nepieciešamo pasākumu kopumu). Likums paredz arī loģisku hierarhiju, ka attīstības plānošanas dokumenti tiek izstrādāti pakārtoti valsts, reģionālā un vietējā līmenī.

Papildus teritorijas attīstības plānošanu Latvijā reglamentē LR *Reģionālās attīstības likums* (spēkā no 23.04.2002.) un LR *Teritorijas attīstības plānošanas likums* (spēkā no 01.12.2011.). *Reģionālās attīstības likumā* definēts teritorijas attīstības plānošanas dokuments. Tas ir attīstības plānošanas dokuments, kas tiek izstrādāts, lai nodrošinātu līdzsvarotu un ilgtspējīgu valsts un tās teritoriju (plānošanas reģiona, vietējās pašvaldības) attīstību, atbilstīgi tās potenciālam un resursiem, koordinējot sociālekonomiskās un telpiskās attīstības prioritātes.

Ievērojot VAS saturam izvirzītās prasības, to iespējams uztvert kā vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentu. Tomēr no tiesiskā viedokļa tā tāda nav, jo 1) VRG, būdamas publiskas – privātas partnerības – nav *Attīstības plānošanas likuma* subjekti, 2) VAS nav paredzēta vieta Latvijas attīstības plānošanas sistēmas hierarhijā, 3) VRG nav plānošanas reģions, kā arī nereti pārsniedz vienas pašvaldības robežas; 4) saskaņā ar *Teritorijas attīstības plānošanas likumu*, vietējā līmeņa attīstības plānošanas dokumentus izstrādā tikai pašvaldības.

Tādējādi VAS eksistē un tiek īstenotas paralēli citiem reģionāliem un vietējiem teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem, tomēr sniedz ieguldījumu šo dokumentu prioritāšu un mērķu sasniegšanā (atbilstīgi LAP deleģējumam). Savukārt nedz plānošanas reģionu, nedz pašvaldību attīstības dokumentos (lai gan pašvaldības praksē aktīvi piedalās LEADER projektu īstenošanā) nav noteikta konkrēta VAS vieta un loma virzībā uz reģionāli vai vietēji definēto stratēģisko mērķu sasniegšanu.

Lai noskaidrotu VAS prioritāšu un rīcību īstenošanas ieguldījumu un saskaņotību ar plānošanas reģionu speciālistu izstrādāto teritorijas attīstības redzējumu reģionālā līmenī, turpmāk nodaļā analizētas VRG vietējo attīstības stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar piecu plānošanas reģionu attīstības programmās izvirzītajām prioritātēm un rīcībām¹⁰.

---

¹⁰ 2010.gadā LVAEI veikts pētījums par VRG stratēģijām (LVAEI (2010b)). Izmantojot šajā pētījumā gūtās atziņas, autores, kur tas uzskatīts par lietderīgu, veikušas salīdzinājumu (situācija 2010.g. un situācija 2014.g.).

VAS īstenošanai projektu veidā VRG ir pieejams publiskais finansējums. VRG izvērtē atbalstam pieteikto projektu atbilstību VAS definētajām rīcībām. Tā LEADER projekti un to piesaistītais publiskais finansējums var sekmēt attīstības mērķu sasniegšanu reģionālā līmenī. 5.2. tabulā apkopota informācija par vietējo attīstības stratēģiju īstenošanai pieejamo publisko finansējumu reģionālā dalījumā.

5.2. tabula. VAS īstenošanai plānotais publiskais finansējums EUR, Latvijas reģionos (LAP 2007-2013)

Reģions	Kopējais finansējums (LAP 2007-2013 4.1.0. +4.3.1.pasākums), EUR VAS īstenošanai	Kopējais finansējums EUR vidēji uz vienu VRG	VRG skaits reģionā*
Pierīga	8 830 819.75	588 721.32	15
Vidzeme	8 143 946.71	1 017 993.34	8
Kurzeme	6 756 701.09	1 126 116.85	6
Zemgale	7 868 431.08	1 573 686.22	5
Latgale	7 601 981.86	1 266 996.98	6
Kopā	39 201 880.49	980 047.01	40

* VRG saraksts sadalījumā pa reģioniem sniegts 1.pielikumā.

** Reģionu analīzē Biedrība „Vidzemes lauku partnerība “Brasla””, kuras teritorija atrodas gan Pierīgas, gan Vidzemes reģionā, tiek pieskaitīta Vidzemes reģionam saskaņā ar LAD datiem (LVAEI, 2010a)

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD datiem

Reģionālā dalījumā LAP 2007-2013 ietvaros vietējo attīstības stratēģiju īstenošanai pieejami kopumā 39.2 milj. EUR. Vismazākais kopējais finansējums 6.8 milj. EUR apjomā pieejams VRG Kurzemes reģionā, savukārt vislielākais – Pierīgas reģionā. Tomēr, analizējot kopējo finansējuma apjomu pa reģioniem vidēji uz 1 VRG, situācija ir gluži pretēja. Tas skaidrojams ar to, ka Pierīgas reģionā koncentrējušās visvairāk VRG, saistībā ar Pierīgas reģiona salīdzinoši blīvāko apdzīvotību un iespēju dibināt atsevišķu partnerību teritorijā ar vismaz 5 000 iedzīvotājiem (skat. 5.2. nod.). Vismazākais reģistrēto VRG novērojams Zemgales plānošanas reģionā (5). Ārpus Pierīgas reģiona VRG pārsvarā ir pārnovadu organizācijas, un tādējādi tās labāk varētu piedalīties attīstības mērķu īstenošanā reģionālā līmenī.

5.1.3.1 Teritorijas attīstības plānošana Pierīgas reģionā

Pierīgas reģiona kontekstā analizētas šī reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar Rīgas plānošanas reģiona attīstības programmā 2009. – 2013.gadam izvirzītajiem mērķiem.

Rīgas plānošanas reģiona (RPR) attīstības programmā periodam līdz 2020.gadam izvirzīts stratēģiskais mērķis: veicināt reģiona stabilitu, sabalansētu un ilgtspējīgu attīstību, paaugstinot katra iedzīvotāja dzīves kvalitāti un nodrošinot reģiona konkurētspēju starptautiskā mērogā (Rīgas plānošanas reģions, 2011). Mērķa sasniegšanai izvirzītas piecas mērķa prioritātes ar pakārtotiem rīcību virzieniem (skat. 5.3.tab.).

Kā prioritātes RPR izvirzītas: augsta cilvēkresursu kvalitāte un attīstība, ērta reģiona sasniedzamība, konkurētspējīga tautsaimniecība, daudzveidīga un aktīva uzņēmējdarbība, augstvērtīga dzīves vide un reģiona lomas pieaugums nacionālā un starptautiskā mērogā.

Analizējot Pierīgas reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās ietvertos attīstības uzstādījumus (prioritātes un rīcības) pēc to satura un būtības, tika veikts savstarpējās

saskanības novērtējums (skat. 5.3.tab.). Apkopojums atspoguļo RPR attīstības programmā 2009-2013.gadam izvirzītās attīstības prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem, kā arī novērtējumu, cik bieži šajos rīcības virzienos ietvertā būtība ir pieminēta Pierīgas reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju plānotajās rīcībās. Šāda analīze ļauj no kvalitatīvā viedokļa spriest par katras rīcības nozīmīgumu plānošanas dokumentos.

5.3. tabula. Rīgas plānošanas reģiona attīstības programmā 2009. – 2013.gadam izvirzīto prioritāšu un rīcības virzienu atspoguļojums Pierīgas reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās**

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VRG VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Augsta cilvēkresursu kvalitāte un attīstība	Demogrāfiskās situācijas uzlabošana	0	0
	Veselības, sociālās, izglītības un kultūras infrastruktūras un pakalpojumu attīstība	38	2.5
	Mājokļu nodrošinātības uzlabošana	0	0
	Nodarbinātībai labvēlīgu priekšnosacījumu radīšana	12	0.8
	Informācijas sabiedrības veidošana	6	0.4
	Pilsoniskas sabiedrības veidošana	12	0.8
Ērta reģiona starptautiskā un vietējā sasniedzamība	Transporta un transporta infrastruktūras attīstība	9	0.6
	Sakaru infrastruktūras attīstība	0	0
Konkurētspējīga tautsaimniecība, daudzveidīga un aktīva uzņēmējdarbība	Inovāciju paplašināšana uzņēmējdarbībā	14	0.9
	Produktivitātes paaugstināšana	15	1
	Uzņēmējdarbības aktivitātes paaugstināšana	28	1.9
	Tūrisma attīstība	11	0.7
Augstas kvalitātes dzīves vide	Efektīvas enerģijas un vides infrastruktūras attīstība	5	0.3
	Pilsētvides kvalitātes uzlabošana	21	1.4
	Daudzveidīga lauku teritoriju attīstība	31	2.1
	Piekrastes integrēta attīstība	0	0
Rīgas reģiona lomas un ietekmes pieaugums nacionālā un starptautiskā līmenī	Reģiona pārvaldes efektivitātes paaugstināšana	0	0
	Sadarbības paplašināšana valsts un starptautiskā līmenī	0	0
	Vienota reģiona tēla virzīšana	0	0

* vienā VRG VAS rīcībā var būt atsauce uz vairākiem RPR attīstības programmas rīcības virzieniem

** analizētas tikai rīcības, kuru īstenošana iespējama ar LAP 2007-2013 publisko finansējumu

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc RPR attīstības programmas 2009. – 2013.gadam un Pierīgas reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās ietvertās informācijas

Pierīgas reģiona VRG attīstības stratēģiju rīcībās visbiežāk tiek pieminēta interese attīstīt *veselības, sociālās, izglītības un kultūras infrastruktūras un pakalpojumu pieejamību* (38 reizes kopā, 2.5 reizes vidēji vienā dokumentā – tāpat šis nodoms norādīts biežāk nekā tikai vienā rīcībā). Bieži tiek pieminēts nodoms *daudzveidīgi attīstīt lauku teritorijas*, kā arī *uzlabot pilsētvides kvalitāti* (pēc būtības īstenojot teritorijas labiekārtošanu). Šīs rīcības vidēji pieminētas

katrā Pierīgas reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijā, attiecīgi 2.1 un 1.4 reizes vidēji katrā dokumentā. Tāpat VAS rīcībās bieži tiek pieminēta *uzņēmējdarbības aktivitātes kāpināšana* (28 reizes kopā, 2.1 reizi vidēji katrā dokumentā), *inovāciju veicināšana uzņēmējdarbībā* (14 reizes kopā, un vidēji gandrīz katrā dokumentā), kā arī *nodarbinātībai labvēlīgu priekšnosacījumu radīšana* (12 reizes kopā, 0.8 reizes vidēji). Pierīgas reģionā VAS rīcībās nav izrādīta interese veicināt *reģiona nacionālo un starptautisko nozīmīgumu*, kā arī *veicināt demogrāfiskās situācijas uzlabošanu*.

Katrs LEADER 2007-2013 pieejā īstenotais projekts ir ticis VRG apstiprināts kā atbilstīgs VAS Rīcības plānam. Analizējot projektu īstenošanu šo rīcību griezumā, iespējams spriest par VAS pausto nodomu izpildi praksē. VAS īstenošanas rezultāti, sadalījumā pa VAS rīcībām atsevišķu VRG dalījuma apkopotā 6.pielikumā. Informācija par VAS rīcībām Pierīgas reģionā, kuru ietvaros praksē veikti nozīmīgākie ieguldījumi apkopota 5.4.tabulā.

5.4.tabula. Pierīgas reģiona VRG ar ieguldījumu ziņā visnozīmīgākās rīcības īpatsvaru atbilstošās VAS kopējo ieguldījumu* apjomā

Pierīgas reģiona VRG nosaukums	VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi*	% no kopējiem ieguldījumiem*
01. Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība	Atbalsts iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāšu realizēšanai	29%
06.Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”	Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību, interešu klubu, kultūras, vides, sporta un citu brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu) dažādošanai	85%
07.Biedrība „Jūrkante”	Brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstība vietējiem iedzīvotājiem dzīves kvalitātes uzlabošanai un veicināšanai	28%
10.Biedrība „Partnerība Daugavkrasts”	Dabas un kultūras mantojuma aizsardzība, sakopšana un izmantošana	26%
17.Biedrība „Īges lauku partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveide un iekārtas, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegāde un uzstādīšana	72%
21.Biedrība „Kandavas Partnerība”	Vietējo iniciatīvu darbībai labvēlīgas vides radīšana un to darbības attīstība	33%
28.Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8””	Brīvā laika pavadīšanai paredzētās infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem, vides sakārtošana un teritorijas labiekārtošana	48%
32. Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	19%
34.Biedrība „Gaujas Partnerība”	Atbalsts iedzīvotāju apmācībai, izglītošanai un jaunu iemaņu iegūšanai, kā arī kultūrizglītības apgūšanai nepieciešamo materiālo resursu pieejamībai visiem cilvēkiem neatkarīgi no tā, kādas ir viņu spējas, vajadzības un sociālais, fiziskais, garīgais stāvoklis	82%
35.Biedrība „Baldones Partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana vietējiem iedzīvotājiem pieejamā attālumā un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	93%

Pierīgas reģiona VRG nosaukums	VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi*	% no kopējiem ieguldījumiem*
36. Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	59%
37. Biedrība „Pierīgas partnerība”	Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem	47%
38. Biedrība „Ropažu partnerība”	Atbalsts vietējās teritorijas iedzīvotāju aktivitātēm un iniciatīvām (sporta, kultūras, brīvā laika pavadīšanas, izklaides jomā)	51%
39. Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana vietējiem iedzīvotājiem pieejamā attālumā un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	77%
40. Partnerība „Zaļā vārna”	Sporta, kultūras, izglītojošo, atpūtas un citu brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu un vietu attīstība, t.sk., nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšana, teritorijas labiekārtošana un visu iedzīvotāju grupu iesaistīšana tajās	52%

* Apstiprinātais publiskais finansējums katras VRG VAS īstenošanai; ietver informāciju par projektiem, kas ir vai tiek īstenoti LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā (LAD dati uz 30.01.2014.) un 4.1.1.pasākumā (LAD dati uz 22.07.2014.).

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD un Pierīgas reģiona VRG VAS informācijas

Var secināt, ka praksē Pierīgas reģionā, īstenojot VAS, intensīvāki bijuši ieguldījumi sabiedriskās aktivitātes dažādošanas, sporta, kultūras un izglītības, kā arī atpūtas un brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstības projektos, nekā pakalpojumu pieejamības uzlabošanas un uzņēmējdarbības veicināšanas projektos.

5.1.3.2 Teritorijas attīstības plānošana Vidzemes reģionā "

Vidzemes reģiona kontekstā analizētas šī reģiona VRG stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmas mērķiem.

Vidzemes plānošanas reģiona (VPR) aktuālajā attīstības programmā izvirzīta vispusīga vīzija: Vidzeme ir dinamisks, konkurētspējīgs Eiropas Savienības reģions ar daudzveidīgu dabas un kultūrvēsturisko mantojumu un attīstības potenciālu. Reģiona iedzīvotājiem ir pieejami visi nepieciešamie resursi kvalitatīvas dzīves darbības nodrošināšanai un viņi rod savai kvalifikācijai un personīgās izaugsmes interesēm atbilstošas darba un izglītības iespējas (Vidzemes attīstības aģentūra, 2007). Vīzijas sasniegšanai izvirzītas četras prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem (skat. 5.5.tab.). Vidzemes reģiona stratēģiskās prioritātes noteiktas, ievērojot reģiona vajadzības un līdzsvaru starp resursus radošajām un resursus patērējošajām nozarēm.

Pie prioritātēm VPR izvirzītas: infrastruktūras un pakalpojumu attīstība; ekonomiskā attīstība, konkurētspējas palielināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku; cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības paaugstināšana un lauku attīstība. Vidzemes plānošanas reģions ir vienīgais starp Latvijas plānošanas reģioniem, kura attīstības programmā lauku attīstība (t.sk., lauksaimnieciskās un nelauksaimnieciskās darbības attīstība reģiona lauku teritorijās, vietējo iedzīvotāju iniciatīvas veicināšana un ar lauksaimniecisko darbību saistīto pētniecisko un atbalsta institūciju attīstība) kā risināmā tēma pacelta stratēģisko prioritāšu līmenī.

Analizējot Vidzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās ietvertās attīstības prioritātes un rīcības pēc to satura un būtības, tika veikts savstarpējās saskanības novērtējums (skat.5.5.tab.). Apkopojums atspoguļo VPR attīstības programmā izvirzītās attīstības prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem, kā arī novērtējumu, cik bieži šajos rīcības virzienos ietvertā būtība ir pieminēta Vidzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju rīcībās. Šāda analīze ļauj kvalitatīvi novērtēt katras rīcības nozīmīgumu VAS, kā arī spriest par to īstenošanas plānoto ietekmi reģiona līmenī.

5.5.tabula. Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programmā izvirzīto prioritāšu un rīcības virzienu atspoguļojums Vidzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās**

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VRG VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Infrastruktūras un pakalpojumu attīstība	Transporta, sakaru, vides un enerģētikas infrastruktūra	6	0.8
	Izglītības, kultūras un sporta infrastruktūra	12	1.5
	Veselības, sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra	8	1.0
	Kultūrvides, bioloģiskās un ainavu daudzveidības, kā arī dabas teritoriju saglabāšanai un attīstībai nepieciešamā infrastruktūra	9	1.1
	Dzīvojamā fonda/ mājokļu infrastruktūra	0	0.0
Ekonomiskā attīstība, konkurētspējas kāpināšana un virzība uz zināšanu ietilpīgu ekonomiku	Uzņēmējdarbības attīstības veicināšana	15	1.9
	Zinātniskās infrastruktūras modernizācija	0	0.0
	Zināšanu ietilpīgas, inovatīvas ekonomiskās aktivitātes paaugstināšana	5	0.6
Cilvēkresursu attīstība un nodarbinātības paaugstināšana	Izglītības kvalitātes un pieejamības nodrošināšana	0	0.0
	Mūžizglītības attīstība	8	1.0
	Nodarbinātības līmeņa paaugstināšana	1	0.1
	Darba tirgus izpēte un darba tirgus vajadzībām atbilstošu apmācību nodrošināšana	0	0.0
	Iedzīvotāju sociālās iekļaušanās veicināšana	3	0.4
	Administratīvās kapacitātes stiprināšana	1	0.1
Lauku attīstība	Nelauksaimnieciskās darbības attīstība	12	1.5
	Lauksaimniecības attīstība	10	1.3
	Vietējo kopienu iniciatīvas attīstība	6	0.8
	Ar lauksaimniecisko darbību saistīto pētniecisko un atbalsta institūciju attīstība	3	0.4

* vienā VAS rīcībā var būt atsauce uz vairākiem VPR attīstības programmas rīcības virzieniem

** analizētas tikai rīcības, kuru īstenošana iespējama ar LAP 2007-2013 publisko finansējumu.

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc VPR attīstības programmas un Vidzemes reģiona VRG VAS datiem

Vidzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās pausts uzsvars uz *izglītības, kultūras un sporta infrastruktūras attīstīšanu*, kā arī ar *uzņēmējdarbības aktivitātes kāpināšanu* (ietverot lauksaimnieciskās un nelauksaimnieciskās darbības attīstību). Ievērojot, ka VPR attīstības programmā stratēģiskās prioritātes līmenī izcelts *lauku attīstības jautājums*, Vidzemes reģiona VRG VAS rīcībās, kas arī pēc savas būtības ir vērstas uz lauku teritoriju problēmu risināšanu, un reģiona rīcību virzienos vērojama bieža saturiska saskaņība. Var secināt, ka kvalitatīvā vērtējumā Vidzemes reģiona VRG ar savu plānoto rīcību sekmē Vidzemes plānošanas reģiona izvēlēto attīstības procesu.

Katrs LEADER 2007-2013 pieejā īstenotais projekts ir ticis VRG apstiprināts kā atbilstīgs VAS Rīcības plānā izvirzītajai rīcībai. Analizējot projektu īstenošanu šo rīcību griezumā, iespējams spriest par VAS pausto nodomu izpildi praksē. Informācija par VAS rīcībām Vidzemes reģionā, kuru ietvaros praksē veikti visnozīmīgākie ieguldījumi apkopota 5.6.tabulā.

5.6.tabula. Vidzemes reģiona VRG ar ieguldījumu ziņā visnozīmīgākās rīcības īpatsvaru atbilstošās VAS kopējo ieguldījumu* apjomā

Vidzemes reģiona VRG nosaukums	VRG VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi*	% no kopējiem ieguldījumiem*
03.Biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja”	Brīvā laika pavadīšanai paredzētās infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem	66%
05.Biedrība „Sateka”	Kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas iespēju dažādošana	55%
11.Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”	Iedzīvotāju pulcēšanās vietu, interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas vietu izveidošana un atjaunošana, kā arī materiālu un aprīkojuma iegāde	73%
15.Nodibinājums „Madonas novada fonds”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	27%
25.Biedrība „Abulas lauku partnerība”	Vietējo iedzīvotāju aktīvai atpūtai piemērotas infrastruktūras izveidošana un iekārtošana	47%
27.Biedrība „Vidzemes lauku partnerība „Brasla””	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana un aprobācija sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	54%
29.Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	40%
31.Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un cita brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu) dažādošana dažādām iedzīvotāju grupām	53%

*Apstiprinātais publiskais finansējums katras VAS īstenošanai, ietver informāciju par projektiem, kas tiek vai ir īstenoti LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā (LAD dati uz 30.01.2014.) un 4.1.1.pasākumā (LAD dati uz 22.07.2014.).

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD un Vidzemes reģiona VRG VAS informācijas

Vidzemes reģiona VRG teritorijās, īstenojot vietējās attīstības stratēģiju, uzskatāmi dominē publiskā finansējuma piesaiste tādu projektu ietvaros, kas sekmē aktīvas un jēgpilnas brīvā laika pavadīšanas, atpūtas infrastruktūras pilnveidi, kā arī sabiedrisko aktivitāšu (ietverot kultūras, sporta un izglītības pasākumus) dažādošanu vietējiem iedzīvotājiem. Vairumā Vidzemes reģiona VRG šajās VAS rīcībās ieguldīta vairāk nekā puse no apstiprinātā LEADER 2007 – 2013 publiskā finansējuma.

5.1.3.3 Teritorijas attīstības plānošana Kurzemes reģionā

Kurzemes reģiona kontekstā analizētas šī reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar Kurzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem. Dokumentā definētās prioritātes, mērķi un rīcības virzieni jeb pasākumi balstīti uz sekojošiem principiem (Kurzemes plānošanas reģions, 2004):

- vienlīdzīgu apstākļu nodrošināšana visu reģiona apdzīvoto vietu dinamiskai attīstībai, ievērojot to stiprās puses un novēršot pastāvošos kavēkļus;
- policentriska reģiona attīstība, kas veidojas, pateicoties Kurzemes reģiona lielo pilsētu - Ventspils, Liepājas, Kuldīgas, Saldus un Talsu – vienmērīgajam telpiskajam izvietojumam, pilsētām padziļinot ekonomisko specializāciju un mijiedarbojoties ar apkārtējo teritoriju;
- izglītības un apmācības iespēju nodrošināšana visa mūža garumā, sadarbība, zināšanu un pieredzes apmaiņa ir būtisks priekšnosacījums uz zināšanām balstītas ekonomikas attīstībai reģionā;
- ģeogrāfisko priekšrocību izmantošana un uz vietējo resursu ilgtspējīgu izmantošanu balstīta attīstība kā pamats reģiona nacionālās un starptautiskās lomas stiprināšanai.

Kurzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģijā izvirzītas četras stratēģiskās (mērķa) prioritātes: stimulēt un dažādot reģionālo ekonomiku un attīstīt ražošanu, pilnveidot reģiona multimodālā transporta un infrastruktūras iespējas, investēt cilvēku resursos un attīstīt inovāciju kultūru, kā arī veidot augstas kvalitātes dzīves vidi, saglabāt dabas vidi un sekmēt nomaļo teritoriju attīstību.

Analizējot Kurzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās ietvertās prioritātes un rīcības pēc to satura, tika veikts savstarpējās saskanības novērtējums (skat. 5.7.tab.). Apkopojums atspoguļo KPR attīstības stratēģijā izvirzītās attīstības prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem, kā arī novērtējumu, cik bieži šajos rīcības virzienos ietvertā būtība ir pieminēta Kurzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju rīcībās. Šāda analīze ļauj no kvalitatīvā viedokļa spriest par katras rīcības nozīmīgumu VAS, kā arī VAS ieguldījumu reģionālajā attīstībā.

5.7.tabula. Kurzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģijā izvirzīto prioritāšu un rīcības virzienu atspoguļojums Kurzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās**

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Stimulēt un dažādot reģionālo ekonomiku un attīstīt ražošanu	Palielināt reģiona ekonomikas konkurētspēju un attīstīt uzņēmējdarbības attīstībai nepieciešamo infrastruktūru	6	1.0
	Radīt labvēlīgu pamatu investīcijām un veicināt augstas pievienotās vērtības nozaru un uz zināšanām balstītas uzņēmējdarbības attīstību	11	1.8
	Attīstīt policentrisku un līdzsvarotu reģiona telpisko struktūru, kuru veido ekonomiski attīstītas pašvaldības	1	0.2
	Pilnveidot reģiona tūrisma attīstības iespējas	4	0.7

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Pilnveidot reģiona multimodālā transporta un infrastruktūras iespējas	Pilnveidot Kurzemes ostu konkurētspēju	0	0.0
	Uzlabot reģiona sasniedzamību un konkurētspēju, koncentrējot investīcijas transporta infrastruktūras uzlabošanā	1	0.2
Investēt cilvēku resursos un attīstīt inovāciju kultūru	Uzlabot izglītības un apmācību kvalitāti un dažādību, kā arī nodrošināt mūžizglītības pieejamību	7	1.2
	Attīstīt uzņēmējdarbības atbalsta infrastruktūru, stimulēt uzņēmējdarbību un veicināt inovāciju izmantošanu	11	1.8
	Veicināt nodarbinātību un paaugstināt reģiona darbaspēka konkurētspēju	11	1.8
Veidot augstas kvalitātes dzīves vidi, saglabāt dabas vidi un sekmēt nomaļo teritoriju attīstību	Sekmēt apdzīvoto vietu un lauku teritorijas dzīvotspēju	27	4.5
	Saglabāt un uzturēt daudzveidīgu dabas vidi un ilgtspējīgi izmantot dabas resursus	7	1.2

* vienā VAS rīcībā var būt atsauce uz vairākiem KPR attīstības stratēģijas rīcības virzieniem

** analizētas tikai rīcības, kuru īstenošana iespējama ar LAP 2007-2013 publisko finansējumu.

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc KPR attīstības stratēģijā un Kurzemes reģiona VRG VAS datiem

Kurzemes reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju rīcībās, novērtējot saskaņotību ar Kurzemes reģiona attīstības uzstādījumiem, visbiežāk pausts nodoms *sekmēt apdzīvoto vietu un lauku teritorijas dzīvotspēju* (27 reizes kopā, 4.5 reizes vidēji vienā dokumentā). Šajā uzstādījumā ietilpst gan sociālo un sadzīves pakalpojumu infrastruktūras attīstība un pakalpojumu pieejamības uzlabošana, brīvā laika pavadīšanas, atpūtas, kultūras un sporta aktivitāšu infrastruktūras attīstība, kā arī rīcības, kas ietver pilsoniskas un sabiedriski aktīvas kopienas veidošanu.

Līdzīgi kā citu Pierīgas un Vidzemes reģionu vietējās attīstības stratēģijās, bieži (vairāk nekā vienu reizi) ir pieminēts nodoms veicināt *uzņēmējdarbības attīstību*, gan caur *atbilstošas infrastruktūras veidošanas pasākumiem*, gan *jaunu uzņēmumu veidošanos un esošo konkurētspējas paaugstināšanu* (katrs no šiem rīcības virzieniem VAS pieminēts 11 reizes, vidēji 1.8 reizes vienā dokumentā).

Katrs LEADER 2007-2013 pieejā īstenotais projekts ir ticis VRG apstiprināts kā atbilstīgs VAS Rīcības plānā izvirzītajai rīcībai. Analizējot projektu īstenošanu šo rīcību griezumā, iespējams spriest par VAS pausto nodomu izpildi praksē. Informācija par tām VAS rīcībām Kurzemes reģionā, kuru ietvaros praksē veikti visnozīmīgākie ieguldījumi, apkopota 5.8.tabulā.

5.8.tabula. Kurzemes reģiona VRG ar ieguldījumu ziņā visnozīmīgākās rīcības īpatsvaru atbilstošās VAS kopējo ieguldījumu* apjomā

Kurzemes reģiona VRG nosaukums	VRG VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi	% no kopējiem ieguldījumiem*
02.Biedrība „Darīsim paši”	Aktīvās atpūtas objektu brīvā dabā izveide	17%
09.Biedrība „Liepājas rajona partnerība”	Infrastruktūras uzlabošana brīvā laika pavadīšanai vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas teritorijā, vietu labiekārtošana un aprīkošana	53%
14.Ziemeļkurzemes biznesa asociācija	Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	35%
16.Biedrība „Saldus rajona attīstības biedrība”	Mūžizglītības, kultūras, sporta, veselīga dzīvesveida aktivitāšu veicināšana/ Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārtējās vides sakārtošana un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšana	24%
18. Biedrība „Talsu rajona partnerība”	Prasmju apguves attīstība un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana	29%
26.Biedrība „Seši krasti”	Brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstība vietējiem iedzīvotājiem dzīves kvalitātes uzlabošanai un veicināšanai	41%

* Apstiprinātais publiskais finansējums katras VAS īstenošanai; ietver informāciju par projektiem, kas tiek vai ir īstenoti LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā (LAD dati uz 30.01.2014.) un 4.1.1. pasākumā (LAD dati uz 22.07.2014.).

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD un Kurzemes reģiona VAS informācijas

Jāatzīmē, ka salīdzinājumā ar Pierīgas un Vidzemes reģioniem, Kurzemes reģionā vietējo attīstības stratēģiju īstenošana veikto ieguldījumu struktūras kontekstā ir izlīdzinātāka, t.i., nav vai ir maz izteikti dominējošu VAS rīcību, kurās būtu īstenoti projekti un ieguldīta liela publiskā finansējuma daļa no kopējā VAS finansējuma. Tomēr arī Kurzemes reģiona VRG teritorijās dominē ieguldījumi aktīvās atpūtas, brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstībā un sabiedrisko aktivitāšu dažādošanā.

5.1.3.4 Teritorijas attīstības plānošana Zemgales reģionā

Zemgales reģiona kontekstā analizētas šī reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmā 2008. – 2014.gadam izvirzītajām prioritātēm un mērķiem.

Zemgales plānošanas reģiona (ZPR) teritorijas plānojumā 2006. – 2026.gadam atsevišķi izdalīta vīzija lauku teritoriju attīstībai: Zemgales lauku teritoriju līdzsvarotu attīstību sekmē efektīvi, tirgus orientēti, vidi saudzējoši, konkurētspējīgi uzņēmumi, zemnieku saimniecības, saglabājot reģionam raksturīgo kultūrvidi un ainavu, kas nodrošina cilvēkam kvalitatīvu dzīves vidi (Zemgales plānošanas reģions, 2007). Pamatojoties uz šo uzstādījumu Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmā 2008. – 2014.gadam noteikts virsmērķis: dzīves kvalitātes nodrošināšana Zemgalē. Arī prioritātes šajā dokumentā formulētas plaši un aptveroši: izglītots, radošs un konkurētspējīgs cilvēks; zināšanu un ekonomikas attīstība; kvalitatīva dzīves vide (Zemgales plānošanas reģions, 2008).

Analizējot Zemgales reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās ietvertās prioritātes un rīcības pēc to satura un būtības, tika veikts savstarpējās saskaņības novērtējums (skat. 5.9.tab.). Apkopojums atspoguļo ZPR attīstības programmā 2008. – 2014.gadam izvirzītās attīstības prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem, kā arī novērtējumu, cik bieži šajos

rīcības virzienos ietvertā būtība atspoguļojas Zemgales reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju rīcībās. Šāda analīze ļauj kvalitatīvi spriest par katras rīcības nozīmīgumu VAS, kā arī novērtēt LEADER pieejas īstenošanas plānoto atbilstību reģiona attīstības vajadzībām.

5.9.tabula.Zemgales plānošanas reģiona attīstības programmā 2008. – 2014.gadam izvirzīto prioritāšu un rīcības virzienu atspoguļojums Zemgales reģiona VRG vietējās attīstības stratēģijās**

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Izglītots, radošs un konkurētspējīgs cilvēks	Cilvēkresursu attīstība	3	0.6
	Informācijas sabiedrības veidošana	0	0
	Pilsoniski aktīvas sabiedrības veidošana	2	0.4
Zināšanu un ekonomikas attīstība	Uzņēmējdarbības vides attīstība	14	2.8
	Sabiedrības izpratnes veidošana par inovāciju nozīmi labklājības līmeņa paaugstināšanā	1	0.2
Kvalitatīva dzīves vide	Kultūrvēsturiskā mantojuma un rekreatīvās vides saglabāšana un attīstība	12	2.4
	Transporta infrastruktūras un sabiedriskā transporta attīstība	1	0.2
	Veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamība un kvalitātes uzlabošana	7	1.4
	Kultūras un sporta infrastruktūras un pakalpojumu attīstība	14	2.8
	Mājokļu attīstība	0	0
	Alternatīvo energoresursu attīstības veicināšana	0	0
	Risku vadība	0	0
	Vides un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana un attīstība	3	0.6

* vienā VAS rīcībā var būt atsauce uz vairākiem ZPR attīstības programmas 2008. – 2014.gadam rīcības virzieniem

** analizētas tikai tās rīcības, kuru īstenošana iespējama ar LAP 2007-2013 publisko finansējumu.

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc ZPR attīstības programmas 2008. – 2014.gadam un Zemgales reģiona VRG VAS informācijas

Zemgales VRG vietējās attīstības stratēģijās, līdzīgi kā citos reģionos, bieži pieminēts nodoms *veicināt uzņēmējdarbības attīstību* (14 reizes kopā un 2.8 reizes vidēji vienā dokumentā), atbalstīt ieguldījumus *kultūras un sporta infrastruktūras un pakalpojumu attīstībā*, kā arī *kultūrvēsturiskā mantojuma un rekreatīvās vides saglabāšanā un attīstībā* (attiecīgi vidēji 2.8 un 2.4 reizes katrā dokumentā). Zemgales reģionā, veidojot VAS, nav bijusi interese *veicināt alternatīvo energoresursu attīstību* un atbalstīt ieguldījumus *informācijas sabiedrības veidošanā*.

Katrs LEADER 2007-2013 pieejas ietvarā īstenotais projekts ir ticis VRG apstiprināts kā atbilstīgs VAS Rīcības plānā izvirzītajai rīcībai. Analizējot projektu

īstenošanu šo rīcību griezumā, iespējams spriest par VAS pausto nodomu izpildi praksē. Informācija par tām VAS rīcībām Zemgales reģionā, kuru ietvaros praksē veikti visnozīmīgākie ieguldījumi, apkopota 5.10.tabulā.

5.10.tabula. Zemgales reģiona VRG ar ieguldījumu ziņā visnozīmīgākās rīcības īpatsvaru atbilstošās VAS kopējo ieguldījumu* apjomā

Zemgales reģiona VRG nosaukums	VRG VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi	% no kopējiem ieguldījumiem*
08. Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe””	Aktīvās atpūtas, sporta, vides sakopšanas un pieejamības aktivitāšu veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	26%
13. Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”	Veselība un sports – saudzē sevi un vidi	19%
19. Bauskas rajona lauku partnerība	Publiski pieejamas vides labiekārtošana, infrastruktūras izveide un esošo objektu uzlabošana	25%
20. Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”	Sabiedrisko aktivitāšu veicināšana – vides sakopšanas, sporta, atpūtas, mūžizglītības un kultūras infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana	27%
30. Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība”	Vietējo sabiedrisko aktivitāšu veicināšana - aktīvās atpūtas un brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras izveide un pilnveide vietējiem iedzīvotājiem, vides sakārtošana un teritoriju labiekārtošana	34%

* Apstiprinātais publiskais finansējums katras VAS īstenošanai; ietver informāciju par projektiem, kas tiek vai ir īstenoti LAP 2007-2013 4.1.3.pasākuma (LAD dati uz 30.01.2014.) un 4.1.1. pasākuma (LAD dati uz 22.07.2014.) ietvaros.

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD un Zemgales reģiona VRG VAS datiem

Līdzīgi kā Kurzemes reģionā, arī Zemgalē VAS īstenošanā vērojama izlīdzināta pieeja ieguldījumu sadalījumā pa rīcībām. Augstākais vienas rīcības īpatsvars kopējā publiskā finansējuma ieguldījumu struktūrā novērojams Dobeles rajona lauku partnerības VAS īstenošanā, kur 34% no kopējiem ieguldījumiem īstenoti vietējo *sabiedrisko aktivitāšu veicināšanai – aktīvās atpūtas un brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstībā*. Kopumā Zemgales reģionā līdzīgi kā citos reģionos LEADER 2007-2013 īstenošanā dominē projekti, kas uzlabo aktīvās atpūtas un piepildīta brīvā laika pavadīšanas iespējas.

5.1.3.5 Teritorijas attīstības plānošana Latgales reģionā

Latgales reģiona kontekstā analizētas Latgales VRG stratēģiju prioritātes un rīcības, salīdzinot tās ar „Latgales programmā 2010 – 2017” definētajiem attīstības mērķiem. Atbilstīgi „Latgales stratēģijā 2030” izvirzītajam vispārīgajam mērķim panākt straujāku reģiona ekonomisko attīstību, lai palielinātu cilvēku ienākumus, saglabātu un vairotu Latgales bagātīgo potenciālu un padarītu Latgali par pievilcīgu dzīves vidi arī nākamajām paaudzēm, „Latgales programmā 2010 – 2017” izvirzīti sekojoši vidēja termiņa mērķi (Latgales plānošanas reģions, 2010):

- veicināt negatīvo demogrāfisko un migrācijas procesu apturēšanu un saglabāšanu vismaz 320 tūkstošu iedzīvotāju skaitu reģionā;
- palielināt privātā sektora īpatsvaru pievienotās vērtības radīšanā reģionā līdz 76% un palielināt augstas pievienotās vērtības īpatsvaru;
- paaugstināt iedzīvotāju ienākumus reģionā, sasniedzot 40% no ES vidējās bruto darba samaksas līmeņa.

Attīstības mērķu sasniegšanai „Latgales programmā 2010 – 2017” izvirzīti četri stratēģiskie virzieni: savienojumi, efektīvi uzņēmumi, prasmes un gudra pārvaldība.

Analizējot Latgales reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju prioritātes un rīcības, tika veikts savstarpējās saskanības novērtējums (skat. 5.11.tab.). Apkopojums atspoguļo „Latgales programmas 2010– 2017” prioritātes ar tām pakārtotiem rīcību virzieniem, kā arī novērtējumu, cik bieži šajos rīcības virzienos ietvertais saturs atspoguļojas Latgales reģiona VAS rīcībās. Šāda analīze ļauj no kvalitatīvās analīzes viedokļa spriest par katras rīcības nozīmīgumu VAS, kā arī novērtēt LEADER 2007-2013 pieejas īstenošanas plānoto atbilstību reģiona attīstības vajadzībām.

5.11.tabula. „Latgales programmā 2010.-2017” izvirzīto prioritāšu un rīcības virzienu atspoguļojums Latgales reģiona VRG vietējās attīstības stratēģiju rīcībās**

Mērķa prioritāte	Rīcības virzieni	Rīcības virzienā ietvertās būtības pieminēšana VAS rīcībās	
		reizes kopā*	reizes vidēji vienā VAS*
Savienojumi	„Laika attālumu” samazināšana laikā	0	0.0
	Pakalpojumu pieejamība	21	3.5
	Kustības drošība	0	0.0
	Ātra komerciālās darbības aprīte	0	0.0
	Sociālie tīkli un biznesa tīkli jaunu ideju realizēšanai	7	1.2
Efektīvi uzņēmumi	Mērķtiecīgs uzņēmējdarbības atbalsts	3	0.5
	Uzņēmumu produktivitātes, apgrozījuma, eksportspējas paaugstināšanai, tehnoloģiskam [progresam] un infrastruktūras attīstība[i]	14	2.3
Prasmes	Zināšanu apguve un to atbilstoša pielietošana darbā un ikdienas dzīvē, pašvaldību pārvaldē, uzņēmuma vadībā.	14	2.3
	Pastāvīga mācīšanās un prasmju pilnveidošana konkurētspējas uzlabošanai.	2	0.3
	Kompetences paaugstināšana pārtikas rūpniecībā, metālapstrādē un mašīnbūvē, kokapstrādē, transportā un loģistikā, lauksaimniecībā un tūrismā.	1	0.2
	Inovāciju veicināšana.	8	1.3
	Mācību process gan bērnudārzā, gan vecumā, gan uzņēmumos.	5	0.8
Gudra pārvaldība	Valsts un pašvaldību sadarbība pakalpojumu integrācijai	0	0.0
	Pašvaldības, kas uzņemas iniciatīvu un sadarbojas, mācās un ir tuvu iedzīvotājiem	1	0.2
	Starptautiskā sadarbība, kas palīdz uzņēmējiem	1	0.2
	Stipras pilsētas ir reģiona izaugsmes priekšnoteikums, mazpilsētas un novadi – vietējie attīstības centri	1	0.2

* vienā VAS rīcībā var būt atsauce uz vairākiem „Latgales programmas 2010 – 2017” rīcības virz.

** analizētas tikai rīcības, kuru īstenošana iespējama ar LAP 2007-2013 publisko finansējumu

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc „Latgales programma 2010-2017” un Latgales reģiona VAS datiem

Latgales reģiona vietējās attīstības stratēģijās visbiežāk tiek pieminēts nodoms veicināt *pakalpojumu pieejamību* (21 reizi kopā, 3.5 reizes vidēji vienā dokumentā), kas sevī ietver gan vēlmi atbalstīt jaunu sabiedrisko, sadzīves vai sociālo pakalpojumu pieejamību vietējiem iedzīvotiem, gan šo pakalpojumu sniegšanai nepieciešamās infrastruktūras attīstību (skat. 5.11.tab.). *Uzņēmumu produktivitātes, apgrozījuma, eksportspējas paaugstināšana, tehnoloģiskam un infrastruktūras attīstība*, kā arī *zināšanu apguve un to atbilstoša pielietošana darbā un ikdienas dzīvē* Latgales reģiona VAS tiek pieminēta vidēji 2.5 reizes katrā dokumentā. Tomēr jāievēro, ka atšķirībā no citiem reģioniem „Latgales programmā 2010-2017” uzņēmējdarbības veicināšanai izvirzīti tikai divi rīcības virzieni, īpaši neizdalot lauku teritorijas vai lauksaimniecisko darbību. Interesanti, ka Latgales reģiona VAS nav plaši atrodama interese līdzdarboties prioritātes *Gudra pārvaldība* mērķu sasniegšanā – tikai *Balvu rajona partnerības* vietējās attīstības stratēģijā izvirzītas rīcības, kas varētu sekmēt sadarbības spēju attīstību un iniciatīvu teritoriju pārvaldības līmenī.

Katrs LEADER 2007-2013 ietvarā īstenotais projekts ir ticis VRG apstiprināts kā atbilstīgs VAS Rīcības plānā izvirzītajai rīcībai. Analizējot projektu īstenošanu šo rīcību griezumā, iespējams spriest par VAS pausto nodomu izpildi praksē. Informācija par VAS rīcībām Latgales reģionā, kuru ietvaros praksē veikti visnozīmīgākie LEADER pieejas ieguldījumi, apkopota 5.12.tabulā.

5.12.tabula. Latgales reģiona VRG ar ieguldījumu ziņā visnozīmīgākās rīcības īpatsvaru atbilstošās VAS kopējo ieguldījumu* apjomā

Latgales reģiona VRG nosaukums	VRG VAS rīcība, kuras ietvaros veikti visnozīmīgākie ieguldījumi	% no kopējiem ieguldījumiem*
04.Biedrība „Balvu rajona partnerība”	Sporta, tūrisma, atpūtas un brīvā laika infrastruktūras izveide	31%
12.Biedrība „Preiļu rajona partnerība”	Atbalsts kultūras objektu attīstībai un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai	34%
22.Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”	Iedzīvotāju pulcēšanās vietu, interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas vietu izveidošana un atjaunošana	23%
23.Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”	Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem	31%
24.Biedrība „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi””	Atbalsts brīvā laika dažādošanai, kas uzlabo dzīves kvalitāti lauku iedzīvotājiem	36%
33.Biedrība „Ludzas rajona partnerība”	Sabiedrībai pieejamās ārtelpas labiekārtošana	28%

* Apstiprinātais publiskais finansējums katras VAS īstenošanai; ietver informāciju par projektiem, kas ir vai tiek īstenoti LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā (LAD dati uz 30.01.2014.) un 4.1.1. pasākumā (LAD dati uz 22.07.2014.).

Avots: autoru apkopojums un aprēķini pēc LAD un Latgales reģiona VRG VAS datiem.

Līdzīgi kā Kurzemes un Zemgales reģionos, arī Latgalē vietējo attīstības stratēģiju īstenošanā vērojama starp definētajām rīcībām sabalansēta piesaistītā publiskā finansējuma struktūra – nevienai no VRG ietvaros nozīmīgākajām rīcībām īpatsvars kopējā ieguldījumu struktūrā nepārsniedz 36%. Tomēr līdzīgi kā citos reģionos, arī Latgalē no projektu īstenošanas un ieguldījumu viedokļa populārākās ir bijušas rīcības atpūtas un brīvā laika iespēju dažādošanai, iedzīvotāju pulcēšanās vietu, kā arī kultūras un sporta aktivitātēm piemērotas infrastruktūras attīstībai.

2011.gadā LVAEI veikts pētījums, ietverot VRG izstrādāto attīstības stratēģiju analīzi. Pētījumā īstenota piemēra izpēte (*case study*) par Vidzemes reģiona VAS saskaņotību ar Vidzemes plānošanas reģiona līmeņa attīstības plānošanas dokumentos ietvertajiem ilgtermiņa mērķiem. Līdzīgi kā 2011.gada pētījumā, arī šobrīd var secināt, ka kopumā VAS ir saskaņotas ar reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos apkopoto attīstības redzējumu. Tomēr VAS paustie nodomi praksē netiek pietiekami īstenoti. VRG stratēģiju prioritātēs un rīcībās plaši ietverta uzņēmējdarbības attīstība, taču šādi projekti tiek realizēti salīdzinoši maz. Lai gan lielākā daļa projektu ietekmē uzņēmējdarbību, uzturot pieprasījumu pēc precēm un pakalpojumiem, tomēr tieši ar uzņēmējdarbību un tās veicināšanu saistītie projekti neveido nozīmīgu īpatsvaru no kopējā piesaistītā publiskā finansējuma nevienā no Latvijas VRG. Salīdzinājumā ar 2011.gada pētījumā secināto šobrīd (2007. – 2014.gada periods) uzņēmējdarbības projektu apjoms ir vairākkārtīgi pieaudzis, galvenokārt tāpēc, ka 2012.gadā tika atvērts LAP 2007- 2013 4.1.1.pasākums lauksaimniecības uzņēmumu konkurētspējas atbalstam. Atbilstīgi izmaiņām normatīvajos aktos uzskatāmi var novērot, ka daudzās VRG vienlaikus veikti grozījumi VAS, lai pielāgotu dokumentu jaunajai situācijai, un vietējiem uzņēmumiem kļūtu iespējams publiskais finansējums lauksaimnieciskās ražošanas, pirmapstrādes un pārstrādes (t.sk., mājražošanas) projektu īstenošanai. Šāds VAS papildināšanas princips gan nav tiešā saskaņā ar augšupējo pieeju, kāda būtu jāpiemēro VAS izstrādē un aktualizācijā.

Analizējot VAS īstenošanu projektu līmenī LAP 2007-2013 publiskā finansējuma piesaistes kontekstā, var secināt, ka visos reģionos vērojamas līdzīgas tendences. Ieguldījumos dominē projekti, kas sekmē aktīvās atpūtas, brīvā laika pavadīšanas, kā arī kultūras un sporta infrastruktūras attīstību. Pierīgas un Vidzemes reģionos šo projektu īpatsvars kopējā VRG apgūtā publiskā finansējuma struktūrā nozīmīgi dominē, savukārt Kurzemes, Zemgales un Latgales reģionos LEADER 2007-2013 ietvaros veikto ieguldījumu struktūra VAS rīcību līmenī ir izlīdzinātāka.

5.1.4 Iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis pa LEADER pieejas īstenošanu

Lai noskaidrotu iedzīvotāju un uzņēmēju viedokli par LEADER pieejas īstenošanu – procesu un rezultātiem, būtu nepieciešama iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja. Šī projekta ietvaros tāda aptauja nav veikta, tāpēc turpmāk apkopoti secinājumi no pieejamiem sekundārās informācijas avotiem – citiem pētījumiem par šo tēmu.

2011.gadā LVAEI ir veikts pētījums par VRG novērtējumu, kuram par pamatu izmantoti dati no SIA „SKDS” 2011.gadā veiktās lauku iedzīvotāju aptaujas par iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Aptauja veikta, izmantojot reprezentatīvu izlases metodi, aptaujājot 2008 lauku teritoriju iedzīvotājus atbilstīgi LEADER pieejas darbības teritorijai, proporcionāli VRG teritorijās dzīvojošo iedzīvotāju skaitam (LVAEI, 2011). Pētījumā analizēta dažādu dzīves kvalitātes dimensiju (sociālā, ekonomiskā, vides u.tml.) attīstība VRG teritorijās iedzīvotāju skatījumā. Kompleksai un saistītai analīzei, kas ietvertu gan sākotnējās situācijas novērtējumu, attīstības procesa virzību (izmaiņas pēdējo 3 gadu laikā), gan rezultātu novērtējumu, informāciju gūstot no iedzīvotāju aptaujas atbildēm, izveidoti sabalansētas attīstības indeksi – vides attīstības, ekonomiskās attīstības un sociālās attīstības novērtēšanai (no 1 līdz 5, kur 1 ir ļoti pozitīvs vērtējums un 5 – ļoti negatīvs). 2011.gada LVAEI pētījumā secināts, ka kopumā attīstību VRG teritorijās nevar uzskatīt par sabalansētu, jo iedzīvotāju skatījumā vides jomā attīstība ir pozitīva (indekss 2.37), sociālās attīstības joma vērtēta vidēji (indekss 3.21), bet ekonomiskās attīstības indekss ir negatīvs (indekss 4.14). Jāņem vērā, ka ekonomiskās situācijas vērtējumā 2011.gadā liela nozīme bija krīzes sekām, kuras LAP 2007 – 2013 un jo īpaši LEADER pasākumu intervence varēja tikai mīkstināt, bet ne

novērst. Līdz ar to šis disbalanss ir vairāk skaidrojams ar plašākiem sociālekonomiskiem procesiem, ne LAP 2007-2013 intervences ietekmi vien (LVAEI, 2011).

2011.gadā veiktās lauku iedzīvotāju aptaujas rezultāti liecina, ka, novērtējot izmaiņas savā dzīves vietā pēdējo 3 gadu laikā, lielākā daļa respondentu (vairāk nekā 50%) uzskata, ka situācija nav mainījies attiecībā uz iespējām saņemt pašvaldības pakalpojumus, komunālos pakalpojumus, kā arī iespēju izmantot dažādus sadzīves pakalpojumus (bankas, frizētavas, pastu u.tml.). Gandrīz puse no respondentiem uzskata, ka periodā 2008. – 2011.gadam viņu dzīves vietā ir uzlabojusies interneta pieejamība un kvalitāte, kā arī apkārtējās vides kvalitāte (attiecīgi 42% un 49% respondentu), savukārt 52% no respondentiem uzskata, ka šajā periodā pasliktinājies ir ceļu kvalitāte (Benga, 2011). Redzams, ka aptaujā gūtā informācija tikai daļēji attiecas uz VRG darbību un LEADER pieejas īstenošanu, turklāt jāatceras, ka LEADER pieejas īstenošana aptveroši visā Latvijas teritorijā tika uzsākta tikai 2009.gadā, tādējādi 2011.gada aptaujā iedzīvotājiem vēl grūti bija spriest par tās rezultātiem un nozīmīgumu teritorijas attīstībā.

Lai pilnīgāk un precīzāk varētu spriest par LEADER pieejas īstenošanu un tās ietekmi uz dzīves kvalitātes attīstību, šāda aptveroša iedzīvotāju aptauja būtu jāatkārto LAP 2007. – 2014.gadam *ex post* novērtējuma sagatavošanas laikā. Pielietojot līdzīgu metodoloģiju, būtu iespējams rezultātus salīdzināt gan telpā, gan laikā.

Attiecībā uz nākotnes attīstības vajadzībām un vēlmēm 2011.gada LVAEI pētījums atklāj, ka iedzīvotāju skatījumā (skalā no 1 – nepieciešams noteikti lielāks atbalsts nekā pašlaik – līdz 5 – noteikti mazāks atbalsts) tās ir vērstas uz sabalansētu attīstību, t.i., uz atbalsta palielināšanu tām jomām, kas vērtētas kritiskāk – prioritārs ir atbalsts ekonomikas attīstībai (indekss 1.67), vides attīstība (indekss 2.20), kam seko sociālā attīstība (indekss 2.41). Tātad iedzīvotāju skatījumā prioritāra ir ekonomiskā attīstība, un tai būtu jāpievērš lielāka uzmanība, izdarot izmaiņas VAS prioritārās rīcībās un iekļaujot ekonomiskās ietekmes uz visu VRG teritoriju novērtējumu projekta izvērtēšanā (LVAEI, 2011).

Vērtējot VRG vietējās attīstības stratēģijas 2014.gadā, var secināt, ka zināmā mērā izmaiņas ir veiktas un, kā liecina izpētes rezultāti – vietējās rīcības stratēģijās uzņēmējdarbības veicināšanai ir piešķirta augsta prioritāra loma (prioritāšu un rīcību līmenī), tomēr projektu līmenī šī loma saglabājas zema.

Latvijā saskaņā ar VRG pašnovērtējumos atrodamo informāciju uzņēmējus nemotivē piedalīties LEADER pieejas īstenošanā sekojoši aspekti:

- pārāk maza atbalsta intensitāte komercdarbības projektiem (Goldingen, 2013; Lauku atbalsta ..., 2014; Vidzemes augstskola, 2014);
- pievienotās vērtības nodoklis kā neattiecināmā izmaksa, ievērojot, ka liela daļa mazie uzņēmumi un pašnodarbinātas personas ir minētā nodokļa nemaksātāji (Lauku atbalsta ..., 2014; Vidzemes augstskola, 2014);
- pašu finansējuma trūkums un grūtības aizņemties (Vidzemes augstskola, 2014);
- atbalsts ir paredzēts tikai pamatlīdzekļu iegādei, kas neatsver uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamos citus (pārējos) ieguldījumus, tostarp apgrozāmo līdzekļu iegādi un ar uzņēmuma darbības uzturēšanu saistītos izdevumus, piemēram, telpu nomas maksu u.c. (Vidzemes augstskola, 2014);
- nesaprotami un nesamērīgi atbalsta saņemšanas nosacījumi, piemēram, uzņēmējdarbības projektiem arī jāpamato sabiedriskais ieguvums, turklāt administratīvās prasības attiecībā uz maziem projektiem ir tādas pašas kā lieliem

projektiem, kas mazo uzņēmumu īpašniekiem ir grūti izpildāmas (Goldingen, 2013; Vidzemes augstskola, 2014).

No uzskaitījuma var secināt, ka atbalsta likmes apmēram ir svarīga loma uzņēmējdarbības projektos, tomēr tas nav vienīgais aspekts, kas līdz šim mazinājis uzņēmēju interesi piesaistīt publisko finansējumu savu biznesa ideju īstenošanai.

Savukārt sekojoši faktori un aktivitātes varētu motivēt uzņēmējus pieteikt un īstenot projektus, piesaistot publisko finansējumu (tostarp LEADER pieejas ietvaros):

- informācijas pieejamība (Lāce & Zobena, 2011; Lauku atbalsta ..., 2014; Vidzemes augstskola, 2014);
- izglītojoši pasākumi par uzņēmējdarbību (Lauku atbalsta ..., 2014; Vidzemes augstskola, 2014);
- pieredzes apmaiņas braucieni (Vidzemes augstskola, 2014);
- saprotami un vienkāršāk izpildāmi atbalsta saņemšanas nosacījumi (Goldingen, 2013; Vidzemes augstskola, 2014);
- publiskā finansējuma pieejamība arī apgrozāmo līdzekļu iegādei un uzturēšanas izmaksu segšanai (Vidzemes augstskola, 2014);
- lielākas atbalsta likmes paredzēšana uzņēmējdarbības projektiem, sociālās uzņēmējdarbības projektiem paredzot pat 100% līdzfinansējuma apmēru (Vidzemes augstskola, 2014);
- uzņēmēju un pašvaldības sadarbības veicināšana, privātās – publiskās partnerības projektu īstenošana (Vidzemes augstskola, 2014);
- uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras attīstība (Vidzemes augstskola, 2014);
- modernu lauku teritorijas mārketinga zīmolu attīstība (Vidzemes augstskola, 2014).

Lai gan iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja šī pētījuma ietvaros nav veikta, atsevišķas VRG, izstrādājot pašnovērtējumu, tā ietvaros ir īstenojušas attiecīgās VRG teritorijas iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas un/vai foruma grupu diskusijas. Izmantojot VRG pašnovērtējumos apkopoto informāciju, var gūt priekšstatu par iedzīvotāju un uzņēmēju šā brīža attieksmi attiecībā uz LEADER pieejas īstenošanu.

- biedrības „Jūrai un laukiem” veiktajā pētījumā 88% aptaujāto iedzīvotāju apliecina savu interesi iesaistīties projektos, kas uzlabo dzīves vidi laukos (Bicāne, 2009);
- VRG „No Salacas līdz Rūjai” darbības teritorijas socioloģiskajā pētījumā vairāk nekā puse no respondentiem novērtējuši, ka LEADER pieejas ietvarā īstenotie projekti ir ļoti nozīmīgi un pieejami visiem teritorijas iedzīvotājiem (Lauku atbalsta..., 2014);
- saskaņā ar iedzīvotāju aptaujas rezultātiem Cēsu VRG vairāk nekā puse respondentu daļēji piekrīt (52%) un 19% pilnībā piekrīt, ka partnerības teritorijā 2009. – 2013.g. periodā ir palielinājušās iespējas uzsākt un dažādot savu uzņēmējdarbību lauksaimniecības, zivsaimniecības, tūrisma u.c. jomās. Tāpat lielākā daļa iedzīvotāju (71%) piekrīt un daļēji piekrīt, ka partnerības teritorijā ir no jauna izbūvēti bērnu laukumi, sakārtotas un pieejamas pulcēšanās vietas un sporta infrastruktūra (60%), kā arī sakārtota apkārtējā vide kopumā – dabas, kultūras un citi vēsturiski objekti (65%). Vienlaikus iedzīvotāju aptaujas rezultātos vērojama arī neizpratne par to, *kādu labumu, piemēram, dod bērnu laukumu izbūve* (Vidzemes augstskola, 2014);

- savukārt iedzīvotāju intervijas Carnikavas novadā atklāj, ka terminus *LEADER*, *VRG un Partnerība* iedzīvotāji nesaista ar novada attīstību (Latvijas Lauku forums, 2012).

5.1.5 Latvijas LEADER projektu analīze

5.1.5.1 LEADER + pieejas īstenošana VPD 2004 – 2006 4.6.pasākumā

LEADER + veida pasākumi VPD 2004-2006 ietvaros, īstenoti divās aktivitātēs:

- 4.6.1. aktivitāte nacionālā programma “Prasmju iegūšana”, kopējais pieejamais finansējums 696 696 EUR;
- 4.6.2. aktivitāte “Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas”, kopējais pieejamais finansējums 2 347 738 EUR.

4.6.1. aktivitātes mērķis pēc būtības saistīts ar apmācību un konsultāciju pieejamību, tās ietvaros partnerībām bija iespēja paaugstināt organizācijas un vietējo iedzīvotāju teritorijas pārvaldības prasmes un pieredzi, sagatavojoties vietējās attīstības stratēģijas izstrādei un īstenošanai, kā arī uzsākt VRG sadarbības tīkla veidošanu un attīstību. Iespēju piedalīties aktivitātē, izmantojušas 11 vietējās rīcības grupas.

4.6.2. aktivitātes īstenošanas kārtība noteikta MK 18.07.2006. noteikumos Nr. 601 „Noteikumi par atklāta projektu iesniegumu konkursa vadlīnijām plānošanas dokumenta pasākuma „Vietējo rīcību attīstība (LEADER + veida pasākums)” aktivitātei „Integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijas””. Šajā aktivitātē projekti īstenoti 17 VRG.

Kopumā Latvijā periodā no 2004. – 2006.gadam LEADER + veida pasākumi tika īstenoti, aptverot aptuveni 83% no LEADER nosacījumiem atbilstošās teritorijas, un aptverot aptuveni 71% iedzīvotāju, no kopējās LEADER pieejas mērķa grupas.

Lai iegūtu tiesības īstenot projektus (4.6.2.aktivitāte), sākotnēji bija LAD jāapstiprina stratēģija, kuru izstrādājusi biedrība, kura pārstāv teritoriju ar iedzīvotāju skaitu no 10 – 65 tūkst. iedzīvotājiem (neietverot pilsētas ar iedzīvotāju skaitu virs 15 tūkst.). Teritorijā plānotajiem projektiem bija jāatbilst integrētās lauku attīstības izmēģinājuma stratēģijā definētajām rīcībām un jāsekmē izvirzīto mērķu sasniegšana. Projektus šajā periodā varēja īstenot tikai biedrības. VPD 2004-2006 4.6.2.aktivitātes ietvaros īstenoti 432 projekti, lauku attīstībai vietējā līmenī piesaistot 2.28 milj. EUR. (skat.5.13.tab.).

5.13.tabula. VPD 2004-2006 4.6.2. aktivitātes (LEADER +) īstenošana Latvijas reģionos

Reģions	Atbalstītie projekti		Kopējais publ.fin.,		Publ.fin. uz 1 proj., tūkst.EUR
	skaits	%	tūkst.EUR	%	
Pierīga	50	12	298.33	13	5.97
Vidzeme	67	16	304.91	13	4.55
Kurzeme	100	23	546.75	24	5.47
Zemgale	153	35	792.93	35	5.18
Latgale	62	14	340.02	15	5.48
Kopā	432	100	2 282.95	100	5.28

Avots: autoru apkopojums pēc LAD datiem

Reģionālā dalījumā visvairāk projektu VPD 2004-2006 4.6.2. aktivitātē īstenoti Zemgalē, piesaistot 792.9 tūkst EUR. Savukārt nedaudz, bet finansiāli ietilpīgāki projekti (5.97 tūkst. EUR/proj.) īstenoti Pierīgā, apgūstot 298.3 tūkst. EUR.

Saskaņā ar atbalsta saņemšanas nosacījumiem viena projekta attiecināmo izmaksu griesti bija 7 114.36 EUR, publiskais finansējums tika nodrošināts 100% apmērā, un projekta ietvaros bija iespējams iegādāties pamatlīdzekļus, veikt būvniecību, apmaksāt apmācības, nodrošināt projekta administrēšanu. Nozaru ierobežojums nebija noteikts, projektu atbilstība vērtēta pēc vairākiem kvalitatīviem kritērijiem, piem., projekts ir inovatīvs, tā īstenošana ir nozīmīga vietējai sabiedrībai u.c. Visvairāk Latvijā VPD 2004-2006 4.6.2. aktivitātē projekti īstenoti *sabiedrības attīstība un izaugsme* tematiskajā grupā – 217 projekti, piesaistot – 1.06 milj. EUR publiskā finansējuma, un *lauku infrastruktūra un pamatpakalpojumi* grupā īstenoti 170 projekti, piesaistot 0.95 milj. EUR (skat. 5.14.tab.).

5.14.tabula. VPD 2004-2006 4.6.2. aktivitātes (LEADER + veida pasākums) īstenošana Latvijā sadalījumā pa tematiskajām grupām

Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ. fin.,		Publ. fin., tūkst. EUR/ proj.
	skaits	%	tūkst. EUR	%	
Lauku ekonomika	45	10	213	9	4.7
- komercdarbība	8	2	38.87	2	4.9
- sociālā uzņēmējdarbība	4	1	10.83	0	2.7
- uzņēmējdarbības veicināšana	33	8	162.95	7	4.9
Sabiedrības attīstība un izaugsme	217	50	1 119	49	5.2
- sabiedrības attīstība	205	47	1 059.13	46	5.2
- pašdarbība	12	3	59.96	3	5.0
Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi	170	39	951	42	5.6
- lauku infrastruktūra	22	5	138.29	6	6.3
- veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi	41	9	236.38	10	5.8
- vide atpūtai	78	18	432.91	19	5.6
- vides aizsardzība	2	0	14.23	1	7.1
- kultūrvēstures mantojums	27	6	129.09	6	4.8
Kopā	432	100	2 283	100	5.3

Avots: autoru apkopojums pēc LAD datiem

VPD 2004-2006 4.6.2.aktivitātē projektus varēja pieteikt un īstenot biedrības. 5.15. tabulā atspoguļota projektu pieteicēju struktūra pēc īstenoto projektu skaita.

5.15.tabula. VPD 2004-2006 4.6.2. aktivitātes (LEADER + veida pasākums) īstenošana Latvijā, pieteicēju struktūra atkarībā no īstenoto projektu skaita

Projektu skaits	Latvija	Pierīga	Vidzeme	Kurzeme	Zemgale	Latgale
1 projekts	67%	56%	67%	77%	60%	74%
2-5 projekti	33%	44%	33%	23%	39%	26%
vairāk kā 5 projekti	0%	0%	0%	0%	1%	0%
Kopā	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Avots: autoru apkopojums pēc LAD datiem

No kopumā 432 īstenotiem projektiem 67% ir unikālu pieteicēju projekti. Savukārt 1/3 gadījumu organizācijas vairākkārtīgi izmantojušas iespēju pieteikt un īstenot projektus ar publiskā finansējuma piesaisti.

LEADER + veida pasākumu īstenošana Latvijā ES struktūrfondu VPD 2004-2006 noslēguma ziņojumā tiek vērtēta pozitīvi, norādot galvenokārt uz netaustāmiem ieguvumiem, tādiem kā izpratne par to, ko nozīmē iedzīvotāju iniciatīva, sabiedriskās aktivitātes risināšanās, sadarbības uzlabošanās starp uzņēmējiem, nevalstiskajām organizācijām un pašvaldībām (Finanšu ministrija, 2010).

5.1.5.2 LAP 2007-2013 LEADER pieejas īstenošana

LEADER 2007-2013 tiek īstenota sekojošos LAP 4.ass pasākumos:

- 4.1.0. pasākums „Vietējās attīstības stratēģijas”;
- 4.1.1. pasākums „Konkurētspējas veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā”;
- 4.1.3. pasākums „Lauku ekonomikas dažādošana un dzīves kvalitātes veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā”;
- 4.2.1. pasākums „Starpterritoriālā un starpvalstu sadarbība”;
- 4.3.1. pasākums „Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, prasmju apguve, teritorijas aktivizēšana”.

LEADER 2007-2013 īstenošanā, izmantojot LAP publisko finansējumu, piedalījās 40 VRG, aptverot 100% LEADER nosacījumiem atbilstīgās Latvijas teritorijas. Kopējais periodā pieejamais publiskais finansējums bija 39.2 milj. EUR.

Līdzīgi kā iepriekš, arī 2007 -2013.g. periodā, lai VRG teritorija kvalificētos dalībai LEADER pieejas īstenošanā, bija nepieciešams izstrādāt un LAD apstiprināt VAS. Atšķirībā no iepriekšējā (2004. – 2006.g.), kā arī sekojošā (2014. – 2020.g.) plānošanas perioda, šos septiņus gadus tiesības pastāvēt un atsevišķu VAS īstenot bija VRG ar iedzīvotāju skaitu 5 – 65 tūkst. (apakšējais sliekšnis iepriekš bija un turpmāk tiks noteikts 10 tūkst. iedzīvotāju).

LAP 2007-2013 4.1.0. pasākumā „Vietējās attīstības stratēģijas” katrai VRG bija apstiprināts VAS īstenošanai pieejamais publiskais finansējums. VAS īstenošana notiek ar projektu starpniecību, atbilstīgi LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākumam.

4.1.1. pasākuma mērķis ir iesaistīt vietējos iedzīvotājus, lai paaugstinātu lauksaimniecības, mežsaimniecības un pārstrādes nozares konkurētspēju, savukārt 4.1.3. pasākuma mērķis ir lauku ekonomikas dažādošana, dzīves kvalitātes kāpināšana, lai nodrošinātu iedzīvotājiem nepieciešamo pakalpojumu pieejamību, kā arī atbalsts vietējo iedzīvotāju iniciatīvai un dalībai sabiedriskajās aktivitātēs.

4.1.1. un 4.1.3. pasākumu ietvaros iesniegtajiem projektiem sākotnēji tiek pārbaudīta to atbilstība VAS, un tikai stratēģijai atbilstošie projekti tiek iesniegti LAD. Apkopojumu par LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākumu projektu atbalsta rādītājiem skatīt 5.16.tabulā.

**5.16.tabula LEADER projektu īstenošanas ieguldījuma un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos
(LAP 2007-2013 4.1.3. un 4.1.1. pas.)**

Reģions	LAD iesniegtie projekti		Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Apstiprinātais publ. fin. uz 1 proj., tūkst.EUR	Apstiprinātais publ. fin. uz 1 iedz. VRG teritorijā, EUR
	skaits	%	skaits	%	tūkst.EUR	%		
Pierīga	1 381	22	807	22	6 736	22	8.3	26.4
Vidzeme	1 383	22	743	21	6 252	20	8.4	32.4
Kurzeme	1 028	16	553	15	5 335	17	9.6	32.6
Zemgale	1 148	18	695	19	6 573	22	9.5	37.0
Latgale	1 366	22	805	22	5 612	18	7.0	30.1
Kopā	6 306	100	3 603	100	30 508	100	8.5	31.3

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PLMP datiem par iedzīvotāju skaitu pagastos uz 01.01.2014.

Tikai 57% no visiem LAD iesniegtajiem projektiem apstiprināti. Biežākais projektu noraidīšanas iemesls ir publiskā finansējuma trūkums, tomēr tiek atklātas arī kvalitātes un administratīvās neatbilstības. Saskaņā ar informāciju, kas iegūta no LAD datu bāzes (30.01.2014. par 4.1.3. pasākumu un 22.07.2014. par 4.1.1. pasākumu), visaugstākais kopējais apstiprinātais publiskais finansējums novērojams Pierīgas VRG. Vidēji viena projekta īstenošanā tiek ieguldīti 8.5 tūkst. EUR, apstiprinātā publiskā finansējuma ietilpīgāki projekti tiek īstenoti Kurzemes un Zemgales reģionos, savukārt būtiski mazāks publiskais finansējums uz vienu projektu ieguldīts Latgales reģiona VRG teritorijās.

Pētījuma ietvaros īstenota korelācijas analīze, lai noskaidrotu, vai VAS īstenošanai, piesaistot LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākuma publisko finansējumu ir bijusi saistība ar apdzīvotības izmaiņām teritorijā. Novērota vāja pozitīva korelācija 0.42 ($p=0.01$) starp apstiprinātā publiskā finansējuma apjomu VRG LAP 2007-2013 4.1.3. un 4.1.1.pasākumā un vietējo iedzīvotāju skaita izmaiņu indeksu (raksturo izmaiņas 2009.-2013.gada periodā pret izmaiņām 2004.-2008.gada periodā). Tas norāda, ka kopumā VAS īstenošanai ir saistība ar teritorijas apdzīvotības izmaiņām, tomēr tā ir vāja. Saistība starp relatīvo LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākumā apstiprinātā publisko finansējumu (EUR/iedz.) un relatīvajām iedzīvotāju skaita izmaiņām (uz 1000 iedz.) korelācijas analīzē atklājas vāja un negatīva ($r= - 0.36$), tādējādi nav iespējams novērtēt cēloņu un seku sakarības.

LEADER 2007-2013 projektu pieteicēji ir gan biedrības un nodibinājumi, gan pašvaldības (t.sk., pašvaldību uzņēmumi un iestādes), gan uzņēmēji (skat.5.17.tab.).

5.17.tabula. LEADER projektu īstenošanas struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. un 4.1.1. pas.)

Saņēmēja veids	413+4.1.1.pasākums			413+4.1.1.pasākums		
	Saņēmēju skaits	Projektu skaits	Atbalsta summa, EUR	Saņēmēju skaits, %	Projektu skaits, %	Atbalsta summa, %
Nevalstiskās organizācijas	1 286	2 087	19 173 955	67	58	63
biedrība	1 239	2 009	18 353 064	65	56	60
nodibinājums	40	71	773 197	2	2	3
religiskā organizācija	7	7	47 694	0	0	0
Pašvaldību institūcijas	131	960	8 275 785	7	27	27
pašvaldība	107	932	7 986 903	6	26	26

Saņēmēja veids	413+4.1.1.pasākums			413+4.1.1.pasākums		
	Saņēmēju skaits	Projektu skaits	Atbalsta summa, EUR	Saņēmēju skaits, %	Projektu skaits, %	Atbalsta summa, %
pašvaldības aģentūra	4	6	86 652	0	0	0
pašvaldības padotības iestāde	1	1	7 432	0	0	0
pašvaldības uzņēmums	4	5	29 925	0	0	0
akciju sabiedrība	1	1	17 074	0	0	0
SIA	11	12	124 960	1	0	0
mācību (zinātniskā) iestāde	3	3	22 837	0	0	0
Uzņēmēji	489	553	3 037 265	26	15	10
individuālais komersants	18	22	100 897	1	1	0
individuālais uzņēmums	4	5	29 956	0	0	0
SIA	142	154	1 076 049	7	4	4
akciju sabiedrība	1	1	17 074	0	0	0
zemnieku saimniecība	171	205	1 163 564	9	6	4
fiziska persona	149	161	618 051	8	4	2
kooperatīvā sabiedrība	4	5	31 676	0	0	0
Valsts aģentūra	2	3	21 054	0	0	0
Citi	2	3	21 054	0	0	0
Kopā	1 908	3 603	30 508 059	100	100	100

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Projekta īstenotāju struktūra ir dažādas sabiedrības interešu grupas aptveroša. No kopējā LEADER 2007-2013 projektu īstenotāju skaita 67% ir nevalstiskās organizācijas, aptverot 63% no apstiprinātā publiskā finansējuma; 7% ir pašvaldības (t.sk., pašvaldību uzņēmumi un iestādes), aptverot 27% no apstiprināto projektu skaita un publiskā finansējuma un 26% ir uzņēmēji, aptverot tikai 15% no apstiprināto projektu skaita un 10% no apstiprinātā publiskā finansējuma. 67% no projektiem, kas apstiprināti LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākumā, ir unikālu projektu pieteicēju projekti, tomēr tie aptver tikai 1/3 no apstiprinātā publiskā finansējuma; savukārt ap 4% projektu pieteicēju ir apstiprināti vairāk nekā 5 projekti, aptverot 25% no apstiprinātā publiskā finansējuma (skat. 5.18.tab.).

5.18.tabula. LEADER projektu īstenotāju struktūra pēc apstiprināto projektu skaita (LAP 2007-2013 4.1.3.un 4.1.1. pas.)

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Publ.fin., %	Saņēmēju skaits, %	Publ.fin., %	Saņēmēju skaits, %	Publ.fin., %
1 projekts	63	30	88	79	67	33
2-5 projekti	32	43	12	18	29	41
vairāk nekā 5 projekti	5	27	0.3	3	4	25
Kopā	100	100	100	100	100	100

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Analizējot projektu īstenošanu pēc apstiprināto projektu skaita reģionālā dalījumā (skat.7.pielik.), var novērot, ka Latgales un Zemgales reģionā vairāk nekā vidēji valstī atkārtojas vieni un tie paši projektu īstenošanas (publiskā finansējuma saņēmēju īpatsvars, kas īstenojuši vairāk nekā 2 projektus, sasniedz attiecīgi 38% un 36% no kopējā atbalsta saņēmēju skaita 4.1.1. un 4.1.3.pasākumā), aptverot attiecīgi 71% un 72% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma. Šāda tendence varētu norādīt uz nepilnībām VRG darbībā un LEADER pieejas īstenošanā, t.i., gan uz informācijas ierobežotu izplatību vietējā sabiedrībā par iespēju piedalīties LEADER pieejas projektu konkursos, gan uz vietējo iedzīvotāju nevēlēšanos iesaistīties vietējos attīstības procesos.

LAP 2007–2013 4.2.1.pasākuma mērķis ir atbalstīt starpvalstu sadarbību VRG līmenī, lai sekmētu pieredzes iegūšanu vietējiem iedzīvotājiem aktuālu problēmu risināšanā, kā arī jaunu un inovatīvu sadarbības ideju īstenošanu. Šī pasākuma ietvaros VRG ir projektu pieteicējas un īstenošanas, un šajā plānošanas periodā 16 VRG ir īstenojušas 31 projektu 4.2.1. pasākumā, kopumā piesaistot 494.3 tūkst. EUR, vidēji 15.9 tūkst. EUR publiskā finansējuma uz viena projekta īstenošanu (skat.5.20.tab.).

5.20.tabula. LAP 2007-2013 4.2.1. pasākuma projektu īstenošanas ieguldījuma un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos

	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ. fin. uz 1 proj., tūkst. EUR
	skaitis	%	tūkst. EUR	%	
Pierīga	4	13	44.9	9	40.8
Vidzeme	10	32	114.2	23	33.9
Kurzeme	7	23	106.4	22	42.8
Latgale	5	16	107.8	22	68.9
Zemgale	5	16	121	24	80.4
Kopā	31	100	494.3	100	15.9

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Visaktīvākās 4.2.1.pasākuma finansējuma apgūvē bijušas Vidzemes reģiona VRG, tur apstiprināts vislielākais projektu skaits, tomēr publiskais finansējums uz vienu projektu bijis viszemākais, savukārt salīdzinoši maz projektu īstenojami Zemgales un Latgales reģionos, toties projekti bijuši finansiāli ietilpīgāki. Vismazāk projektu ar salīdzinoši zemu publisko finansējumu 4.2.1.pasākumā apstiprināti Pierīgas reģionā.

Analizējot LAP 2007-2013 4.2.1.pasākumā īstenoto projektu mērķus, var secināt, ka tie atsevišķos gadījumos ir bijuši uzņēmējdarbību veicinoši (paredzot zināšanu apmaiņu par pievienotās vērtības kāpināšanu ražošanā, izstrādājot starpterritoriālus tūrisma maršrutus un īstenojot tūrisma mārketinga aktivitātes), tomēr lielākā daļa (vairāk nekā 50%) projektu bijuši vērsti uz lauku jaunatnes iesaistīšanu sabiedriskajā dzīvē, kopīgu kultūras, sporta un mākslas pasākumu īstenošanu.

LAP 2007–2013 4.3.1.pasākuma mērķis ir sekmēt efektīvu VAS sagatavošanu un īstenošanas uzraudzību, piešķirot finansējumu VRG darbības nodrošināšanai, prasmju apguvei, teritorijas aktivizēšanai un vietējās attīstības stratēģijas atjaunošanai, tā veicinot lauku teritoriju attīstības nepārtrauktību.

LAP 2007-2013 4.3.1.pasākumā projektu īstenošanas ir VRG. Katrai VRG apstiprināts viens projekts, un tikai viena VRG (biedrība „Seši krasti”) nav pieteikusies uz finansējuma saņemšanu šajā pasākumā (izvēloties par pašu līdzekļiem nodrošināt VAS

administrēšanu, kā arī organizācijas kapacitātes uzturēšanu). No kopējā pieejamā publiskā finansējuma 4.3.1.pasākumā VRG ir tiesīga ieguldīt:

- vietējo attīstības stratēģiju administrēšanai, līdz 50%;
- attiecīgās teritorijas pētījumiem, līdz 10%;
- informēšanas pasākumiem par vietējo attīstības stratēģiju, līdz 10%;
- vietējās attīstības stratēģijas sagatavošanā un īstenošanā iesaistīto VRG personu mācībām līdz 10%;
- publicitātes pasākumiem un vietējo līderu mācībām līdz 20%.

Viszemākais publiskais finansējums uz vienu VRG LAP 2007-2013 4.3.1.pasākumā apstiprināts Pierīgas reģionā, kur VRG iedzīvotāju pārstāvniecības ziņā ir vairāk sadrumstalotas nekā citos reģionos (skat. 5.21.tab.). Valstī 120.2 tūkst. EUR publiskā finansējuma ir apstiprināts uz vienu VRG, lai nodrošinātu efektīvu VAS sagatavošanu un īstenošanas uzraudzību, VRG darbības nepārtrauktību.

5.21.tabula. LAP 2007-2013 4.3.1.pasākuma projektu īstenošanas ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos

	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais kopējais publ.fin., tūkst. EUR	Publ.fin. uz VRG, tūkst. EUR	Publ.fin. 1 proj. (4.1.1., 4.1.3.pas.) administrēšanai, EUR
Pierīga	15	1 038.2	69.2	655.1
Vidzeme	8	972.3	121.5	680.3
Kurzeme	5	805.3	161.1	722.0
Zemgale	5	906.6	181.3	674.5
Latgale	6	964.8	160.8	641.6
Kopā	39	4 687.3	120.2	650.5

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Ievērojot LAP 2007-2013 4.3.1.pasākuma mērķi un iespējamo finansējuma struktūru, tika aprēķināts piešķirtā publiskā finansējuma apjoms, ko VRG saņēmusi 4.3.1.pasākumā, uz vienu VRG teritorijā īstenoto 4.1.1. un 4.1.3.pasākuma projektu. Vidēji 650.5 EUR publiskā finansējuma ir VRG rīcībā, lai nodrošinātu viena 4.1.1. vai 4.1.3.pasākuma projekta administrēšanu.

5.1.6 LEADER 2007-2013 projektu tematiskā analīze

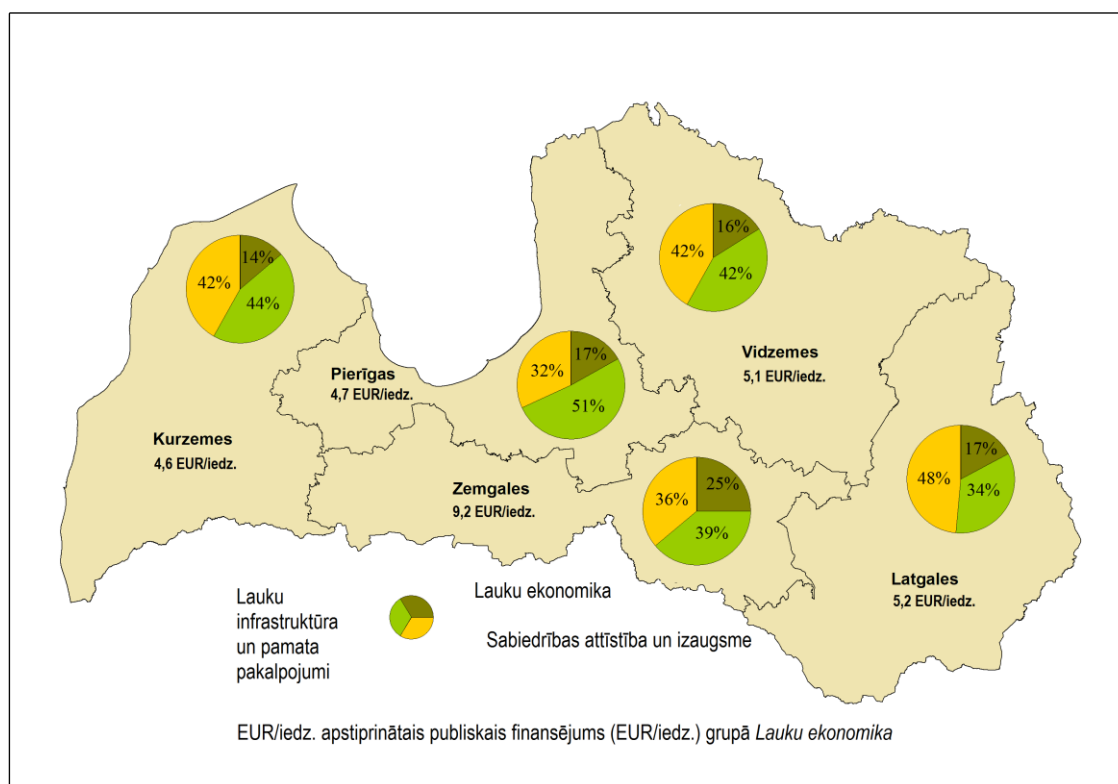
Atbilstīgi pētījuma vajadzībām izveidotajai projektu tematiskajai klasifikācijai visi LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākuma projekti, kuri informācijas ieguves brīdī LAD datu bāzē bija ar statusu „noslēgts līgums” vai „sākta uzraudzība”, sadalīti tematiskajās grupās (skat.5.22.tab.), lai turpmāk kļūtu iespējama pēc satura līdzīgu projektu vienkopus analīze, kā arī, lai varētu novērtēt LEADER 2007-2013 projektu tematiskos uzsvērumus un tajos sasniegtos rezultātus.

5.22.tabula. LEADER projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji pa tematiskajām grupām (LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)

Tematiskā grupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ. fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. VRG teritorijā, EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%		
Lauku ekonomika	801	22	5 464	18	6.8	5.7
Sabiedrības attīstība un izaugsme	1 577	44	12 942	42	8.2	13.3
Lauku infrastruktūra un pamatpakalpojumi	1 225	34	12 102	40	9.9	12.4
Kopā	3 603	100	30 508	100	8.5	31.3

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PLMP datiem

Gan skaita, gan apstiprinātā publiskā finansējuma ziņā visvairāk projektu pieskaitāmi *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupai. Saskaņā ar pētījumā izstrādāto klasifikāciju tie ir projekti, kas vērsti uz cilvēka garīgo un fizisko spēju attīstību, tostarp tam nepieciešamās infrastruktūras un aprīkojuma attīstību. Otra nozīmīgākā tematiskā grupa ir *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi*, t.i., projekti, kas vērsti uz vietējo iedzīvotāju ērtību un dzīves apstākļu uzlabošanu un nodrošināšanu, uz apkārtējās vides pievilcības uzlabošanu. Tematiskajā grupā *lauku ekonomika* apstiprināto projektu īpatsvars, kā arī publiskais finansējums veido aptuveni piekto daļu kopējā apstiprināto projektu un finansējuma apjomā Latvijā vidēji bet Zemgales reģionā ¼ daļu (skat. 5.5.att.).

5.5.attēls. LEADER pieejā apstiprinātā publiskā finansējuma struktūra pa tematiskajām grupām Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PLMP datiem

Reģionālā skatījumā vismazāko daļu apstiprinātā publiskā finansējuma struktūrā grupas *lauku ekonomika* projekti veido Kurzemes reģionā, savukārt Zemgales reģionā *lauku ekonomikas* grupas projektu publiskā finansējuma īpatsvars ir visaugstākais, tai skaitā, Zemgales reģionā novērojams augsts publiskā finansējuma apjoms (EUR/iedz.) *lauku ekonomikas grupas* projektos, vidēji tas gandrīz divas reizes pārsniedzot citos reģionos novēroto līmeni.

Turpmāk nodaļā sniegti novērtējuma rezultāti, kas iegūti, detalizēti analizējot LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākuma projektus tematiskajā dalījumā.

5.1.6.1 Tematiskā grupa *Lauku ekonomika*

Lauku ekonomikas tematiskajā grupā aptverti projekti, kas tiešā veidā saistīti ar uzņēmējdarbību, uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras izveidi un attīstību, uzņēmējdarbībai noderīgu konsultāciju un apmācību pieejamību.

Lai gan ekonomiskās aktivitātes vairošana ir tikai viens no LEADER pieejas mērķiem, turklāt nereti nav galvenais, Latvijā, jo īpaši lauku teritorijās, ievērojot vispārējās depopulācijas tendences, ekonomiskās aktivitātes veicināšana ir būtisks aspekts. Kā liecina iedzīvotāju aptaujas, ko veikušas pašvaldības, izstrādājot savus attīstības plānošanas dokumentus, respondentu vairākums kā pirmo aspektu, kāpēc konkrētā vieta tiek izvēlēta par dzīves vietu, norāda darba vietas esamību šajā teritorijā vai tiešā tās tuvumā.

LEADER 2007-2013 pieejā 801 projekts varētu tikt attiecināms kā atbilstīgs *lauku ekonomikas* tematiskajai grupai (skat. 5.23.tab.). Visvairāk šīs grupas apstiprināto projektu ir Zemgales reģionā, vismazāk – Kurzemes reģionā. Valstī vidēji 5.7 EUR publiskā finansējuma apstiprināti uz vienu iedzīvotāju (VRG teritorijās) projektu īstenošanai šajā grupā un VRG teritoriju ekonomiskās aktivitātes veicināšanas mērķa sasniegšanā.

5.23.tabula. Grupas *lauku ekonomika* projektu īstenošanas ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 4.1.3.+4.1.1.pas.)

Reģions	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. VRG teritorijā, EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%		
Pierīga	166	21	1 136	21	6.8	4.7
Vidzeme	162	20	984	18	6.1	5.1
Kurzeme	129	16	750	14	5.8	4.6
Zemgale	187	23	1 627	30	8.7	9.2
Latgale	157	20	968	18	6.2	5.2
Kopā	801	100	5 464	100	6.8	5.7

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PMLP datiem

Salīdzinājumā ar citu tematisko grupu projektiem, kuru izpētes rezultāti izklāstīti turpmāk, *lauku ekonomikas* grupas projekti bijuši finansiāli mazāk ietilpīgi (skat. 5.22.tab.), kas, iespējams, ir skaidrojams ar noteiktajiem atbalsta likmes griestiem, kas komercdarbības projektiem ir būtiski zemāki nekā sabiedriskā labuma projektiem.

Grupā *lauku ekonomika* lielākā daļa (73%) ir *komercdarbības* projekti (skat. 2.24.tab.), aptverot visus projektus, kuru pieteicēji ir komersanti, z/s un pašnodarbinātie. Biedrību projekti šajā grupā iekļauti, ja projekta mērķī nosakāma tieksme gūt ienākumus vai projekta mērķī nosakāms, ka plānotais pakalpojums vai prece ir paredzēts pārdošanai tirgū (nevis kā pakalpojums biedriem).

Kā inovācija Latvijas līmenī un arī vietējo lauku teritoriju līmenī *lauku ekonomikas* grupā pieminama *sociālās uzņēmējdarbības* apakšgrupa, kuras ietvaros saskaņā ar projektu mērķu definējumiem bija iespējams iekļaut 27 apstiprinātus projektus, kuru īstenošanai apstiprināts publiskais finansējums 227 tūkst. EUR apmērā.

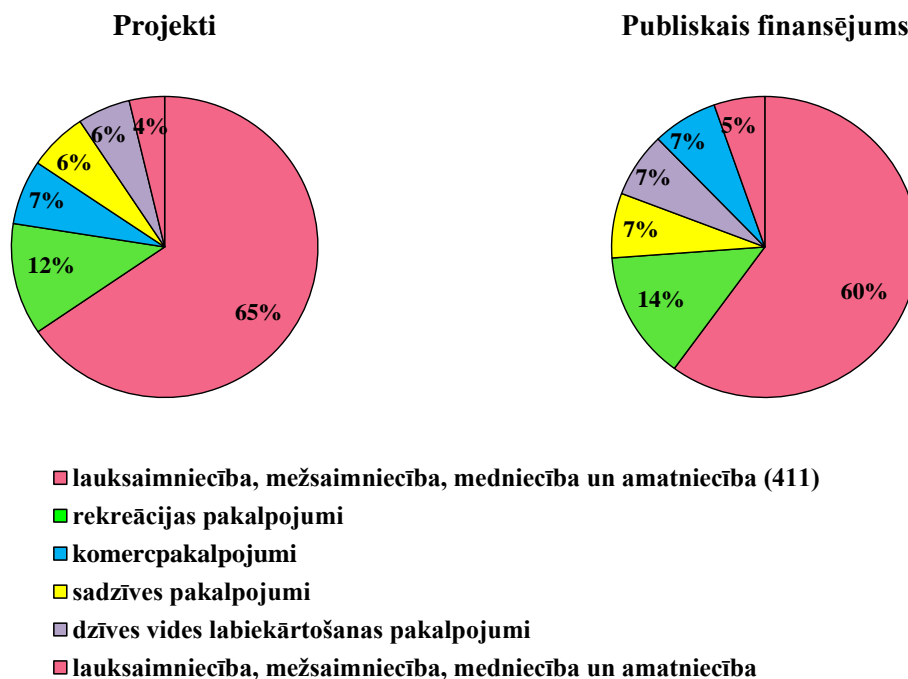
Salīdzinoši finansiāli ietilpīgāki *lauku ekonomikas* grupā ir *uzņēmējdarbības veicināšana* apakšgrupas projekti (t.i., projekti, kas tieši veicina uzņēmējdarbību: t.sk., kooperācijas, uzņēmējdarbībai nepieciešamās infrastruktūras radīšanas, profesionālās attīstības un nozares popularizēšanas projekti). *Uzņēmējdarbības veicināšanai* vidēji uz vienu projektu apstiprinātais publiskais finansējums bijis 9.9 tūkst. EUR, vienlaikus *komercdarbības* projektos nesasniedzot 5.8 tūkst. EUR (skat.2.24.tab.).

5.24.tabula. Grupas *lauku ekonomika* projektu īstenošanas ieguldījumu un iznākuma rādītāji galvenajos virzienos (LAP 2007-2013 4.1.3+4.1.1.pas.)

Apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%	
Komercdarbība	591	74	3 422	63	5.8
Sociālā uzņēmējdarbība	27	3	227	4	8.4
Uzņēmējdarbības veicināšana	183	23	1 815	33	9.9
Kopā	801	100	5 464	100	6.8

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PMLP datiem

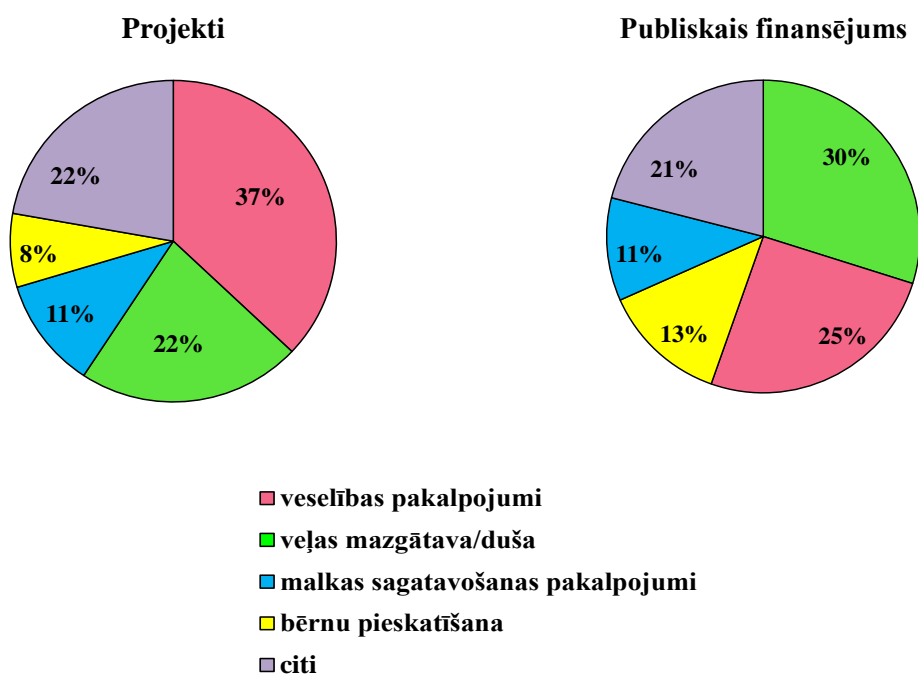
Augšupējai pieejai vajadzētu nodrošināt plašu projektu tematisko spektru. Latvijas gadījumā, analizējot vienā tematiskajā grupā aptverto projektu plānoto saturu (mērķus), nosakāma vienveidība. Piemēram, komercdarbības projektos dominē ar lauksaimnieciskās ražošanas attīstību (t.sk., mežsaimniecība, amatniecība, pirmapstrāde, mājražošana) saistīti investīciju projekti (409 projekti, t.i., 69% no visiem *komercdarbības* projektiem, aptverot 65% no apstiprinātā publiskā finansējuma šajā projektu apakšgrupā). Ar lauksaimnieciskās ražošanas attīstību saistītie projekti pēc būtības ir vienīgie *komercdarbības* apakšgrupas projekti, kas saistīti ar ražošanu, pārējie projekti apstiprināti pakalpojumu (rekreācija, sadzīve, teritorijas labiekārtošanas un komercpakalpojumi) sfērā (skat. 5.6.att., 8.pielik.).

5.6.attēls. Apakšgrupas *Komercedarbība* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Sociālās uzņēmējdarbības projekti galvenokārt saistīti ar dažādu sadzīves, veselības vai sociālo pakalpojumu nodrošināšanu, uzsverot to pieejamību (pakalpojumu cenas un pakalpojuma sniegšanas vietas ziņā) lauku iedzīvotājiem (skat. 5.7.att.).

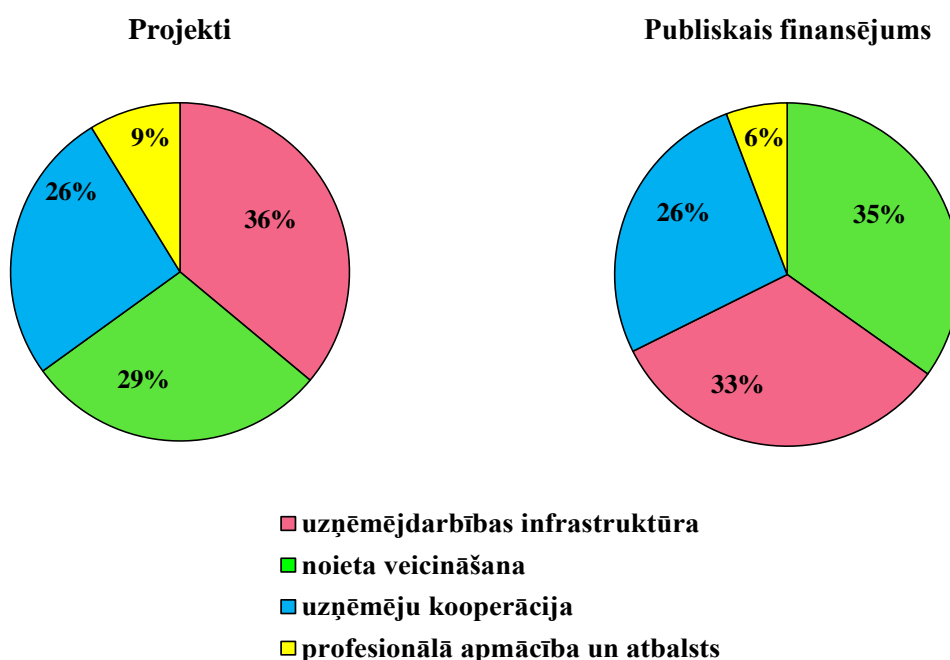

5.7.attēls. Apakšgrupas *Sociālā uzņēmējdarbība* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Neraugoties, ka projekti pārsvarā nav oriģināli, *sociālās uzņēmējdarbības* apakšgrupas projekti pieskaitāmi inovācijām, jo pati sociālās uzņēmējdarbības ideja un tās izplatība Latvijā ir nesena un aktuāla parādība. Ievērojot salīdzinoši nelielu projektu skaitu, kas attiecināti uz *sociālo uzņēmējdarbību*, šī grupa turpmāk analizēta kopā ar *komercdarbības* grupas projektiem.

Uzņēmējdarbības veicināšanas apakšgrupas projekti saskaņā ar to mērķos norādīto informāciju paredz uzņēmējdarbībai piemērotas infrastruktūras izveidi (tostarp, amata mājas un darbnīcas), kādas nozares popularizēšanu un produkta noieta veicināšanu (skat. 5.8.att.).

5.8.attēls. Apakšgrupas *Uzņēmējdarbības veicināšana* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Jāatzīmē, ka 48 projektos (26% no kopējā *uzņēmējdarbības veicināšanas* apakšgrupas projektu skaita), aptverot 26% no šīs grupas projektiem apstiprinātā publiskā finansējuma, nosakāma uzņēmēju kooperācija ražošanas izmaksu mazināšanas jomā.

5.1.6.2 Tematiskā grupa *Sabiedrības attīstība un izaugsme*

LEADER 2007-2013 pieejā īstenotie projekti, kuros paredzēta cilvēka garīgo un fizisko spēju attīstība, tostarp tai nepieciešamās infrastruktūras uzlabošana un aprīkojuma iegāde, pētījuma ietvaros apvienoti tematiskajā grupā *sabiedrības attīstība un izaugsme*.

Teritorijas attīstības plānošanas dokumentos gan valsts, gan reģionālā, gan vietējā līmenī cilvēkresursu un uz zināšanām balstīta attīstība ir viena no mērķa prioritātēm. Arī LEADER pieeja, sekmējot iedzīvotāju iniciatīvu risināt vietējās problēmas vietējā līmenī, sniedz ieguldījumu šīs prioritātes iedzīvināšanā.

Sabiedrības attīstība un izaugsme grupā kopumā ieskaitīti 1 577 projekti, kas apstiprināti LAP2007-2013 4.1.3. pasākumā (skat. 5.25.tab.). Grupas *Sabiedrības attīstība un izaugsme* apstiprināto projektu izkliede reģionālā dalījumā ir samērā vienmērīga, ar nelielu projektu skaita pārsvaru Pierīgā (27% no kopējā apstiprināto projektu skaita).

5.25.tabula. Grupas *Sabiedrības attīstība un izaugsme* projektu īstenošanas ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Reģions	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. VRG teritorijā, EUR
	skaits	%	tūkst.EUR	%		
Pierīga	429	27	3 437	27	8.01	13.5
Vidzeme	305	19	2 609	20	8.55	13.5
Kurzeme	236	15	2 368	18	10.03	14.5
Zemgale	285	18	2 586	20	9.08	14.6
Latgale	322	20	1 942	15	6.03	10.4
Kopā	1 577	100	12 942	100	8.2	13.3

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

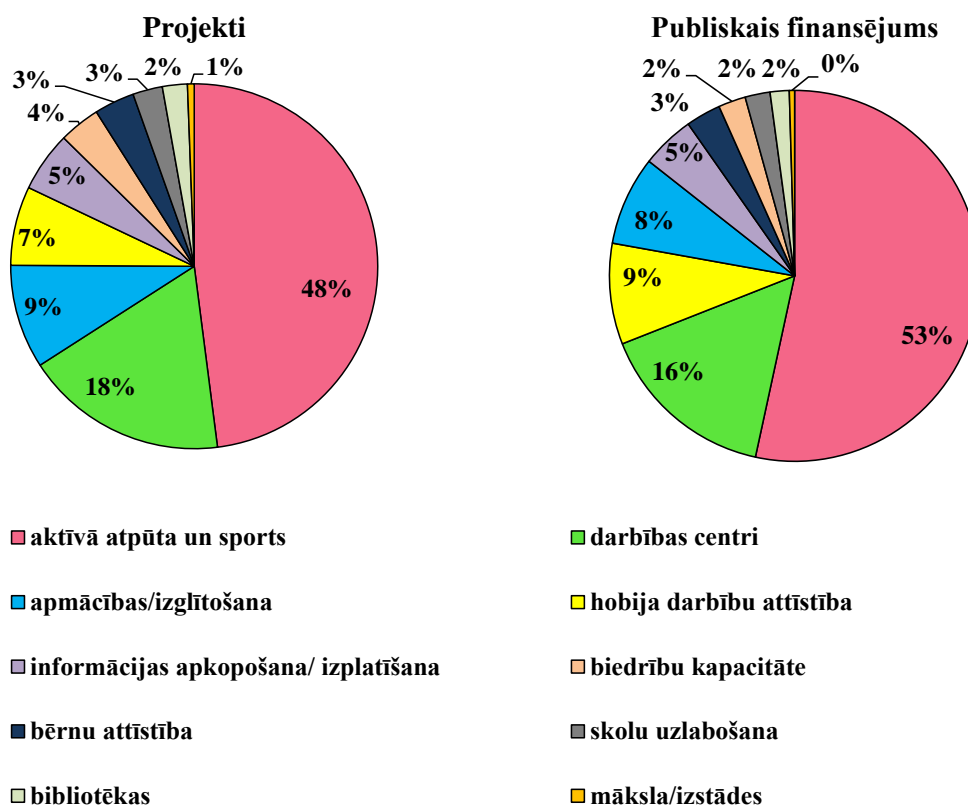
Sabiedrības attīstība un izaugsme grupas projekti salīdzinājumā ar citām tematiskajām grupām ir finansiāli ietilpīgāki, rēķinot publiskā finansējuma ieguldījumu uz vienu projektu (8.2 tūkst. EUR) un arī uz vienu iedzīvotāju (13.3 EUR). Kopumā *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas projektos apstiprināti 12.9 milj. EUR (skat.5.26.tab.) publiskā finansējuma, tostarp 80% *sabiedrības attīstības* projektos.

5.26.tabula. Apakšgrupas *sabiedrības attīstība un izaugsme* projektu īstenošanas ieguldījumu un iznākuma rādītāji pa galvenajiem virzieniem (LAP 2007-2013 4.1.3.pas.)

Apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR
	skaits	%	tūkst.EUR	%	
Sabiedrības attīstība	1 184	75	10 402	80	8.8
Pašdarbība	393	25	2 540	20	6.5
Kopā	1 577	100	12 942	100	8.2

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

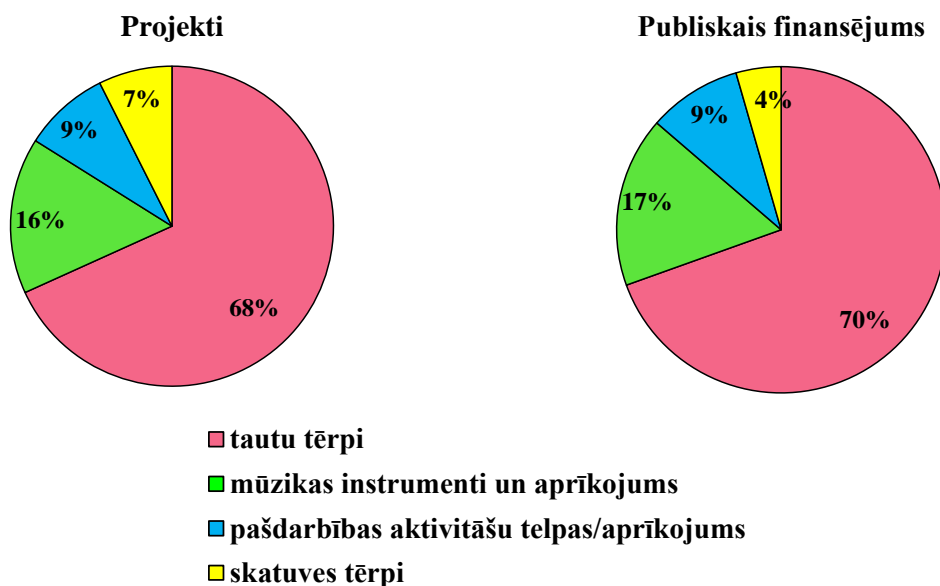
Sabiedrības attīstības apakšgrupā iekļauti projekti, kas vērsti uz izglītības (skolas, bērnudārzi, apmācību centri) pakalpojumu kvalitātes celšanu un saturīga brīvā laika pavadīšanas iespēju paplašināšanu, kā arī vietējās pārvaldes, sadarbības spēju un iniciatīvas attīstību. Gandrīz puse (47% jeb 568 projekti) no projektiem paredz ieguldījumus aktīvās atpūtas un sporta infrastruktūrā, atbilstīga aprīkojuma iegādē. Vēl 18% projektu paredzēta darbības centru izveide un iekārtošana. Pārējo projektu veidu īpatsvars apakšgrupā ir būtiski zemāks, nesasniedzot 10% ne projekta skaita, ne finansējuma struktūrā (skat. 5.9.att.).

5.9.attēls. Apakšgrupas *Sabiedrības attīstība* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Vairāk nekā 2.5 milj. EUR no VAS īstenošanai apstiprinātā publiskā finansējuma valstī kopumā novirzīts ar pašdarbību saistītu projektu atbalstam. Šo projektu ietvaros pārsvarā iegādāti tautas tērpi un skatuves tērpi, kā arī mūzikas instrumenti un aprīkotas telpas kvalitatīvai pašdarbības aktivitāšu norisei (skat. 5.10.att.).

5.10.attēls. Apakšgrupas *pašdarbība* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Kopumā LEADER 2007-2013 pieejā apstiprināti 393 ar iedzīvotāju pašdarbību saistīti investīciju projekti.

5.1.6.3 Tematiskā grupa *Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi*

Projekti, kas vērsti uz iedzīvotāju dzīves apstākļu uzlabošanu un nodrošināšanu; apkārtējās vides pievilcības vairošanu iekļauti *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* tematiskajā grupā. Šīs grupas projektu īstenošanas nereti ir pašvaldības, un tā visvairāk no visām tematiskajām grupām sasaistās ar tiešo pašvaldības funkciju izpildi teritorijas attīstībā un infrastruktūras uzturēšanā. Saistībā ar *lauku infrastruktūru un pamata pakalpojumiem* LEADER 2007-2013 apstiprināti 1 225 projekti ar 12.1 milj. EUR publiskā finansējuma (skat. 5.27.tab.).

5.27.tabula. Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 4.1.3.pas.)

Reģions	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. VRG teritorijā, EUR
	skaits	%	tūkst.EUR	%		
Pierīga	217	18	2 188	18	10.08	8.6
Vidzeme	266	22	2 596	21	9.76	13.4
Kurzeme	189	15	2 228	18	11.79	13.6
Zemgale	224	18	2 372	20	10.59	13.4
Latgale	329	27	2 719	22	8.26	14.6
Kopā	1 225	100	12 102	100	9.9	12.4

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Reģionu dalījumā *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* apstiprināto projektu publiskais finansējums sadalās vienmērīgi. Iedzīvotāju aptaujās uzlabojumi lauku teritorijās šīs grupas aptverto tēmu ietvaros (rekonstruētas sabiedriskās ēkas, ierīkota vide atpūtai, bērnu rotaļu laukumi, labiekārtoti parki u.c.) ir pamanīti un tiek pieminēti. Tomēr LEADER 2007-2013 nopelns nav viennozīmīgs, jo pašvaldībām ir pieejams publiskais finansējums arī citu atbalsta pasākumu un fondu ietvaros šo jautājumu risināšanai.

LEADER 2007-2013 *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* grupā visvairāk apstiprināti projekti atpūtas vides pilnveidei (skat. 5.28.tab.).

5.28.tabula. Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji pa galvenajiem virzieniem (LAP 2007-2013 4.1.3.pas.)

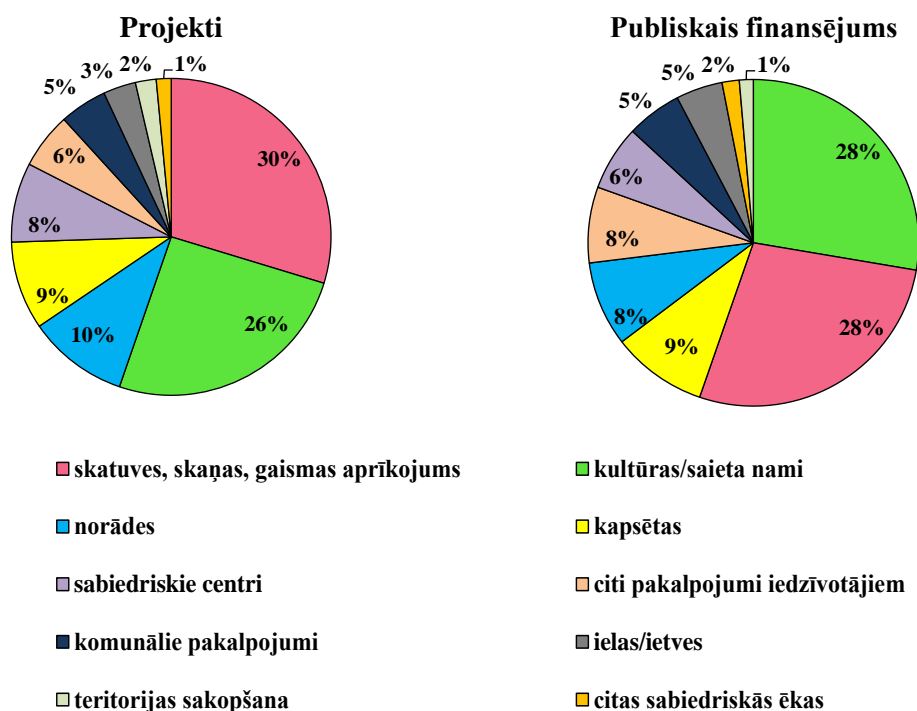
Apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst.EUR
	skaits	%	tūkst.EUR	%	
Lauku infrastruktūra	333	27	3 125	26	9.4
Veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi	253	21	2 414	20	9.5
Vide atpūtai	427	35	4 474	37	10.5
Vides aizsardzība	12	1	132	1	11.0
Kultūrvēstures mantojums	200	16	1 956	16	9.8
Kopā	1 225	100	12 102	100	9.9

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Vismazāk projektu šajā tematiskajā grupā attiecināmi uz vides aizsardzību (12 projekti ar 132 tūkst. EUR apstiprinātā publiskā finansējuma). Puse no šiem projektiem saistīta ar atkritumu apsaimniekošanu, galvenokārt – atkritumu šķirošanu. Pārējie projekti attiecas uz īpaši aizsargājamām teritorijām un vides izglītību. Ievērojot salīdzinoši nelielo projektu skaitu, kas attiecināti uz vides aizsardzību, šīs apakšgrupas projekti turpmāk analizēti kopā ar *lauku infrastruktūras* projektiem.

Lauku infrastruktūras apakšgrupā visvairāk projektu (99 jeb 29%) saistīti ar skatuves skaņas un gaismas aprīkojuma iegādi (skat. 5.10.att.). Šie projekti savā ziņā ir inovatīvi, jo paredz iespēju pēc projekta īstenošanas jaunā kvalitātē interesentiem nodrošināt kultūras pasākumus un baudījumu no tiem. Investīcijas kultūras un saietu namu pilnveidē ir otra populārākā tēma *lauku infrastruktūras* apakšgrupas projektos – 26% no apstiprināto projektu skaita un 28% no publiskā finansējuma ir apstiprināts šim mērķim.

Vēl *lauku infrastruktūras* apakšgrupas ietvaros veikta kapsētu infrastruktūras uzlabošana, uzstādītas norādes, aprīkoti sabiedriskie centri un uzlabota komunālo pakalpojumu pieejamība, uzlabota transporta (ielas, ietves, veloceļi) infrastruktūra. Tomēr šo tēmu projektu īpatsvars kopējā apakšgrupas struktūrā nedz projektu skaita, nedz apstiprinātā publiskā finansējuma ziņā nepārsniedz 9% (skat. 5.11.att.).

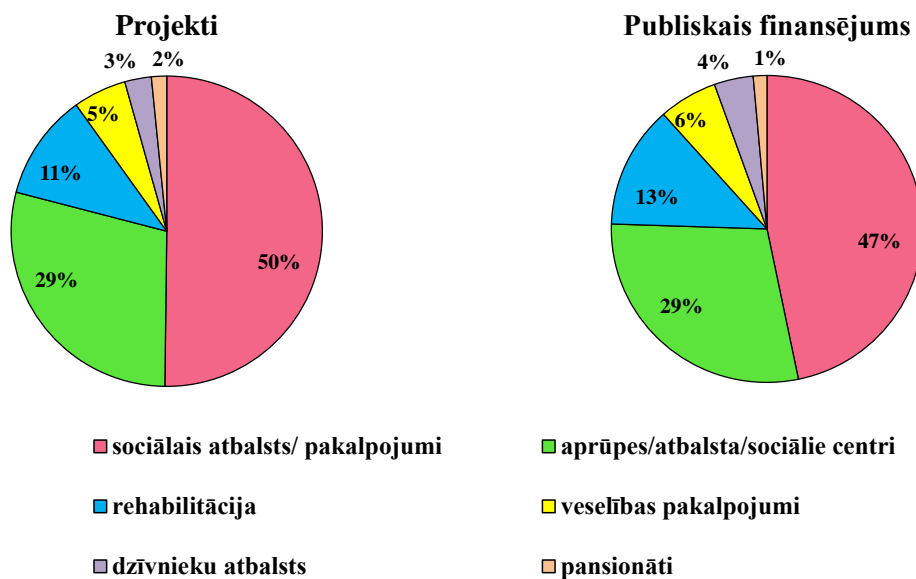

5.11.attēls. Apakšgrupas *lauku infrastruktūra* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu grupā 2.4 milj. EUR publiskā finansējuma apstiprināti veselības un sociālo pakalpojumu pieejamības uzlabošanai.

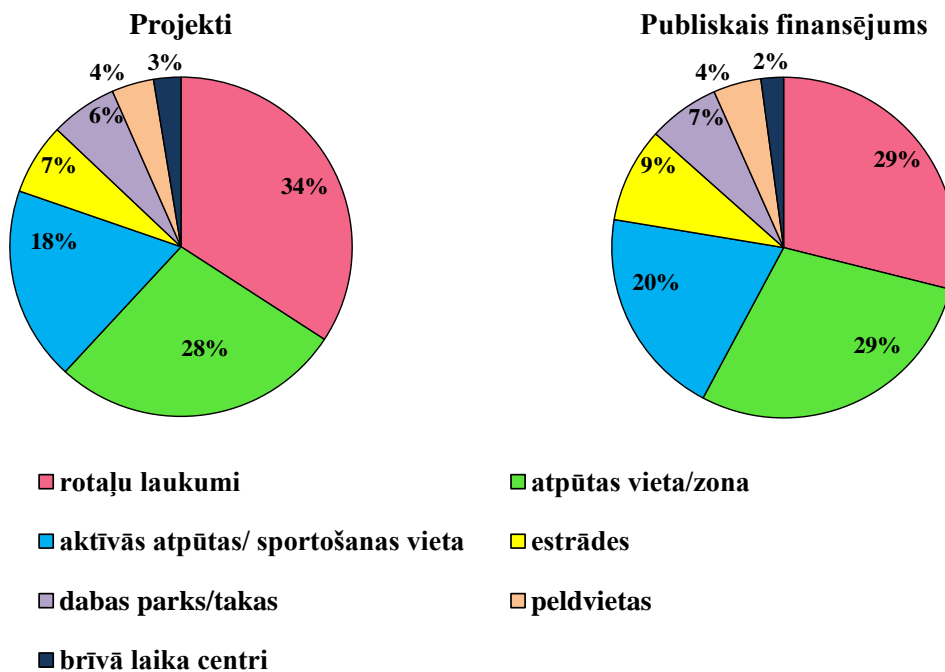
Šajā apakšgrupā populārāki bijuši ar sociālo pakalpojumu pieejamību (sociālais atbalsts, aprūpes/ atbalsta/ sociālie centri) saistītie projekti, veidojot 78% no apakšgrupas projektu kopskaita un paredzot ieguldījumus 76% apmērā no kopējā apakšgrupas projektu publiskā finansējuma (skat. 5.12.att.).

5.12.attēls. Apakšgrupas *Veselības aprūpes un sociālie pakalpojumi* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

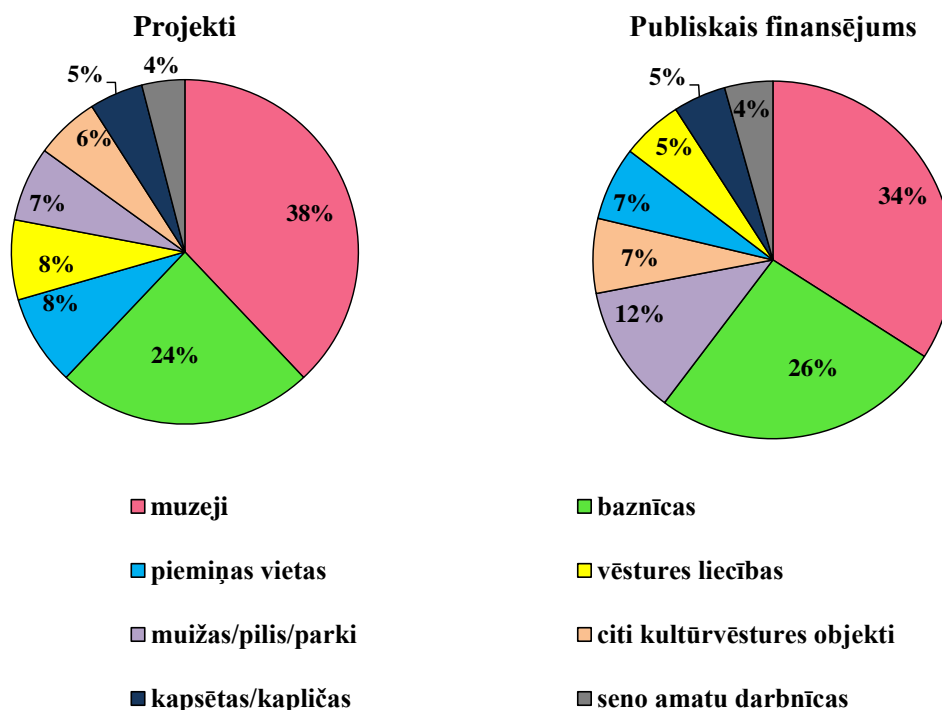
Vairāk nekā 140 LEADER 2007-2013 projekti ietverti *vide atpūtai* apakšgrupā un saistīti ar rotaļu laukumu izveidi bērniem (ārpus pirmsskolas izglītības iestādēs), publiskais finansējums šim mērķim pārsniedz 1.2 milj. EUR (skat. 5.13.att.). Populāra tēma ir arī atpūtas vietu, aktīvās atpūtas un sportošanas vietu ierīkošana. Kopumā šādam mērķim apstiprināti 197 projekti ar publisko finansējumu ap 2.2 milj. EUR. Tāpat šajā apakšgrupā ietverti projekti saistībā ar dabas taku, peldvietu un brīvdabas estrāžu labiekārtošanu. Ievērojot, ka labiekārtota vide atpūtai ir saistoša arī tūrisma nozares attīstībai, šīs grupas projektiem iespējams piedēvēt pastarpinātu uzņēmējdarbības veicināšanas funkciju.

5.13.attēls. Apakšgrupas *Vide atpūtai* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Lielākā daļa no apstiprinātajiem projektiem, kas iekļauti *kultūrvēstures mantojuma saglabāšanas* apakšgrupā, paredzēti muzeju ekspozīciju un aprīkojuma uzlabošanai, baznīcās esošā kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai (skat. 5.14.att.). Atsevišķi projekti saistīti ar piemiņas vietu un seno muižu parku labiekārtošanu, kā arī vēstures liecību, seno amata prasmju saglabāšanu.

5.14.attēls. Apakšgrupas *kultūrvēstures mantojuma saglabāšana* projektu un publiskā finansējuma struktūra (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Ievērojot, ka kultūrvēsturiskais mantojums tiek uzskatīts par resursu, kas var labvēlīgi ietekmēt tūrisma nozares attīstību teritorijā, arī šīs grupas projektiem iespējams piedēvēt pastarpinātu uzņēmējdarbības veicināšanas funkciju.

5.1.7 LEADER 2007-2013 projektu rezultāti un to ietekme

Atbilstīgi metodoloģiskajai pieejai šajā sadaļā atspoguļoti LEADER 2007-2013 projektu (LAP 4.1.1. un 4.1.3.pasākuma) īstenošanas rezultāti, norādot uz īstenoto projektu ietekmi uz nākotnes ienākumu radīšanas potenciālu, tādējādi atklājot šo projektu ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību laukos.

5.1.7.1 LEADER 2007-2013 īstenoto projektu pašsvars

Projektu pašsvars norāda uz to projektu īpatsvaru kopējā apjomā, kuri tiktu īstenoti un ieviesti pilnā apmērā arī bez publiskā finansējuma. *Ekosgen* pētījumā norādīts, ka projektu pašsvars ne tikai ļauj spriest publiskā finansējuma lomu, bet norāda arī uz novitātes līmeni projektos. Tā kā inovatīviem projektiem ir augstāks neizdošanās risks, zems projekta pašsvars (t.i., projekts netiktu īstenots bez publiskā finansējuma) norāda uz augstāku projekta novitāti (*Ekosgen*, 2011). Latvijas situācijā augstāks projektu pašsvars papildus varētu norādīt uz projekta saistību ar iedzīvotāju un uzņēmēju pamatvajadzību risināšanu.

Informācija par īstenoto LEADER projektu pašsvaru iegūta tieši no VRG aptaujām. Pieņemts, ka projekta pašsvars ir 1, ja projekts pilnā apmērā tiktu īstenots bez publiskā

finansējuma piesaistes; 0 – ja projekts netiktu īstenots bez atbalsta un 0.5, ja projekts bez publiskā finansējuma tiktu īstenots daļēji (t.sk., ilgākā laika periodā). Vidējais pašvara rādītājs iegūts, sverot atsevišķo projektu pašvaru ar attiecināmām izmaksām.

Analizējot projektu pašvara aprēķina rezultātus sadalījumā pa tematiskajām grupām un apakšgrupām, var secināt, ka visaugstākais tas ir *lauku infrastruktūras* un *uzņēmējdarbības (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3.pas.)* apakšgrupu projektiem, attiecīgi 47% un 45% (skat. 5.29.tab.). Tas nozīmē, ka 47 (uzņēmējdarbības apakšgrupā – 45) no simts lauku infrastruktūras projektiem tiktu īstenoti arī bez publiskā finansējuma.

Viszemākais projektu pašvars novērojams *uzņēmējdarbības veicināšanas, kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas* un *pašdarbības* projektiem, attiecīgi 22%, 27% un 29%. Attiecīgi šie projekti bez publiskā finansējuma visticamāk netiktu īstenoti.

5.29.tabula. Īstenoto LEADER 2007-2013 projektu pašvars tematiskajās grupās aptaujātajās VRG (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3.pasākums)

Tematiskās grupas un apakšgrupa	Pašvars, %
Uzņēmējdarbība (4.1.3.+4.1.1.pas.)	45
Uzņēmējdarbības veicināšana (4.1.3.pas.)	22
Sabiedrības attīstība (4.1.3.pas.)	33
Pašdarbība (4.1.3.pas.)	29
Lauku infrastruktūra (4.1.3.pas.)	47
Sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe (4.1.3.pas.)	41
Vide atpūtai (4.1.3.pas.)	32
Kultūrvēstures mantojuma saglabāšana (4.1.3.pas.)	27
Kopā	36

*sociālā uzņēmējdarbība iekļauta uzņēmējdarbības grupā; vides aizsardzība pie lauku infrastruktūras

Avots: aprēķini pēc VRG aptaujas datiem

Atsevišķi novērtēts, ka 4.1.1.pasākumā īstenotajiem projektiem pašvars ir 52% un 4.1.3.pasākuma *uzņēmējdarbības* grupas projektiem – 37%. Sekojoši, saskaņā ar ekspertu novērtējumu, lielākā daļa 4.1.1.pasākuma projektu, kas saistīti ar lauksaimnieciskās ražošanas modernizāciju, pirmapstrādes un mājražošanas attīstību, tiktu īstenoti arī bez publiskā finansējuma. Šāds rādītājs varētu liecināt gan par projektu pieteicēju attīstības lēmumu pārdomātību, gan projektu saistību ar ražošanas pamatvajadzību risināšanu.

5.1.7.2 Aizplūdes efekts

Aizplūdes efekts (*leakage*) ir rādītājs, kas raksturo projekta īstenošanas laikā veiktos ieguldījumus (preču vai pakalpojumu iegādei), kuri, ievērojot iegādāto preču izcelsmi, nepaliek vietējā ekonomikā un tādējādi ļauj noteikt importa un vietējās izcelsmes ieguldījumu attiecību. Ievērojot LEADER pieejas lokālo raksturu, pētījumā aizplūdes efekts analizēts divos līmeņos – projektu realizācijā ieguldītā nauda, kas nepaliek vietējā ekonomikā, bet aizplūst uz ārvalstīm (imports), kā arī ieguldījumi, kas projektu rezultātā nepaliek reģionā, kurā ietilpst VRG teritorija. Ievērojot LEADER pieejas lokālo raksturu, aizplūdes efekta novērtēšana šiem projektiem ir ļoti svarīga (Ekosgen, 2011).

Kopumā apstiprināto LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākuma projektu ieguldījumos imports veido 47% no visām iegādēm, un 53% ir Latvijas izcelsmes iegādes, tostarp VRG teritorijas reģiona izcelsme ir 25% no visām iegādēm (5.30.tab.). Sadalījumā

pa tematiskajām grupām visaugstākais vietējās izcelsmes iegāžu īpatsvars ir *pašdarbības, vide atpūtai* un *kultūrvēstures mantojuma saglabāšana* apakšgrupu projektiem; iegādēm šajos projektos novērojams arī augstākais VRG teritorijai atbilstošā reģiona izcelsmes īpatsvars, attiecīgi 35%, 38% un 36%.

5.30.tabula. Apstiprināto LEADER projektu ieguldījumu izcelsme pa tematiskajām grupām (LAP 4.1.1._4.1.3. pas.)

Tematiskā apakšgrupa	Latvijas izcelsme, %			Ārvalstu izcelsme, %	Kopā %
	VRG teritorijas reģions	Cita teritorija	PVN		
Uzņēmējdarbība (4.1.3.+4.1.1.pas.)	17	14	6	63	100
Uzņēmējdarbības veicināšana (4.1.3.pas.)	25	11	11	53	100
Sabiedrības attīstība (4.1.3.pas.)	21	20	9	50	100
Pašdarbība (4.1.3.pas.)	35	31	11	23	100
Lauku infrastruktūra (4.1.3.pas.)	23	22	5	49	100
Sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe (4.1.3.pas.)	26	18	10	46	100
Vide atpūtai (4.1.3.pas.)	38	24	11	27	100
Kultūrvēstures mantojuma saglabāšana (4.1.3.pas.)	36	18	11	34	100
Kopā	25	19	9	47	100

*sociālā uzņēmējdarbība iekļauta uzņēmējdarbības grupā; vides aizsardzība pie lauku infrastruktūras

Avots: LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākuma projektu iepirkumu informācija

Tematisko grupu dalījumā visaugstākais importa īpatsvars ir iegādēm *uzņēmējdarbības, uzņēmējdarbības veicināšanas* grupu projektos saistībā ar to, ka vairumā gadījumu šajos projektos iegādāts tehnoloģiskais aprīkojums, kuru Latvijā neražo.

5.1.7.3 LEADER 2007-2013 projektu ieguldījumi un to ietekme

Iegādājoties preces un pakalpojumus (veicot ieguldījumus) publiski līdzfinansētu projektu ietvaros, ienākumus gūst šo preču un pakalpojumu ražošanas faktoru īpašnieki, kas turpmāk caur citu preču un pakalpojumu pieprasījumu rada pamatu jaunu ienākumu gūšanai, kas savukārt atkal rada papildus ienākumus. Izmantojot iepriekš aprēķinātos apstiprināto LEADER projektu īstenošanas rezultātu rādītājus – projektu pašvaru un aizplūdes efektu, kā arī ievērtējot aprēķināto multiplikatoru (1.3, skat. 4.nod.), aprēķināti ienākumi, kas veidojas, LEADER projektos veikto ieguldījumu multiplikatora efekta ietekmē.

Projektu ietvaros veikto iegāžu attiecināmās izmaksas (*bruto ieguldījumi*) koriģējot ar projektu pašvaru, tiek iegūti *neto ieguldījumi*, t.i., ieguldījumi, kas tiek īstenoti, tikai ar publiskā finansējuma pieejamību. Koriģējot *neto ieguldījumus* ar iegāžu izcelsmes attiecību (aizplūdes efektu), tiek iegūti vietējo ražotāju un pakalpojumu sniedzēju tīrie (*neto*) ienākumi, kas rodas, īstenojot projektus, kuri netiktu īstenoti bez publiskā finansējuma. Ievērtējot multiplikatoru, tiek iegūti vietējo ražotāju ienākumi, tai skaitā, multiplikatora ietekmē papildus gūtie ienākumi (novērtējuma gaitu un rezultātus skat. 5.31.tab.).

**5.31.tabula. LEADER projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi Latvijā
(LAP 2007-2013 4.1.3.+4.1.1.pasākums)**

Rādītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	14.28	9.28	6.16	1.85	8.01
Pamatlīdzekļi	20.41	12.70	5.38	1.61	6.99
Vispārējās izmaksas	0.38	0.25	0.27	0.08	0.35
Personāla izmaksas	0.14	0.10	0.10	0.03	0.13
Tautas tērpi	2.01	1.47	1.37	0.41	1.78
Kopā	37.22	23.80	13.27	3.98	17.25

Avots: aprēķini pēc LAD datiem, VRG aptaujas, LAP 2007-2013 4.1.3.pas. projektu iepirkumu datiem, CSP datiem

Novērtējums liecina, ka apstiprināto LEADER projektu īstenošana kopumā ietekmē uzņēmējdarbības attīstību, t.i., tie veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm (atsevišķos projektos īstenošanas laikā bijušas arī darba vietas), radot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 13.3 milj. EUR vērtībā. Ievērtējot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 4.0 milj. EUR vērtībā. Jāatzīmē, ka īpaša nozīme LEADER projektiem bijusi pieprasījuma radīšanā pēc vietējās daiļamatniecības meistaru, galvenokārt tautas tērpu un to detaļu darinātāju pakalpojumiem, ļaujot nopelnīt ap 1.5 milj. EUR, kas citādi nebūtu iespējams (šiem projektiem pašsvars ir 27%, t.i., tikai 27% no iegūtajiem ienākumiem rastos arī bez publiskā finansējuma).

Ieguldījumu ietekme uz ienākumu radīšanu novērtēta arī sadalījumā pa projektu tematiskajām grupām. 5.32.tabulā apkopoti *lauku ekonomikas* grupas projektos veikto ieguldījumu ietekmes novērtējuma rezultāti.

**5.32.tabula. Grupas *Lauku ekonomika* projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi Latvijā
(LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pas.)**

Rādītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	2.07	1.41	1.25	0.38	1.63
Pamatlīdzekļi	6.62	3.91	1.52	0.46	1.98
Vispārējās izmaksas	0.08	0.05	0.07	0.02	0.09
Personāla izmaksas	0.00	0.00	0.00	0.00	0.01
Kopā	8.77	5.38	2.84	0.85	3.70

Avots: aprēķini pēc LAD datiem, VRG aptaujas, LAP 2007-2013 4.1.3.pas. projektu iepirkumu datiem, CSP datiem

Novērtējums liecina, ka ieguldījumi *lauku ekonomikas* grupas projektos veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem (atsevišķos projektos to īstenošanas laikā nodrošinātas arī darba vietas), radot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 2.8 milj. EUR vērtībā. Ievērojot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 0.9 milj. EUR vērtībā.

5.33.tabulā apkopoti *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas projektos veikto ieguldījumu multiplikatora efekta novērtējuma rezultāti.

5.33.tabula. Grupas *sabiedrības attīstība un izaugsme* projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi Latvijā (LAP 2007-2013 4.1.3. pasākums)

Radītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	4.22	2.82	1.67	0.50	2.17
Pamatlīdzekļi	8.11	5.34	2.02	0.60	2.62
Vispārējās izmaksas	0.13	0.10	0.10	0.03	0.13
Personāla izmaksas	0.09	0.07	0.07	0.02	0.09
Tautas tērpī	2.01	1.47	1.37	0.41	1.78
Kopā	14.56	9.80	5.21	1.56	6.78

Avots: aprēķini pēc LAD datiem, VRG aptaujas, LAP 2007-2013 4.1.3.pas. projektu iepirkumu datiem, CSP datiem

Ieguldījumi *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas projektos veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm (atsevišķos projektos to īstenošanas laikā nodrošinātas arī darba vietas), radot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 5.2 milj. EUR vērtībā. Ievērojot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 1.6 milj. EUR vērtībā.

5.34.tabulā apkopoti *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* grupas projektos veikto ieguldījumu multiplikatora efekta novērtējuma rezultāti.

5.34.tabula. Grupas *Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi Latvijā (LAP 2007-2013 4.1.3. pasākums)

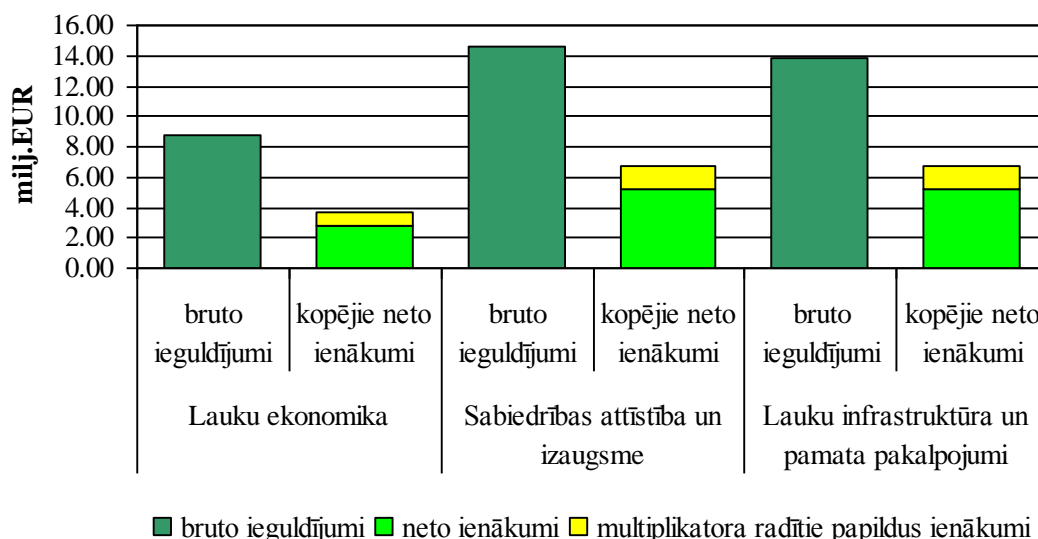
Radītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	7.99	5.05	3.24	0.97	4.21
Pamatlīdzekļi	5.68	3.45	1.84	0.55	2.39
Vispārējās izmaksas	0.17	0.10	0.10	0.03	0.13
Personāla izmaksas	0.05	0.03	0.03	0.01	0.04
Kopā	13.89	8.63	5.21	1.56	6.77

Avots: aprēķini pēc LAD datiem, VRG aptaujas, LAP 2007-2013 4.1.3.pas. projektu iepirkumu datiem, CSP datiem

Novērtējums liecina, ka ieguldījumi *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* grupas projektos veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem (atsevišķos projektos to īstenošanas laikā nodrošinātas arī darba vietas), radot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 5.2 milj. EUR vērtībā. Ievērojot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 1.6 milj. EUR vērtībā.

5.15.attēlā atspoguļoti LEADER projektu (LAP 2007-2013 4.1.3. pas.) ieguldījumi un to ietekmē radītie kopējie neto ienākumi vietējiem ražotājiem (t.sk., ievērtējot multiplikatoru), sadalījumā pa projektu tematiskajām grupām.

5.15.attēls. LEADER projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi Latvijā (LAP 2007-2013 4.1.3.+4.1.1.pasākums)

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datubāzes, VRG aptaujas, LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3.pasākuma projektu iepirkumu informācijas, CSP datiem

Sabiedrības attīstība un izaugsme grupas LEADER projektos veiktie ieguldījumi, veidojot pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm, apjoma ziņā uzrāda vislielāko kopējo ienākumu radīšanas potenciālu, tomēr arī ieguldījumi šo projektu īstenošanā bijuši apjoma ziņā nozīmīgāki nekā citu tematisko grupu projektiem. *Lauku ekonomikas* grupas projektu ieguldījumu ienākumu radīšanas potenciāls ir vismazākais apjoma ziņā, gan tāpēc, ka salīdzinoši neliels ir kopējais ieguldījumu apjoms, gan tāpēc, ka lielākoties šo projektu ietvaros iegādātas tehnoloģiskās iekārtas, kas nepieciešamas ražošanas modernizācijai, bet Latvijā ražotas netiek, tādējādi mazāk piedalās vietējas izcelsmes preču pieprasījuma veidošanā.

5.1.7.4 LEADER projektu saglabātās un radītās darba vietas un to radītie ienākumi

Novērtējums par LEADER projektu īstenošanas rezultātā saglabātajām un jaunradītajām darba vietām pilna laika ekvivalentā pētījuma vajadzībām iegūts no VRG aptaujām. Šī informācija izmantota gan kā tiešs projektu ietekmes uz uzņēmējdarbību rādītājs, gan arī, lai novērtētu saglabāto un jaunradīto darba vietu iespējamo sniegumu vietējai ekonomikai ienākumu veidā (kā darba alga nākamo trīs gadu laikā), vienas darba vietas (PLE) saglabāšanas un radīšanas publiskā finansējuma izmaksas, kā arī noteiktu saglabāto un jaunradīto darba vietu (PLE) radīto ienākumu attiecību pret izlietojamo publisko finansējumu. Novērtējuma rezultāti par LEADER projektu ietekmi uz nodarbinātību un ienākumu gūšanu VRG teritorijās, kas piedalījušās aptaujā, sniegti 5.35.tabulā.

5.35.tabula. Aptaujāto VRG īstenotajos LEADER projektos radītās darba vietas, ienākumi un atbalsta atdeve – bruto rezultāti (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3. pas.)

Tematisko grupu apakšgrupa	Nodrošinātās darba vietas projekta īstenošanas laikā	Saglabātās darba vietas		Jaunradītās darba vietas		Radītie papildus ienākumi darba algas veidā, milj.EUR	Atbalsta atdeve uz darba vietām (=darba vietu publ.fin.), tūkst.EUR	Atbalsta atdeve pret radītajiem ienākumiem (=atbalsta radītie ienākumi darba algas veidā), EUR
		tiešās	ne-tiešās	tiešās	ne-tiešās			
Uzņēmējdarbība	34.8	66.5	55.0	84.1	25.8	2.8	4.2	2.9
Uzņēmējdarbības veicināšana	0.5	0.0	14.3	6.0	39.8	0.7	9.6	1.2
Sabiedrības attīstība	14.2	33.0	86.4	42.3	36.0	2.4	17.2	0.7
Pašdarbība	2.1	5.2	24.2	5.0	1.9	0.4	18.7	0.6
Lauku infrastruktūra	6.8	21.0	51.7	16.2	7.4	1.2	12.4	0.9
Veselības un sociālā aprūpe	1.5	10.5	9.5	13.5	11.1	0.5	16.1	0.7
Vide atpūtai	2.8	11.0	11.3	5.2	12.4	0.5	29.3	0.4
Kultūrvēstures mantojums	5.7	10.5	9.5	5.0	13.5	0.5	15.8	0.7
Kopā	68.2	158.6	261.8	177.2	147.9	8.9	13.3	0.9

*sociālā uzņēmējdarbība iekļauta uzņēmējdarbības grupā; vides aizsardzība pie lauku infrastruktūras

Avots: autoru aprēķini pēc VRG aptaujas datiem, VID datiem

Saskaņā ar VRG aptaujās sniegto informāciju, īstenojot LEADER 2007-2013 projektus aptaujas aptvertajās VRG teritorijās, kopumā projekta īstenošanas laikā nodrošinātas 68.2 darba vietas, tematisko grupu dalījumā visvairāk projekta laikā darba vietas nodrošinātas *uzņēmējdarbības* apakšgrupas projektos (34.8 darbvietas), savukārt vismazāk - *uzņēmējdarbības veicināšanas* apakšgrupas projektos (0.5 darbvietas).

Projektu īstenošana aptaujāto VRG teritorijās kopumā ļāvusi saglabāt 158.6 tiešās un 261.8 netiešās darbvietas. Tematiskā dalījumā vislielākā ietekme uz tiešo darbvietau saglabāšanu bijusi *uzņēmējdarbības* grupas projektiem (66.5 darbvietas), savukārt *sabiedrības attīstības* grupas projektiem bijusi visnozīmīgākā ietekme uz netiešo darba vietu saglabāšanu (86.4 darba vietas). LEADER projektu īstenošanas ietekmē aptaujāto VRG teritorijās, kopumā radītas 177.2 tiešās un 147.9 netiešās darbvietas. Tematiskajā dalījumā vislielākā ietekme uz jaunu tiešo darba vietu radīšanu bijusi *uzņēmējdarbības* apakšgrupas projektiem (84.1 darba vietas), savukārt *sabiedrības attīstības* apakšgrupas projektiem bijusi visnozīmīgākā ietekme uz jaunu netiešo darba vietu radīšanu (36 darba vietas).

LEADER projektu īstenošanas ietekmē aptaujāto VRG teritorijās saglabātajās un jaunradītajās darbvietās, pieņemot, ka tās pastāvēs vismaz trīs gadus, kā arī tiks atalgotas vismaz vidējā līmenī (saskaņā ar VID datiem par darba ņēmēju vidējiem bruto ienākumiem konkrētajā teritorijā), turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 8.9 milj. EUR apmērā. Publiskā finansējuma izmaksas, kas saistītas ar vienas darba vietas radīšanu / saglabāšanu, novērtētas 13.3 tūkst. EUR apmērā. Tāpat novērtēts, ka LEADER projektu īstenošanā aptaujātajās VRG teritorijās katrs ieguldītais eiro publiskā finansējuma,

saglabāto un radīto darbvieta ietekmē (pieņemot, ka darbvieta pastāv un tiek atalgota vismaz trīs gadus), varētu radīt 0.9 EUR iespējamus nākotnes ienākumus darba algas veidā.

Attiecinot VRG aptaujas datus sadalījumā pa tematiskajām grupām uz visiem Latvijā LEADER pieejā īstenotajiem projektiem (visu publisko finansējumu), iegūstam LEADER projektu iespējamo kopējo sniegumu vietējai ekonomikai, kas tiek panākts veicinot nodarbinātību un potenciālo ienākumu gūšanu (darba algas):

- saglabātas 1.6 tūkst. un jaunradītas 1.1 tūkst. darba vietas PLE (t.sk., 0.6 tūkst. jaunradītas tiešās darba vietas);
- iespējamie nākotnes ienākumi darba algas veidā 28.9 milj. EUR nākamo 3 gadu laikā;
- sagaidāmie VAS īstenošanas rezultātā saglabāto un radīto darba vietu ienākumi (trīs gadu laikā) turpat kompensētu ieguldīto publisko finansējumu (uz 1 ieguldīto eiro turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 0.9 EUR).

Koriģējot LEADER projektu bruto rezultātus ar projektu pašsvaru, novērtēta šo projektu tīrā (*neto*) ietekme uz nodarbinātību un nākotnes ienākumu gūšanu, kā arī publiskā finansējuma atdeve aptaujāto VRG teritorijās. Novērtējuma rezultātus skat. 5.36.tab.

5.36.tabula. Aptaujāto VRG īstenotajos LEADER projektos radītās darba vietas, ienākumi un atbalsta atdeve – neto rezultāti (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3. pas.)

Tematiskās grupas apakšgrupa	Nodrošinātās darba vietas projekta īstenošanas laikā	Saglabātās darba vietas		Jaunradītās darba vietas		Radītie papildus ienākumi darba algas veidā, milj.EUR	Atbalsta atdeve uz darba vietām (=darba vietu publ. fin.), EUR	Atbalsta atdeve pret radītajiem ienākumiem (=atbalsta radītie ienākumi darba algas veidā), EUR
		tiešās	ne-tiešās	tiešās	ne-tiešās			
Uzņēmējdarbība	15.5	28.6	29.4	43.8	16.3	1.5	8.2	1.5
Uzņēmējdarbības veicināšana	0.3	0.0	13.3	5.0	28.8	0.5	12.3	0.9
Sabiedrības attīstība	10.1	17.8	24.4	26.8	25.5	1.1	34.8	0.3
Pašdarbība	1.1	2.7	12.9	2.5	1.4	0.2	35.0	0.3
Lauku infrastruktūra	5.2	11.7	22.9	10.7	6.4	0.6	22.6	0.5
Sociālie pakalpojumi un veselības aprūpe	0.9	6.5	5.7	6.5	5.3	0.3	29.8	0.4
Vide atpūtai	1.86	7.38	5.8	3.1	7.3	0.3	49.4	0.2
Kultūrvēstures mantojums	4.90	7.00	7.3	3.1	11.4	0.4	20.8	0.5
Kopā	39.9	81.6	121.5	101.4	102.4	4.9	24.3	0.5

*sociālā uzņēmējdarbība iekļauta uzņēmējdarbības grupā; vides aizsardzība pie lauku infrastruktūras

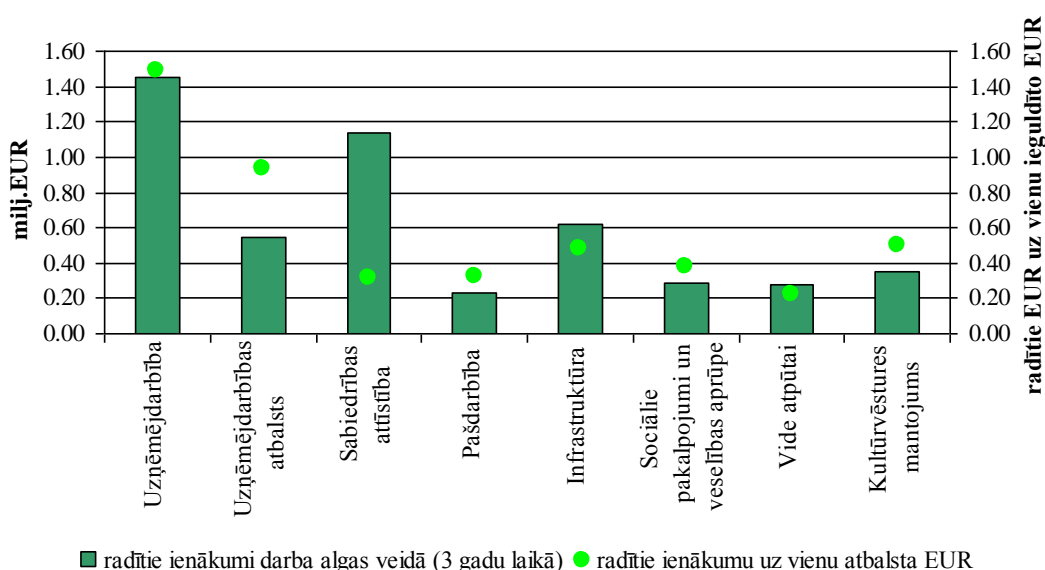
Avots: autoru aprēķini pēc VRG aptaujas datiem, VID datiem

Saskaņā ar novērtējumu, LEADER 2007-2013 projektu īstenošanā ieguldītā publiskā finansējuma ietekmē, aptaujātajās VRG teritorijās varētu būt sasniegti šādi neto nodarbinātības un iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas rezultāti:

- projektu īstenošanas laikā nodrošinātas 39.9 darba vietas PLE;

- projektu rezultātā saglabātas 81.6 tiešās un 121.5 netiešās darba vietas PLE;
- projektu rezultātā jaunradītas 101.4 tiešās un 102.4 netiešās darba vietas PLE;
- saglabāto un radīto darba vietu ietekmē, turpmāko trīs gadu laikā varētu tikt radīti papildus ienākumi darba algas veidā 4.9 milj. EUR;
- uz vienu ieguldīto eiro publiskā finansējuma turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 0.49 EUR apmērā.

Aptaujātajās VRG īstenotajiem *Uzņēmējdarbības* grupas LEADER projektiem novērojama vislielākā ietekme uz iespējamo nākotnes ienākumu veidošanos (darba algas veidā) darba vietu jaunrades rezultātā, kā arī tādējādi novērojama visaugstākā viena ieguldītā eiro potenciālā atdeve tematisko grupu dalījumā (5.16.attēls).

5.16.attēls. Aptaujāto VRG īstenotajos LEADER projektos radīto darba vietu ienākumi un atbalsta atdeve – neto rezultāti (LAP 2007-2013 4.1.1.+4.1.3. pas.)

*sociālā uzņēmējdarbība iekļauta uzņēmējdarbības grupā; vides aizsardzība pie lauku infrastruktūras

Avots: autoru aprēķini pēc VRG aptaujas datiem, VID datiem

Piemērojot projektu pašsvaru un attiecinot VRG aptaujas datus sadalījumā pa tematiskajām grupām uz visiem Latvijā LEADER pieejā īstenotajiem projektiem (visu publisko finansējumu), iegūstam LEADER 2007-2013 projektu īstenošanā ieguldītā publiskā finansējuma iespējamo neto kopējo sniegumu vietējai ekonomikai, kas tiek panākts veicinot nodarbinātību un potenciālo nākotnes ienākumu gūšanu (darba algas veidā):

- saglabātas 0.7 tūkst. un jaunradītas 0.7 tūkst. darbvietas PLE (t.sk., 0.3 tūkst. jaunradītas tiešās darbvietas);
- iespējamie nākotnes ienākumi darba algas veidā 15.6 milj. EUR (3 gadu laikā);
- sagaidāmie projektu īstenošanas rezultātā saglabāto un jaunradīto darba vietu radītie nākotnes ienākumi (darba algas veidā), pieņemot, ka darbvietas un atalgojums saglabāsies vismaz turpmākos trīs gadus, kompensē aptuveni pusi ieguldītā publiskā finansējuma (uz vienu ieguldīto eiro trīs gadu laikā varētu tikt radīti ienākumi darba algas veidā 0.51 EUR apmērā).

5.2. LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai” projektu ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību teritorijā

5.2.1 Pašvaldību piesaistītais publiskais finansējums 2007. – 2013.g. periodā

Pašvaldības ir publiskās varas elements. Atbilstīgi Eiropas Vietējo pašvaldību hartai pašvaldība nozīmē vietējās varas institūciju tiesības un reālas iespējas likuma robežās regulēt un vadīt būtisku daļu no publiskām lietām vietējo iedzīvotāju interesēs, nesot par to atbildību (European Charter 1985). Eiropas Vietējo pašvaldību harta, ko ratificējusi LR Saeima, noteic, ka pašvaldības darbības principu pamatā ir vietējās kopienas pārvalde un teritorijas saimnieciskā pārzināšana, kas norāda uz tiešu pašvaldību lomu, risinot vietējās sabiedrības vajadzības.

Attiecībā uz pašvaldībām nodalītajām funkcijām, to izpildei nepieciešamo finansējumu un atbildību Latvijā noteicošas ir LR likumā *Par pašvaldībām* (spēkā no 09.06.1994.) ietvertās normas. Likuma 15.pantā noteiktajās pašvaldību autonomajās funkcijās paredzēts gan pienākums sekmēt saimniecisko darbību attiecīgajā administratīvajā teritorijā un rūpēties par bezdarba samazināšanu, gan gādāt par vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes dimensijām, t.i., organizēt komunālos pakalpojumus, teritorijas labiekārtošanu un sanitāro tīrību, rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu, nodrošināt veselības aprūpes pieejamību, kā arī veicināt iedzīvotāju veselīgu dzīvesveidu un sportu, gādāt par iedzīvotāju izglītību, nodrošināt sociālo palīdzību, organizēt sabiedriskā transporta pakalpojumus, sniegt palīdzību iedzīvotājiem dzīvokļa jautājumu risināšanā u.c. (LR likums „Par pašvaldībām”, 1994).

5.2.1.1 Pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma struktūra

Periodā no 2007. līdz 2013.gadam Latvijas novadu pašvaldībām bijis pieejams vairāku Eiropas Savienības fondu (ERAF, ESF, KF, ELFLA) publiskais finansējums investīcijām teritorijas attīstībā.

ERAF finansējums Valsts stratēģiskā ietvardokumenta darbības programmas „Infrastruktūra un pakalpojumi” papildinājumu ietvarā novadu pašvaldībām un tās iestādēm un uzņēmumiem bijis pieejams sekojošām aktivitātēm:

- 3.1.3. aktivitāte „Izglītības infrastruktūra vispārējo prasmju nodrošināšanai”;
- 3.1.4. aktivitāte „Nodarbinātības un sociālo pakalpojumu infrastruktūra”;
- 3.1.5. aktivitātes „Veselības aprūpes infrastruktūra”;
- 3.2.1. aktivitāte „Pieejamības un transporta sistēmas attīstība”;
- 3.2.2. aktivitāte „IKT infrastruktūra un pakalpojumi”;
- 3.4.2. aktivitāte „Tūrisms”;
- 3.4.3. aktivitāte „Kultūrvides sociālekonomiskā ietekme”;
- 3.4.4. aktivitāte „Mājokļa energoefektivitāte”;
- 3.6.1. aktivitāte „Atbalsts ilgtspējīgai pilsētvides un pilsētregionu attīstībai”;
- 3.6.2. aktivitāte „Komplekss atbalsts novadu pašvaldību izaugsmes sekmēšanai”.

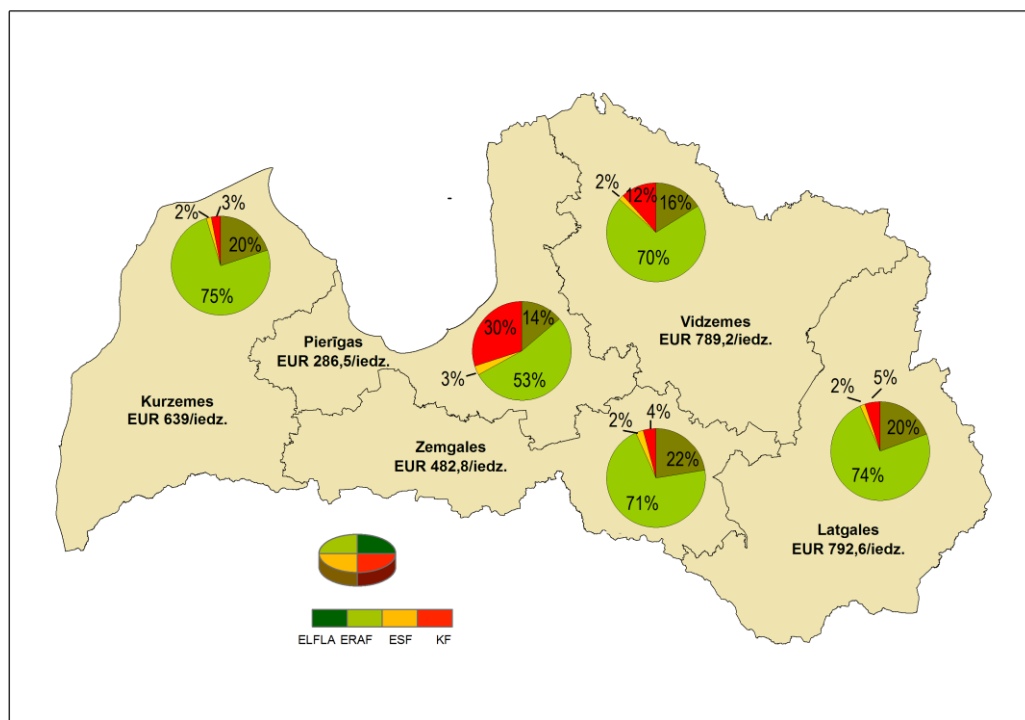
Valsts stratēģiskā ietvardokumenta darbības programmā „Cilvēkresursi un nodarbinātība” ESF publiskais finansējums novadu pašvaldībām un tās iestādēm un uzņēmumiem bijis pieejams sekojošu aktivitāšu īstenošanai:

- 1.4.1. aktivitāte „Sociālā iekļaušana”;
- 1.5.1. aktivitāte „Labāka regulējuma politika”;
- 1.5.2. aktivitāte „Cilvēkresursu kapacitātes stiprināšana”;
- 1.5.3. aktivitāte „Plānošanas reģionu un vietējo pašvaldību administratīvās un attīstības plānošanas kapacitātes stiprināšana”.

Kohēzijas fonda finansējums Valsts stratēģiskā ietvardokumenta darbības programmā „Infrastruktūra un pakalpojumi” novadu pašvaldībām (t.sk., iestādēm un uzņēmumiem) bijis pieejams 3.5.1. aktivitātē „Vides aizsardzības infrastruktūra” un 3.5.2. aktivitātē „Enerģētika”. Savukārt ELFLA publiskais finansējums LAP 2007- 2013 ietvaros novadu pašvaldībām bijis pieejams 3. un 4. ass pasākumos:

- 3.2.1.pasākums „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai”;
- 4.1.3.pasākums „Lauku ekonomikas dažādošana un dzīves kvalitātes veicināšana vietējo attīstības stratēģiju īstenošanas teritorijā”.

Īstenojot investīcijas projektus ar publiskā finansējuma piesaisti, novadu pašvaldības no 2007. līdz 2013.gadam piesaistījušas 540.27 milj. EUR publiskā finansējuma, t.i., vidēji 552.3 EUR/1 iedz. Piesaistītā publiskā finansējuma avotu struktūrā Latvijā dominē ERAF – vidēji 69% no publiskā finansējuma nācis no šī fonda. ELFLA pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma struktūrā veido vidēji 18%, KF – 11% un ESF tikai 2%. Novadu pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma struktūra pa reģioniem atspoguļota 5.17.attēlā.

5.17.attēls. Novadu pašvaldību ES fondu programmās piesaistītā publiskā finansējuma struktūra Latvijas reģionos 2007. – 2013.g. periodā

Avots: autoru apkopojums un konstrukcija pēc LAD datiem, FM datiem un PMLP datiem

5.2.1.2 Pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma ietekme uz teritorijas sociālekonomisko attīstību

Pētījuma ietvaros īstenota korelācijas analīze, lai noskaidrotu, vai pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma (no visiem ES fondiem) apjomam ir bijusi saistība ar novada sociālekonomisko attīstību – iedzīvotāju, nodarbināto skaita izmaiņām, kā arī teritorijas attīstības indeksu (skat. 9.pielik.).

Saistība starp absolūto publiskā finansējuma apjomu (ELFLA, ERAF, ESF un KF) pašvaldību projektos un absolūtajām iedzīvotāju skaita un nodarbināto izmaiņām, kas analizētas pa pagastiem, ir negatīva – ciešākas sakarības konstatētas iedzīvotāju skaita izmaiņu gadījumā ($r = -0.743$, $p = 0.01$), vidēji ciešas sakarības - nodarbināto skaita izmaiņu gadījumā ($r = -0.609$, $p = 0.01$), kas norāda uz likumsakarību, ka lielākās teritorijās ar lielāku piesaistīto finansējumu ir arī lielākas iedzīvotāju un nodarbināto izmaiņas absolūtā izteiksmē.

Izslēdzot novada fiziskā lieluma (absolūtais iedzīvotāju skaits un platība) ietekmi, tika novērtēta faktoru savstarpējā sakarība, izmantojot relatīvos lielumus: relatīvo no visiem ES fondiem piesaistītā publiskā finansējuma apjomu (EUR/iedz.) un relatīvajām iedzīvotāju skaita un nodarbināto skaita izmaiņām (uz 1000 iedz.). Tomēr arī šādā gadījumā turpina pastāvēt negatīvas sakarības, lai gan tās ir salīdzinoši vājas (atbilstoši $r = -0.410$ un $r = -0.420$, $p = 0.01$). Joprojām negatīvo saistību starp atbalstu un analizētajiem rādītājiem, autoruprāt, iespējams skaidrot ar dažādu teritoriju sākotnējās attīstības līmeni un atbilstīgi tam definētajām iespējām piesaistīt publisko finansējumu.

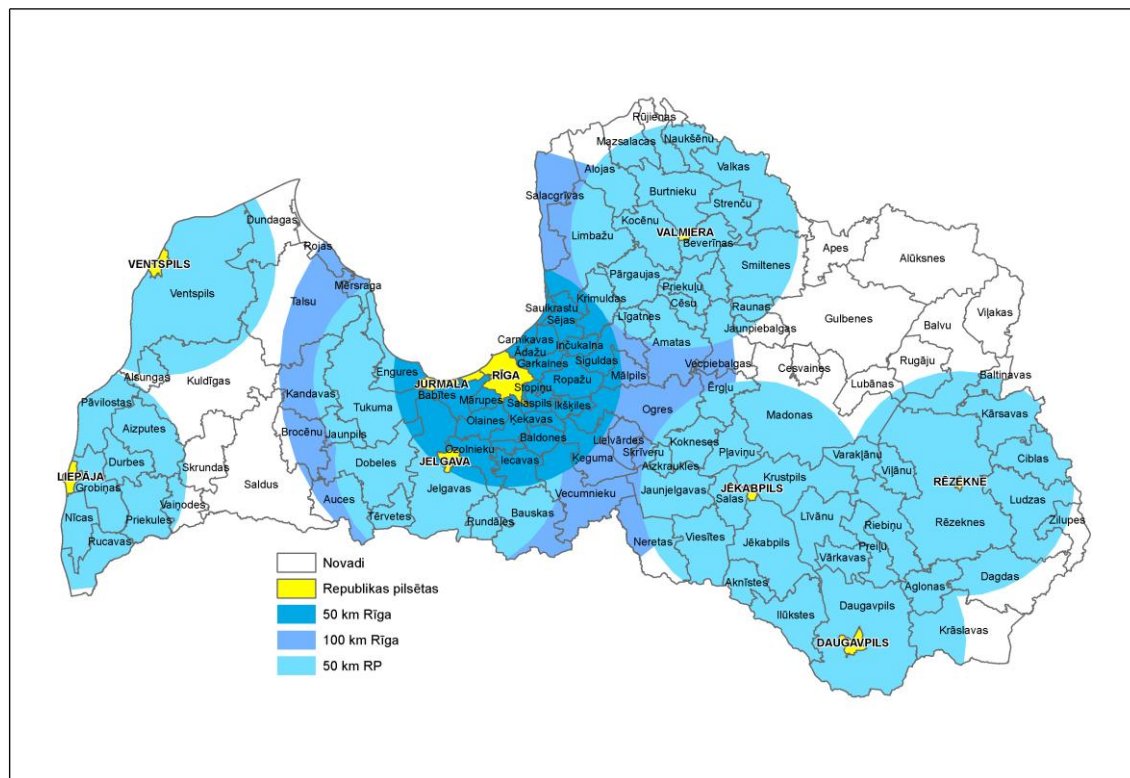
Lai izslēgtu analizējamo teritoriju dažādo sākotnējo attīstības līmeni un noskaidrotu vai vispār pašvaldību īstenotā publiskā finansējuma piesaiste ir saistīta ar apdzīvotības un uzņēmējdarbības izmaiņām, tika aprēķināts iedzīvotāju skaita, nodarbināto skaita un kopējo ienākumu izmaiņu indekss (katram rādītājam atsevišķi), kas raksturo izmaiņas 2009.-2013.gada periodā pret izmaiņām 2004.-2008.gada periodā, ar pieņēmumu, ka koeficients lielāks par 1 varētu būt saistāms ar pozitīvām izmaiņām, kas radušās – ne tikai, bet tai skaitā, saistībā ar pašvaldību piesaistīto publisko finansējumu. Veicot daudzfaktoru analīzi publiskajam finansējumam pēc to avota, vērā ņemama korelācija tika atklāta tikai starp LAP 2007-2013 publisko finansējumu uz iedzīvotāju (3.2.1.pasākums un 4.1.3.pasākuma pašvaldību projekti) un iedzīvotāju izmaiņu indeksu pa novadiem, kas ir vidēji cieša un pozitīva ($r = 0.647$, $p = 0.01$). Tādējādi var secināt, ka vispār pastāv sakarība starp pašvaldību īstenotajiem projektiem LAP 2007-2013 pasākumu ietvaros un apdzīvotības izmaiņām novados.

Korelācija starp pašvaldību piesaistīto publisko finansējumu LAP 2007-2013 pasākumos (EUR/iedz.) un nodarbinātības, kā arī kopējo ienākumu izmaiņu indeksu ir vāja. Tāpat vāja ir korelācija starp novadu pašvaldību piesaistīto publisko finansējumu no ERAF, ESF un KF 2007-2013.gada periodā (EUR/iedz.) un nodarbinātības, kā arī kopējo ienākumu izmaiņu indeksu (skat. 9.pielik.).

Savukārt, ja analizē novadu pašvaldību LAP 2007-2013 pasākumos piesaistītā publiskā finansējuma EUR/iedz. saistību ar TAI (teritorijas attīstības indeksu) novados, atklājas salīdzinoši cieša ($r = -0.736$, $p = 0.01$) negatīva sakarība, kas norāda, ka pamatā publiskais finansējums nonācis teritorijās ar zemāku attīstības līmeni, t.i., tur, kur tas teorētiski visvairāk nepieciešams.

Saskaņā ar ATR izveidotie 110 Latvijas novadi savā starpā būtiski atšķiras gan pēc sociālekonomiskajiem, gan teritoriālajiem parametriem. Atšķirīgs ir arī novadu līdzšinējās

attīstības līmenis (TAI), un viens no faktoriem, kas to ietekmē, ir novada attālums līdz Rīgai, kā arī attālums līdz tuvākajai republikas pilsētai (skat. 5.18.att.).

5.18. attēls. Novada pašvaldību attālums līdz Rīgai un tuvākajai republikas pilsētai

Avots: autoru aprēķins un konstrukcija

Tiešā Rīgas tuvumā (50 km attālumā) atrodas 16% no novadu pašvaldībām, vēl 20% novadu atrodas pastarpinātā Rīgas tuvumā (100 km attālumā), kopumā vairāk nekā puse (55%) no novadu pašvaldībām atrodas tiešā kādas republikas pilsētas tuvumā (attālums līdz tuvākajai republikas pilsētai < 50 km), savukārt 10% novadu pašvaldību atrodas ārpus Rīgas un citu republikas pilsētu tiešās ietekmes zonas (attālums līdz tuvākajai republikas pilsētai > 50 km).

Kā liecina vispārējās attīstības tendences valstī, teritorijās ap Rīgu novērojama pozitīva Rīgas ietekme uz dažādu sociālekonomisko procesu norisi, citu republikas pilsētu *attīstības izstarojums* nav tik ievērojams (Krieviņa et al., 2012).

Kopumā atklājas sakarības: jo tālāk novads atrodas no Rīgas, jo zemāks ir novada līdzšinējās attīstības līmenis (TAI). Pašvaldībās ar zemu TAI novērojamas nozīmīgākas iedzīvotāju un nodarbināto skaita izmaiņas kopš 2004.gada. Savukārt novados ar augstāku TAI iedzīvotāju un nodarbināto skaita izmaiņas ir mazāk negatīvas. Pašvaldībās, kas atrodas tālāk no Rīgas, kurās ir zemāks TAI un negatīvas iedzīvotāju un nodarbināto skaita izmaiņas, novērojams lielāks pašvaldību piesaistītais LAP 2007-2013 publiskā finansējuma apjoms uz 1 iedzīvotāju. Tādējādi, papildus ievērtējot pašvaldības atrašanās vietu (attālumu no Rīgas) atkārtoti apstiprinās korelācijas analīzē gūtais secinājums, ka lielāks pašvaldību piesaistītais publiskais finansējums no LAP 2007-2013 nonācis novadu pašvaldībās, kurās tas teorētiski vairāk nepieciešams, lai nodrošinātu līdzsvarotu teritoriju attīstību reģionālā skatījumā.

5.2.2 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi iedzīvotājiem un ekonomikai” projektu analīze

5.2.2.1 Ieguldījumi lauku teritorijas infrastruktūrā periodā 2002. – 2006.gadam

Gan ES pirmsiestāšanās strukturālā fonda SAPARD, gan VPD 2004-2006 ietvaros ir īstenoti pasākumi, kas pēc sava nosaukuma, īstenošanas vietas un daļējas saturiskās ietilpības bijuši līdzīgi LAP 2007-2013 3.2.1.pasākumam:

- SAPARD 4.1. apakšprogramma “Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana”;
- VPD 2004-2006 4.4.4.pasākums „Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām”.

SAPARD 4.1. apakšprogramma “Vispārējās lauku infrastruktūras uzlabošana” ar mērķi uzlabot lauku teritoriju infrastruktūru, pietuvinot to pilsētu standartiem, īstenoja no 2002. līdz 2004.gadam. Pasākuma īstenošanai paredzēts publiskais finansējums 9.2 milj. EUR, un to bija iespējams īstenot visā Latvijas teritorijā. Pasākuma ietvaros atbalstīta lauku pašvaldību, uzņēmumu/uzņēmēj sabiedrību un māju autoceļu un ielu uzlabošana; ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmu ierīkošana un uzlabošana; lauku sakaru centru izveide un pilnveidošana; hidrotehnisko būvju rekonstrukcija un modernizācija polderos, kā arī lauku mājsaimniecību elektroapgāde.

Tomēr uz publisko finansējumu šī pasākuma ietvaros varēja pretendēt juridiskās personas, kas tieši atbild par darbu izpildi, un tikai 2003.gadā pasākuma viena aktivitāte „Lauku pašvaldību, uzņēmumu/ uzņēmēj sabiedrību un māju autoceļu uzlabošana” tika atvērta dalībai lauku teritoriju pašvaldībām. Šo izmaiņu rezultātā atbalstu saņēma 37 pašvaldības jeb 7.12% no potenciālajiem atbalsta saņēmējiem un plānotais sabiedriskais finansējums tika apgūts 108% apmērā.

SAPARD 4.1. apakšprogrammas īstenošanas rezultāti ir novērtēti ar pozitīvu ietekmi uz uzņēmējdarbības vides attīstību Latvijas lauku teritorijās. Pasākuma ietvaros izveidotas jaunas un uzlabotas esošās ūdensapgādes sistēmas, kas ietekmēja attiecīgi 188 un 217 uzņēmumus; izveidoti no jauna 329,39 km un uzlaboti 137,97 km lauku un uzņēmumu autoceļu. Izveidotie jaunie lauku sakaru centri pozitīvi ietekmējuši 352 uzņēmumus, izveidotas 25 km elektrolīniju lauku mājsaimniecību elektrifikācijai un veikts viens hidrotehnisko būvju rekonstrukcijas projekts, veicinot optimālu mitruma režīmu 141 ha platībā (RSEBAA, Uzņēmumu vadības ekspertu birojs, 2007). SAPARD 4.1. apakšprogrammas iespējamā ietekme uz uzņēmējdarbības veicināšanu lauku teritorijās nav tikusi novērtēta.

Kopumā SAPARD programmai bijusi attīstību veicinoša, bet ne noteicoša loma ekonomisko aktivitāšu sekmēšanā lauku apvidos. Nozīmīga SAPARD ietekme bijusi lauku iedzīvotāju rosināšanai attīstīt un realizēt savus plānus un idejas esošajos un jaundibinātajos uzņēmumos (Latvijas Lauksaimniecības..., 2007).

VPD 2004-2006 4.4.4. pasākums „Investīcijas pamatpakalpojumu nodrošināšanai lauku iedzīvotājiem un lauku ekonomikas vajadzībām” īstenoja visā Latvijas teritorijā ārpus septiņām republikas pilsētām un 26 pilsētām, kas bija rajonu centri (Latvijas Mērķa 1 programmas..., 2004).

Pasākuma ietvaros juridiskas personas, individuālie komersanti vai fiziskas personas (nolūkā dibināt jaunu uzņēmumu pirmo reizi) varēja pretendēt uz atbalstu tādām aktivitātēm kā lauku sagatavošana, sējas darbi, sējumu kopšana un miglošana, augļu koku apgriešana, kaitēkļu iznīcināšana, pakalpojumi, kas saistīti ar dzīvnieku pavairošanu, apūdeņošanas

sistēmu uzturēšana, koku apzāģēšana un dzīvžogu cirpšana, lauksaimniecības tehnikas nodrošināšana, veterinārie pakalpojumi, piena savākšana. Pasākuma ietvaros Latvijas lauku teritorijām piesaistīts 4.7 milj. EUR publiskā finansējuma.

Projektu īstenotāju vidū dominē zemnieku saimniecības un kooperatīvās sabiedrības. Nevienam no 94 šī pasākuma projektiem nav īstenojušas lauku teritoriju pašvaldības. Projektu īstenotāju ciešā saistība ar lauksaimniecisko darbību, kā arī īstenoto projektu mērķu analīze ļauj secināt, ka VPD 2004-2006 4.4.4. pasākums pēc savas saturiskās būtības bijis tuvs 4.4.3. pasākumam „Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvo aktivitāšu dažādošana”.

Novērtējot VPD 2004-2006 4.prioritātes pasākumu rezultātus, netiek atsevišķi analizēti 4.4.4. pasākuma rezultāti. Pasākums tiek skatīts 4.4.pasākuma „Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana” līmenī, kopsakarībā ar 4.4.3. pasākumu „Lauksaimniecisko un lauksaimniecībai tuvo aktivitāšu dažādošana” un 4.4.5. pasākumu „Tūrisms un amatniecība”. Finanšu ministrijas novērtējumā teikts, ka 4.4. pasākuma mērķis bija dažādot ekonomiskās aktivitātes laukos un nodrošināt alternatīvas ienākumu iespējas, piemēram, veicinot ar lauku tūrisma un amatniecību saistītās aktivitātes. 4.4. pasākums ir veicinājis zemes ielabošanu, tradicionālās lauku ainavas saglabāšanu, dažādojis ekonomiskās aktivitātes un pilnveidojis konsultāciju pakalpojumu pieejamību Latvijas lauku teritorijās (Finanšu ministrija, 2010).

Finanšu ministrijas novērtējumā teikts, ka 4.4.pasākuma „Lauku teritoriju pārveidošanās un attīstības veicināšana” īstenošanas rezultātā ir radīti priekšnosacījumi tālākai ilgtspējīgai lauku attīstībai. Ievērojot aizsākto pasākumu nozīmīgumu, LAP 2007-2013 ietvaros tiek īstenoti virkne pasākumu, kas turpina iesāktās aktivitātes, t.i.,:

- Atbalsts uzņēmumu radīšanai un attīstībai (ietverot ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošana);
- Tūrisma aktivitāšu veicināšana;
- Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem (Finanšu ministrija, 2010).

5.2.2.2 *Iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis par pašvaldību darbību un attīstības prioritātēm lauku teritorijās*

Lai noskaidrotu, kāds ir iedzīvotāju un uzņēmēju viedoklis par pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma vietu un lomu teritorijas attīstībā, būtu nepieciešama iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja. Šī projekta ietvaros tāda aptauja nav veikta. Vienlaikus jāņem vērā, ka pašvaldībām ir pieejami dažādi finanšu avoti attīstības projektu īstenošanai, kas iedzīvotājiem un uzņēmējiem var nebūt zināms un apgrūtina viedokļa veidošanos par pašvaldību darbību kāda konkrēta atbalsta pasākuma ietvarā.

Lai tomēr ilustrētu iedzīvotāju un uzņēmēju viedokli par pašvaldību darbību un attīstības prioritātēm un salīdzinātu to ar pašvaldību praktiskajām izpausmēm, apgūstot publisko finansējumu, analizētas piecu novadu iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujas, kas veiktas šo novadu teritorijas attīstības plānošanas dokumentu izstrādes sākumposmā (2010.gadā). Izmantojot piemēru izpēti (*case study*) pieeju, katrā reģionā izvēlēta viena pašvaldība, kurai attiecīgajā reģionā novērots visaugstākais apstiprinātais publiskā finansējuma apjoms LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma ietvarā: Tukuma novads (Pierīga), Alūksnes novads (Vidzeme), Talsu novads (Kurzeme), Jelgavas novads Zemgale), Rēzeknes novads (Latgale). Iedzīvotāju un uzņēmēju redzējums katrā no pašvaldībām vēlāk salīdzināts ar pašvaldības ietvaros īstenojamiem 321.pasākuma projektiem.

Tukuma novadā iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja veikta Tukuma novada integrētās attīstības programmas 2011. – 2017.gadam izstrādes gaitā 2010.gadā (Tukuma novada dome, 2011). Aptaujā piedalījies 181 respondents. Saskaņā ar aptaujas rezultātiem Tukuma iedzīvotāji un uzņēmēji, dzīvojot un strādājot novadā, visvairāk novērtē Rīgas tuvumu un vides sakoptību (attiecīgi 63% un 42% respondentu), neapmierina respondentus izglītības un darba iespējas, nekvalitatīvi ceļi un ielas, kā arī atpūtas un izklaides vietu trūkums (attiecīgi 35%, 33% un 27% respondentu). Lielākā daļa respondentu (58%) atzīst, ka Tukuma novads pēdējo gadu laikā ir kļuvis sakoptāks, savukārt pie nākotnes prioritārajiem darbiem pieminēta ielu seguma uzlabošana, parku un skvēru labiekārtošana, ietvju ierīkošana (attiecīgi 48%, 39% un 27% respondentu). Atbildot uz jautājumu par to, kādas atpūtas vietas būtu nepieciešamas Tukuma novadā, aptaujas dalībnieki kā prioritārās nosaukuši dabas takas, atpūtas vietas ar soliņiem, bērnu atpūtas laukumu, kā arī mājdzīvnieku pastaigu laukumu (attiecīgi 34%, 33%, 30%, 26% respondentu). Aptuveni trešā daļa aptaujas dalībnieku ir pārliecināti, ka Tukuma novadā ir nepieciešama jauna pirmsskolas izglītības iestāde, savukārt, uzlabojot vispārējās izglītības pakalpojuma kvalitāti, būtu nepieciešamība papildināt to ar brīvā laika pavadīšanas iespējām (pulciņiem u.c.).

Tukuma novada iedzīvotāji ir apmierināti ar sekojošu pakalpojumu pieejamību un kvalitāti: ielu tīrība – 72%, atkritumu izvešana – 62%, ūdens kvalitāte – 61%, ielu apgaismojums – 60%, novada izskats – 52%, un apkure – 46% respondenti. Tukuma novada iedzīvotāji nav apmierināti ar māju energoefektivitāti un šīs problēmas risināšanas ātrumu – 32%, autoceļu kvalitāti – 41% un sabiedriskā transporta kustības grafiku – 38% respondenti (Tukuma novada dome, 2010).

Tukuma novada pašvaldība, piesaistot 1.7 milj. EUR publiskā finansējuma, LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenojusi 33 projektus. Šo projektu rezultātā vairākos pagastos rekonstruēti kultūras nami, izveidota sporta aktivitātēm piemērota infrastruktūra, izbūvēti apgaismoti gājēju un veloceliņi, īstenotas vairāku ielu un siltumapgādes trašu rekonstrukcijas ciemos. Kopumā var secināt, ka attiecībā uz ceļu un ielu kvalitātes uzlabošanu, Tukuma novada pašvaldība, piesaistot publisko finansējumu LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā, darbojusies saskaņā ar novada iedzīvotāju un uzņēmēju interesēm, tomēr kultūras namu un sporta infrastruktūras pilnveide iedzīvotāju 2010.gada aptaujā nav minētas pie attīstības prioritātēm.

Alūksnes novadā iedzīvotāju un uzņēmēju aptauja veikta Alūksnes novada attīstības programmas 2011. – 2017.gadam izstrādes gaitā 2010.gadā (Alūksnes novada dome, 2011). Saskaņā ar aptaujas rezultātiem Alūksnes iedzīvotāji un uzņēmēji, atbildot uz jautājumu par to, kas būtu jādara, lai novads attīstītos, visbiežāk norāda uz nepieciešamību veicināt ražošanu, sekmēt darba vietu veidošanos, neaizmirst par novada lauku teritorijas attīstību. Kā otra prioritāte tiek minēta labāka, stabilāka, prognozējamāka novada pārvaldība, savstarpēji sadarbojoties un mazāk cīnoties par amatiem. Kā prioritārākos uzdevumus, kas būtu jārisina pašvaldībai Alūksnes novadā, iedzīvotāji min ceļu un ielu sakārtošanu, bezdarba līmeņa mazināšanu un pārvaldes darba uzlabošanu (attiecīgi 29%, 29% un 19% respondentu). Lai uzlabotos dzīves vides kvalitāte Alūksnes novadā, visvairāk nepieciešama teritorijas labiekārtošana, jaunu pakalpojumu pieejamība, kā arī ēku energoefektivitātes paaugstināšana (attiecīgi 38%, 24% un 16% respondentu). Lai novadā veiksmīgi attīstītos kultūra, iedzīvotāju redzējumā visvairāk nepieciešama ir Alūksnes tautas nama renovācija (57% respondentu), sporta attīstībai nepieciešama jauna sporta centra būvniecība pilsētā, ietverot peldbaseinu (34% respondentu), savukārt tūrisma attīstībai visvairāk nepieciešama tūrisma objektu un ceļu sakārtošana (45% respondentu) (Alūksnes novada dome, 2010).

Alūksnes novada pašvaldība, piesaistot 2.59 milj. EUR publiskā finansējuma, LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenojusi 30 projektus. Šo projektu rezultātā vairākos pagastos labiekārtoti saieta nami kultūras pasākumu norises nodrošināšanai un kvalitātes uzlabošanai, veikti ceļu un ielu remonts, kā arī modernizēta siltumapgādes sistēma vairākos pagastos. Kopumā var secināt, ka Alūksnes novada pašvaldības darbība periodā 2007. – 2013.gadam, īstenojot publiskā finansējuma projektus LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā, atbilst novada iedzīvotāju un uzņēmēju interesēm.

Informācija par iedzīvotāju dzīves vidi Talsu novadā – tās priekšrocībām un trūkumiem, iegūta no Talsu novada attīstības programmas 2014. – 2020.gadam SVID analīzes kopsavilkuma (Grupa 93, 2012). Saskaņā ar to Talsu novadā ir plašs, sazarots ceļu tīkls, bet zema ceļa seguma kvalitāte un satiksmes drošība gājējiem; atalgojuma līmenis Talsu novadā ir viens no augstākajiem apkārtējā reģionā, tomēr arī bezdarba rādītāji ir augsti, pārsniedzot vidējo valsts līmeni, papildus tam novadā nepietiekami attīstīti pieaugušo pārkvalifikācijas un kvalifikācijas paaugstināšanas pakalpojumi. Talsu novadā ir attīstīts sabiedrisko pakalpojumu – skolu, veselības aprūpes, bibliotēku kultūras un sporta iestāžu, sociālā dienesta pakalpojumu tīkls, tomēr to uzturēšanas izmaksas bieži ir augstas, jo samazinās apmeklētāju skaits, kā arī tiek izmantota nolietota infrastruktūra (ūdens, siltuma tīkli, sanitārie mezgli, nav ierīkotas apsardzes sistēmas, trūkst sakaru un interneta komunikācijas, kā arī zema energoefektivitāte). Saskaņā ar SVID analīzes kopsavilkumu Talsu novadā pietrūkst labiekārtotu brīvdabas atpūtas vietu un peldvietu, kā arī nepietiekami droša un bērniem draudzīga ir apkārtnē ap izglītības iestādēm un dzīvojamajos rajonos (Grupa 93, 2012).

Talsu novada pašvaldība, piesaistot 2.7 milj. EUR publiskā finansējuma, LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenojusi 39 projektus. Šo projektu rezultātā uzlabota brīvā laika pavadīšanas un sportošanas infrastruktūra vairākos novada pagastos, īpašu uzmanību pievēršot tieši jauniešu atpūtas vajadzību risināšanai. Tāpat veikta kultūras namu rekonstrukcija, kā arī vairāki projekti vērsti uz siltumapgādes sistēmu modernizāciju. Vairāku pagastu teritorijā izveidoti gājēju un veloseliņi, veicinot satiksmes drošību novadā. Kopumā var secināt, ka Talsu novadā apstiprinātie LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projekti sekmē novada iedzīvotāju vajadzību risināšanu.

Saskaņā ar 2008.gadā īstenoto Jelgavas rajona iedzīvotāju aptauju (241 respondents) Jelgavas novadā nozīmīgākie izaicinājumi (problēmas) ir darba vietu trūkums, vietējās sabiedrības iniciatīvas trūkums, kā arī cilvēku aizplūšana no lauku teritorijām uz pilsētām (attiecīgi 72.6%, 55.6% un 52.7% respondentu). Jelgavas novada iedzīvotāji aptaujā norāda, ka no pakalpojumiem nākotnē ieguldījumi būtu jāveic bērnu rotaļu un attīstības centra izveidē, izglītības un informācijas centra izveidē, kā arī dažādu tehnisko pakalpojumu pieejamības uzlabošanā (attiecīgi 52.7%, 44.8% un 39.4% respondentu). Savukārt sabiedriskās dzīves uzlabošanai visvairāk būtu nepieciešama apmācību organizēšana, daudzdzīvokļu dzīvojamo māju pagalmu labiekārtošana, gājēju un veloseliņu izbūve, kā arī brīvdabas estrādes izveide (attiecīgi 57.7%, 50.2%, 45.2% un 42.3% respondentu) (Jelgavas rajona..., 2008).

Jelgavas novada pašvaldība, piesaistot 2.2 milj. EUR publiskā finansējuma, LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenojusi 31 projektu. Šo projektu rezultātā vairākos pagastos pilnveidoti kultūras un tautas nami, izveidoti bērnu rotaļu laukumi, izbūvēti gājēju un veloseliņi, rekonstruēti ceļi un ielas. Kopumā var secināt, ka Jelgavas novada pašvaldība, piesaistot publisko finansējumu LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā ir sekmējusi no iedzīvotāju viedokļa prioritāro novada jautājumu risināšanu, izņemot tos, kas saistīti ar

darbavietu trūkumu novadā, kas savukārt tiešā veidā nebija iespējams šī atbalsta pasākuma ietvarā.

Informācija par iedzīvotāju dzīves vidi Rēzeknes novadā – tās priekšrocībām un trūkumiem, iegūta no Rēzeknes novada attīstības programmas 2012. – 2018.gadam SVID analīzes kopsavilkuma (Baltkonsults, 2012). Saskaņā ar to Rēzeknes novadā, Rēzeknes pilsētas tiešā tuvuma ietekmē, pieejami gan veselības, gan sociālie pakalpojumi, tāpat pieejami izglītības pakalpojumi un bibliotēka. Saskaņā ar SVID analīzes kopsavilkumu, Rēzeknes novadā dzīves vides kvalitātei pietrūkst brīvu darba vietu ar pienācīgu atalgojumu, publiskie pakalpojumi ir grūti pieejami cilvēkiem ar kustību traucējumiem, novadā neattīstīta ir tehniskā jaunrade, kā arī interešu izglītības iespējas. Tāpat iedzīvotājiem Rēzeknes novadā pietrūkst brīvdabas atpūtas un sporta infrastruktūras un aprīkojuma, zemā ceļu seguma kvalitāte ierobežo drošas mobilitātes iespējas, jo īpaši ziemas periodā (Baltkonsults, 2012).

Rēzeknes novada pašvaldība, piesaistot 4.1 milj. EUR publiskā finansējuma LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā, īstenojusi 44 projektus. Šo projektu rezultātā vairākos pagastos renovēti kultūras un saietu nami, pilnveidota sporta infrastruktūra, uzlabota ceļu un ielu seguma kvalitāte, paaugstinot satiksmes drošību. Kopumā var secināt, ka piedaloties LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma publiskā finansējuma apguvē, Rēzeknes novada pašvaldība ir risinājusi novada iedzīvotājiem un uzņēmējiem būtiskas dzīves vides kvalitātes problēmas.

5.2.2.3 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu īstenošana

LAP 2007–2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” īstenošanu Latvijā noteic MK 07.07.2008 noteikumi Nr. 525 „Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā pasākumam “Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem”. Pasākuma īstenošanas vieta (mērķa teritorija) sākotnēji tika definēta Latvijas lauku teritorija, izņemot Rīgas raj. vietējās pašvaldības, kurās ir vairāk nekā 5000 iedzīvotāju, t.i., izņemot sekojošus tagadējos novadus un pagastus – Ādažu novads, Babītes novada Babītes pagasts, Baldones novads, Carnikavas novads, Garkalnes novads, Ķekavas novada Ķekavas pagasts, Mārupes novads, Olaines novads, Ropažu novads, Salaspils novads, Saulkrastu novads, Siguldas novada Mores pagasts un Siguldas pagasts, Stopiņu novads. Vēlāk novados apvienojās un mērķa teritorijas statusu zaudēja arī bijušā Rīgas raj. sākotnējie atbalsta saņēmēji - Vangažu pilsētas, Inčukalna pagasta, Allažu pagasta, Daugmales pagasta, Lēdurgas pagasta, Krimuldas un Salas pagasta pašvaldības. Visā periodā mērķa teritorijas statusam atbilst divas bijušā Rīgas raj. teritorijas – Mālpils novads un Sējas novads. LAP 2007-2013 lauku teritorijas definīcijā bija paredzēts ATR noslēgums, un tā sastāvēja no diviem posmiem: posmā līdz 2008. gada beigām neatkarīgi no iedzīvotāju skaita lauku teritorijā iekļāva pilsētas, kas nebija republikas pilsētas un rajonu centri, bet pēc tam – tikai tās ar mazāk nekā 5000 iedzīvotāju. Attiecībā uz 3.2.1. pasākumu izmaiņas īstenošanas vietas noteikšanā stājās spēkā 30.06.2009. Saskaņā ar noteikumiem, projektu pieteicēji 3.2.1.pasākumā ir vietējās pašvaldības, kuru teritorijās iespējama pasākuma īstenošana.

LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma mērķis ir atbalstīt investīcijas publiskās infrastruktūras kvalitātes uzlabošanai lauku teritorijās, lai veicinātu apdzīvotības saglabāšanos. Tomēr atbalstītās aktivitātes ir stingri ierobežotas: pašvaldību ceļu būvniecība vai rekonstrukcija; vietējas nozīmes saietu namu, brīvā laika pavadīšanas, sporta un kultūras objektu būvniecība vai rekonstrukcija; publiski pieejamas teritorijas labiekārtošana, kas tiek veikta, lai nodrošinātu rekreācijas pamatpakalpojumus, kā arī atjaunojamo energoresursu energoapgādes sistēmas būvniecība vai rekonstrukcija. Apkopojums par LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu atbalsta rādītājiem sadalījumā pa reģioniem sniegts 5.37.tabulā.

5.37.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma īstenošanas ieguldījuma un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos

Reģions	Pašvaldību skaits, kurām bija iespēja piedalīties 3.2.1.pas.	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.		Publ. fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. novados*, EUR
		skaits	%	tūkst. EUR	%		
Pierīga	18	134	14	10 935	12	81.6	102.8
Vidzeme	25	215	22	20 958	23	97.5	148.6
Kurzeme	18	206	21	17 443	19	84.7	134.9
Zemgale	20	178	18	16 045	18	90.1	106.6
Latgale	19	251	26	24 786	27	98.8	171.0
Kopā	100	984	100	90 167	100	91.6	134.2

* Analizēta informācija tikai par tiem novadiem, kas varēja pretendēt uz publiskā finansējuma piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, CDP datiem

Saskaņā ar informāciju, kas iegūta no LAD datu bāzes (2014.gada 27.februārī), kopumā 3.2.1. pasākumā apstiprināti 984 projekti ar kopējo publisko finansējumu 90.1 milj. EUR. Ievērojot, ka pasākuma īstenošana uzsākta pirms ATR, maksimālā attiecināmo izmaksu summa visam periodam noteikta pagastu līmenī – katrai teritoriālajai vienībai 199.2 tūkst. EUR. Visaugstākais apstiprinātais 3.2.1. pasākuma publiskais finansējums novērojams Latgales novados, te novērojams arī vislielākais apstiprināto projektu skaits, kā arī augstākais publiskā finansējuma apjoms uz vienu reģiona iedzīvotāju.

5.2.3 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” projektu tematiskā analīze

Novadu pašvaldību investīciju projektu saturu, piedaloties publiskā finansējuma piesaistē LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā, nozīmīgi ierobežo atbalsta saņemšanas nosacījumi MK 07.07.2008. noteikumos Nr. 525 (skat. 5.2.2.nod.). Atbilstīgi pētījuma vajadzībām izveidotajai projektu tematiskajai klasifikācijai visi 3.2.1. pasākuma projekti, kuriem uz informācijas ieguves brīdi bija statuss „noslēgts līgums” vai „sākta uzraudzība”, sadalīti grupās (skat.5.38.tab.), lai turpmāk kļūtu iespējama pēc satura līdzīgu projektu vienkopus analīze, kā arī, lai varētu novērtēt pašvaldību īstenoto projektu tematisko aptvērumu un tajos sasniegtos rezultātus šajā plānošanas periodā.

5.38.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji pa tematiskajām grupām

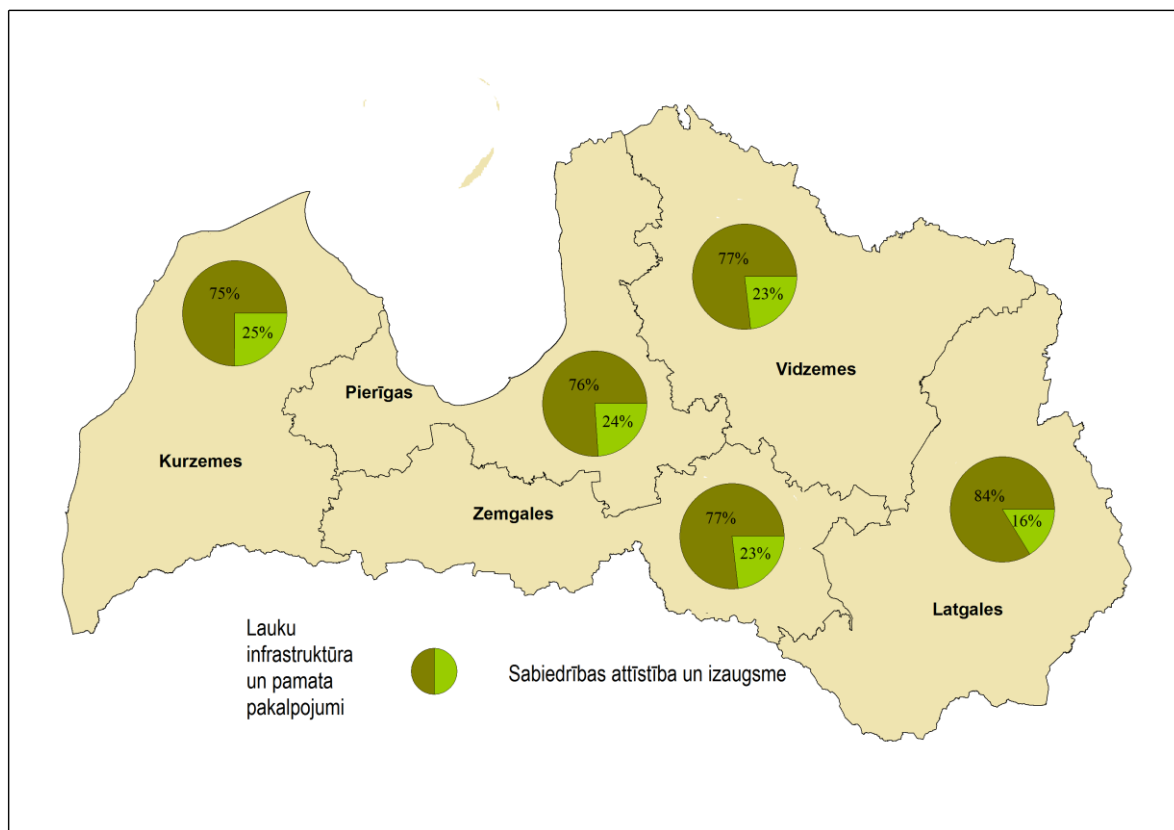
Tematiskās grupas un apakšgrupas	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais kopējais publ.fin., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji novados*, EUR/iedz.
Sabiedrības attīstība un izaugsme	191	19 320	101.1	36.2
Lauku infrastruktūra un pamatpakalpojumi	793	70 848	89.3	106.1
Kopā	984	90 167	91.6	134.2

* Analizēti dati par novadiem, kas varēja pretendēt uz publ.fin. piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pas.

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes un CDP datiem

Visvairāk Latvijā - aptuveni 80% no projektiem pēc projekta mērķa ietverti *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* tematiskajā grupā. *Sabiedrības attīstība un izaugsme* grupā apstiprināts 191 projekts ar publisko finansējumu 19.3 tūkst. EUR.

Reģionālā dalījumā apstiprinātā publiskā finansējuma struktūra ir līdzīga, izņemot Latgales reģiona pašvaldības, kurās novērojama būtiskāka *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* tematiskajā grupā ietvērto projektu publiskā finansējuma dominance pār *sabiedrības attīstības un izaugsmes* projektu publisko finansējumu (skat. 5.19.att.).

5.19.attēls. LAP 2007-2013 3.2.1.pasākumā apstiprinātā publiskā finansējuma struktūra pa tematiskajām grupām Latvijas reģionos

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, PLMP datiem

5.2.3.1 Tematiskā grupa *Sabiedrības attīstība un izaugsme*

Sabiedrības attīstība un izaugsme grupā ietverti projekti, kuros pašvaldības veikušas vietējas nozīmes saietu namu, brīvā laika pavadīšanas, sporta un kultūras objektu rekonstrukciju. Šīs grupas apstiprināto projektu izkliede pa reģioniem ir samērā vienmērīga (skat. 5.39.tab.), ar nelielu projektu skaita pārsvaru Kurzemes novados (27% no kopējā apstiprināto projektu skaita). Savukārt Vidzemes reģionā apstiprināti salīdzinoši finansiāli ietilpīgāki *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas projekti, piesaistot 52.1 EUR/iedz.

5.39.tabula. Grupas *sabiedrības attīstība un izaugsme* projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 3.2.1. pas.)

Reģions	Apstiprināto projektu		Apstiprinātais kopējais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. novados*, EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%		
Pierīga	26	14	2 573	13	98.96	32.6
Vidzeme	36	19	4 806	25	133.50	52.1
Kurzeme	51	27	4 276	22	83.84	37.3
Zemgale	36	19	3 697	19	102.70	31.0
Latgale	42	22	3 968	21	94.48	31.0
Kopā	191	100	19 320	100	101.1	36.2

* Analizēti dati par novadiem, kas varēja pretendēt uz publ.fin. piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pas.

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, CDP datiem

Sabiedrības attīstība un izaugsme grupas projektu ietekmē novados izveidoti 126 vispārējās lietošanas sporta zāles/ sporta laukumi (apstiprinātais publiskais finansējums 13.14 milj. EUR), rekonstruētas un/vai izveidotas 47 skolu sporta zāles (apstiprinātais publiskais finansējums 4.78 milj. EUR) un rekonstruētas 18 bibliotēkas (apstiprinātais publiskais finansējums 1.40 milj. EUR).

5.2.3.2 Tematiskā grupa *Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi*

Projekti, kas vērsti uz iedzīvotāju ērtību un dzīves apstākļu uzlabošanu, t.i., pašvaldību ceļu rekonstrukcija, publiski pieejamās teritorijas labiekārtošana, lai nodrošinātu rekreācijas pamatpakalpojumus pašvaldību teritorijās, kā arī atjaunojamo energoresursu energoapgādes sistēmas būvniecība vai rekonstrukcija, iekļauti *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* tematiskajā grupā. Kopumā Latvijas novados LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā apstiprināti 793 *Lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumi* grupas projekti ar publisko finansējumu 70.8 milj. EUR (skat. 5.40.tab.).

5.40.tabula. Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījumu un iznākuma rādītāji Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 3.2.1. pas.)

Reģions	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais publ.fin.,		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 iedz. novados*, EUR
	skaits	%	tūkst. EUR	%		
Pierīga	108	14	8 362	12	77.43	78.6
Vidzeme	179	23	16 152	23	90.23	114.5
Kurzeme	155	20	13 167	19	84.95	105.3
Zemgale	142	18	12 348	17	86.96	82.1
Latgale	209	26	20 818	29	99.61	143.7
Kopā	793	100	70 848	100	89.34	106.1

* Analizēti dati par novadiem, kas varēja pretendēt uz publ.fin. piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pas.

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, CDP datiem

Lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumi grupas projektu reģionālā izkliede ir samērā vienmērīga ar nelielu apstiprināto projektu skaita un publiskā finansējuma

dominanci Latgales reģiona novados. Salīdzinoši mazāku finansējumu no LAP 2007-2013 Zemgales un Kurzemes reģiona pašvaldībām ceļu infrastruktūras sakārtošanai papildina ELFLA ārpus LAP 2007-2013 finansējums cukura rūpniecības restrukturizācijas skartajam reģionam, kas šajā apkopojumā nav ietverts (Pierīgas reģionā tas ir 2%, Kurzemē -13% un Zemgalē visvairāk – 54% apmērā no LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma finansējuma reģionā).

Informācija par 3.2.1. pasākuma projektu rezultātiem sadalījumā pa *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* apakšgrupām apkopota 5.41.tabulā.

5.41.tabula. Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījuma iznākuma un rādītāji galvenajos virzienos (LAP 2007-2013 3.2.1. pas.)

Apakšgrupa	Apstiprinātie projekti		Apstiprinātais kopējais publ.fin.		Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji novados*, EUR/iedz.
	skaits	%	tūkst. EUR	%		
Lauku infrastruktūra	703	89	64 548	91	91.82	96.6
Vide atpūtai	74	9	4 620	7	62.43	6.9
Kultūrvēstures mantojums	16	2	1 680	2	105.00	2.5
Kopā	793	100	70 848	100	89.34	106.1

* Analizēti dati par novadiem, kas varēja pretendēt uz publ.fin. piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pas.

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, CDP datiem

Gan apstiprināto projektu skaita (88%), gan publiskā finansējuma apjoma ziņā (91%) lielākā daļa no *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* grupas projektiem īstenoti saistībā ar lauku infrastruktūras pilnveidi. Šīs grupas ietvarā Latvijas novados apstiprināti 365 ceļu vai ielu uzlabošanas projekti (apstiprinātais publiskais finansējums 33.05 milj. EUR), 29 projektos paredzēta siltumapgādes un energoapgādes sistēmas pilnveide (2.48 milj. EUR), 4 projekti apstiprināti publisko ēku rekonstrukcijai, ieguldot 0.31 milj. EUR publiskā finansējuma. *Lauku infrastruktūras* apakšgrupas projektu reģionālā izkliede ir samērā vienmērīga ar nelielu apstiprināto projektu skaita un publiskā finansējuma dominanci Latgales reģiona novados. Vidēji uz vienu iedzīvotāju šo projektu īstenošanai apstiprināts publiskais finansējums 96.6 EUR.

Vairāk nekā 70 3.2.1. pasākuma projekti ietverti *vide atpūtai* apakšgrupā ar kopējo apstiprināto publisko finansējumu 4.6 milj. EUR, tostarp 31 projektā plānota brīvdabas estrāžu pilnveide (apstiprinātais publiskais finansējums 2.77 milj. EUR), 14 projektos – atpūtas vietu izveide (0.47 milj. EUR), 210 tūkst. EUR publiskā finansējuma paredzēts bērnu rotaļu laukumu izveidei (13 apstiprināti projekti), vēl aptuveni 1.2 milj. EUR publiskā finansējuma paredzēts novirzīt pludmaļu, parku un citu teritoriju labiekārtošanai. Visvairāk *vide atpūtai* apakšgrupas projektu apstiprināti īstenošanai Kurzemes reģiona pašvaldībās (20 projekti jeb 27% no kopējā skaita); pārējos reģionos šīs apakšgrupas projektu izkliede ir vienmērīga (12 – 16 projekti reģionā). Tā kā labiekārtota vide atpūtai ir saistoša arī tūrisma nozares attīstībai, šīs apakšgrupas projektiem iespējams piedēvēt pastarpinātu uzņēmējdarbības veicināšanas funkciju.

Vairāk nekā 50% no 3.2.1. pasākuma projektiem *kultūrvēstures mantojuma saglabāšana* apakšgrupā paredzēti pils kompleksu un muižu rekonstrukcijai (publiskais finansējums 1.34 milj. EUR), pārējie šīs apakšgrupas projekti – muzeju un piemiņas vietu labiekārtošanu, šim mērķim piesaistot 0.34 milj. EUR publiskā finansējuma. Visvairāk projektu ar kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanas ideju apstiprināti Kurzemes pašvaldībās, savukārt Zemgales novados šādi projekti nav novēroti.

Salīdzinot novadu pašvaldību publiskā finansējuma piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma un LEADER pieejas 4.1.3. pasākumā (skat. 5.42.tab.), var secināt, ka novadu pašvaldības vienlīdz aktīvi ir darbojušās abos pasākumos. Gan LAP 3.2.1. pasākuma, gan 4.1.3. pasākumā dominē *lauku infrastruktūra* apakšgrupas projekti.

5.42.tabula. Novadu pašvaldību īstenoto projektu ieguldījuma un iznākuma rādītāji (LAP 2007-2013 3.2.1. un 4.1.3. pas.)

Tematiskā grupa un apakšgrupa	Pašvaldību 4.1.3.pasākuma projekti			Pašvaldību 3.2.1.pasākuma projekti		
	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais kopējais publ. fin., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais kopējais publ. fin., tūkst. EUR	Publ.fin. vidēji uz 1 proj., tūkst. EUR
Lauku ekonomika	44	442	10			
Sabiedrības attīstība un izaugsme	380	2 782	7	191	19 320	101
- sabiedrības attīstība	266	2 137	8	191	19 320	101
- pašdarbība	114	645	6			
Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi	536	5 053	9	793	70 848	89
- lauku infrastruktūra	227	2 160	10	703	64 548	92
- veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi	90	794	9			
- vide atpūtai	166	1 653	10	74	4 620	62
- vides aizsardzība	4	31	8			
- kultūrvēstures mantojums	49	414	8	16	1 680	105
Kopā	960	8 276	9	984	90 167	92

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, CDP datiem

LEADER pieejas ietvaros pašvaldību īstenotie projekti bijuši publiskā finansējuma ziņā mazāk ietilpīgi (saistībā ar ierobežotu attiecināmo izmaksu apjomu uz vienu projektu). Tāpat LEADER pieejas ietvaros, ievērojot lielāku projektu satura tematisko brīvību, pašvaldības īstenojušas gan ar uzņēmējdarbības veicināšanu saistītu projektus, gan pašdarbības projektus, gan projektus, kas uzlabo veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu pieejamību, kā arī projektus, kas vērsti uz vides aizsardzību. Salīdzinot LEADER un 3.2.1.pasākumu projektu plānoto saturu (mērķus) vienas tematiskās grupas ietvarā, var secināt, ka projekti ir viens otru papildinoši. Ja 3.2.1. pasākumā uzsvars ir uz ceļu, siltumtrašu, kultūras un saietu namu, kā arī sporta infrastruktūras rekonstrukciju, tad LEADER projekti vairāk tendēti uz atbilstošā aprīkojuma iegādi, piemēram, norāžu ierīkošana, skatuves aprīkojuma iegāde kultūras namiem, sporta aprīkojuma iegāde sporta zālēm. Tematiski līdzīgi ir pašvaldību īstenotie projekti apakšgrupas *vide atpūtai* ietvaros (gan LEADER, gan 3.2.1. pasākuma projektos labiekārtotas atpūtas vietas brīvā dabā – parki, brīvdabas estrādes, bērnu rotaļu laukumi).

5.2.4 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma „Pamatpakalpojumi ekonomikai un iedzīvotājiem” projektu rezultāti un to ietekme

5.2.4.1 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenoto projektu pašsvars

Projektu pašsvars norāda uz projektu īpatsvaru kopējā apjomā, kuri tiktu īstenoti pilnā apmērā arī bez publiskā finansējuma. Informācija par pašvaldību 3.2.1. pasākumā īstenoto projektu pašsvaru iegūta no pašvaldību aptaujām. Pieņemts, ka projekta pašsvars ir 1, ja projekts pilnā apmērā tiktu īstenots bez publiskā finansējuma piesaistes; projekta pašsvars ir 0 – ja projekts netiktu īstenots bez atbalsta un 0.5, ja projekts bez publiskā finansējuma tiktu īstenots daļēji (t.sk., ilgākā laika periodā). Vidējais pašsvara rādītājs iegūts, sverot atsevišķo projektu pašsvaru ar attiecināmām izmaksām.

Analizējot 3.2.1. pasākuma projektu pašsvara aprēķina rezultātus, sadalījumā pa tematiskajām grupām un to apakšgrupām, var secināt, ka visaugstākais pašsvars ir *sabiedrības attīstība* un *vide atpūtai* apakšgrupas projektiem, attiecīgi 34% un 31% (skat. 5.43.tab.). Tas nozīmē, ka no simts *sabiedrības attīstība* apakšgrupas projektiem, 34 projekti tiktu īstenoti arī bez publiskā finansējuma.

5.43.tabula. Aptaujātajās pašvaldībās īstenoto 3.2.1. pasākuma projektu pašsvars sadalījumā pa tematiskajām grupām (LAP 2007-2013)

Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Pašsvars, %
Sabiedrības attīstība	34
Lauku infrastruktūra	23
Vide atpūtai	31
Kultūrvēstures mantojuma saglabāšana	27
Kopā	26

Avots: aprēķini pēc pašvaldību aptaujas datiem

Salīdzinājumā ar LEADER pieejas projektiem 3.2.1. pasākuma projektiem pašsvars vidēji ir zemāks (attiecīgi 36% un 26%), tomēr tematisko apakšgrupu (*sabiedrības attīstība*, *vide atpūtai*, *kultūrvēstures mantojuma saglabāšana*) ietvaros gan LEADER, gan 3.2.1. pasākuma projektu pašsvars ir gandrīz identisks. Atšķirība vērojama *lauku infrastruktūra* apakšgrupas projektos, kur 3.2.1. pasākuma projektu pašsvars ir zemāks nekā LEADER pieejas šīs grupas projektiem, attiecīgi 23% un 47%. Kā viens no skaidrojumiem šādām atšķirībām vienas tematiskās apakšgrupas ietvaros varētu būt projektu attiecināmo izmaksu apmērs, kas LEADER pieejas *lauku infrastruktūras* projektiem ir būtiski zemāks nekā 3.2.1. pasākuma šīs grupas projektiem, līdz ar to pašvaldības, iespējams, varētu šos projektu īstenot arī bez publiskā finansējuma piesaistes.

5.2.4.2 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to ietekme

Iegādājoties preces un pakalpojumus (veicot ieguldījumus) projektu ietvaros, ienākumus gūst šo preču un pakalpojumu ražošanas faktoru īpašnieki, kas turpmāk caur citu preču pieprasījumu rada pamatu jaunu ienākumu gūšanai, kas turpina radīt ienākumus.

Lai novērtētu LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektos veikto ieguldījumu multiplikatora efektu (ietekmi uz ienākumu gūšanu), izmantots projektu pašsvars, aizplūdes efekts, kā arī ievērtēts multiplikators. Aprēķinos izmantotā aizplūdes efekta avots ir

pašvaldību īstenotie projekti 4.1.3. pasākumā, ievērojot, ka pētījuma ietvaros netika iegūti dati atsevišķi par iegāžu izcelsmes attiecību 3.2.1. pasākuma projektos.

Projektu attiecināmās izmaksas (*bruto ieguldījumi*) koriģējot ar projektu pašvaru, tiek iegūti *neto ieguldījumi*, t.i., ieguldījumi, kas rodas publiskā finansējuma ietekmē. Koriģējot neto ieguldījumus ar iegāžu izcelsmes attiecību, tiek iegūti vietējo ražotāju tīrie (*neto*) ienākumi, kas rodas, to projektu īstenošanas ietekmē, kuri bez publiskā finansējuma netiktu īstenoti. Ievērtējot multiplikatoru (1.3, skat. 4.2.nod.), tiek iegūti vietējo ražotāju ienākumi, t.sk., multiplikatora ietekmē papildus gūtie ienākumi (skat. 5.44.tab.).

5.44.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi

Rādītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR*	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj. EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	101.95	74.61	43.43	13.03	56.46
Pamatlīdzekļi	0.17	0.13	0.07	0.02	0.09
Vispārējās izmaksas	3.06	2.26	2.26	0.68	2.93
Kopā	104.18	77.00	45.75	13.73	59.48

* aizplūdes efekta aprēķināšanai izmantota informācija par iegāžu izcelsmes attiecību pašvaldību īstenotajos projektos LAP 2007-2013 4.1.3. pasākumā

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datubāzes, pašvaldību aptaujas, CSP datiem

Novērtējums liecina, ka īstenotie 3.2.1. pasākuma projekti veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem, radot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 45.8 milj. EUR vērtībā. Ievērtējot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā tālāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 13.7 milj. EUR vērtībā.

5.45.tabulā apkopoti *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas 3.2.1. pasākuma projektos veikto ieguldījumu multiplikatora efekta novērtējuma rezultāti.

5.45.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupā

Rādītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecin. izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR*	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	21.77	14.44	8.41	2.52	10.93
Pamatlīdzekļi	0.09	0.08	0.04	0.01	0.05
Vispārējās izmaksas	0.57	0.36	0.36	0.11	0.47
Kopā	22.44	14.88	8.80	2.64	11.44

* aizplūdes efekta aprēķināšanai izmantota informācija par iegāžu izcelsmes attiecību pašvaldību īstenotajos projektos LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datubāzes, pašvaldību aptaujas, CSP datiem

Ieguldot *sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas projektos, pašvaldības radījušas pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem, sniedzot vietējiem ražotājiem ienākumus aptuveni 8.8 milj. EUR vērtībā. Ievērtējot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus aptuveni 2.6 milj. EUR vērtībā.

5.46.tabulā apkopoti *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* grupas projektos veikto ieguldījumu ietekmes novērtējuma rezultāti.

5.46.tabula. LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* grupā

Rādītājs	Bruto ieguldījumi (noslēgto proj. attiecināmās izmaksas), milj.EUR	Neto ieguldījumi, milj.EUR	Neto ieguldījumu radītie ienākumi Latvijā, milj.EUR	Papildus ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR	Kopējie ienākumi multiplikatora ietekmē, milj.EUR
	a	b	c	d	(c+d)
Būvniecība	79.18	60.17	35.02	10.51	45.53
Pamatlīdzekļi	0.07	0.06	0.03	0.01	0.04
Vispārējās izmaksas	2.49	1.90	1.90	0.57	2.47
Kopā	81.74	62.12	36.95	11.08	48.03

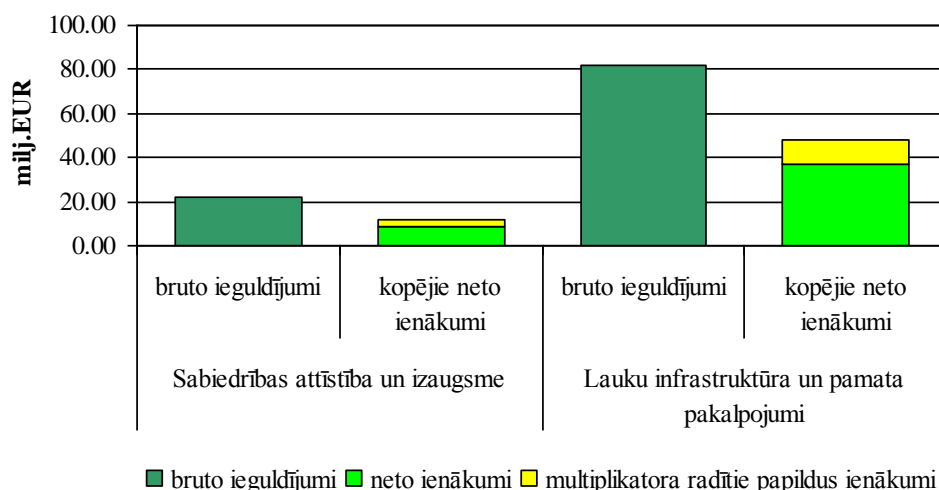
* aizplūdes efekta aprēķināšanai izmantota informācija par iegāžu izcelsmes attiecību pašvaldību īstenotajos projektos LAP 2007-2013 4.1.3.pasākumā

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datubāzes, pašvaldību aptaujas, CSP datiem

Saskaņā ar novērtējumu ieguldījumi *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* projektos veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm, radot ienākumus vietējā ekonomikā ap 37 milj. EUR. Ievērtējot multiplikatoru, šie ienākumi vietējā ekonomikā turpmāk rada vēl papildus ienākumus ap 11 milj. EUR. Pašvaldību īstenotajiem ieguldījumiem *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* projektos 3.2.1. pasākumā (ievērojot, ka attiecināmās izmaksas šajā pasākumā ir bijušas vairākas reizes lielākas nekā 4.1.3. pasākumā), saskaņā ar novērtējumu ir sagaidāms vairākas reizes lielāks ienākumu gūšanas potenciāls nekā LEADER projektiem, kas īstenoti šīs tematiskās grupas ietvaros.

5.20.attēlā atspoguļoti LAP 2007-2014 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to ietekmē radītie kopējie neto ienākumi vietējiem ražotājiem (t.sk., ievērtējot multiplikatoru), sadalījumā pa projektu tematiskajām grupām.

Sabiedrības attīstība un izaugsme grupas LEADER projektos veiktie ieguldījumi, veidojot pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm, apjoma ziņā uzrāda mazāku kopējo ienākumu radīšanas potenciālu, tomēr arī ieguldījumi šo projektu īstenošanā bijuši apjoma ziņā mazāki nekā *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* tematiskās grupas projektos.

5.20.att.LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumi un to radītie ienākumi

* aizplūdes efekta aprēķināšanai izmantoti dati par iegāžu izcelsmes attiecību pašvaldību īstenotajos projektos LAP 2007-2013 4.1.3. pas.

Avots: autoru aprēķini pēc LAD datubāzes, pašvaldību aptaujas, CSP datiem

5.2.4.3 LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu saglabātās un radītās darba vietas un to radītie ienākumi

Novērtējums par LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanas rezultātā saglabātajām un jaunradītajām darba vietām pilna laika ekvivalentā pētījuma vajadzībām iegūts no novadu pašvaldību aptaujām. Šī informācija izmantota gan kā tiešs projektu ietekmes uz uzņēmējdarbību rādītājs, gan arī tā izmantota, lai novērtētu saglabāto un jaunradīto darba vietu iespējamo devumu vietējai ekonomikai ienākumu veidā (kā darba alga nākamo trīs gadu laikā), vienas darba vietas (PLE) saglabāšanas un radīšanas publiskā finansējuma izmaksas, kā arī noteiktu saglabāto un jaunradīto darba vietu (PLE) radīto ienākumu attiecību pret izlietoto publisko finansējumu. Novērtējuma bruto rezultāti par 3.2.1. pasākuma projektu ietekmi uz nodarbinātību un nākotnes ienākumu gūšanu aptaujāto pašvaldību teritorijās, sniegti 5.47.tabulā.

5.47.tabula. Aptaujāto pašvaldību īstenotajos 3.2.1. pasākuma projektos radītās darba vietas, ienākumi un atbalsta atdeve – bruto rezultāti (LAP 2007-2013)

Tematiskā apakšgrupas	Saglabātās darba vietas		Jaunradītās darba vietas		Radītie papildus ienākumi darba algas veidā, milj.EUR	Atbalsta atdeve uz darba vietām (=darba vietu publ. fin.), tūkst.EUR	Atbalsta atdeve pret radītajiem ienākumiem (=atbalsta radītie ienākumi darba algas veidā), EUR
	tiešās	ne-tiešās	tiešās	ne-tiešās			
Sabiedrības attīstība	125.8	233.0	27.3	7.7	4.3	21.8	0.5
Lauku infrastruktūra	323.4	622.1	66.6	51.5	12.2	33.7	0.3
Vide atpūtai	2.9	53.3	2.3	1.5	0.7	41.3	0.3
Kultūrvēstures mantojums	21.6	7.0	4.8	0.0	0.4	22.7	0.5
Kopā	473.6	915.4	100.8	60.7	17.5	30.7	0.4

Avots: aprēķini pēc pašvaldību aptaujas datiem; VID datiem

Saskaņā ar aptauju rezultātiem, īstenojot projektus LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā, aptaujātajās pašvaldībās saglabātas 473.6 tiešās un 915.4 netiešās darbvietas, savukārt jaunradītas 100.8 tiešās un 60.7 netiešās darba vietas. Tematiskajā sadalījumā vislielākā ietekme gan uz tiešo, gan netiešo darba vietu saglabāšanu un jaunradi bijusi *lauku infrastruktūra* apakšgrupas projektiem (attiecīgi 323.4 tiešās un 622.1 netiešās saglabātās un 66.6 tiešās un 51.5 netiešās jaunradītās darba vietas). Savukārt *vide atpūtai* apakšgrupas projektiem bijusi visnenožīmīgākā ietekme uz tiešo darba vietu saglabāšanu un jaunradi (attiecīgi 2.9 un 2.3 darba vietas), un *kultūrvēstures mantojuma saglabāšana* apakšgrupas projektiem bijusi niecīga ietekme uz netiešo darba vietu saglabāšanu (7 darba vietas), šīs grupas projektiem nav bijusi ietekme uz netiešo darba vietu radīšanu.

LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanas ietekmē aptaujātajās pašvaldībās, pieņemot, ka saglabātās un radītās darba vietas pastāvēs vismaz trīs gadus, kā arī tiks atalgotas vismaz vidējā līmenī (saskaņā ar VID datiem par darba ņēmēju vidējiem bruto ienākumiem konkrētajā teritorijā), turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 17.5 milj. EUR apmērā. Publiskā finansējuma izmaksas, kas saistītas ar vienas darba vietas radīšanu/ saglabāšanu, novērtētas 30.7 tūkst. EUR apmērā. Balstoties uz aptaujā gūto informāciju, novērtēts, ka 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanā aptaujātajās pašvaldībās katrs ieguldītais eiro publiskā finansējuma, varētu radīt 0.4 EUR iespējamus nākotnes ienākumus darba algas veidā (ar pieņēmumu, ka projektu ietvaros saglabātās un radītās darba vietas pastāvēs un tiks atalgotas vismaz trīs gadus).

Attiecinot pašvaldību aptaujas datus sadalījumā pa grupām uz visiem Latvijā LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenotajiem projektiem (visu publisko finansējumu), iegūstam 3.2.1. pasākuma projektu iespējamo kopējo devumu vietējai ekonomikai, kas tiek panākts, veicinot nodarbinātību un potenciālo ienākumu gūšanu (darba algas veidā):

- saglabātas 2.7 tūkst. un jaunradītas 0.3 tūkst. darba vietas PLE (t.sk., 0.2 tūkst. jaunradītas tiešās darbvietas);
- kopējie iespējamie nākotnes ienākumi darba algas veidā 33.6 milj. EUR;
- sagaidāmie projektu īstenošanas ietekmē radītie iespējamie nākotnes ienākumi darba algas veidā par nedaudz vairāk kā 1/3 kompensētu projektu īstenošanā ieguldīto publisko finansējumu – uz vienu ieguldīto eiro turpmākajos trīs gados darba algas veidā varētu rasties ienākumi 0.37 EUR.

Koriģējot projektu īstenošanas bruto rezultātus aptaujātajās pašvaldībās ar projektu pašsvaru, novērtēta LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenoto projektu tīrā (*neto*) ietekme uz nodarbinātību un iespējamo nākotnes ienākumu gūšanu (t.i., vērtētas tikai tās darba vietas un ar tām saistītie ienākumi, kuru saglabāšanu vai radīšanu nodrošinājusi publiskā finansējuma pieejamība) aptaujātajās pašvaldībās. Novērtējuma rezultātus skat. 5.48.tab.

5.48.tabula. Aptaujāto pašvaldību īstenotajos 3.2.1. pasākuma projektos radītās darba vietas, ienākumi un atbalsta atdeve – neto rezultāti (LAP 2007-2013)

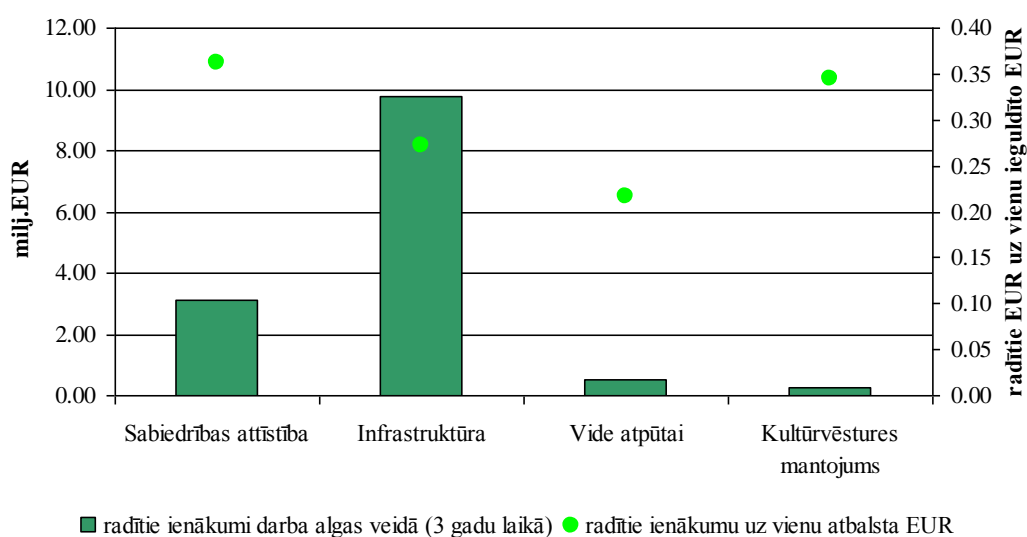
Tematiskā apakšgrupa	Saglabātās darba vietas		Jaunradītās darba vietas		Radītie papildus ienākumi darba algas veidā, milj.EUR	Atbalsta atdeve uz darba vietām (=darba vietu publ. fin.), tūkst.EUR	Atbalsta atdeve pret radītajiem ienākumiem (=atbalsta radītie ienākumi darba algas veidā), EUR
	tiešās	netiešās	tiešās	netiešās			
Sabiedrības attīstība	85.2	176.5	21.0	3.9	3.1	30.0	0.4
Lauku infrastruktūra	252.7	522.0	51.8	27.2	9.8	42.0	0.3
Vide atpūtai	1.5	41.1	1.3	1.3	0.5	54.9	0.2
Kultūrvēstures mantojums	15.3	6.0	3.9	0.0	0.3	30.1	0.3
Kopā	354.6	745.7	78.0	32.3	13.7	39.4	0.3

Avots: aprēķini pēc pašvaldību aptaujas datiem; VID datiem

Saskaņā ar novērtējumu, LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanā ieguldītā publiskā finansējuma ietekmē aptaujātajās pašvaldībās varētu tikt sasniegti šādi neto nodarbinātības un iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas rezultāti:

- projektu rezultātā saglabātas 354.6 tiešās un 745.7 netiešās darba vietas PLE;
- projektu īstenošanas rezultātā jaunradītās 78 tiešās un 32.3 netiešās darba vietas PLE;
- saglabāto un radīto darba vietu ietekmē, turpmāko trīs gadu laikā varētu tikt radīti papildus ienākumi darba algas veidā 13.7 milj. EUR;
- uz vienu ieguldīto eiro publiskā finansējuma turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 0.3 EUR apmērā.

Aptaujāto pašvaldību īstenotajos 3.2.1. pasākuma projektos radīto darbvietu ienākumi un atbalsta neto atdeve tematisko grupu dalījumā atspoguļoti 5.21.attēlā.

5.21.attēls. Aptaujāto pašvaldību īstenotajos 3.2.1. pasākuma projektos radīto darba vietu ienākumi un atbalsta atdeve – neto rezultāti (LAP 2007-2013)

Avots: aprēķini pēc pašvaldību aptaujas datiem; VID datiem

Piemērojot projektu pašvaru un attiecinot pašvaldību aptaujas datus sadalījumā pa tematiskajām grupām uz visiem Latvijā 3.2.1. pasākumā īstenotajiem projektiem (visu publisko finansējumu), iegūstam 3.2.1. pasākuma projektu īstenošanā ieguldītā publiskā finansējuma iespējamo neto kopējo devumu vietējai ekonomikai, kas tiek panākts veicinot nodarbinātību un potenciālo nākotnes ienākumu gūšanu (darba algas veidā):

- projektu īstenošanas rezultātā saglabātas 2.1 tūkst. darba vietas PLE;
- projektu rezultātā jaunradītas 0.2 tūkst., t.sk., 0.15 tūkst. tiešās darba vietas PLE;
- pateicoties saglabātajām un radītājām darba vietām, turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties papildus ienākumi darba algas veidā 26.2 milj. EUR;
- uz vienu ieguldīto eiro publiskā finansējuma turpmāko trīs gadu laikā varētu rasties ienākumi darba algas veidā 0.29 EUR apmērā.

6. SECINĀJUMI UN IETEIKUMI

6.1. Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz LAP 2007-2013 LEADER pieejas īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību laukos Latvijā

6.1.1 Secinājumi

- LEADER pieeja Latvijā tiek īstenota, aptverot 100% teritorijas, kas atbilst LEADER nosacījumiem, tas ir teicams sasniegums, ievērojot, ka LEADER pieejas ieviešana Latvijā uzsākta kopš 2000.gadā (kopumā ES dalībvalstīs LEADER pieeja tiek īstenota kopš 1994.gada).
- LAP 2007-2013 ietvaros LEADER pieeju Latvijā īsteno 40 vietējās rīcības grupas, vidēji vienā VRG aptverot 24.4 tūkst. iedzīvotāju un 1.6 tūkst. km² lielu platību. VRG teritoriālais un iedzīvotāju skaita pārklājums nav vienmērīgs, atšķirīgs ir arī VRG ģeogrāfiskais novietojums attiecībā pret Rīgu un citām republikas pilsētām, tomēr pētījumā veiktā VRG grupēšana un tipoloģisko grupu izpēti rezultāti norāda, ka LEADER pieejas īstenošana (t.i., apstiprināto projektu skaits, apstiprinātais publiskais finansējums uz vienu projektu, vai iedzīvotāju) nav viennozīmīgi saistīta ar VRG lielumu, atrašanās vietu vai iedzīvotāju blīvumu.
- Kopumā VRG izstrādāto vietējās attīstības stratēģijas izvirzīto prioritāšu un rīcību līmenī ir saskaņotas ar reģionālā līmeņa teritorijas attīstības plānošanas dokumentos ietvertajiem uzstādījumiem. Tomēr praksē VAS īstenošana nav sabalansēta: VAS prioritātēs un rīcības plaši ietverta uzņēmējdarbības attīstība, tomēr praksē šādas investīcijas īstentas salīdzinoši maz (18% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma). VAS īstenošanā LAP 2007-2013 kontekstā dominē (Pierīgas un Vidzemes reģiona VRG nereti pārsniedzot 50% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma) projekti, kas sekmē aktīvās atpūtas, brīvā laika pavadīšanas, kā arī kultūras un sporta infrastruktūras attīstību.
- Uzņēmējiem līdz šim bijusi maza interese piedalīties publiskā finansējuma piesaistē caur LEADER pieeju, jo uz komercdarbību vēršiem projektiem piemērota zemāka atbalsta likme nekā biedrību vai pašvaldību īstenojamiem projektiem; uzņēmējiem ir grūtības saņemt aizņēmumu kredītiestādēs projekta īstenošanai, kā arī atbalsts paredzēts tikai pamatlīdzekļu iegādei, kas neatsver uzņēmējdarbības uzsākšanai nepieciešamos citus (pārējos) ieguldījumus (tostarp apgrozāmo līdzekļu iegādi un darbības uzturēšanas izmaksas). PVN tiek pieskaitīts projekta attiecināmajām izmaksām, savukārt uzņēmējiem neatkarīgi no statusa PVN ir neattiecināmā izmaksa, kas PVN nemaksātājiem būtiski samazina reālo atbalsta intensitātes likmi.
- Tikai neliela daļa LAP 2007-2013 LEADER projektu uzskatāmi par inovatīviem un savstarpēju mijiedarbību rosinājošiem, turklāt daudzi projekti tikai nedaudz atšķiras no citu publiskā finansējuma aktivitāšu ietvaros īstenojamiem projektiem vai būtiski iziet ārpus tradicionālo pašvaldību funkciju izpildes. Tomēr jāatzīst, ka LEADER 2007-2013 publiskais finansējums ļāvis īsteno virkni tādu projektus, kas citādi visdrīzāk nebūtu iespējami, un kas skar tādas nozīmīgas vērtības kā kultūras tradīciju saglabāšanu, jaunu zināšanu un prasmju ieguvī, saturīgu brīvā laika pavadīšanu, vietējās iniciatīvas rosināšanu. Pēc kopējā finansējuma saturiskā sadalījuma redzams, ka Latvijā LEADER pieejā augstu tiek novērtēta sociālā kapitāla attīstīšana.

- VRG pašnovērtējumos arī uzsvērti galvenokārt kvalitatīvi ieguvumi no LEADER pieejas īstenošanas: iedzīvotāju ciešāka sadarbība, aktīvāka līdzdalība vietējās teritorijas attīstības jautājumu risināšanā, iespēja attīstīt iemaņas un prasmes, kā arī piekopt veselīgu dzīves veidu, kā arī iespēja apzināt, attīstīt vietējo kultūrvēsturisko mantojumu un dabas vērtības. Šāds novērtējums ir saskanīgs ar pētījumu par LEADER pieejas īstenošanu citās ES dalībvalstīs pausto viedokli, ka LEADER pieeja augstu novērtē sociālā kapitāla lomu attīstības programmēšanā un ir vērsta uz tā potenciāla izmantošanu vietējā mērogā, ļauj saglabāt un attīstīt reģionālo dažādību un veicina lauku iedzīvotāju izglītošanos, pieredzes apmaiņu un sadarbības spēju uzlabošanu.
- Lai gan LAP 2007-2013 LEADER pieejas īstenošanas vidus termiņa novērtējumā 2011.gadā secināts, ka, īstenojot VAS, tiek radīta rosība vietējā līmenī īstermiņā, tomēr jūtami dzīves kvalitāti uzlabojoši rezultāti ilgtermiņā izpaliek, iedzīvotāji un uzņēmēji saskaņā ar VRG veiktajām aptaujām 2013. un 2014.gadā novēro un pozitīvi novērtē LEADER pieejas īstenošanas ietekmē vietējā teritorijā notikušās pārmaiņas – teritorijas labiekārtošanas rezultātus. Tādējādi var cerēt, ka situācija ar LEADER 2007-2013 pieejas īstenošanas ilgtermiņa rezultātiem ir uzlabojusies, tomēr, lai izdarītu konkrētus secinājumus, nepieciešams veikt novērtējumu pēc vidus termiņa novērtējumam līdzvērtīgas metodoloģijas.
- VAS īstenošanai ietvaros, vidēji Latvijā piesaistīti 31.3 EUR/iedz. apstiprinātā publiskā finansējuma no ELFLA, vidēji viena projekta īstenošanā ieguldot 8.5 tūkst. EUR. Reģionālā dalījumā visaugstākais kopējais apstiprinātais publiskais finansējums novērojams Pierīgas VRG teritorijās. Apstiprinātā publiskā finansējuma ietilpīgāki projekti īstenoti Kurzemes un Zemgales reģionos, savukārt būtiski mazāks publiskais finansējums uz vienu projektu ieguldīts Latgales reģiona VRG teritorijās. VAS īstenošanai kopumā ir saistība ar teritorijas apdzīvotības izmaiņām, tomēr tā ir vāja un nerada tiešā veidā iespēju novērtēt cēloņu un sekū sakarības.
- Tikai 57% no visiem LAD iesniegtajiem projektiem tiek apstiprināti, norādot, ka interese par projektu īstenošanu LEADER pieejā ir apjomīgāka nekā periodā piešķirtais publiskais finansējums pieļauj.
- LEADER 2007-2013 ietvaros aktīvākie projektu īstenotāji (67% no kopējā skaita) ir biedrības un nodibinājumi, aptverot 63% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma. Aptuveni ¼ daļa no projektu īstenotājiem ir uzņēmēji, tomēr šajā gadījumā projektu finansiālā ietilpība ir ievērojami mazāka, aptverot tikai 10% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma; 7% ir pašvaldības (t.sk., pašvaldību uzņēmumi un iestādes), aptverot 27% apstiprinātā publiskā finansējuma. Projekta īstenotāju struktūra ir dažādas sabiedrības pārstāvju un interešu grupas aptveroša.
- Lielākā daļa no projektiem, kas apstiprināti LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pasākumā, ir unikālu pieteicēju projekti, tomēr šie projekti kopumā aptver tikai 1/3 no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma; savukārt aptuveni 4% no kopējā projektu īstenotāju skaita ir apstiprināti vairāk nekā 5 projekti, aptverot 25% no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma. Reģionālā dalījumā iespējams novērot, ka Latgales un Zemgales reģionā vairāk nekā vidēji valstī atkārtojas vieni un tie paši apstiprināto projektu īstenotāji. Šāda projektu pieteicēju struktūra pastiprina atsevišķos Latvijas VRG pašnovērtējumos, kā arī Eiropas Revīzijas palātas ziņojumā izteikto secinājumu, ka projektu īstenotāju vidū novērojams liels VRG pārvaldē iesaistīto personu īpatsvars un norāda uz iespējamām nepilnībām VRG darbībā (iespējams,

nepietiekama informācijas izplatīšana, nespēja motivēt vietējos iedzīvotājus, trūkumi projektu atbilstības izvērtēšanā u.c.).

- LAP 2007-2013 LEADER projektu tematiskajā sadalījumā gan skaita, gan apstiprinātā publiskā finansējuma apjoma ziņā dominē grupas *sabiedrības attīstības un izaugsmes* (44% no apstiprināto projektu un 42% publiskā finansējuma). Otrā nozīmīgākā grupa ir *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* (, saglabāšanu, nodrošināšanu; apkārtējās vides pievilcības vairošanu. Ar uzņēmējdarbības attīstību tieši saistītie projekti (grupa *lauku ekonomika*) veido aptuveni piekto daļu kopējā apstiprināto projektu un publiskā finansējuma apjomā. Šāda apstiprināto projektu un publiskā finansējuma struktūra apstiprina VRG pašnovērtējumos pausto viedokli par svarīgākajiem ieguvumiem no LEADER pieejas īstenošanas saistībā ar iedzīvotāju izglītošanos, sadarbības spēju un iniciatīvas attīstību, kā arī uzlabojumiem infrastruktūrā, kas saistīta ar kultūras un sporta aktivitātēm.
- Grupā *lauku ekonomika* īstenotie projekti, salīdzinājumā ar citu tematisko grupu projektiem bijuši finansiāli mazāk ietilpīgi, vidēji uz projektu ieguldot 5.8 tūkst. EUR. Lielākā daļa no šīs grupas projektiem tieši saistīti ar komercdarbības (galvenokārt lauksaimnieciskās ražošanas, mājražošanas, amatniecības, rekreācijas pakalpojumu un sadzīves pakalpojumu) attīstību, tostarp daži projekti īstenoti sociālās uzņēmējdarbības jomā. Biedrības īstenojušas projektus, kuros nosakāma ražotāju kooperēšanās ražošanas izmaksu samazināšanas nolūkā. Ar komercdarbību saistīto projektu pašsvars liecina, ka gandrīz puse no īstenotajiem projektiem tiktu īstenoti arī bez publiskā finansējuma, norādot gan uz projektu augsto nepieciešamību (projektu īstenošanu lēmumu pārdomātību). Savukārt tikai 1/5 no biedrību un pašvaldību īstenojamiem uzņēmējdarbības veicināšanas projektiem tiktu īstenota bez publiskā finansējuma pieejamības. *Lauku ekonomikas* grupas projektos veiktajām iegādēm raksturīgs salīdzinoši augsts aizplūdes efekts – gandrīz divas trešdaļas ieguldījumu saistīti ar ārvalstu izcelsmi un mazāk nekā 1/5 daļa ieguldījumu saistīti ar reģionu, kurā ietilpst konkrētais VRG. Šāda iegāžu izcelsmes attiecība galvenokārt skaidrojama ar to, ka uzņēmēji projektu ietvaros iegādājušies ražošanā nepieciešamo tehnoloģisko aprīkojumu, kādu Latvijā neražo.
- Grupas *sabiedrības attīstība un izaugsme* projekti salīdzinājumā ar *lauku ekonomikas* grupas projektiem ir finansiāli ietilpīgāki (vidēji 8.2 tūkst. EUR/proj. un 13.3 EUR/iedz.). Īstenojot šos projektus galvenokārt uzlabota izglītības pakalpojumu kvalitāte un paplašinātas saturīga brīvā laika pavadīšanas iespējas, kā arī uzlabota vietējās pārvaldes un sadarbības spējas. Tikai 1/3 daļa no šīs grupas īstenojamiem projektiem tiktu īstenoti arī bez publiskā finansējuma. *Sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas *pašdarbības* apakšgrupas projektiem lielākā mērā nekā citu tematisko grupu projektiem raksturīga iegāžu vietējā (reģions, kurā ietilpst konkrētais VRG) izcelsme – vairāk nekā 1/3 ieguldījumu rada ienākumus vietējās apkārtnes ražotājiem – galvenokārt tautas tērpu, un to elementu, kā arī skatuves tērpu darinātājiem.
- Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektos ieguldījumi galvenokārt īstenoti publiski pieejamās infrastruktūras (kultūras namu aprīkojuma pilnveide, atpūtas vietu labiekārtošana, bērnu rotaļu laukumu izveide u.c.) un pakalpojumu (galvenokārt veselības aprūpe un sociālie pakalpojumi) kvalitātes un pieejamības uzlabošanā. Šīs grupas projektiem raksturīgs salīdzinoši augsts pašsvars, norādot gan uz īstenoto projektu augsto nepieciešamību, gan arī zemo inovāciju līmeni tajos (tiek risinātas iedzīvotāju pamatvajadzības). Ievērojot, ka *lauku*

infrastruktūra un pamata pakalpojumi grupas projektos ieguldījumi bieži saistīti ar būvniecības darbu veikšanu, projektiem raksturīga salīdzinoši augsta (vairāk nekā puse) vietējo iegāžu attiecība pret importu.

- LAP 2007-2013 LEADER projektiem ir ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību laukos, kas pētījumā novērtēta kā ietekme uz darba vietu saglabāšanu un jaunradi, kā arī nākotnes ienākumu gūšanas iespējām, kas rodas gan publiskā finansējuma ieguldījumu rezultātā, gan projektu īstenošanas rezultātā, radot un saglabājot darba vietas (darba algas veidā).
- Ieguldījumi apstiprinātajos LAP 2007-2013 LEADER projektos kopumā veido pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem (atsevišķos projektos to īstenošanas laikā tiek nodrošinātas arī darba vietas), radot vietējiem ražotājiem iespējamus nākotnes ienākumus saskaņā ar novērtējumu aptuveni 17.3 milj. EUR vērtībā. Lai arī ieguldījumu radītais iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas efekts nav liels, LEADER pieejas īstenošana īpaši nozīmīga bijusi pieprasījuma pēc vietējo daiļamatniecības meistarū, mēbeļu ražotāju un rotaļu laukumu elementu ražotāju precēm un pakalpojumiem veidošanā.
- Novērtējums par īstenoto LEADER projektu saglabātajām un jaunradītajām darba vietām liecina, ka to nākotnes radītie ienākumi varētu kompensēt vismaz pusi no publiskā finansējuma apmēra, kas izlietots LEADER projektu finansēšanai. Uz tiešo darba vietu saglabāšanu un radīšanu vislielākā ietekme bijusi *uzņēmējdarbības* grupas projektiem, bet netiešo darba vietu saglabāšanu un radīšanu - *sabiedrības attīstības* grupas projektiem.

6.1.2 Ieteikumi LEADER pieejas īstenošanas iespējamai pilnveidei

- LEADER pieejas ietekmi uz lauku uzņēmējdarbības attīstību varētu kāpināt ar uzņēmējdarbības attīstību (t.i., komercdarbību, sociālo uzņēmējdarbību un uzņēmējdarbības veicināšanu) saistītu projektu īstenošanas sekmēšana:
  - izstrādājot MK noteikumus, vēlams ņemt vērā uzņēmēju paustās intereses, sabalansējot ar sabiedrības vajadzībām un iespējām :
    - augstākas atbalsta likmes piemērošana ar sociālās komercdarbības un varbūt arī komercdarbības attīstību saistītiem projektiem;
    - vienlīdzīgas attieksmes iedibināšana attiecībā pret visiem pretendentiem (ja tie ievieš sociāli nozīmīgus projektus vietējai kopienai) PVN nemaksātājiem (neatkarīgi no juridiskā statusa) un PVN kā attiecināmo izmaksu pozīciju;
    - publiskā finansējuma pieejamība arī apgrozāmo līdzekļu iegādei, ja to pieļauj normatīvie akti;
    - administratīvo prasību (piemēram, iepirkumu procedūru piemērošana) salāgošana ar projekta attiecināmo izmaksu apmēru (mazākiem projektiem, vienkāršāka procedūra un citas administratīvās prasības);
  - vietējo teritoriju (VRG) līmenī:
    - mācību organizēšana saistībā ar uzņēmējdarbību un konsultatīvā atbalsta nodrošināšana projektu pieteikumu sagatavošanas etapā, projektu pieteikumu kvalitātes uzlabošanai;
    - augstākas prioritātes (kritēriju punktu) piešķiršana ar uzņēmējdarbības attīstību (t.i., komercdarbības, sociālās uzņēmējdarbības un uzņēmējdarbības

- veicināšanas) saistītiem projektiem, izvērtējot projektu pieteikumus, ierobežota publiskā finansējuma apstākļos;
- ar ekonomisko ietekmi saistītu rezultātīvo rādītāju izvirzīšana vietējas attīstības stratēģijās.
  - Lai radītu iespēju LEADER pieejas pilnvērtīgākai ekonomiskās ietekmes novērtēšanai, būtu nepieciešams apsvērt iespēju projektu atskaišu dokumentāciju papildināt ar rezultatīvajiem rādītājiem, kas raksturo: projekta ietekmi uz darba vietu saglabāšanu vai jaunradi (izteiktu PLE), projekta ietekmi uz ieņēmumiem un ražošanas izmaksām, novērtējumu par projekta īstenošanas apmēru bez publiskā finansējuma pieejamības, kā arī projekta ietvaros īstenoto iegāžu izcelsmes (imports vai vietējais ražojums) procentuālās attiecības novērtējumu.
  - Lai veicinātu LEADER pieejas kopējo ietekmi uz lauku teritorijas attīstības problēmu risināšanu, būtu jāveicina LEADER pieejas teorētisko iespēju pilnvērtīgāka izmantošana:
    - izstrādājot noteikumus par LEADER pieejas īstenošanu un VRG darbību:
      - vienotu un saistošu vadlīniju izstrāde/pilnveide VRG darbības pašvērtēšanai;
      - formulēt nepieciešamību nodrošināt projektu rezultātu ilgtspēju;
      - formulēt VRG atbildību par VAS īstenošanu un tajā izvirzīto rezultātīvo rādītāju sasniegšanu.
      - paplašināt VRG atbildību un īstenotās aktivitātes iedzīvotāju informēšanas jomā gan saistībā ar LEADER pieejas īstenošanu, gan projektu konkursu sniegtajām līdzfinansējuma saņemšanas iespējām, prasībām attiecībā uz pieteikumu sagatavošanu.
    - VRG līmenī:
      - izstrādājot VAS un definējot sasniedzamos rezultātīvos rādītājus, būtu jāpievērš lielāka uzmanība iespējai pilnvērtīgāk novērtēt projektu rezultātu ilgtspēju (kāda ir paredzētā projekta rezultātu uzturēšana ilgtermiņā);
      - VAS īstenošanas gaitā būtu nepieciešams sekot līdzi izvirzīto prioritāšu vienmērīgai (sabalansētai) izpildei, lai sekmētu iespējami sabalansētu vietējo teritoriju kopējo attīstību;
      - jāveicina inovatīvu projektu īstenošana, kā arī tādu projektu īstenošanu, kas savstarpēji mijiedarbojas, rada sinerģijas efektu un tādējādi augstāku pievienoto vērtību.
  - Attiecībā uz nākotnes pētījumiem saistībā ar LEADER pieejas īstenošanu Latvijā:
    - lai pilnīgāk un precīzāk varētu spriest par LEADER pieejas īstenošanu un tās ietekmi uz dzīves kvalitātes attīstību, iedzīvotāju aptauja būtu jāīsteno plānošanas perioda sākumā un beigās. Pielietojot līdzīgu metodoloģiju, būtu iespējams aptaujas rezultātus izvērtēt un salīdzināt gan telpā, gan laikā.
    - lai vienā pētījumā aptvertu visas LEADER pieejas ietekmes sfēras, turpmākajos pētījumos Latvijā varētu būt lietderīgi veikt LEADER pieejas īstenošanas un radītās vērtības novērtējumu caur septiņu LEADER pieeju raksturojošo elementu prizmu.

6.2. Secinājumi un ieteikumi attiecībā uz LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma īstenošanas ietekmi uz uzņēmējdarbības attīstību un apdzīvotību laukos Latvijā

6.2.1 Secinājumi

- Kopumā novadu pašvaldību 2007. – 2013.gada periodā attīstībā ieguldīti 540.27 milj. EUR publiskā finansējuma, vidēji 552.3 EUR uz vienu iedzīvotāju.
- Pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma avotu struktūrā Latvijā dominē ERAF – vidēji 2/3 no kopējā apstiprinātā publiskā finansējuma nācis no šī fonda. ELFLA pašvaldību piesaistītā publiskā finansējuma struktūrā veido tikai nepilnu piekto daļu. Tomēr, atšķirībā no citiem publiskā finansējuma avotiem, pastāv sakarība starp pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1. un 4.1.3. pasākumos piesaistītā relatīvā publiskā finansējuma apjomu (EUR/iedz.) un relatīvajām iedzīvotāju skaita izmaiņām novados. Savukārt saistība starp pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1. un 4.1.3. pasākumos piesaistīto publisko finansējumu (EUR/iedz.) un teritorijas attīstības indeksu norāda, ka pamatā publiskais finansējums nonācis teritorijās ar zemāku attīstības līmeni, t.i., tur, kur tas teorētiski vairāk nepieciešams.
- Kopumā LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenotie projekti risina novadu iedzīvotāju un uzņēmēju vajadzības, izņemot tās, kas tiešā veidā saistītas ar uzņēmējdarbības attīstības veicināšanu un nodarbinātības iespēju paplašināšanu.
- Gan projektu skaita, gan apstiprinātā publiskā finansējuma apjoma ziņā salīdzinoši ievērojams ir *lauku infrastruktūras un pamata pakalpojumu* grupas īpatsvars kopējā novadu pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1 pasākumā apstiprināto projektu un finansējuma struktūrā, norādot uz pašvaldību koncentrēšanos uz vietējo dzīves apstākļu uzlabošanu. *Sabiedrības attīstības un izaugsmes* grupas projekti veido aptuveni 1/5 daļu no kopējā apstiprināto projektu skaita, tomēr arī šajā grupā dominē ieguldījumi sabiedrisko ēku rekonstrukcijā.
- *Sabiedrības attīstība un izaugsme* grupas apstiprināto projektu izkliede pa reģioniem ir samērā vienmērīga, ar nelielu projektu skaita pārsvaru Kurzemes novados. Savukārt Vidzemes reģionā apstiprināti salīdzinoši finansiāli ietilpīgāki šīs grupas projekti. Projektu ietvaros pašvaldības galvenokārt veikušas vietējas nozīmes saietu namu, brīvā laika pavadīšanas, sporta un kultūras objektu rekonstrukciju. Tikai trešo daļu šīs grupas projektu pašvaldības īstenoju bez publiskā finansējuma pieejamības.
- Grupas *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* projektu ieguldījumi galvenokārt novirzīti pašvaldību ceļu rekonstrukcijai, publiski pieejamās teritorijas labiekārtošanai, lai nodrošinātu rekreācijas pamatpakalpojumus pašvaldību teritorijās, kā arī atjaunojamo energoresursu energoapgādes sistēmas būvniecībai vai rekonstrukcijai. Publiskā finansējuma piesaiste ir bijusi nozīmīgs faktors šīs grupas projektu īstenošanai, par to liecina projektu zemais pašsvars – tikai apmēram ceturtdaļa *lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi* grupas projekti tiktu īstenoti bez publiskā finansējuma pieejamības.
- Salīdzinot novadu pašvaldību publiskā finansējuma piesaisti LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma un 4.1.3. pasākuma ietvaros, var novērot, ka gan abos pasākumos pašvaldību ieguldījumi dominē *lauku infrastruktūras* projektos. Projekti ir savstarpēji papildinoši, tomēr pašvaldību īstenotajiem ieguldījumiem 3.2.1. pasākuma projektos ir sagaidāms vairākas reizes lielāks ienākumu gūšanas potenciāls no veiktajiem

ieguldījumiem nekā LEADER projektiem, ko pašvaldības īstenojušas šīs tematiskās grupas ietvaros.

- Pašvaldību īstenojamiem LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektiem ir ietekme uz uzņēmējdarbības attīstību lauku teritorijā, kas pētījuma ietvaros vērtēta kā ietekme uz darba vietu saglabāšanu un jaunradi, kā arī nākotnes ienākumu gūšanas iespējām, kas rodas gan publiskā finansējuma ieguldījumu rezultātā, gan projektu īstenošanas rezultātā radot un saglabājot darba vietas (darba algas veidā).
- Saskaņā ar novērtējumu novadu pašvaldību veiktie ieguldījumi LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā īstenojamajos projektos, veidojot pieprasījumu pēc vietējo ražotāju precēm un pakalpojumiem, varētu radīt vietējiem ražotājiem nākotnes ienākumus 59.5 milj. EUR vērtībā. Salīdzinājumā ar LEADER pieejas projektiem pašvaldību īstenoto 3.2.1. pasākuma projektu ieguldījumu radītais iespējamo nākotnes ienākumu gūšanas efekts ir lielāks, jo finansiāli ietilpīgāki ir bijuši kopējie publiskā finansējuma ieguldījumi.
- Novērtējums par saglabātajām un jaunradītajām darba vietām savukārt liecina, ka pašvaldību īstenoto LAP 2007-2013 3.2.1. pasākuma projektu ietekme uz darbavietu saglabāšanu un radīšanu ir neliela, - mazāka nekā LEADER 2007-2013 projektiem, - to radītie iespējamie nākotnes ienākumi varētu kompensēt apmēram 1/3 no publiskā finansējuma apmēra, kas izlietots šo projektu finansēšanai.

6.2.2 Ieteikumi

- Novadu pašvaldību LAP 2007-2013 3.2.1. pasākumā līdz šim nav bijusi iespēja īstenot projektus, kas tiešā veidā būtu saistīti ar uzņēmējdarbības attīstības veicināšanu pašvaldībā, līdz ar to pašvaldību īstenoto projektu ietekmi uz lauku uzņēmējdarbību varētu kāpināt, paplašinot MK noteikumos uzskaitītās atbalstāmās aktivitātes ar uzņēmējdarbības veicināšanas aspektu.
- Lai radītu iespēju pašvaldību īstenoto projektu pilnvērtīgākai ekonomiskās ietekmes novērtēšanai, būtu nepieciešams apsvērt iespēju projektu atskaišu dokumentāciju papildināt ar rezultatīvajiem rādītājiem, kas raksturo: projekta ietekmi uz darba vietu saglabāšanu vai jaunradi (izteiktu PLE), projekta rezultātā ietekmēto uzņēmumu skaitu (kas, saņem izveidoto pakalpojumu, izmanto izveidoto infrastruktūru u.c.), novērtējumu par projekta īstenošanas apmēru bez publiskā finansējuma pieejamības, kā arī projekta ietvaros īstenoto iegāžu izcelsmes (imports vai vietējais ražojums) procentuālās attiecības novērtējumu.
- Ievērojot, ka LAP 2007-2013 LEADER pieejā pašvaldības galvenokārt veikušas ieguldījumus projektos, kas saistīti ar lauku infrastruktūras pilnveidi, tomēr LEADER pieejā šīs grupas projektiem novērojams augsts pašsvars un salīdzinoši zema ietekme uz ienākumiem, kas rodas no projektā veiktajiem ieguldījumiem, kā arī saglabātajām un jaunradītajām darba vietām, turpmāk varētu būt lietderīgi ierobežot novadu pašvaldību iespējas pretendēt uz publiskā finansējuma piesaisti LEADER pieejā ar projektiem, kas vērti uz lauku infrastruktūras (tostarp atpūtas vietu, rotaļu laukumu u.tml.) pilnveidi.

7. BIBLIOGRĀFISKAIS SARAKSTS

- 1) Apstiprinātās VRG vietējās attīstības stratēģijas (ar grozījumiem, kas LAD apstiprināti līdz 01.08.2014.). [pieejams: <http://www.lad.gov.lv/veca-versija/lv/es-atbalsts/lauku-attistibas-programmas-pasakumi/411-konkuretspejas-veicinasana-vietejo-attistibas-strategiju-istenosanas-teritorija-un-413-lauku-ekonomikas-dazadosana-un-dzives-kvalitates-veicinasana-vietejo-attistibas-strategiju-istenosanas-teritorija/pieteikšanas-noderiga-informacija/2419/>]
- 2) Auziņa A. (2010). Lauku atbalsta maksājumu ietekmes uz reģionu ekonomikas attīstību novērtējums, izmantojot reģionu multiplikatoru. Npublicēts materiāls.
- 3) Baltkonsults, SIA (2012). Rēzeknes novada attīstības programma 2012. – 2018.gadam. [pieejama: <http://rezeknesnovads.lv/novada-pasvaldiba/attistibas-planosanas-dokumenti/rezeknes-novada-attistibas-programma/>]
- 4) Becerra A.T., Lastra-Bravo X. (2009) Palnning and neo-endogenous model for a sustainable development in Spanish rural areas. [pieejams: www.sfer.asso.fr/content/download/2971/27241/version/1/file]
- 5) Benga E. (2011). LAP 2007 – 2013 (prezentācija). [pieejama: http://www.lvaei.lv/upload/LVAEI%20%20_LAP_2007-13_LLKC%20_2_06_2011..pdf]
- 6) Bicāne I. (2009). Biedrības „Partnerība Laukiem un jūrai” 2006.-2008.gada stratēģijas ietekme uz partnerības teritorijas attīstību. 22 lpp.
- 7) Bock B. (2000). Introduction to the LEADER workshop „Involving the local population in a development programme” Rodding, Denmark
- 8) Bruckmeier K. (2000) Leader in Germany and the discourse of autonomous regional development. Sociologia Ruralis, Vol 40, Nr. 2, 219.-227. lpp.
- 9) Buller H. (2000). Re-creating Rural Territories: LEADER in France. In: Sociologia Ruralis, Vol 40, no 4, 190-199. lpp.
- 10) DEA Baltika, SIA (2012) ES fondu 2007. – 2011.gadā ieguldījums Zemgales plānošanas reģionā. [pieejams: http://www.esfondi.zemgale.lv/upload/attach/ZINOJUMS_FINAL_201212.pdf]
- 11) DG Agri (2010). Approaches for assessing impacts of the Rural Development Programmes in the context of multiple intervening factors: working paper. [pieejams: http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/evaluation/library/evaluation-helpdesk-publications/en/evaluation-helpdesk-publications_en.html#guidance]
- 12) DG Agri (2010). Capturing impacts of Leader and of measures to improve Quality of Life in rural areas: working paper. [pieejams: <http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/fms/pdf/EB43A527-C292-F36C-FC51-9EA5B47CEDAE.pdf>]
- 13) Eiropas Komisija (2006). LEADER pieeja. Rokasgrāmata iesācējiem. [pieejama: <http://www.laukutikls.lv/informativie-materiali/leader/>]
- 14) Eiropas Režīvijas palāta (2010) Implementation of the Leader approach for rural development. Special Report, No 5/2010. Luxembourg. p. 100. [pieejams: <http://www.eca.europa.eu/en/Pages/NewsItem.aspx?nid=934>]
- 15) Eiropas tīkls lauku attīstībai (2013). Summary of the outcomes of the 11th LEADER Sub-Committee 11.11.2013. Brisele, Beļģija. [pieejams:

- http://enrd.ec.europa.eu/enrd-static/app_templates/enrd_assets/pdf/11thLeaderMeeting/11th_LSC_memo_final_for_upload.pdf
- 16) Ekosgen (2011). National Impact Assessment of LEADER: Impact Report – FINAL (UK), p.87
  - 17) Exodea consulting (2013). LEADER: Impact Research (IE). Pieejams: <http://www.nrn.ie/wp-content/uploads/2013/12/LEADER-Impact-Research.pdf>
  - 18) Falkowski J. (2013). Political accountability and governance in rural areas: Some evidence from the Pilot Programme LEADER in Poland. Journal of Rural Studies. Vol. 32, 70.-79lpp.
  - 19) Finanšu ministrija (2010). ES struktūrfondu Vienotā programmdokumenta noslēguma ziņojums (ar pielikumiem). Pieejams: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=859>
  - 20) Goldingen, SIA (2013). Pētījums „Biedrības „Darīsim paši!” vietējās attīstības stratēģijas 2009. – 2013. gadam ieviešanas izvērtējums”. Kuldīga. 83 lpp.
  - 21) Grupa 93 (2012). Talsu novada attīstības programma 2014. – 2020.gadam [pieejama: <http://www.grupa93.lv/talsi/faili/Gala-redakcija/6-dala-Talsu%20AP-Parskats.doc>]
  - 22) Heiman W.J.M., Hubregtse H.M., Ophem J.A.C. (2002). Regional economic impact of non-standard Activities on Farms: method and application to the Province of Zeeland in the Netherlands. Wageningen University. [pieejams: <http://www.agriculturejournals.cz/publicFiles/59202.pdf>]
  - 23) Jelgavas rajona iedzīvotāju aptauja. (2008.). Rezultātu prezentācija. [pieejama: http://www.lm.gov.lv/upload/sociala_aizsardziba/sociala_ieklausana/eg/reg_zemg/liga_svanberga3.pdf]
  - 24) Kis K., Gil J., Veha A. (2012) Effectiveness, efficiency and sustainability in local rural development partnerships. Applied Studies in Agribusiness and Commerce, pp.31.-36.
  - 25) Krieviņa A., Leimane I., Miglavs A. (2012) The role of agribusiness in maintenance of future rural employment in Latvia. LLU Rakstu sērija, 2012, 28 (323)
  - 26) Kurzemes plānošanas reģions (2004). Kurzemes plānošanas reģiona attīstības stratēģija. [pieejams: http://www.liepaja.lv/upload/Bizness/Attistiba/kurzemes_planoshanas_doc1.pdf]
  - 27) LAD (2008). Apmaksātie struktūrfondu līgumi - ELVGF - uz 30.12.2008, 147 lpp.
  - 28) Latgales plānošanas reģions (2010). Latgales programma 2010. – 2017.gadam. Izstrādātājs: SIA „Grupa 93”. [pieejams: <http://www.latgale.lv/lv/padome/planosana>]
  - 29) Latvijas Lauku forums, biedrība (2012). Publisko un privāto partnerattiecību biedrības „Sernikon” vietējās attīstības stratēģijas ieviešanas izvērtējums un ietekme uz vietējās rīcības grupas darbības teritorijas attīstību. Carnikava. 85 lpp.
  - 30) Latvijas Lauku forums, biedrība (2013). Biedrības „Balvu rajona partnerība” vietējās attīstības stratēģijas plānošanas periodā (2009- 2013) un Vietējās Rīcības grupas izvērtējums. Balvi. 146 lpp.

- 31) Latvijas Mērķa 1 programmas Vienotā programmdokumenta Programmas papildinājums 2004-2006 (Programmas papildinājums) (2004). [pieejams: <http://www.esfondi.lv/page.php?id=420>]
- 32) Lauku atbalsta un izglītības centrs RAMATA, biedrība (2014) VRG „No Salacas līdz Rūjai” darbības teritorijas socioloģiskais pētījums. Autores: Nagle E., Zukure I., Empele V. 80 lpp.
- 33) Lāce I., Zobena A. (2011) LEADER darbības izvērtējums un ieteikumi tālākai darbībai biedrībai „Stopiņu un Salaspils partnerība”. Rīga. 25 lpp.
- 34) LVAEI (2010a). Lauku attīstības programmas 2007-2013 gadam novērtējuma vidustermiņa ziņojums. [pieejams: http://ec.europa.eu/agriculture/rurdev/countries/lv/mte-rep-lv_lv.pdf]
- 35) LVAEI (2010b). VRG stratēģiju analīze. Rīga. Pētījuma atskaite. 81.lpp. [pieejams: http://www.lvaei.lv/upload/LEADER_strat_anal..pdf]
- 36) LVAEI (2011) LAP 2007.-2013. gadam 3. un 4. ass pasākumu ietekme uz Latvijas lauku iedzīvotāju dzīves kvalitāti. Autores uz līguma pamata: A.Zobena un I.Lāce. [pieejams: <http://www.lvaei.lv/upload/Petijums%20par%20soc.datiem.pdf>]
- 37) LVAEI, Edo Consult, LLU, LU, LLKC (2012). Latvijas lauku telpas attīstība un tās iespējamie nākotnes scenāriji. Pētījuma atskaite. [pieejama: http://old.laukutikls.lv/citi_pasakumi/2948-latvijas_lauku_telpas_attistiba_un_tas_iespejamie_nakotnes_scenariji]
- 38) Optimus G.A.L., SIA (2012). Pētījums „vietējās attīstības stratēģijas „Lauki – vide, kur vērts dzīvot” 3 kārtu īstenošanas rezultāti biedrības „Lauku partnerība Sēlija” teritorijā. Aknīste. 80 lpp.
- 39) Österreichisches Institut für Raumplanung (ÖIR) (2004): Methods for and Success of Mainstreaming Leader Innovations and Approach into Rural Development Programmes. Final Report. Vienna. p. 126. pieejams: [http://ec.europa.eu/agriculture/eval/reports/leader/sum_en.pdf]
- 40) Ploeg J.D. (2006). Rural Development and the Mobilisation of Local Actors. [pieejams: <http://ec.europa.eu/agriculture/events/salzburg/panels/ploeg.pdf>]
- 41) PMLP (2014). Latvijas iedzīvotāju skaits pašvaldībās. Pieejams: http://www.pmlp.gov.lv/lv/assets/images/statistika/iedzivotaju%20reg.statistika%2001072014/ISPV_Pasvaldibas_iedzivotaju_skaits_pagasti.pdf
- 42) Rīgas plānošanas reģions. (2011). Rīgas plānošanas reģiona attīstības programma 2009. – 2013.gadam. [pieejams: <http://www.rpr.gov.lv/uploads/filedir/RPR%20Att%20programmas%20update/Gala%20redakcija/RPR%20AP%202009-2013.pdf>]
- 43) RSEBAA, Uzņēmumu vadības ekspertu birojs (2007). Latvijas Lauksaimniecības un Lauku attīstības SAPARD programmas paveiktā (Ex-post) novērtējums: gala ziņojums, 168 lpp.
- 44) Schiller S. (2009). Leader evaluation in Baden-Württemberg: Exploring the interface of self-evaluation and external evaluation (DE). Pieejams: http://www.rudi-europe.net/uploads/media/Case-study_Germany_2_01.pdf

- 45) Shortall S. (2008). Are rural development programmes socially inclusive? Social inclusion, civic engagement, participation, and social capital: Exploring the differences. *Journal of Rural Studies*. Vol.24, 450.–457.lpp.
- 46) Vidzemes attīstības aģentūra. (2007). Vidzemes plānošanas reģiona attīstības programma. [pieejams: http://www.vidzeme.lv/upload/files/vidzemes_planosanas_regions/attistibas_programma/Vidzemes_Attistibas_programma_II_dala.doc]
- 47) Vidzemes augstskola (2014) Pētījums par „Vietējās attīstības stratēģijas (VAS) 2009.-2013.gadam ieviešanas gaitu un pienesumu biedrības „Cēsu rajona lauku partnerība” darbības teritorijas attīstībai”. Cēsis. 158 lpp.
- 48) Wellbrock W., Roep D., Mahon M., Kaiyte E., Nienaber B., Garcia M.D.D., Kriszan M., Farrell M. (2013). Arranging public support to unfold collaborative modes of governance in rural areas. *Journal of Rural Studies*. Vol. 32 420.-429.lpp.
- 49) Zemgales plānošanas reģions (2007). Zemgales plānošanas reģiona teritorijas plānojums 2006. – 2026.gadam 3.sadaļa. Telpiskās attīstības perspektīva. [pieejams: http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=99&Itemid=100089]
- 50) Zemgales plānošanas reģions (2008). Zemgales plānošanas reģiona attīstības programma 2008. – 2014.g. [pieejams: http://www.zemgale.lv/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=98&Itemid=100089]
- 51) ZM (2010). Latvijas Lauku attīstības programma 2007.-2013.gads. [pieejams: http://www.lad.gov.lv/veca-versija/files/lap_7_versija_04_06_2010.pdf]

8. PIELIKUMI

1.pielikums

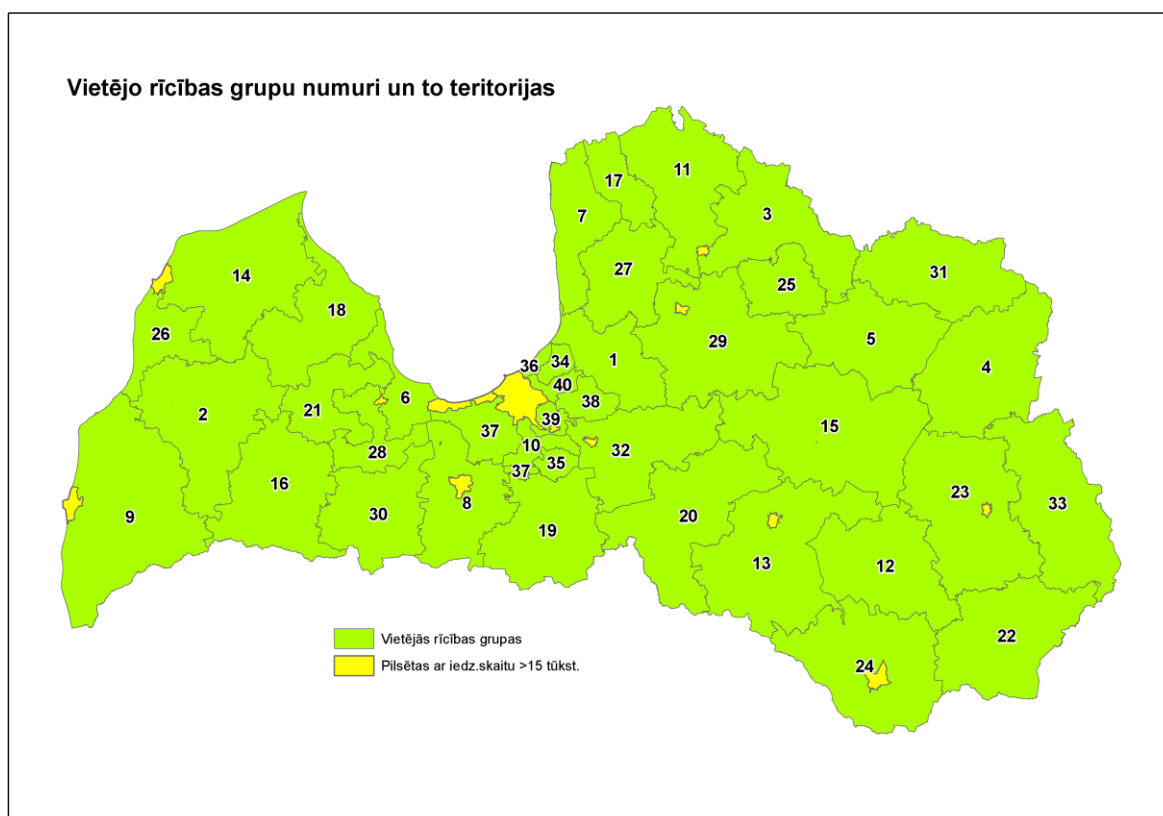
Tabula. Pētījumā izmantotais VRG dalījums pa reģioniem

Reģions	VRG Nr.	VRG nosaukums
Pierīga	1	Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība
	6	Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”
	7	Biedrība „Jūrkante”
	10	Biedrība „Partnerība „Daugavkrasts””
	17	Biedrība „Īģes lauku partnerība”
	21	Biedrība „Kandavas Partnerība”
	28	Biedrība „Lauku partnerība „Upe8””
	32	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”
	34	Biedrība „Gaujas Partnerība”
	35	Biedrība „Baldones Partnerība”
	36	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”
	37	Biedrība „Pierīgas partnerība”
	38	Biedrība „Ropažu partnerība”, no 14.09.2014 Biedrība „Ropažu Garkalnes Partnerība”
	39	Biedrība „Stopiņu un Salaspils partnerība”
40	Biedrība „Partnerība „Zaļā vārna””	
Vidzeme	3	Biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja”
	5	Biedrība „Sateka”
	11	Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”
	15	Nodibinājums „Madonas novada fonds”
	25	Biedrība „Abulas lauku partnerība”
	27	Biedrība „Vidzemes lauku partnerība „Brasla””*
	29	Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”
	31	Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”
Kurzeme	2	Biedrība „Darīsim paši!”
	9	Biedrība „Liepājas rajona partnerība”
	14	Biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija”
	16	Biedrība „Saldus rajona attīstības biedrība”
	18	Biedrība „Talsu rajona partnerība”
	26	Biedrība „Seši krasti”, no 12.09.2014 „12 krasti”
Zemgale	8	Biedrība „Lauku partnerība „Lielupe””
	13	Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”
	19	Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība”
	20	Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”
	30	Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība”

Latgale	4	Biedrība „Balvu rajona partnerība”
	12	Biedrība „Preiļu rajona partnerība”
	22	Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”
	23	Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”
	24	Biedrība „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi””
	33	Biedrība „Ludzas rajona partnerība”

* Reģionu analīzes tabulās Biedrība „Vidzemes lauku partnerība “Brasla””, kuras teritorija atrodas gan Pierīgas, gan Vidzemes reģionā, tiek pieskaitīta Vidzemes reģionam saskaņā ar LAD datiem (LVAEI, 2010a)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD datiem

Attēls. VRG teritoriālais pārklājums

Avots: autoru apkopojums pēc LAD datiem

2. pielikums.

Tabula. VRG aptaujas aptvertās LEADER projektu izlases raksturojums

LEADER 2007-2013 (4.1.1., 4.1.3.pas.) projekti (pētījuma ģenerālkopa)			LEADER 2007-2013 (4.1.1., 4.1.3.pas.) projekti (izlase - VRG atbildes)
Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Apstiprinātais kopējais publ. fin., tūkst.EUR	Projektu struktūra	Projektu struktūra
Lauku ekonomika	5 464	18%	16%
- komercdarbība (413)	1 367	4%	5%
- komercdarbība (411)	2 055	7%	4%
- sociālā uzņēmējdarbība	227	1%	0%
- uzņēmējdarbības veicināšana	1 815	6%	6%
Sabiedrības attīstība un izaugsme	12 942	42%	44%
- sabiedrības attīstība	10 402	34%	37%
- pašdarbība	2 540	8%	7%
Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi	12 102	40%	40%
- lauku infrastruktūra	3 125	10%	12%
- veselības un sociālie pakalpojumi	2 414	8%	7%
- vide atpūtai	4 474	15%	13%
- vides aizsardzība	132	0%	1%
- kultūrvēstures mantojums	1 956	6%	7%
Kopā	30 508	100%	100%

3.pielikums.

Tabula. Pašvaldību aptaujas LAP 3.2.1.pasākuma projektu izlases raksturojums

LAP 2007-2013 3.2.1.pasākuma projekti (pētījuma ģenerālkopa)			Projektu izlase - pašvaldību atbildes
Tematiskā grupa/ apakšgrupa	Apstiprinātais kopējais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Projektu struktūra	Projektu struktūra
Sabiedrības attīstība un izaugsme	19 320	21%	18%
- sabiedrības attīstība	19 320	21%	18%
Lauku infrastruktūra un pamatpakalpojumi	70 848	79%	82%
- lauku infrastruktūra	64 548	72%	75%
- vide atpūtai	4 620	5%	5%
- kultūrvēstures mantojums	1 680	2%	2%
Kopā	90 167	100%	100%

4.pielikums.

Tabula. LEADER 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pasākumā apstiprinātie projekti un publiskais finansējums pa VRG

Nr.	VRG nosaukums	4.1.3.pas.		4.1.1.pas.		Kopā	
		projektu skaits	publiskais finansējums, tūkst.EUR	projektu skaits	publiskais finansējums, tūkst.EUR	projektu skaits	publiskais finansējums, tūkst.EUR
1	Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība	109	1 306.2	14	105.7	123	1 411.9
2	Biedrība „Darīsim paši”	111	1 086.3	10	63.4	121	1 149.7
3	Biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja”	53	627.1	7	55.9	60	683.0
4	Biedrība „Balvu rajona partnerība”	147	839.9	8	26.1	155	866.0
5	Biedrība „Sateka”	104	797.5	10	38.6	114	836.0
6	Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”	58	365.6	7	26.2	65	391.8
7	Biedrība „Jūrkante”	46	438.6	9	29.6	55	468.2
8	Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe””	145	1 173.1	27	188.9	172	1 362.0
9	Biedrība „Liepājas rajona partnerība”	119	1 266.4	19	95.3	138	1 361.7
10	Biedrība „Partnerība Daugavkrasts”	42	409.3	4	22.9	46	432.3
11	Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”	42	590.9	18	45.6	60	636.5
12	Biedrība „Preiļu rajona partnerība”	159	1 132.3	14	77.3	173	1 209.6
13	Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”	122	782.1	11	61.0	133	843.1
14	Biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija”	63	451.3	14	32.4	77	483.7
15	Nodibinājums „Madonas novada fonds”	130	1 370.7	11	63.1	141	1 433.7
16	Saldus rajona attīstības biedrība	105	1 178.1	10	64.8	115	1 242.9
17	Biedrība „Īģes lauku partnerība”	34	174.3	5	8.3	39	182.6
18	Biedrība „Talsu rajona partnerība”	73	900.5	15	71.9	88	972.4
19	Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība”	125	1 702.2	14	128.3	139	1 830.5
20	Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”	92	1 154.0	13	79.8	105	1 233.9
21	Biedrība „Kandavas Partnerība”	53	467.9	4	36.4	57	504.3
22	Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”	67	700.8	15	98.6	82	799.5
23	Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība”	149	814.2	16	93.5	165	907.7
24	Biedrība „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi””	86	856.1	7	22.5	93	878.6

25	Biedrība „Abulas lauku partnerība”	85	397.2	10	17.8	95	415.0
26	Biedrība „Seši krasti”	13	121.8	2	13.6	15	135.4
27	Biedrība „Vidzemes lauku partnerība „Brasla””	79	703.4	8	45.4	87	748.9
28	Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8””	49	290.6	7	20.3	56	310.9
29	Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”	96	902.9	11	50.9	107	953.8
30	Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība”	123	1 135.5	24	179.9	147	1 315.5
31	Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”	70	510.6	7	25.9	77	536.5
32	Biedrība „Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme””	126	1 059.9	11	74.4	137	1 134.3
33	Biedrība „Ludzas rajona partnerība”	123	908.7	17	58.5	140	967.2
34	Biedrība „Gaujas Partnerība”	19	182.4	3	2.9	22	185.3
35	Biedrība „Baldones Partnerība”	18	114.7	-	-	18	114.7
36	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”	15	118.4	1	1.9	16	120.3
37	Biedrība „Pierīgas partnerība”	79	853.8	3	20.1	82	873.9
38	Biedrība „Ropažu partnerība”	37	154.2	-	-	37	154.2
39	Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība”	34	272.5	-	-	34	272.5
40	Partnerība „Zaļā vārna”	16	140.9	1	7.1	17	148.1
Kopā		3 216	28 453.0	387	2 055.0	3 603	30 508.1

Avots: autoru aprēķins pēc LAD datiem (informācija no datu bāzes par 4.1.1. pasākumu iegūta 22.07.2014., informācija par 4.1.3. pasākumu iegūta 30.01.2014.)

5.pielikums.

1.tabula. VRG grupas un izvēlēto grupēšanas rādītāju rangi (grupēšanas rezultāti)

Grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums (EUR/iedz.) VRG	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
1	Biedrība „Partnerība Daugavkrasts”	vidēji mazs	vidēji mazs	vidēji liels	mazs	liels	mazs	vidēji mazs
1	Biedrība „Gaujas Partnerība”	mazs	mazs	vidējs	mazs	liels	mazs	mazs
1	Biedrība „Baldones Partnerība”	mazs	mazs	vidēji mazs	mazs	liels	vidēji mazs	vidējs
1	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Semikon”	mazs	mazs	vidēji mazs	mazs	liels	mazs	vidēji mazs
1	Biedrība „Pierīgas partnerība”	vidējs	vidējs	liels	mazs	liels	mazs	mazs
1	Biedrība „Ropažu partnerība”	mazs	mazs	mazs	mazs	vidēji liels	mazs	vidējs
1	Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība”	mazs	mazs	vidējs	mazs	liels	mazs	mazs
1	Partnerība „Zaļā vārna”	mazs	mazs	vidējs	mazs	liels	mazs	mazs
2	Biedrība „Preiļu rajona partnerība”	liels	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji liels	liels	vidēji liels
2	Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”	vidēji liels	vidējs	vidēji mazs	liels	mazs	vidēji liels	vidēji mazs
2	Rēzeknes rajona kopienu partnerība	liels	vidēji liels	mazs	vidēji mazs	vidējs	liels	vidēji mazs
2	Biedrība „Ludzas rajona partnerība”	liels	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji mazs	liels	mazs
3	Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība	vidēji liels	liels	liels	vidējs	liels	vidēji mazs	vidēji liels
3	Biedrība „Daršim paši”	vidēji liels	vidēji liels	vidēji liels	vidējs	vidējs	vidēji liels	vidēji liels
3	Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe””	liels	liels	vidēji mazs	liels	vidēji liels	vidēji mazs	mazs
3	Biedrība „Liepājas rajona partnerība”	vidēji liels	liels	vidēji liels	vidējs	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji liels
3	Nodibinājums „Madonas novada fonds”	liels	liels	vidēji liels	liels	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji liels

Grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums (EUR/iedz.) VRG	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
3	Saldus rajona attīstības biedrība	vidēji liels	liels	liels	liels	vidējs	vidējs	liels
3	Bauskas rajona lauku partnerība	liels	liels	liels	liels	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji liels
3	Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”	vidējs	liels	liels	vidējs	vidējs	vidējs	vidēji liels
3	Dobeles rajona lauku partnerība	liels	liels	vidēji liels	liels	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji mazs
3	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”	vidēji liels	vidēji liels	vidējs	vidējs	vidēji liels	mazs	vidēji mazs
4	Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”	vidējs	vidējs	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji mazs	liels	vidējs
4	Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi”	vidējs	vidēji liels	vidēji liels	vidēji mazs	vidējs	liels	mazs
4	Biedrība „Seši krasti”	mazs	mazs	vidēji liels	vidēji mazs	mazs	liels	mazs
5	Biedrība „Balvu rajona partnerība”	liels	vidējs	mazs	vidēji liels	mazs	liels	liels
5	Biedrība „Sateka”	vidēji liels	vidējs	vidēji mazs	vidēji liels	vidēji mazs	vidēji liels	liels
5	Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”	vidēji mazs	vidēji mazs	vidēji mazs	vidēji mazs	mazs	liels	liels
6	Lauku partnerība Ziemeļgauja	vidēji mazs	vidējs	liels	vidēji liels	mazs	vidēji liels	vidējs
6	Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”	vidēji mazs	vidēji mazs	mazs	liels	vidējs	vidēji mazs	vidēji mazs
6	Biedrība „Jūrkante”	vidēji mazs	vidēji mazs	vidējs	vidēji liels	vidēji mazs	vidējs	liels
6	Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”	vidēji mazs	vidējs	liels	vidēji mazs	vidēji mazs	vidēji liels	vidējs
6	Ziemeļkurzemes biznesa asociācija	vidējs	vidēji mazs	mazs	vidējs	mazs	vidēji liels	liels
6	Biedrība „Iģes lauku partnerība”	mazs	mazs	mazs	vidējs	mazs	vidējs	vidējs
6	Biedrība „Talsu rajona partnerība”	vidējs	vidēji liels	liels	vidēji mazs	vidēji liels	vidējs	liels
6	Biedrība „Kandavas Partnerība”	vidēji mazs	vidēji mazs	vidējs	vidēji liels	vidējs	vidējs	liels

Grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums (EUR/iedz.) VRG	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
6	Biedrība „Abulas lauku partnerība”	vidējs	vidēji mazs	mazs	vidējs	vidēji liels	vidējs	vidējs
6	Vidzemes lauku partnerība „Brasla”	vidējs	vidējs	vidējs	vidēji liels	vidējs	vidēji mazs	vidējs
6	Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8””	vidēji mazs	vidēji mazs	mazs	liels	mazs	vidēji mazs	vidēji liels
6	Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”	vidēji liels	vidēji liels	vidējs	vidēji mazs	vidēji mazs	vidējs	vidēji mazs

*pazīmes standartizētas pēc kvantiļu principa; 1- labākais rangs

Avots: autoru aprēķini un konstrukcija

2.tabula. VRG grupas un izvēlēto grupēšanas rādītāji (grupēšanas rezultāti)

Tipoloģiskās grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz iedzīvotāju VRG teritorijā, EUR	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
1	Biedrība „Partnerība Daugavkrasts”	46	432.3	9.4	19.3	79.8	27.2	27.2
1	Biedrība „Gaujas Partnerība”	22	185.3	8.4	17.7	64.1	23.6	23.6
1	Biedrība „Baldones Partnerība”	18	114.7	6.4	20.4	31.4	35.6	35.6
1	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon”	16	120.3	7.5	17.5	84.9	29.1	29.1
1	Biedrība „Pierīgas partnerība”	82	873.9	10.7	18.4	73.4	27.2	27.2
1	Biedrība „Ropažu partnerība”	37	154.2	4.2	22.0	21.5	34.7	34.7
1	Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība”	34	272.5	8.0	17.4	100.0	13.4	13.4
1	Partnerība „Zaļā vārna”	17	148.1	8.7	18.8	51.9	22.5	22.5
2	Biedrība „Preiļu rajona partnerība”	173	1 209.6	7.0	35.4	16.8	201.0	53.4
2	Biedrība „Lauku partnerība Sēlija”	133	843.1	6.3	39.1	7.3	144.0	31.6

Tipoloģiskās grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz iedzīvotāju VRG teritorijā, EUR	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
2	Rēzeknes rajona kopienu partnerība	165	907.7	5.5	24.6	13.1	239.0	27.3
2	Biedrība „Ludzas rajona partnerība”	140	967.2	6.9	35.2	11.4	262.0	26.0
3	Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība	123	1 411.9	11.5	32.9	37.3	53.3	53.3
3	Biedrība „Darīsim paši”	121	1 149.7	9.5	34.6	13.3	153.0	56.3
3	Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe”	172	1 362.0	7.9	37.5	22.6	41.9	11.7
3	Biedrība „Liepājas rajona partnerība”	138	1 361.7	9.9	33.6	11.3	175.0	52.0
3	Nodibinājums „Madonas novada fonds”	141	1 433.7	10.2	36.7	11.6	166.0	59.4
3	Saldus rajona attīstības biedrība	115	1 242.9	10.8	36.8	15.5	118.0	83.1
3	Bauskas rajona lauku partnerība	139	1 830.5	13.2	38.7	25.1	69.3	54.9
3	Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība”	105	1 233.9	11.8	32.9	14.6	92.0	50.0
3	Dobeles rajona lauku partnerība	147	1 315.5	8.9	37.9	21.3	76.2	28.6
3	Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”	137	1 134.3	8.3	30.1	20.7	30.6	30.6
4	Biedrība „Krāslavas rajona partnerība”	82	799.5	9.7	27.5	12.7	264.0	43.2
4	Daugavpils un Ilūkstes nov. partnerība „Kaimiņi”	93	878.6	9.4	25.4	13.7	238.0	17.4
4	Biedrība „Seši krasti”	15	135.4	9.0	25.4	6.6	199.0	13.6
5	Biedrība „Balvu rajona partnerība”	155	866.0	5.6	35.7	10.2	220.0	80.5
5	Biedrība „Sateka”	114	836.0	7.3	35.2	12.7	184.0	88.8
5	Biedrība „Alūksnes lauku partnerība”	77	536.5	7.0	26.4	10.4	201.0	115.0
6	Lauku partnerība Ziemeļgauja	60	683.0	11.4	34.9	10.0	158.0	49.0

Tipoloģiskās grupas nr.	VRG nosaukums	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publiskais finansējums, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz projektu, tūkst.EUR	Publiskais finansējums uz iedzīvotāju VRG teritorijā, EUR	Iedzīvotāju blīvums, iedz. uz km ²	Attālums līdz Rīgai, km	Attālums līdz tuvākai r.n.pils., km
6	Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai”	65	391.8	6.0	37.9	15.4	54.6	30.0
6	Biedrība „Jūrkanete”	55	468.2	8.5	36.1	11.2	104.0	96.3
6	Biedrība „No Salacas līdz Rūjai”	60	636.5	10.6	27.0	11.6	151.0	42.0
6	Ziemeļkurzemes biznesa asociācija	77	483.7	6.3	33.2	5.4	167.0	71.3
6	Biedrība „Īģes lauku partnerība”	39	182.6	4.7	32.3	9.0	120.0	45.3
6	Biedrība „Talsu rajona partnerība”	88	972.4	11.1	26.8	21.2	118.0	78.2
6	Biedrība „Kandavas Partnerība”	57	504.3	8.8	36.4	13.7	93.9	69.3
6	Biedrība „Abulas lauku partnerība”	95	415.0	4.4	32.6	15.6	128.0	34.6
6	Vidzemes lauku partnerība „Brasla”	87	748.9	8.6	34.8	15.5	87.4	45.3
6	Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8””	56	310.9	5.6	37.0	11.2	90.5	65.9
6	Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība”	107	953.8	8.9	29.3	12.3	92.9	32.9

Avots: autoru apkopojums pēc LAD, CSP un Google Maps datiem

6. pielikums.

**1.tabula. Plānotais un apgūtais VRG finansējums pa rīcībām Pierīgas reģions
(LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)**

Rīgas rajona Lauku attīstības biedrība (01) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Publiskās infrastruktūras pilnveidošana pakalpojumu pieejamībai, dzīves kvalitātes uzlabošanai un vides resursu saglabāšanai vietējiem iedzīvotājiem	18	255.4	18%
Jaunu sociālo un sadzīves pakalpojumu izveide un esošo pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem	14	169.9	12%
Atbalsts iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāšu realizēšanai	39	407.3	29%
Atbalsts kultūrvides saglabāšanai un attīstībai vietējiem iedz.	17	189.5	13%
Sporta, tehniskās jaunrades un citu brīvā laika pavadīšanas veidu izveide un attīstība	21	284.1	20%
L/s-bas produktu ražošana, pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos, pievienojot l/s-bas produktiem pievienoto vērtību	14	105.7	7%
Kopā	123	1 411.9	100%

Biedrība „Partnerība Laukiem un Jūrai” (06) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai	4	32.0	8%
Inventāra, aprīkojuma un maza apjoma infrastruktūras izveide sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	54	333.6	85%
Lauku saimniecību attīstība	7	26.2	7%
Kopā	65	391.8	100%

Biedrība „Jūrkante” (07) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Dzīves un sociālo pakalpojumu pieejamības uzlabošana un kvalitātes celšana vietējiem iedzīvotājiem	13	109.2	23%
Brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstība vietējiem iedzīvotājiem dzīves kvalitātes uzlabošanai un veicināšanai	15	131.4	28%
Vietējo kopienu un saietu centru attīstība	11	124.7	27%
Cilvēku ar īpašām vajadzībām integrācija sabiedrībā	3	26.6	6%
Dabas objektu ilgtspējīga attīstība, labiekārtošana un vides resursu saglabāšana	4	46.8	10%
Lauku saimniecību modernizācijas veicināšana un mājražotāju konkurences paaugstināšana	9	29.6	6%

Biedrība „Jūrkante” (07) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Kopā	55	468.2	100%

Biedrība „Partnerība Daugavkrasts” (10) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Jaunu pakalpojumu attīstība un esošo pieejamības un kvalitātes uzlabošana	8	84.4	20%
Amatniecības, netradicionālās lauksaimniecības un nelauksaimniecisko uzņēmējdarbības prasmju nodošana interesentiem, radošo darbnīcu attīstība un demonstrējumu pieejamības veicināšana, sociālās aprūpes un veselības aizsardzības infrastruktūras elementu un to pieejamības attīstība, veicināt veselīgu brīvā laika pavadīšanas veidu attīstība	9	98.0	23%
Sociālās aprūpes un veselības aizsardzības infrastruktūras elementu un to pieejamības attīstība, veicināt veselīgu brīvā laika pavadīšanas veidu attīstība	8	65.6	15%
Vides aizsardzības pasākumu kvalitātes uzlabošana	2	4.1	1%
Attīstīt iedzīvotāju kolektīvās sabiedriskās aktivitātes, veicināt nevalstisko organizāciju administratīvās kapacitātes stiprināšanu	7	46.4	11%
Dabas un kultūras mantojuma aizsardzība, sakopšana un izmantošana	8	110.8	26%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, kā arī ilggadīgo kultūraugu stādu iegādei, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegāde, uzstādīšana un stādījumu ierīkošana, un atbalsts l/s-bas produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos	4	22.9	5%
Kopā	46	432.3	100%

Biedrība „Īģes lauku partnerība” (17) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamībai, kvalitātes un sasniedzamības paaugstināšanai nepieciešamās infrastruktūras izveide un iekārtu, aprīkojuma, IT un programmu nodrošinājuma iegāde	8	43.1	24%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveide un iekārtas, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegāde un uzstādīšana	26	131.2	72%
L/s-bas produktu ražošana, pirmapstrāde un pārstrāde mājas apstākļos	5	8.3	5%
Kopā	39	182.6	100%

Biedrība „Kandavas Partnerība” (21) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana Kandavas Partnerības teritorijā	16	136.6	27%

Atbalsts pakalpojumu attīstībai, kas sekmē vietējo produktu un pakalpojumu noieta veicināšanu, atbalsts koplietojuma pamatlīdzekļu iegādei	12	164.6	33%
Vietējo iniciatīvu darbībai labvēlīgas vides radīšana un to darbības attīstība	25	166.8	33%
Mājražošanas attīstības un modernizācijas veicināšana	4	36.4	7%
Kopā	57	504.3	100%

Biedrība „Lauku partnerība „Upe 8”” (28) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Vietējo pašpalīdzības grupu atbalsts dažādu sadzīves un uzņēmējdarbības jautājumu risināšanai	10	43.0	14%
Dabas, kultūras, senu amatu/amatniecības un vēsturiskā mantojuma saglabāšana un attīstība, kā arī dabas resursu saudzīga un ilgtspējīga izmantošana	13	69.4	22%
Brīvā laika pavadīšanai paredzētās infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem, vides sakārtošana un teritorijas labiekārtošana	23	150.0	48%
Apmācību un iedzīvotāju iniciatīvas darbības nodrošināšana	3	28.2	9%
L/s-bas produktu ražošana, pirmapstrāde un pārstrāde mājas apstākļos	7	20.3	7%
Kopā	56	310.9	100%

Biedrība „Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Zied zeme”” (32) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Infrastruktūras izveide sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	9	184.7	16%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	24	212.0	19%
Atbalsts nodarbinātības veicināšanai un pakalpojumu dažādošanai	7	49.3	4%
Atbalsts mājražošanas attīstībai	11	74.4	7%
Atbalsts iedzīvotāju apmācībai un izglītošanai personiskai izaugsmei un jaunu iemaņu iegūšanai	26	139.3	12%
Atbalsts jauniešu un ģimeņu centru izveidei	12	139.5	12%
Atbalsts vietējo iniciatīvu grupu darbības nodrošināšanai un attīstībai	31	165.8	15%
Atbalsts nodarbinātības veicināšanai un pakalpojumu dažādošanai	17	169.3	15%
Kopā	137	1 134.3	100%

Biedrība „Gaujas Partnerība” (34) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Atbalsts iedzīvotāju apmācībai, izglītošanai un jaunu iemaņu iegūšanai, kā arī kultūrizglītības apgūšanai nepieciešamo materiālo resursu pieejamībai visiem cilvēkiem neatkarīgi no tā, kādas ir viņu spējas, vajadzības un sociālais, fiziskais, garīgais stāvoklis	14	152.4	82%
Veicināt jaunāko tehnoloģiju izmantošanu kultūrizglītības programmu formālajos un neformālajos izglītības procesos, sekmējot inovāciju radīšanu un izplatīšanu	2	6.6	4%
Radīt kultūrizglītības apgūšanai nepieciešamos materiālos resursus un nodrošināt to pieejamību visiem cilvēkiem neatkarīgi no tā, kādas ir viņu spējas, vajadzības un sociālais, fiziskais, garīgais stāvoklis	1	5.0	3%
Uzņēmējdarbības attīstīšanai nepieciešamās infrastruktūras izveide un materiāltehniskās bāzes nodrošināšana	2	18.4	10%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu iegāde, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegāde, uzstādīšana un stādījumu ierīkošana/ Atbalsts l/s-bas produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos	3	2.9	2%
Kopā	22	185.3	100%

Biedrība „Baldones Partnerība” (35) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamībai, sasniedzamībai un kvalitātes paaugstināšanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana centralizētās pakalpojumu saņemšanas vietās	3	7.5	7%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana vietējiem iedzīvotājiem pieejamā attālumā un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana un aprobācija sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	15	107.2	93%
Kopā	18	114.7	100%

Publisko un privāto partnerattiecību biedrība „Sernikon” (36) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamības, kvalitātes un sasniedzamības uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem	6	47.4	39%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	9	71.0	59%
Lauksaimniecības pārtikas produktu attīstības veicināšana Vietējās attīstības Stratēģijas īstenošanas teritorijā	1	1.9	2%
Kopā	16	120.3	100%

Biedrība „Pierīgas partnerība” (37) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Atbalsts pakalpojumu pieejamībai, kvalitātei un sasniedzamībai vietējiem iedzīvotājiem	40	412.9	47%
Atbalsts l/s-bas produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos, t.sk., pašu saražotās produkcijas iepakojšanai un atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, t.sk., pašu saražotās produkcijas iepakojšanai, kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu iegāde, stādījumu balstu sistēmu, žogu un žogu balstu iegāde, uzstādīšana un stādījumu ierīkošana	3	20.1	2%
Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem	39	440.9	50%
Kopā	82	873.9	100%

Biedrība „Ropažu partnerība”(38) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Vietējai teritorijai raksturīgās dabas vides, ainavas un kultūrvēsturiskās vides mantojuma, tradīciju un objektu – vietējās dzīves telpas apzināšanas, saglabāšanas un sakārtošanas veicināšana	3	14.9	10%
Esošo sociālo, publisko un sadzīves pakalpojumu dažādošana un pilnveidošana, jaunu pakalpojumu attīstība un to pieejamības uzlabošana	7	44.2	29%
Atbalsts vietējās teritorijas iedzīvotāju aktivitātēm un iniciatīvām (sporta, kultūras, brīvā laika, izklaides jomā)	18	78.6	51%
Atbalsts vietējās teritorijas iedzīvotāju apmācības un izglītošanas nodrošināšanai personiskai izaugsmei un jaunu iemaņu iegūšanai	9	16.6	11%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu iegāde, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegāde, uzstādīšana un stādījumu ierīkošana/ Atbalsts l/s-bas produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos	0	0.0	0%
Kopā	37	154.2	100%

Biedrība „Stopiņu un Salaspils Partnerība” (39) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamībai, sasniedzamībai un kvalitātes paaugstināšanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana pakalpojumu saņemšanai mazāk apdzīvotajās vietās	12	63.5	23%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveide vietējiem iedzīvotājiem pieejamā attālumā un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana un aprobācija sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	22	208.9	77%
Kopā	34	272.5	100%

Partnerība „Zaļā vārna” (40) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sporta, kultūras, izglītojošo, atpūtas un citu brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu un vietu attīstība, t.sk., nepieciešamās infrastruktūras nodrošināšana, teritorijas labiekārtošana un visu iedzīvotāju grupu iesaistīšana tajās	7	76.6	52%
Atbalsts iedzīvotāju un dažādu sabiedrības pārstāvju (bērnu, pusaudžu, pensionāru, invalīdu, sieviešu un citu) interešu aizsardzība, t.sk., tiem nepieciešamo telpu un materiāltehniskās bāzes (aprīkojuma un inventāra) nodrošināšanai, sabiedrisko aktivitāšu realizēšanai	2	14.9	10%
Jaunu alternatīvo sociālo un sadzīves pakalpojumu izveide un esošo sociālo un sadzīves pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un pilnveidošana dažādām sociālām grupām, t.sk., pakalpojumu sniegšanai nepieciešamo telpu vienkāršota rekonstrukcija, iekārtošana un materiāltehniskās bāzes (aprīkojuma un inventāra) iegāde	5	29.2	20%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu iegādei, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegāde, uzstādīšana un stādījumu ierīkošana	1	7.1	5%
Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos			
Kulturizglītības apgūšanai nepieciešamo materiālo resursu nodrošināšana un pieejamība visiem cilvēkiem neatkarīgi no tā, kādas ir viņu spējas, vajadzības un sociālais, fiziskais, garīgais stāvoklis	2	20.2	14%
Kopā	17	148.1	100%

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, vietējās attīstības stratēģijas

2.tabula. Plānotais un apgūtais VRG finansējums pa rīcībām Vidzemes reģions (LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)

Biedrība „Lauku partnerība Ziemeļgauja” (03) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Brīvā laika pavadīšanai paredzētās infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem	34	452.1	66%
Vides sakārtošana un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana	4	66.8	10%
Sociālo pakalpojumu pieejamības un kvalitātes uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem	2	15.0	2%
Kultūras mantojuma saglabāšana un pilnveidošana	13	93.2	14%
4.1.1.pasākums	7	55.9	8%
Kopā	60	683.0	100%

Biedrība „Sateka” (05) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Kultūras, sporta un brīvā laika pavadīšanas iespēju dažādošana	47	462.9	55%
Apmācību un iedzīvotāju iniciatīvas darbības nodrošināšana	25	142.6	17%
Vides aizsardzība un dabas resursu izmantošanas ilgtspējas nodrošināšana	7	61.9	7%
Kvalitatīvu sociālās aprūpes un sadzīves pakalpojumu pieejamības nodrošināšana vietējiem iedzīvotājiem	12	79.7	10%
Teritorijas kopšanas un labiekārtojuma pakalpojumu pieejamības nodrošināšana vietējiem iedzīvotājiem	6	27.2	3%
Lauksaimniecības produktu ražošanas un/vai pirmapstrāde; pārstrādes un pirmapstrādes mājas apstākļos veicināšana	10	38.6	5%
Atbalsts uzņēmējdarbības vides un infrastruktūras sakārtošanai	7	23.1	3%
Kopā	114	836.0	100%

Biedrība „No Salacas līdz Rūjai” (11) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu dažādošana, to kvalitātes un sasniedzamības nodrošināšana vietējiem iedzīvotājiem	8	125.8	20%
Iedzīvotāju pulcēšanās vietu, interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas vietu izveidošana un atjaunošana, kā arī materiālu un aprīkojuma iegāde	34	465.1	73%
Lauksaimniecības produktu ražošana, pirmapstrāde un pārstrāde mājas apstākļos	18	45.6	7%
Kopā	60	636.5	100%

Nodibinājums „Madonas novada fonds” (15) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Jaunu pakalpojumu izveide un esošo kvalitātes paaugstināšana	33	382.3	27%
Atbalsts uzņēmējdarbībai un nodarbinātībai	18	189.7	13%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	36	389.9	27%
Bērnu un jauniešu aktivitātēm un interesēm atbilstošas infrastruktūras izveide	19	223.3	16%
Nevalstisko organizāciju un iedzīvotāju neformālo grupu kapacitātes stiprināšana	14	84.9	6%
Kultūrvēsturiskās vides objektu saglabāšana, atjaunošana un jaunu veidošana	10	100.4	7%
L/s-bas produktu ražošanas un pirmapstrādes vai pārstrādes un pirmapstrādes mājas apstākļos veicināšana/ L/s-bas produktu ražošanas, pirmapstrādes un pārstrādes pakalpojumi	11	63.1	4%
Kopā	141	1 433.7	100%

Biedrība „Abulas lauku partnerība” (25) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Jaunu pakalpojumu izveidošana un esošo pakalpojumu kvalitātes paaugstināšana, kas ir saistīta ar infrastruktūras izveidi un aprīkojumu iegādi pakalpojumu dažādošanai	10	46.4	11%
Lauku administratīvo centru, ciemu un lauku teritoriju infrastruktūras un dabas elementu sakārtošana	7	46.4	11%
Kultūrvēsturiskās vides un mantojuma saglabāšana, atjaunošana, veidošana	5	24.5	6%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	14	51.9	13%
Vietējo iedzīvotāju aktīvai atpūtai piemērotas infrastruktūras izveidošana un iekārtošana	36	193.9	47%
Nevalstisko organizāciju un iedzīvotāju vietējās iniciatīvas grupu kapacitātes stiprināšana	13	34.2	8%
Lauksaimniecības produktu ražošanas, pirmapstrāde un pārstrāde, pirmapstrāde mājas apstākļos	10	17.8	4%
Kopā	95	415.0	100%

Biedrība „Vidzemes lauku partnerība „Brasla”, (27) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamībai, sasniedzamībai un kvalitātes paaugstināšanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana centralizētās pakalpojumu sniegšanas vietās	33	298.7	40%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai nepieciešamās infrastruktūras izveidošana un materiāli tehniskā aprīkojuma nodrošināšana un aprobācija sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai	46	404.7	54%
Lauksaimniecības produktu ražošanas un pirmapstrādes veicināšana/ Lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana, pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	8	45.4	6%
Kopā	87	748.9	100%

Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība” (29) Rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Lauku saimniecību modernizācija un lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības radīšana- lauksaimniecības produktu ražošanas, pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	11	50.9	5%
Atbalsts uzņēmējdarbības vides un infrastruktūras sakārtošanai	6	56.2	6%
Vides kvalitātes nodrošināšana un dabas resursu ilgtspējīga izmantošana	11	121.1	13%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	41	377.3	40%
Publisku pakalpojumu pieejamības, sasniedzamības un kvalitātes	25	217.5	23%

Biedrība „Cēsu rajona lauku partnerība” (29)Rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem			
Kultūras un vēstures mantojuma saglabāšana un attīstība	13	130.7	14%
Kopā	107	953.8	100%

Biedrība „Alūksnes lauku partnerība” (31) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sabiedrisko aktivitāšu (t.sk. apmācību un interešu klubu, kultūras, vides aizsardzības, sporta un cita brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu) dažādošana dažādām iedzīvotāju grupām	45	285.3	53%
Sociālo pakalpojumu pilnveidošana	10	73.4	14%
Sadzīves pakalpojumu klāsta pilnveidošana	7	65.3	12%
Lauku vides sakārtošana	5	67.5	13%
Lauku mantojuma saglabāšana un pilnveidošana	2	16.1	3%
Lauksaimniecības produktu ražošanas, pārstrādes un pirmapstrādes veicināšana	7	25.9	5%
Mājamatniecības prasmju saglabāšana un attīstīšana	1	2.9	1%
Kopā	77	536.5	100%

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, vietējās attīstības stratēģijas

**3.tabula. Plānotais un apgūtais VRG finansējums pa rīcībām Kurzemes reģions
(LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)**

Biedrība „Darīsim paši” (02) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sociālo un sabiedrisko pakalpojumu centru izveidošana un darbības uzsākšanas nodrošināšana	6	53.5	5%
Aktīvās atpūtas objektu brīvā dabā izveide	17	193.3	17%
Pakalpojumu pieejamības cilvēkiem ar īpašām vajadzībām nodrošināšana	8	68.0	6%
Jaunu sociālo un saimniecisko pakalpojumu veidu ieviešanas izveide	9	88.6	8%
Kvalitatīvas sociālās vides infrastruktūras un pakalpojumu pieejamības nodrošināšana	11	136.0	12%
Uzņēmējdarbības uzsākšanas un attīstības veicināšana	10	73.4	6%
Iedzīvotāju sabiedrisko aktivitāšu iespēju veicināšana	10	123.0	11%
Dabas resursu ekonomija un aizsardzība	4	37.1	3%
Lauku saimniecību modernizācijas un mājražošanas attīstības veicināšana	10	63.4	6%
Lauku ekonomikas dažādošana. Vietējo pakalpojumu	19	141.8	12%

Biedrība „Darīsim paši” (02) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
un to pieejamības attīstīšana			
Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārtējās vides uzlabošana un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšana	17	171.6	15%
Kopā	121	1 149.7	100%

Biedrība „Liepājas rajona partnerība” (09) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Infrastruktūras uzlabošana brīvā laika pavadīšanai vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas teritorijā, vietu labiekārtošana un aprīkošana	58	717.3	53%
Sociālo un sadzīves pakalpojumu pieejamības attīstība un esošo uzlabošana	9	113.0	8%
Atbalsts vietējo iniciatīvu grupu darbībai un attīstībai	14	126.3	9%
Jauniešu brīvā laika pavadīšanas vietu un centru izveide, to labiekārtošana, esošo uzlabošana	17	162.2	12%
Vietējo produktu (preču un pakalpojumu) attīstības veicināšana	9	69.7	5%
Dabas un kultūras mantojuma saglabāšana	12	77.9	6%
Lauksaimniecības pārtikas produktu attīstības veicināšana vietējās attīstības stratēģijas īstenošanas teritorijā	19	95.3	7%
Kopā	138	1 361.7	100%

Biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija” (14) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Atpūtas vietu izveide un labiekārtošana, vides sakoptības nodrošināšana/Pakalpojumu pieejamība un kvalitāte vietējiem iedzīvotājiem	5	59.8	12%
Pakalpojumu pieejamība un kvalitāte vietējiem iedzīvotājiem	13	64.6	13%
Informācijas pieejas nodrošināšana/Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	2	4.3	1%
Kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšana un popularizēšana/Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	9	52.2	11%
Mūžizglītības iespēju, interešu klubu un centru, radošo darbnīcu un studiju izveide un darbības atbalsts/ Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	5	29.3	6%
Iniciatīvas un veselības veicināšanas centru izveide un labiekārtošana/Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	10	72.2	15%
Sabiedrisko aktivitāšu dažādošana vietējiem iedzīvotājiem	19	168.8	35%
Lauksaimniecības produktu ražošana, pirmapstrāde un pārstrāde mājas apstākļos	14	32.4	7%

Biedrība „Ziemeļkurzemes biznesa asociācija” (14) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Kopā	77	483.7	100%

Saldus rajona attīstības biedrība (16) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Vietējo ekonomikas nozaru sniegto pakalpojumu un to pieejamības attīstīšana/Lauku ekonomikas dažādošana. Vietējo pakalpojumu un to pieejamības attīstīšana	5	46.2	4%
Sociālo un komuālo pakalpojumu attīstība/ Lauku ekonomikas dažādošana. Vietējo pakalpojumu un to pieejamības attīstīšana	11	169.4	14%
Lauku ekonomikas dažādošana. Vietējo pakalpojumu un to pieejamības attīstīšana	23	262.2	21%
Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārējās vides sakārtošana un sabiedrisko aktivitāšu att.	23	214.8	17%
Dzīves kvalitātes uzlabošana cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, jauniešiem un ģimenēm ar bērniem/ Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārējās vides sakārtošana un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšana	10	108.3	9%
Mūžizglītības, kultūras, sporta, veselīga dzīvesveida aktivitāšu veicināšana/ Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārējās vides sakārtošana un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšana	27	293.9	24%
Dabas un kultūrvēsturisko vērtību saglabāšana un popularizēšana, apkārējās vides labiekārtošana/ Dzīves kvalitātes veicināšana vietējiem iedzīvotājiem. Apkārējās vides sakārtošana un sabiedrisko aktivitāšu attīstīšana	6	83.4	7%
Lauksaimniecības produktu ražošana un pirmapstrāde pārstrādei un pirmapstrāde mājas apstākļos	10	64.8	5%
Kopā	115	1 242.9	100%

Biedrība „Talsu rajona partnerība” (18) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Prasmju apguves attīstība un sabiedrisko aktivitāšu dažādošana	20	280.4	29%
Nodarbinātības iespēju vairošana un uzņēmējdarbības attīstīšana	5	38.3	4%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai, pirmapstrādei un pārstrādei	15	71.9	7%
Ārpustelņu teritoriju labiekārtošana, vides, dabas, kultūras vērtību un citu objektu apkārējās teritorijas labiekārtošana	3	40.2	4%
Kultūras, sporta un informācijas, izglītošanas centru izveide, darbības paplašināšana un iekārtošana/ Ārpustelņu teritoriju labiekārtošana, vides, dabas, kultūras vērtību un citu objektu apkārējās teritorijas labiekārtošana	11	164.9	17%

Biedrība „Talsu rajona partnerība” (18) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Brīvā laika pavadīšanas vietu izveide un labiekārtošana telpās (bērnu, pusaudžu, pensionāru, invalīdu, sieviešu un dažādu interešu grupu uzturēšanās - saieta vajadzībām)/ Ārpustelņu teritoriju labiekārtošana, vides, dabas, kultūras vērtību un citu objektu apkārtējās teritorijas labiekārtošana	7	97.8	10%
Ārpus telpas vietu izveide un labiekārtošana (bērnu laukumi, sporta laukumi, kultūras pasākumu vietas- estrādes, pastaigas taku un atpūtas vietu izveide, atrakciju vietu, parku /dārzu izveide vai sakopšana utml.)	6	94.4	10%
Vienotas norāžu un informācijas sistēmas izveide un ierīkošana kultūras, izglītojošo, vēsturisko, ainavisko vērtību, atpūtas vietu, objektu, pakalpojumu, preču iegādes vietu sasniedzamības nodrošināšanai teritorijas apmeklētājiem.	3	20.8	2%
Kultūrvēsturisko, ainavisko, intelektuālo objektu apkārtējās vietas sakopšana un labiekārtošana, t.sk. informatīvo stendu/tuvākā apkaimē sasniedzamo pakalpojumu norāžu izveide, jaunu intelektuālo objektu izveide(kolekcijas, novadpētniecības centri)	2	11.9	1%
Dabas, kultūras vērtību un citu objektu sakopšana, kā arī to apkārtējās teritorijas sakopšana un labiekārtošana	1	17.9	2%
Sociālo, alternatīvās aprūpes, saimniecisko pakalpojumu objektu darbības paplašināšana un iekārtošana	7	71.5	7%
Prasmju attīstības iespējas un informācijas pieejamība mērķa grupām	8	62.4	6%
Kopā	88	972.4	100%

Biedrība „Seši krasti” (26) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Pakalpojumu pieejamība un kvalitātes celšana vietējiem iedzīvotājiem	2	42.7	32%
Brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras attīstība vietējiem iedzīvotājiem dzīves kvalitātes uzlabošanai un veicināšanai	7	55.8	41%
Aktīva brīvā laika pavadīšanas iespēju nodrošināšana	3	16.0	12%
Infrastruktūras atjaunošana, uzlabošana, vides sakārtošana un labiekārtošana, objektu atjaunošana	1	7.3	5%
L/s-bas produktu ražošana un pirmapstrāde/ L/s-bas produktu pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	2	13.6	10%
Kopā	15	135.4	100%

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, vietējās attīstības stratēģijas

4.tabula. Plānotais un apgūtais VRG finansējums pa rīcībām Zemgales reģions (LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)

Biedrība „Jelgavas Lauku partnerība „Lielupe”” (08) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Izglītības, kultūras un kultūras mantojuma aktivitāšu veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	50	238.9	18%

Aktīvās atpūtas, sporta, vides sakopšanas un pieejamības aktivitāšu veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	41	352.1	26%
Publisko un privāto pakalpojumu attīstība vietējiem iedzīvotājiem	26	318.9	23%
Amatniecības pakalpojumu attīstība vietējiem iedzīvotājiem	3	36.1	3%
Lauksaimniecības produktu ražošana, pirmapstrāde, pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos, tai skaitā pašu saražotās produkcijas iepakšana	27	188.9	14%
Kopienų un brīvā laika aktivitāšu veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	15	101.5	7%
Sadzīves, ēdināšanas, sadzīves tehnikas un tehnikas pakalpojumu attīstība vietējiem iedzīvotājiem	10	125.6	9%
Kopā	172	1 362.0	100%

Biedrība „Lauku partnerība Sēlija” (13) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Lauksaimniecības produktu ražošana, pirmapstrāde, pārstrāde, pirmapstrāde mājas apstākļos, iepakšana	11	61.0	7%
Drauga roka izaugsmei	16	89.3	11%
Lauku dzīvesziņa - skaistākai un ērtākai dzīves videi	20	113.8	14%
Veselība un sports – saudzē sevi un vidi	23	148.7	18%
Sabiedrisko centru attīstība	19	131.6	16%
Mantojums	22	102.3	12%
Izaugsme	7	91.5	11%
Skaistākai un ērtākai dzīves videi	10	67.6	8%
Apbrīno un saudzē	5	37.2	4%
Kopā	133	843.1	100%

Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība” (19) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Darbības centru izveidošana un aprīkošana	9	84.4	5%
Atbalsts kopienu pašiniciatīvām	7	125.5	7%
Pakalpojumu nodrošināšana vietējiem iedzīvotājiem	26	385.3	21%
Brīvā laika pavadīšanas aktivitāšu dažādošana	22	220.1	12%
Apmācību un interešu klubu aktivitāšu ieviešana	14	196.6	11%
Kultūras un vides aizsardzības aktivitāšu ieviešana	21	231.7	13%
Publiski pieejamas vides labiekārtošana, infrastruktūras izveide un esošo objektu uzlabošana	26	458.7	25%
L/s-bas produktu ražošana un pirmapstrāde/ L/saimniecības	14	128.3	7%

Biedrība „Bauskas rajona lauku partnerība” (19) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
produktu pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos			
Kopā	139	1 830.5	100%

Biedrība „Aizkraukles rajona partnerība” (20) rīcības	Atbalstam apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sabiedrisko pakalpojumu pieejamības uzlabošana un pilnveidošana vietējiem iedzīvotājiem	23	302.5	25%
Sabiedrisko aktivitāšu veicināšana – vides sakopšanas, sporta, atpūtas, mūžizglītības un kultūras infrastruktūras ierīkošana un pilnveidošana	22	331.5	27%
Vietējās pārtikas noieta tirgus veicināšanas pakalpojumu pieejamības uzlabošana un pilnveidošana	11	157.6	13%
Aizkraukles rajona partnerības teritorijā ražotās pārtikas produktu sortimenta paplašināšana, veidojot vietējās pārtikas piedāvājuma klāstu partnerības pārtikas grozam	0	0.0	0%
Vides sakārtošana sabiedriskos objektos	8	31.2	3%
Nacionālā kultūras mantojuma saglabāšana un pilnveidošana sabiedrisko aktivitāšu veicināšanai	16	126.3	10%
Izglītības, kultūras aktivitāšu veicināšana un kultūras mantojuma saglabāšana un pilnveidošana	10	162.5	13%
Sociālo pakalpojuma izveidošana un esošo uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem	2	42.4	3%
4.1.1.pasākums	13	79.8	6%
Kopā	105	1 233.9	100%

Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība” (30) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sociālo un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošana un jaunu pakalpojumu veidošana vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanai	14	143.0	11%
Sadzīves un amatniecības pakalpojumu kvalitātes uzlabošana, jaunu pakalpojumu veidošana, mazās ražošanas attīstība vietējo iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanai un nodarbinātības veicināšanai	18	109.8	8%
Izglītības, kultūras un vēstures mantojuma saglabāšanas, pilnveidošanas, un pieejamības uzlabošanas aktivitāšu veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	46	432.9	33%
Vietējo sabiedriskos aktivitāšu veicināšana - aktīvās atpūtas un brīvā laika pavadīšanas infrastruktūras izveide un pilnveide vietējiem iedzīvotājiem, vides sakārtošana un teritoriju labiekārtošana	45	449.8	34%

Biedrība „Dobeles rajona lauku partnerība” (30) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Lauksaimniecības produktu ražošana, pirmapstrāde, pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos, tai skaitā pašu saražotās produkcijas iepakošana	24	179.9	14%
Kopā	147	1 315.5	100%

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, vietējās attīstības stratēģijas

5.tabula. Plānotais un apgūtais VRG finansējums pa rīcībām Latgales reģions (LAP 2007-2013 4.1.3., 4.1.1.pas.)

Biedrība „Balvu rajona partnerība” (04) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sociālo pakalpojumu izveidošana un attīstība	6	59.6	7%
Uzņēmējdarbības dažādošana	22	178.9	21%
Vietējās iniciatīvas grupas centra kapacitātes paaugstināšana	6	33.1	4%
Jauniešu centru izveide un attīstība	6	34.6	4%
Sporta, tūrisma, atpūtas un brīvā laika infrastruktūras izveide	49	272.2	31%
Kultūras, kultūrvēsturiskā un dabas mantojuma saglabāšana	58	261.6	30%
Lauku saimniecību modernizācijas veicināšana un mājražotāju konkurences paaugstināšana	8	26.1	3%
Kopā	155	866.0	100%

Biedrība „Preiļu rajona partnerība” (12) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Atbalsts vietējām iniciatīvas grupām Sabiedrisko centru izveidei un darbības nodrošināšanai	23	149.4	12%
Atbalsts vietējo iniciatīvas grupu, pašvaldību un uzņēmēju iniciatīvām - iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegāde	32	155.1	13%
Atbalsts lauku cilvēku spēju attīstībai nepieciešamās infrastruktūras izveidei un esošo pilnveidošanai, spēju attīstības procesa nodrošināšanai -iekārtu, tehnikas, aprīkojuma, informācijas tehnoloģiju un programmu nodrošinājuma iegāde	17	194.8	16%
Atbalsts lauku cilvēku spēju attīstības sekmēšanai un aktivitāšu dažādošanai	29	132.7	11%
Atbalsts kultūras objektu attīstībai un kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai	32	389.0	32%
Atbalsts lauku dzīves telpas pilnvērtīgai attīstībai	26	111.3	9%
Lauksaimniecības produktu ražošana un pirmapstrāde un pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	14	77.3	6%
Kopā	173	1 209.6	100%

Biedrība „Krāslavas rajona partnerība” (22) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Jaunu dabas un kultūras objektu izveide un esošo sakārtošana sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem	10	131.9	16%
Iedzīvotāju pulcēšanās vietu, interešu izglītības un brīvā laika pavadīšanas vietu izveidošana un atjaunošana	22	182.8	23%
Kultūras mantojuma/tradīciju saglabāšana un attīstīšana	12	99.1	12%
Pakalpojumu kvalitātes un pieejamības uzlabošana vietējiem iedzīvotājiem	12	154.1	19%
Jaunu pakalpojumu izveidošana un sasniedzamības veicināšana vietējiem iedzīvotājiem	11	133.0	17%
L/s-bas produktu ražošanas un pirmapstrāde/ L/saimniecības produktu pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	15	98.6	12%
Kopā	82	799.5	100%

Biedrība „Rēzeknes rajona kopienu partnerība” (23) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Atbalsts sabiedrisko aktivitāšu dažādošanai vietējiem iedzīvotājiem	55	284.5	31%
Sociālo pakalpojumu pieejamības nodrošināšana (dienas centru izveide, veļas mazgātuve, interneta pieejas punkts utt.)	19	79.5	9%
L/s-bas produktu ražošanas un pirmapstrāde/ L/saimniecības produktu pārstrāde un pirmapstrāde mājas apstākļos	16	93.5	10%
Atbalsts vietējām iniciatīvām grupām, to darbībai un labvēlīgas vides radīšanai	17	97.6	11%
Ārpusskolas aktivitāšu un mūzikas izglītības pasākumu tehniskās bāzes nodrošināšana	18	42.8	5%
Dažādu jaunu klubu izveide – jauniešiem, jaunām māmiņām, ģimenēm u.c.	12	72.5	8%
Bērnu un jauniešu centru izveide	7	40.9	5%
Dažādu pagastam nozīmīgu vietu ainaviska noformēšana iesaistot tajā vietējos iedzīvotājus	6	56.0	6%
Kultūras sporta, atpūtas iespēju attīstība, dažādošana	6	52.7	6%
Publiskās infrastruktūras attīstība sakārtotas dzīves vides veidošanai (pludmales, parki, atpūtas un sporta, bērnu rotaļu un spēļu laukumu izveide), iesaistot tajā vietējos iedzīvotājus	5	51.0	6%
Lauku māju un sētu (muzeju) izveide (rekonstrukcija, pagalmu labiekārtošana) un kultūrvēsturisko objektu sakopšana	4	36.6	4%
Kopā	165	907.7	100%

Biedrība „Daugavpils un Ilūkstes novadu partnerība „Kaimiņi”” (24) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sadzīves pakalpojumu attīstība dzīves kvalitātes uzlabošanai	9	58.2	7%

lauku iedzīvotājiem			
Sociālie un izglītības pakalpojumi dzīves kvalitātes uzlabošanai lauku iedzīvotājiem	15	162.8	19%
Atbalsts brīvā laika dažādošanai, kas uzlabo dzīves kvalitāti lauku iedzīvotājiem	32	312.9	36%
Tradīciju saglabāšana un pilnveidošana dabas un kultūras resursu ilgtspējīgai izmantošanai	19	221.6	25%
Vietējā produkta ar pievienoto vērtību noieta veicināšanas pakalpojumi	7	75.9	9%
Sabiedriskās aktivitātes tirgus veidošanai vietējam produktam ar pievienoto vērtību	4	24.7	3%
Atbalsts l/s-bas produktu ražošanai un pirmapstrādei, kā arī ilggadīgo augļkopības kultūraugu stādu iegādei, stādījumu balstu sistēmu, žogu, žogu balstu iegādei, uzstādīšanai un stādījumu ierīkošanai/ Atbalsts lauksaimniecības produktu pārstrādei un pirmapstrādei mājas apstākļos	7	22.5	3%
Kopā	93	878.6	100%

Biedrība „Ludzas rajona partnerība” (33) rīcības	Apstiprināto projektu skaits	Apstiprinātais publ. fin., EUR	Apgūtā finansējuma struktūra, %
Sabiedrībai pieejamās ārtelpas labiekārtošana	35	274.99	28%
Kultūras infrastruktūras attīstība, kultūrvēsturiskās vides un tradīciju saglabāšana	21	140.93	15%
Sporta, tūrisma un atpūtas infrastruktūras attīstība	19	142.12	15%
Iedzīvotāju interešu kopu, brīvā laika pavadīšanas, dienas centru, izglītības un informācijas centru izveidošana un aprīkojuma nodrošināšana	27	213.96	22%
Sadzīves pakalpojumu uzņēmumu un mazo ražotņu izveide, pakalpojumu un drošības infrastruktūras izveide un darbības nodrošināšana	11	71.73	7%
Sociālās infrastruktūras un veselības aprūpes pakalpojumu attīstība, pakalpojumu pieejamības nodrošināšana	10	64.95	7%
Lauksaimniecības produktu ražošanas un pirmapstrādes vai pārstrādes un pirmapstrādes mājas apstākļos veicināšana	17	58.53	6%
Kopā	140	967.20	100%

Avots: apkopojums pēc LAD projektu datubāzes, vietējās attīstības stratēģijas

7.pielikums

Tabula. LEADER projektu pieteicēju struktūra pēc apstiprināto projektu skaita Latvijas reģionos (LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pas.)

PIERĪGA

Visi saņēmēji

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	65	36	87	79	68	38
2-5 projekti	31	44	13	21	29	43
vairāk nekā 5 projekti	4	20	0	0	4	19
Kopā	100	100	100	100	100	100

Pašvaldības

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	7	1
2-5 projekti	37	21
vairāk nekā 5 projekti	56	77
Kopā	100	100

VIDZEME

Visi saņēmēji

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	69	37	88	72	72	39
2-5 projekti	27	38	10	13	24	36
vairāk nekā 5 projekti	4	25	1	15	3	24
Kopā	100	100	100	100	100	100

Pašvaldības

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	13	1
2-5 projekti	38	18
vairāk nekā 5 projekti	50	81
Kopā	100	100

KURZEME**Visi saņēmēji**

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	65	31	92	85	70	34
2-5 projekti	30	39	8	15	26	37
vairāk nekā 5 projekti	5	30	0	0	4	28
Kopā	100	100	100	100	100	100

Pašvaldības

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	11	1
2-5 projekti	22	11
vairāk nekā 5 projekti	67	89
Kopā	100	100

ZEMGALE**Visi saņēmēji**

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	56	22	91	86	64	28
2-5 projekti	37	47	9	14	31	44
vairāk nekā 5 projekti	7	31	0	0	5	28
Kopā	100	100	100	100	100	100

Pašvaldības

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	10	1
2-5 projekti	38	18
vairāk nekā 5 projekti	52	81
Kopā	100	100

LATGALE

Visi saņēmēji

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums		4.1.1.pasākums		4.1.3.+4.1.1.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	59	26	81	69	62	29
2-5 projekti	36	45	19	31	33	44
vairāk nekā 5 projekti	6	29	0	0	5	27
Kopā	100	100	100	100	100	100

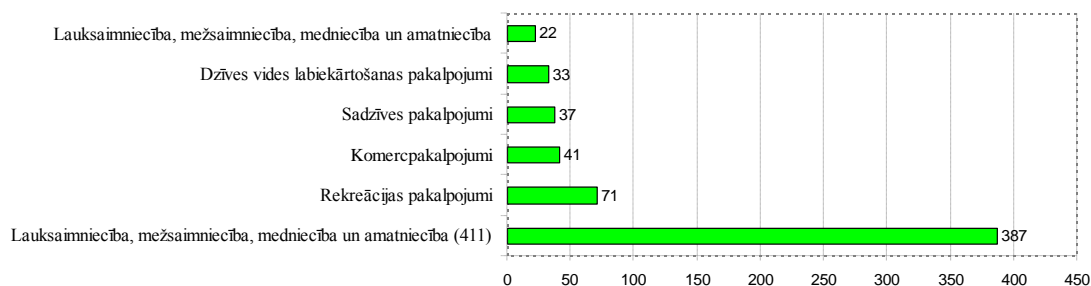
Pašvaldības

Projektu daudzums	4.1.3.pasākums	
	Saņēmēju skaits, %	Atbalsta summa, %
1 projekts	0	0
2-5 projekti	16	6
vairāk nekā 5 projekti	84	94
Kopā	100	100

8.pielikums

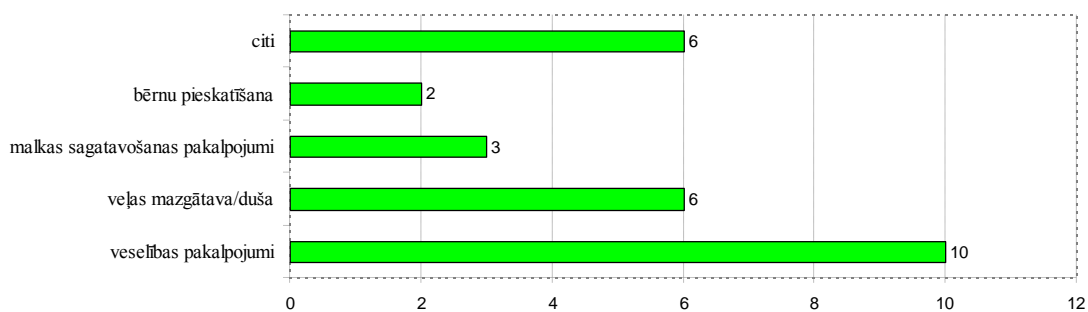
LEADER projektu skaits pa galvenajām tēmām tematisko grupu un to apakšgrupu dalījumā (LAP 2007-2013 4.1.1. un 4.1.3. pas.)

Lauku ekonomika

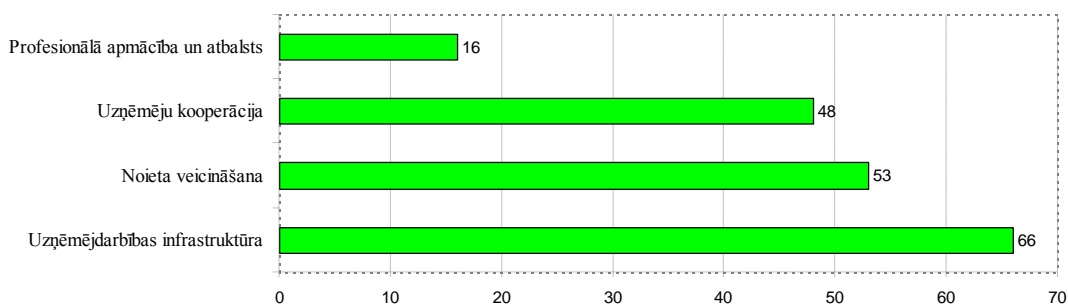
1.attēls. Apakšgrupas *Komerccdarbība* projektu skaits pa galvenajām projektu tēmām (4.1.1.+4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

2.attēls. Apakšgrupas *Sociālās uzņēmējdarbība* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

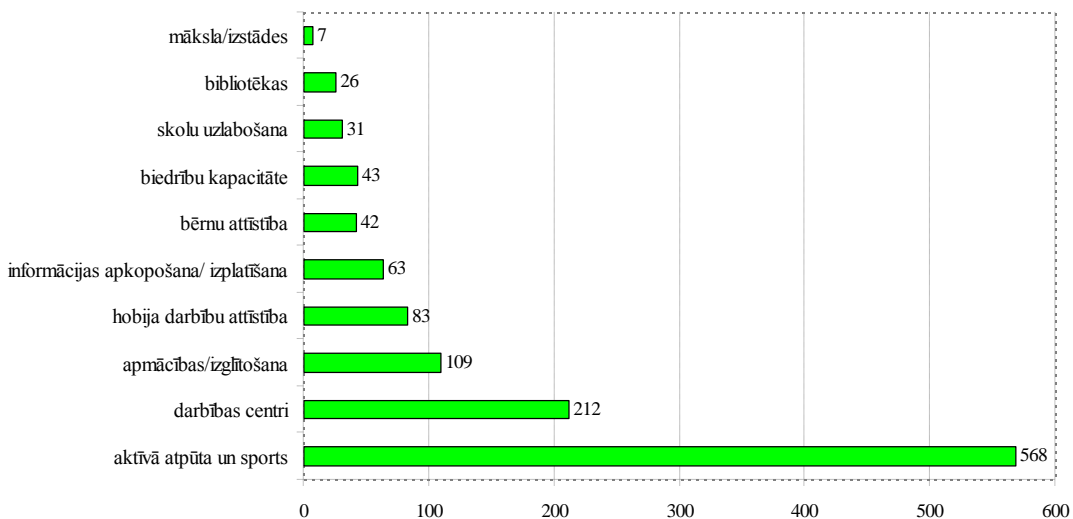
Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

3.attēls. Apakšgrupas *Uzņēmējdarbības veicināšana* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

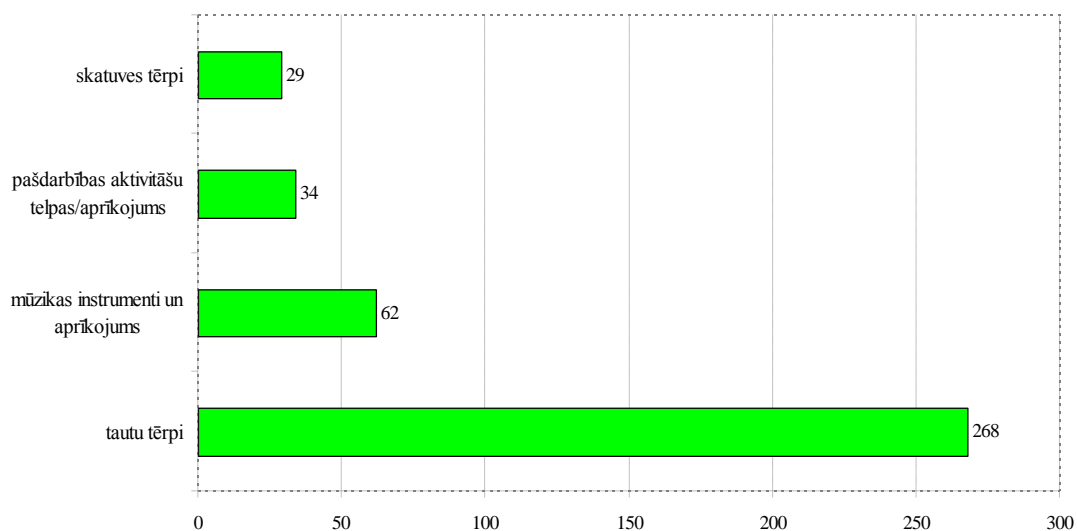
Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Sabiedrības attīstība un izaugsme

4.attēls. Apakšgrupas *Sabiedrības attīstība* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

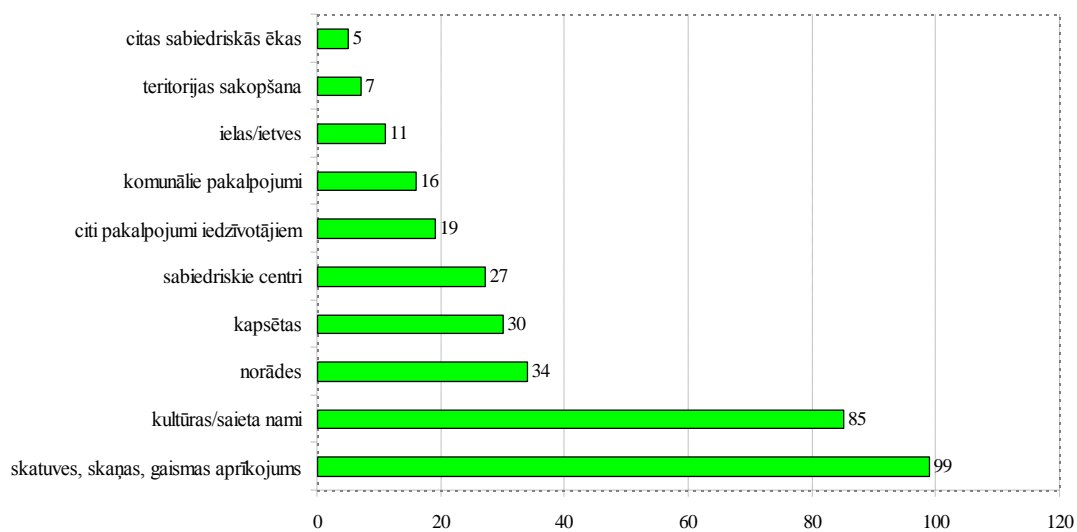
Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

5.attēls. Apakšgrupas *Pašdarbība* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (413)

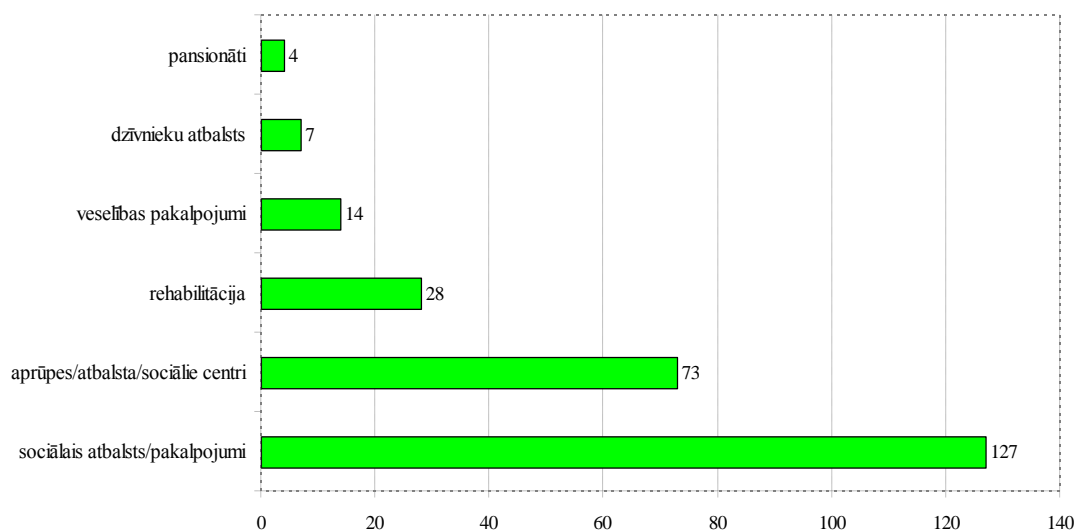
Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

Lauku infrastruktūra un pamata pakalpojumi

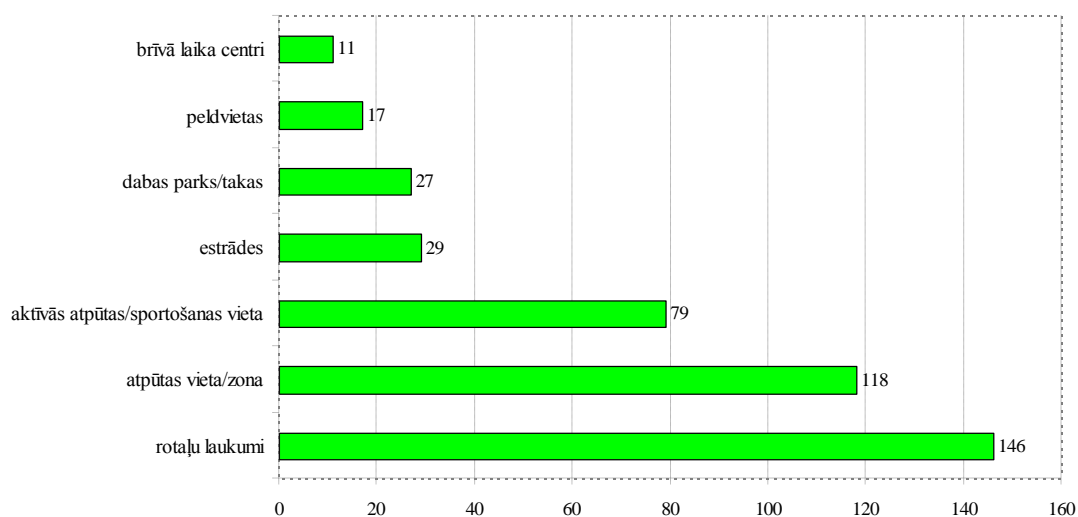
6.attēls. Apakšgrupas *Lauku infrastruktūra* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

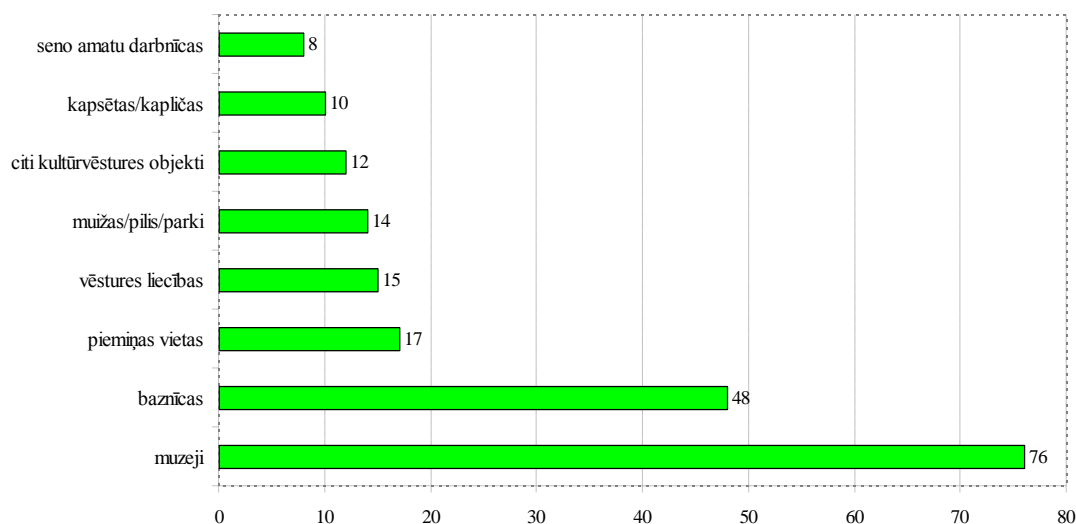
7.attēls. Apakšgrupas *Veselības aprūpe un sociālo pakalpojumu attīstība* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

8.attēls. Apakšgrupas *Vide atpūtai* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

9.attēls. Apakšgrupas *Kultūrvēstures mantojuma saglabāšana* projektu skaits pa galvenajiem projektu veidiem (4.1.3.pas.)

Avots: autoru apkopojums pēc LAD projektu datubāzes

9.pielikums

Tabula. Aprēķinos iegūtie korelācijas koeficienti un to būtiskums Sakarības starp pašvaldību publisko finansējumu uz iedzīvotāju (pa finansējuma veidiem) un ienākumu izmaiņu, nodarbinātības izmaiņu un iedzīvotāju izmaiņu indeksiem

	fin_4.1.3._3.2.1.	fin_ERAF	fin_ESF	fin_KF	koef_ien	koef_nod	koef_iedz
fin_4.1.3._3.2.1. Pearson Correlation	1	.140	,331**	-.057	,193*	-.066	,647**
fin_ERAF Pearson Correlation	.140	1	-.005	-.075	-.041	-.128	.127
fin_ESF Pearson Correlation	,331**	-.005	1	-.033	.144	.178	,312**
fin_KF Pearson Correlation	-.057	-.075	-.033	1	,263**	,247**	-.053
koef_ien Pearson Correlation	,193*	-.041	.144	,263**	1	,796**	.154
koef_nod Pearson Correlation	-.066	-.128	.178	,247**	,796**	1	-.022
koef_iedz Pearson Correlation	,647**	.127	,312**	-.053	.154	-.022	1

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

* . Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).

10.pielikums.

Tabula. VRG aptaujas veidlapa

1. jautājums. Lūdzam aptuveni novērtēt un aizpildīt zemāk esošo tabulu par katru Jūsu VRG teritorijā realizētā ELFLA (2007.-2013.) LEADER projekta ietekmi uz nodarbinātību!									
<p><i>Paskaidrojumi tabulas aizpildīšanai: Katra aile ir paredzēta vienam projektam.</i> <i>Darba vietas lūdzam norādīt pilna laika ekvivalentā gadā, t.i., pilna laika darba vietu norāda kā 1, ja darba vieta nodrošina 1/2 slodzi gadā – atbilstoši norāda 0.5 utt.</i> <i>(Tiešās darba vietas – pastāvīgas darba vietas, ko saglabājis vai radījis īstenotais projekts nepastarpināti un kas varētu pastāvēt vismaz 1 gadu.</i> <i>Netiešās darba vietas – pastāvīgas darba vietas, kas nav tiešs projekta īstenošanas rezultāts, bet kuru būšanu veicinājis īstenotais projekts, kas radušās vai saglabājušās projekta pozitīvās ietekmes rezultātā un kas varētu pastāvēt vismaz 1 gadu (novērtējums).</i> <i>Piemēram, projekta ietvaros izveidota frizētava, - vienai vai vairākām meistarēm ir saglabāta (vai radīta) tieša darba vieta. Savukārt projekts, kura ietvaros izveidots tirgus laukums visdrīzāk tiešā veidā nevienu darba vietu radījis nebūs (var arī būt, piemēram, tirgus laukuma vadītājs, sētnieks u.c.), tomēr projekta rezultātā radītā infrastruktūra ir avots visticamāk vairākām netiešām darbavietām - produkcijas pārdevējiem (visticamāk, ka tās nebūs pilna laika darba vietas, tāpēc jānovērtē pilna laika ekvivalentā gadā). Projektam var arī nebūt ietekme uz nodarbinātību, piemēram, projektam, kura ietvaros kultūras namā nopirkti jauni krēslī, visticamāk nav ne tiešas, ne netiešas ietekmes uz darbavietu saglabāšanu vai jaunradi).</i></p>									
Projekta līguma Nr.	Projekta nosaukums	Darba vietas projekta īstenošanas laikā (skaits)	Saglabātās darba vietas (skaits)		Jaunradītās darba vietas (skaits)		Vai projekts tiktu realizēts bez atbalsta?		
		(algotie darbinieki, kas saistīti ar projekta īstenošanu un kuriem tiešā veidā maksāta alga)	(projekta realizācijas rezultātā)		(projekta realizācijas rezultātā)		Jā	Nē	Daļēji (t.sk., ilgākā laika periodā)
			tiešās	netiešās	tiešās	netiešās			

3.jautājums. Lūdzu, sniedziet ieskatu savā praktiskajā pieredzē, saistībā ar LEADER projektu pieteikumu gatavošanu, projektu īstenošanu, atskaišu gatavošanu		
3.1. Līdzšinējā pieredzē ar LEADER projektiem bijušas (novērotas, saredzamas, piedzīvotas) sekojošas grūtības:		
	Pieteikumu sagatavošanā	Projektu īstenošanā
		Atskaišu sagatavošanā
3.2. Mums ir sekojoši ieteikumi LEADER pieejas īstenošanas (lai tā vēl labāk kalpotu dzīves kvalitātes kāpināšanai) uzlabošanai nākotnē:		
	Nosacījumi pieteikumu sagatavošanai	Nosacījumi projektu īstenošanai
		Nosacījumi atskaišu sagatavošanai